

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 804
Παρασκευή
9 Ιανουαρίου 2004
Τιμή: 4 Ευρώ

Γο σύνθημα στο ΠΑΣΟΚ:

Γρήγορα εκλογές!

Μήπως

και προλάβουμε

να χειρότερα...

12

16 ΦΕΒ. 2005

ΠΑΠΠΟΥ;

ΜΠΑΜΠΑ;

ΜΑΜΑ;

κ.ΠΡΕΣΒΥ;

• Ο φιλοατλαντισμός του Γιωργάκη

• Ο Γιωργάκης και οι διαπλεκόμενοι επιχειρηματίες

• Η αστυνόμευση της πόλης

• Οι Ολυμπιακοί δεν είναι δικοί μας

• 20 χρόνια από το θάνατο του Γιάννη Σκαρίμπα

• Ο Καζαμίας του 2004

ΚΑΠ! ΓΚΑΠ! ΓΚΟΥΠ!

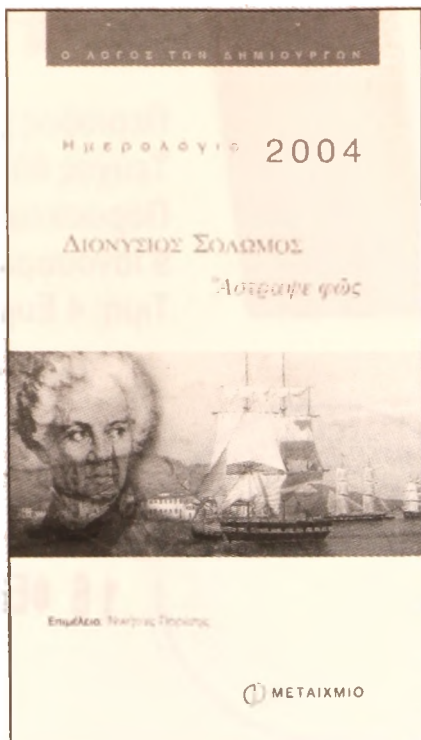
ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ISSN 1108-9822

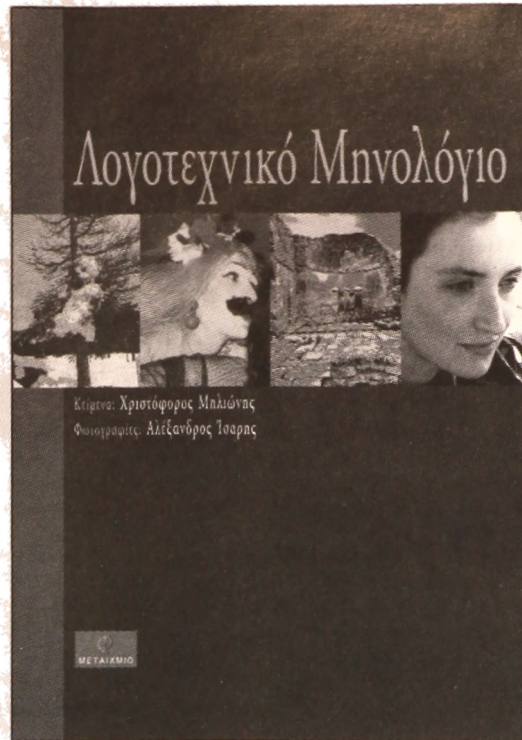
02>

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2004 Διονύσιος Σολωμός Ἄστραψε φῶς Επιμέλεια: Νικήτας Παρίσης

Περιλαμβάνει χρονολόγιο-βιοεργογραφικό σημείωμα, ανθολόγηση αποσπασμάτων από σολωμικά πεζά και ποιήματα, από κριτικά κείμενα για τον Σολωμό, καθώς και πλούσιο εικαστικό και φωτογραφικό υλικό που ζωντανεύει μορφές, πρόσωπα και εικόνες της εποχής του Σολωμού.

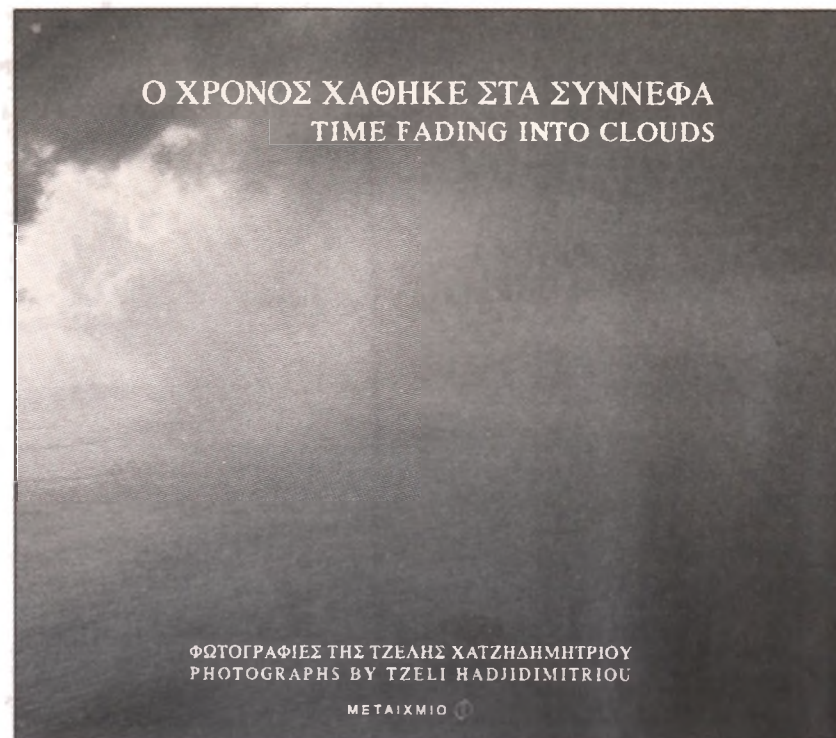
Λογοτεχνικό Μηνολόγιο Κείμενα: Χριστόφορος Μηλιώνης Φωτογραφίες: Αλέξανδρος Ίσαρης

Το βιβλίο αυτό ανιχνεύει από μήνα σε μήνα λογοτεχνικά κείμενα, πεζογραφίας και ποίησης, που σχετίζονται με τις εναλλαγές της φύσης, τις ασχολίες και τις έγνοιες των ανθρώπων, τις γιορτές και τις συνήθειες, τα αισθήματα και τα πάθη τους σε όλη τη διάρκεια του έτους.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ Διονύσης Σαββόπουλος

Εκτενές δοκίμιο, το οποίο πραγματεύεται θεματικά και χρονικά το έργο του τραγουδοποιού. Στο παράρτημα του βιβλίου ανθολογούνται είκοσι τραγούδια του Διονύση Σαββόπουλου.

Ο χρόνος χάθηκε στα σύννεφα Φωτογραφίες: Τζέλη Χατζηδημητρίου

Δίγλωσση έκδοση, η οποία περιλαμβάνει φωτογραφίες που μας ταξιδεύουν στα σύννεφα, προσφέροντάς μας μια διαφορετική άποψη του κόσμου. Στην έκδοση περιλαμβάνονται κείμενα της δημιουργού, του Γιώργου Χρονά και του Νίκου Βατόπουλου.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟ ΡΑΕΙ

Περίοδος Β' • Έτος 31ο • Τεύχος 804

Παρασκευή 9 Ιανουαρίου 2004

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξ.μ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξ.μ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξ.μ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΤΟ ANTI ΘΑ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Όπως κάθε φορά που προκηρύσσονται εκλογές, έτσι και τώρα το Αντί θα εκδίδεται κάθε εβδομάδα. Το επόμενο τεύχος (805) θα κυκλοφορήσει την επόμενη Παρασκευή 16 Ιανουαρίου. Κάθε Παρασκευή, μέχρι και την πρώτη Παρασκευή μετά την ημέρα των εκλογών, δηλαδή στις 12 Μαρτίου, να αναζητάτε το Αντί. Αν δεν το βρίσκετε, σας παρακαλούμε θερμά να ειδοποιείτε στα γραφεία του περιοδικού (τηλ. 210-7232713) για να φροντίσουμε ώστε να καλύπτονται τα κενά της διανομής - η οποία ως γνωστόν είναι πολύ κακή. Ραντεβού λοιπόν την ερχόμενη Παρασκευή για μια εκλογική μάχη που θα έχει πολύ ενδιαφέρον. Στα ρεπορτάζ και τα άρθρα του περιοδικού θα διαβάζετε πολλά απ' όσα τα ΜΜΕ αποκρύπτουν και συγκαλύπτουν.

Αντί

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Το φολκλόρ της διαδοχής	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Πώς το «πλεονέκτημα Σημίτη» έγινε ξαφνικά liability	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ:	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Στρατής Μοσχονήσιος: Με κουραμπιέδες, μελομακάρονα και φόρμες γυμναστικής	14
• Μανόλης Καρέλλης: Πριν από μας, για μας	16
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Θάνατος του Εμποράκου, ο Ελ Σιντ, ο Νονός και άλλες ιστορίες	18
• Απόστολος Διαμαντής: Οι πολιτικοί του σωλήνα	20
• Βασίλης Ζήσης: Γ. Παπανδρέου: Η τελική επιλογή των διαπλεκομένων;	22
• Εφημερολόγιο από την Εφήμερη (Όλγα Ι. Φωτακοπούλου)	25
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Ο «πολιτισμός» των Ολυμπιακών Αγώνων δεν είναι ο δικός μας	26
• Νίκος Β. Μιτζάλης: Πανοπτισμός και αστικός χώρος	28
• Εμμανουήλ Βομβητίας: Ο Καζαμίας του Αντί	32
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	36
• Σνεζάνα Μιλιβόγιεβιτς: Το γαϊτανάκι των σερβικών εκλογών	38
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	41
• Ελένη Καρασαββίδου: 21 χρόνια από τον θάνατο του «Μεγάλου Φυγά»	45
• Σπύρος Κοκκίνης: Ευτυχισμένες ημέρες με τον Γιάννη Σκαρίμπα	46
• Νίκος Γριπονησιώτης: Ο Α και ο Β - Επιτροπικά στον Σκαρίμπα	50
• Καλλιόπη Σκαρίμπα: «Το άλλο ταξίδι»	53
• Συμεών Γρ. Σταμπουλού: Γιάννης Σκρίμπας: Τα ανδρείκελα της παραμυθίας	54
• Ειρήνη Μουντράκη: Χωρίς φόβο	59
• Δημήτρης Χαρίτος: Pietà	60
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Αστικό καταφύγιο	61
• ΒΙΒΛΙΟ	62

Εξώφυλλο: Τάσος Αναστασίου.

ΤΟ ΦΟΛΚΛΟΡ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ του Κώστα Σημίτη από την ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος λίγες μόνο εβδομάδες πριν από τις εθνικές εκλογές είναι το πρώτο (και εντελώς ασχολίαστο) πολιτικό γεγονός των τελευταίων ημερών. Η ενθουσιώδης ανακούφιση με την οποία η βάση του ΠΑΣΟΚ αγκάλιασε το κάψιμο του «ισχυρότερου –κατά τις δημοσκοπήσεις– χαρτιού της» είναι ένα παράδοξο που μόνο με έναν τρόπο εξηγείται: πρόκειται για μια πράξη αυτοακρωτηριασμού που κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να ξεπλυθεί στο αίμα της η αποτυχία της διακυβέρνησης στην τετραετία 2000-2004. Ο Κώστας Σημίτης δεν αποχωρεί ούτε για λόγους προσωπικούς, ούτε για χάρη της ανανέωσης: η απόφασή του κρίθηκε αποκλειστικά από τις δημοσκοπήσεις που για δύο χρόνια τού χρέωναν καθαρή εκλογική ήττα ως επικεφαλής –έστω και σχετικά δημοφιλή– μιας παταγωδώς αποτυχημένης κυβέρνησης.

ΤΟ ΚΑΜΟΥΦΛΑΡΙΣΜΑ αυτής της ήττας με τα χαμόγελα του Γιώργου και τα πουλοβεράκια της ξεγνοιασιάς είναι μια πράξη ωμού ξεμανφουτισμού αντιγραμμένη κατά γράμμα από τα υπεροπτικά, μα κατά βάθος δειλά «φεύγω» του προδικτατορικού Καραμανλή. Πρόκειται για μία απαράδεκτη αντιδημοκρατική προσπάθεια αποποίησης ευθυνών από έναν πρωθυπουργό που αδυνατεί πλέον να αντιμετωπίσει κατάματα τους ψηφοφόρους του. Γι' αυτό άλλωστε κρίθηκε απαραίτητη και η τυπική παραμονή του στην πρωθυπουργία ως τις εκλογές: πρόκειται για μία συμβολική πράξη κατευνασμού των ψηφοφόρων που διακατέχονται απ' την οργισμένη αίσθηση ότι το ΠΑΣΟΚ αρνείται να δώσει το Σημίτη στο λαό.

ΕΞΙΣΟΥ αντιδημοκρατικός είναι και ο τρόπος με τον οποίο σκηνοθετείται η εκλογή του Γιώργου «Α» (κατά *Το Βήμα*) Παπανδρέου στην ηγεσία της «μεγάλης δημοκρατικής παράταξης». Η απροκάλυπτη χειροτονία του ως διαδόχου από τον νυν αρχηγό και ο εξοπλισμός του με όλη τη στήριξη προκειμένου να εκλεγεί ως ο μοναδικός υποψήφιος, εισάγει για πρώτη φορά ένα έντονο στοιχείο «Συριοποίησης» στην πολιτική ζωή της χώρας. Ούτε κι ο ίδιος ο «Μεγάλος Αρχηγός», με όλο το θαυμασμό που έτρεφε προς τον πρόεδρο Άσαντ, δεν είχε τολμήσει να νοθεύσει τόσο απροκάλυπτα τη μάχη της δικής του διαδοχής το 1996.

ΤΕΤΟΙΟ όμως είναι το τσαλαπάτημα των δημοκρατικών αξιών απ' τη γενετική νομοτέλεια του «μεγάλου ονόματος» που φέρει ο διάδοχος, ώστε ακόμη και οι θεσμοί του ΠΑΣΟΚ υποκύπτουν στα γονίδια. Η σύγκληση του Εκτάκτου Συνεδρίου για την αλλαγή της διαδικασίας εκλογής του αρχηγού του ΠΑΣΟΚ γίνεται κατόπιν προσωπικού αιτήματος του ίδιου του κ. Παπανδρέου. Ως ο μοναδικός υποψήφιος ενόψει της εκβιαστικής προθεσμίας των εθνικών εκλογών, ο υπουργός Εξωτερικών έχει βεβαίως όλη την πολυτέλεια να πουλά φθινό δημοκρατικό ήθος ζητώντας τη διεύρυνση της κομματικής βάσης που θα τον αναδείξει αρχηγό. Ωστόσο, η επουσιώδης αναθεώρηση των άρθρων του καταστατικού σύμφωνα με τις προσωπικές επιθυμίες του κ. Παπανδρέου επαναφέρει από το σκοτεινό παρελθόν μία θεσμική ανωμαλία, κατεξοχήν και κατ' εξαίρεση παπανδρεϊκή: τον προκαθορισμό των εκλογικών διαδικασιών από τον ίδιο τον υποψήφιο!

Πέρα από το τραγελαφικό αυτό φολκλόρ της διαδοχής, η μεταβίβαση της σκυτάλης του κυβερνώντος κόμματος στον υπουργό Εξωτερικών αποτελεί προπάντων μία καθοριστικής σημασίας νίκη για τη νέα τάξη πραγμάτων στα Βαλκάνια και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ανεξάρτητα από την αγωγή και την καταγωγή του, ο Γιώργος Παπανδρέου υπήρξε εκ πεποιθήσεως ο πιο Ατλαντιστής υπουργός Εξωτερικών που γνώρισε ποτέ η Ελλάδα στη μεταδικτατορική της ιστορία. Με σαφή δείγματα γραφής στις σχέσεις του με το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, στην αποδοχή του Συμφώνου της Άγκυρας και στον πρόσφατο πόλεμο του Ιράκ, ο κ. Παπανδρέου εύκολα θα μπορούσε να αναδειχτεί ως ο πιο φιλοαμερικανός αρχηγός κόμματος μετά τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη.

Τουλάχιστον από την άποψη αυτή, η παράδοση των ηνίων του ΠΑΣΟΚ στον υπουργό Εξωτερικών όντως θα μπορούσε να αποβεί μία μοιραία πολιτική εξέλιξη.

ΤΙ ΠΑΠΑΓΟΣ,
ΤΙ ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ...

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΤΣΑ!

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

ΤΣΑ!

Πώς το «πλεονέκτημα Σημίτη» έγινε ξαφνικά *liability*

ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ, οι διαδικασίες διαδοχής στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ (όπου ο Γ. Παπανδρέου «χρίζεται» πρόεδρος του κόμματος, κ.λπ.), προχωρούν κανονικά. Ορίσθηκε, μάλιστα, η ημερομηνία των εκλογών (7 Μαρτίου 2004), προτού καν συγκληθεί το συνέδριο του κόμματος, το οποίο –υποτίθεται– πρέπει να εγκρίνει την «υποψηφιότητα Γ. Παπανδρέου».

ΑΛΛΑ ΣΤΟ ΠΑΣΟΚ, «χάριτι θεία» –όπως θα έλεγαν οι αγιογράφοι του– «η τυπολατρία δεν πνίγει την ουσία». Απόδειξη, τα όσα «έγιναν» προχθές Τετάρτη, 7 Ιανουαρίου, κατά τη σύσκεψη του πρωθυπουργού με τα μέλη της Κυβερνητικής Επιτροπής και του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ. Θα ανέμενε κανείς ότι κάποιος, από τους μετέχοντες, μετά τις ανακοινώσεις του πρωθυπουργού, θα είχε κάτι να ερωτήσει, να προσθέσει, να σχολιάσει... Αυτό, άλλωστε, θα πει «συσκέπτομαι». Όμως, το μόνο που ακούσθηκε ήταν το... χειροκρότημα! Ήλθαν, άκουσαν,

χειροκρότησαν και απήλθαν – ευτυχείς και αντάρχεις.

ΑΛΛΑ ΕΝΣΤΑΣΕΙΣ ουσίας, απορίες ή σχολιασμοί δεν αναμένονται ούτε κατά τη σύγκληση του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ, που ορίσθηκε για τις 5 Φεβρουαρίου... Οι ημερομηνίες τρέχουν. Και ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, όπως μας διαβεβαιώνουν άνθρωποι του στενού του περιβάλλοντος, επείγεται, κατεπείγεται! Φυσικά, ο Γ. Παπανδρέου θα είναι ο μοναδικός υποψήφιος για την αρχηγία του κόμματος, αφού οι μέρι χθες «δελφίνοι» το παίζουν τώρα «χειροκροτητές». Άρα, κανονικώς έχοντων των πραγμάτων, η εκλογή του νέου αρχηγού του κόμματος, πρέπει να πραγματοποιηθεί έως τις 8 Φεβρουαρίου.

Πρόβλημα, ωστόσο, θα υπάρξει (με την έννοια ότι η εκλογή μπορεί να τρενάρει...) εφόσον ο Γ. Παπανδρέου θα εμμένει στο αίτημά του για εκλογή «από τη βάση του κόμματος», και όχι απλώς από τα μέλη του συνεδρίου. Ο

υποψήφιος πρόεδρος του κόμματος, μάλιστα, είναι της γνώμης ότι, στη διαδικασία της εκλογής αυτής, μπορεί να πάρουν μέρος και «φίλοι του κόμματος», οι οποίοι θα μπορούσαν να ψηφίζουν σε μια δεύτερη κάλπη. Αυτά, όμως, τα «νεοφανή» έχουν εξοργίσει δημοσιογράφους επιφανείς, όπως τον Ν. Κακαουνάκη, οι οποίοι διερωτώνται πώς είναι δυνατόν, να στήνεις, σ' ένα μαγαζί, δυο κάλπες.

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, θεωρείται βέβαιο ότι ο Γ. Παπανδρέου θα πάρει την εντολή από τα μέλη του ΠΑΣΟΚ ως τις 7 ή 8 Φεβρουαρίου, για να διεκδικήσει, ένα μήνα αργότερα, την πρωθυπουργία. Έχει λόγους να αισιοδοξεί, όμως; Ο ίδιος δηλώνει ότι καταγράφει, «απ' όλες τις γειτονιές και τις γωνιές της χώρας μηνύματα ελπίδας και αισιοδοξίας, για μια νέα πορεία ανανέωσης, για μια πορεία αλλαγών». Η πρόκληση –είπε– είναι μεγάλη, όπως

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2002)

Α' εξάμηνο 2002

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη 754 έως και 766 (ο 56ος) και 767 έως και 778 (ο 57ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του περιοδικού ANTI αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 2002

μεγάλες είναι οι προσδοκίες και οι ελπίδες. Όσο για το «τι θέλει η νέα γενιά», ο υποψήφιος πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είπε ότι «πρέπει να δουλέψουμε εθνικά, για τα μεγάλα θέματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης, πέρα από κομματικές προκαταλήψεις.»

«ΣΥΜΠΛΑΘΕΙΣ δηλώσεις από έναν συμπαθή πολιτικό» – σχολίαζαν αμερόληπτοι πολιτικοί αναλυτές, αναφερόμενοι στα όσα δήλωσε ο Γ. Παπανδρέου, αμέσως μετά τη συνάντησή του με τον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη, την περασμένη Τρίτη. Οι όποιες προσωπικές κλίσεις, όμως, δεν αναιρούν το γεγονός ότι ο Γ. Παπανδρέου, ως κεντρικό στέλεχος της κυβέρνησης Σημίτη, κρίνεται και από τη στάση που τήρησε απέναντι στις πολιτικές και τους χειρισμούς της ίδιας αυτής κυβέρνησης. Και επειδή ο Γ. Παπανδρέου παραμένει –ως τη στιγμή τουλάχιστον που στοιχειοθετούνται οι γραμμές αυτές– υπουργός Εξωτερικών, δεν ήταν λίγοι οι σχολιαστές που «θύμιζαν» ότι, από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μόνον οι έλληνες πολίτες υποχρεώνονται, όταν ταξιδεύουν στις ΗΠΑ, να παρουσιάζουν, εκτός από το διαβατήριό τους και βιομετρικά στοιχεία – διάβαζε δακτυλικά αποτυπώματα και ψηφιακή φωτογραφία! Άλλοι σχολιαστές θύμιζαν την περίπτωση της Βραζιλίας, η οποία, εφαρμόζοντας την αρχή της ισοτιμίας, ζητεί από αμερικανούς πολίτες που επισκέπτονται την Βραζιλία, τα ίδια βιομετρικά στοιχεία που ζητεί η Ουάσιγκτον από βραζιλιανούς πολίτες που επισκέπτονται τις ΗΠΑ! [Ερώτηση: Δεν θα μπορούσε και η Ελλάδα να εφαρμόσει ανάλογα αντίμετρα; «Απαγε της βλασημίας» – θα μας πουν οι νουνεχείς... Η Ελλάδα έχει το Κυπριακό. Πώς το ξεχνάτε;...]

ΤΟ «ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ» Κ. ΣΗΜΙΤΗ

ΠΩΣ, ΟΜΩΣ, το μεγάλο «κεφάλαιο» του ΠΑΣΟΚ, που λεγόταν προεκλογικά «Κώστας Σημίτης» έγινε, ξαφνικά, βάρος (liability – θα το έλεγαν οι Άγγλοι), με αποτέλεσμα ο Κώστας Σημίτης να παραδώσει τη σκυτάλη στον Γ.

Παπανδρέου; Αν δεχτούμε το «διάγγελμα» Σημίτη, η αλλαγή αυτή έγινε επειδή χρέος του υπεύθυνου πολιτικού είναι να ανανεώνει και να εκσυγχρονίζει τον δημόσιο βίο – να ανανεώνει, αλλά και να προλαβαίνει τους κινδύνους! Το ΠΑΣΟΚ, λοιπόν, προσέρχεται στις εκλογές αυτές με ένα νέο πρόσωπο, για να εφαρμόσει, στην πράξη, την ανανέωση που επαγγέλλεται, αφού ο «εγωισμός της μονιμότητας, είναι μια βαθιά συντηρητική αντίληψη».

Τις ημέρες αυτές συμπληρώθηκαν, άλλωστε, οκτώ χρόνια πρωθυπουργίας Σημίτη. Και εφόσον ένας ηγέτης «πρέπει να έχει την τόλμη να δημιουργεί νέα δεδομένα», να καθιερώνει, δηλαδή, πρότυπα που συντελούν στην αλλαγή, ο Κ. Σημίτης αποφάσισε να τολμήσει: Αλλαγή ναι, αλλά «αλλαγή συνέχειας», «αλλαγή με σιγουριά!» (Και ο νοών, νοείτω.)

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ερώτημα, βέβαια, είναι τι «σόι» αλλαγή θα είναι αυτή, εφόσον θα στηρίζεται στην «πολιτική της συνέχειας»... Μερικοί, μάλιστα, φίλα προσκείμενοι στο στενό περιβάλλον του υπουργού Εξωτερικών, άρχισαν να επισημαίνουν ότι υπάρχει «διαφορά ύφους» μεταξύ των δηλώσεων Σημίτη και των δηλώσεων Παπανδρέου. Ωραίες οι «αποχρώσεις», αλλά υπάρχουν και οι «σπληνικοί» που λένε τα πράγματα με το όνομά τους. Τα πράγματα, λοιπόν, λένε ότι ο Κ. Σημίτης είχε πεισθεί από καιρό ότι το ΠΑΣΟΚ χάνει τις εκλογές· ότι

κανένα «πακέτο», καμιά «σύγκλιση», καμιά επίκληση «αυξημένου ρίσκου», δεν μπορούσε ν' αλλάξει τον ρου των πραγμάτων. [Ακόμα και εφημερίδες όπως το Βήμα, είχαν αρχίσει να κυκλοφορούν με κύριους τίτλους όπως «Κινούμενη άμμος το ΠΑΣΟΚ» και άλλα ομοειδή.] Κάτι, συνεπώς, έπρεπε να γίνει, για ν' αλλάξει το κλίμα, να μειωθεί η ηττοπάθεια (ακόμα και υπουργών!), να σμικρυνθεί, έστω και κατά δυο ή τρεις μονάδες, το άνοιγμα της φοβερής ψαλίδας. Ως «λύση» ο πρωθυπουργός ανακάλυψε τη «συμφωνία της διαρχίας», την οποία επένδυσε με όλα όσα περιέλαβε, αργότε-

ρα, στο «διάγγελμά» του. Ωστόσο, το ερώτημα παραμένει: Η τοποθέτηση του Γ. Παπανδρέου επικεφαλής του προεκλογικού αγώνα θα μπορέσει ν' αποτρέψει, τελικά, τη «νομοτελειακά διαγραφόμενη» (ως προχθές) ήττα του κυβερνώντος κόμματος; Κάποιες ενδείξεις ίσως να έχουμε με τη διάλυση της Βουλής (6 Φεβρουαρίου) και την έναρξη της προεκλογικής εκστρατείας.

ΕΝΩΤΙΚΟ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΟ

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, «επέπρωτο» τα «διαγγέλματα» Σημίτη και οι δηλώσεις του αρχηγού της Ν.Δ. Κ. Καραμανλή να συμπέσουν με την ανακοίνωση συμφωνίας «για την εκλογική συνεργασία, υπό τον τίτλο: Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς - Ενωτικό Ψηφοδέλτιο». Την ανακοίνωση υπογράφουν η Ανανεωτική Κομμουνιστική Οικολογική Αριστερά (ΑΚΟΑ), η Διεθνιστική Εργατική Αριστερά (ΔΕΑ), οι Ενεργοί Πολίτες, η Κίνηση για την Ενότητα Δράσης της Αριστεράς (ΚΕΔΑ), ο Συνασπισμός της Αριστεράς, των Κινήματων και της Οικολογίας (ΣΥΝ) και Ανέντακτοι του Χώρου Διαλόγου και Κοινής Δράσης της Αριστεράς.

Ο Συνασπισμός - Ενωτικό Ψηφοδέλτιο απευθύνει έκκληση σε όλες ανεξαιρέτως τις δυνάμεις της Αριστεράς να συμμετάσχουν και να ενισχύσουν το Ενωτικό Αριστερό Ψηφοδέλτιο.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ

Δυο χρόνια πριν τι επιθυμούσε η Μάργκαρετ; Αντιγράφουμε από *Τα Νέα* της Πέμπτης 17 Ιανουαρίου 2002:

Η Μαργαρίτα Παπανδρέου (για την εγγονή της): «Η εγγονή μου Μαργαρίτα είναι ένα τρισαγαπημένο κορίτσι, 11 χρόνων, που δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πολιτική. Ποιος ξέρει, ίσως μια μέρα να είναι υπουργός Εξωτερικών ή Πολιτισμού». Όχι παίζουμε...

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΔΗΛΩΣΗ

Οι προοδευτικοί πολίτες δεν είναι υπήκοοι του δικομματισμού, οι νέοι δεν είναι εύπιστοι ψηφοφόροι. Οι ενεργοί πολίτες αυτής της χώρας ξέρουν ότι η ανανέωση της πολιτικής ζωής θα προκύψει μονάχα μέσα από την αμφισβήτηση του δικομματισμού, της τηλεοπτικής ή της κληρονομικής δημοκρατίας, του νεοφιλελεύθερου εξωραϊσμού και της υπερεξουσίας των εξωθεσμικών κέντρων. Νίκος Κωνσταντόπουλος

ΕΜΠΡΟΣ ΝΑ ΔΙΑΛΥΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ!

Η πόλωση που καλλιεργεί με σύστημα το ΠΑΣΟΚ έχει ως κύριο στόχο τη συρρίκνωση της Αριστεράς. Ο γενάρχη του Κινήματος είχε πολύ νωρίς συλλάβει το «νόημα»: Ανέδειξε όλα τα συνθήματα της Αριστεράς, διακήρυξε ότι Αριστερά είναι το ΠΑΣΟΚ, κολάκεψε τους αριστερούς ψηφοφόρους. Συνθήματα, διακηρύξεις, υποσχέσεις, ρητορείες. Πόσο όμως ήταν αριστερή η πολιτική του ΠΑΣΟΚ την εικοσαετία που πέρασε; Η Αριστερά υπήρξε μόνον ως δεξαμενή ψήφων. Έτσι και σήμερα.

Την εργολαβία έχουν αναλάβει οι δημοσιολογούντες στο *Βήμα*, την *Ελευθεροτυπία*, το *Έθνος* αλλά και τα τηλεοπτικά κανάλια. Το *Βήμα* στις 6.1.04 συγκρότησε το φάκελο «Αριστερά» και έδειξε τον δρόμο της πασοκικής προπαγάνδας που θα αναπτυχθεί για να αλιευθούν άλλη μια φορά ψήφοι από τη μεγάλη δεξαμενή. «Μπροστάρης» έχει χρισθεί ο υφυπουργός Νίκος Μπίστης ο οποίος μετακινείται «από καναλίου εις κανάλιον». Από το *Βήμα* και η φωτογραφία και η λεζάντα που αναδημοσιεύονται. Ειρωνική η λεζάντα, αλλά ο Νίκος το 'πιασε το

«Δεν είναι αρχείου η φωτογραφία· είναι της 18ης Δεκεμβρίου, από το χριστουγεννιάτικο γλέντι της ΑΕΚΑ στο κέντρο διασκέδασης "Χάραμα", όπου παρέστη η Μαργαρίτα των Παπανδρέου, σταθερή φίλη της ΑΕΚΑ και δαυμάστρια, όπως πληροφορούμαι, του *enfant terrible* της ρεφορμιστικής Αριστεράς και υφυπουργού Νίκου Μπίστη. Ιδού ένας υφυπουργός με λαμπρό μέλλον!»

νόημα: Δίπλα στη μαμά Μάργκαρετ. Άλλωστε είναι αλήθεια ότι ο άνθρωπος δεν ήταν ποτέ με τη Μιμή. Το σωστό να λέγεται.

ΓΙΩΡΓΑΚΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: ΣΚΟΡΔΟ ΚΑΙ ΚΡΕΜΜΥΔΙ

Σε πρώτη ανάγνωση, η δήλωση του υπουργού Εξωτερικών ότι «δεν υπάρχει για μας Δεξιά και Αριστερά» μπορεί να ερμηνευτεί, όπως διευκρίνισε κι ο ίδιος μετά τη συνάντησή της Τρίτης στην Αναγνωστοπούλου, ως εκδήλωση της πρόθεσής του να ακολουθήσει μια «εθνική πολιτική». Στα τέσσερα χρόνια της υπουργίας του όμως υπήρξε τόσο απαξιωτικά αντίθετος στην πάγια πρόταση του ΣΥΝ για ίδρυση Εθνικού Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής.

Πόσο γνήσια άραγε εννοεί την «εθνική πολιτική»;

Μια δεύτερη ανάγνωση είναι ότι η δήλωσή του απευθύνεται στους διάφορους «απολιτίκ» της νέας γενιάς και στην εκλογική δεξαμενή του «μεσαίου χώρου». Πρόκειται βεβαίως για μια αντιγραφή απ' το βιβλίο του βρετανού γκουρού του Τρίτου Δρόμου Άντονι Γκίντενς *Πέρα από τη Δεξιά και την Αριστερά*. Σύμφωνοι. Τι λένε όμως άραγε για όλα αυτά τα αστέρια των πρόσφατων μεταγραφών Βού-

γιας και Μπίστης, που ακόμη νομίζουν πως το ΠΑΣΟΚ «είναι Αριστερό κόμμα»;

Μια πιο απλή ανάγνωση ωστόσο είναι ότι ο νέος αρχηγός, που δε διακρίνεται για την καλή του σχέση με την πολιτική διανόηση, μάλλον δε συλλαμβάνει τη διάκριση μεταξύ Δεξιάς και Αριστεράς. Πρώτες μέρες που είναι λοιπόν, ας τον βοηθήσουμε λιγάκι: Άνταμ Σμιθ (σκόρδο) Καρλ Μαρξ (κρεμμύδι).

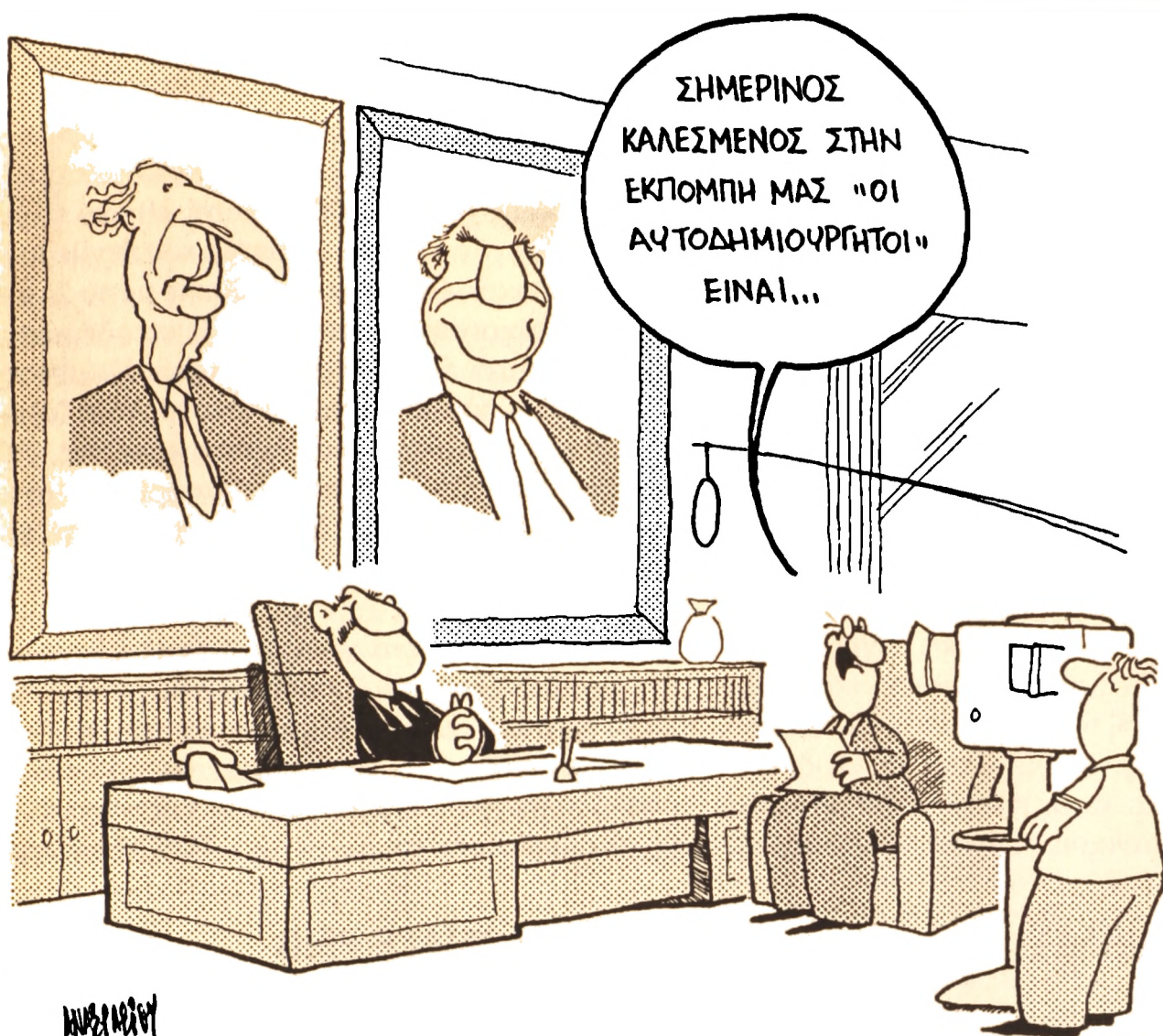
Α.Κ.

ΤΖΑΚΙΑ

Εχουμε και λέμε. Έλληνες πολιτικοί με κληρονομικό χάρισμα και μπάριμπα στην Κορώνη είναι: Οι Παπανδρέου (τρεις γενιές, δύο σύζυγοι, μια Μάργκαρετ, μια Μιμή και μια Βάσω εξ αγχιστείας). Οι Καραμανλήδες (αδελφοί, εξάδελφοι, θείοι, ανεψιοί και λοιποί συγγενείς). Οι Μητσοτάκηδες (από Κυριάκο σε Κυριάκο και από Βαλέραινα σε Βαλέραινα). Επίσης οι Γεννηματάδες (με λένε Φώφη σαν τη γιαγιά μου την... Φώφη), οι Βαρβιτσιώτηδες (καίνε και σημαίες άμα λάχει), ενώ τέλος από ένας ανιψιός συνδέει τους Αλευράδες και τους Κεφαλογιάννηδες. Ο

καλύτερος απ' όλους όμως είναι ο Ευάγγελος Βενιζέλος, ο εγγονός του Ελευθέριου, ανιψιός του Σοφοκλή και πρωτοξάδελφος του Νικήτα. Αυτή κι αν είναι δυναστεία με τη σφραγίδα του ληξιαρχείου και του τμήματος αλλαγής επωνύμων! Ο κ. Τουρκομεντζόγλου πάντως θα μπορούσε να επιλέξει επώνυμο «Καποδίστριας», «Κολοκοτρώνης», «Τρικούπης»· επέλεξε όμως σεμνοπρεπώς το ταπεινό «Βενιζέλος». Θα μπορούσε βέβαια να επιλέξει και το «Λαμπράκης» ή το «Λάλας». Για να είναι πιο κοντά στα κέντρα εξουσίας.

Κωνσταντίνος Κανάρης

του Τάσου Αναστασίου

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ «ΡΙΦΙΦΙ» ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

Παραμονές Χριστουγέννων, 23 Δεκεμβρίου συγκεκριμένα, κατατέθηκε στο Χρηματιστήριο Αθηνών και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αίτηση για την εισαγωγή των μετοχών της ΕΤΑ Α.Ε. στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Πρόκειται για μια εσπευσμένη είσοδο, η οποία επιχειρεί να δημιουργήσει τετελεσμένα ενόψει της αναμενόμενης απόφασης του ΣτΕ, που θα κρίνει τη συνταγματικότητα της ιδιωτικοποίησης της ΕΤΑ Α.Ε. (η απόφαση έχει δικαστεί στο ακροατήριο στις 27 Απριλίου 2003).

Εάν το ΣτΕ κρίνει αντισυνταγματική την ιδιωτικοποίηση της ΕΤΑ Α.Ε., αφού έχει πωληθεί στο Χρηματιστήριο το 30% των μετοχών της, τότε προκύπτει μείζον πολιτικό και οικονομικό πρόβλημα.

Μείζον πολιτικό, διότι θα κλείσει όπως-όπως, μεσούσης της προεκλογικής περιόδου, και θα αποτελεί μέρος των θεμάτων που θέλει να «καθαρίσει» οπωσδήποτε η παρούσα κυβέρνηση.

Μείζον οικονομικό, διότι, ενώ το μετοχικό κεφάλαιο της υπο εισαγωγή ΕΤΑ Α.Ε.

είναι 100 δισ. δρχ., η περιουσία της ανέρχεται σε αρκετά τρισ. Είναι εύκολα κατανοητό ότι τα 70.000 στρέμματα-φιλέτα της περιουσίας του ΕΟΤ, δεν κοστίζουν μόνο 100 δισ. δρχ.

Για αρχή, ας συνυπολογίσουμε μόνο την αξία του 51% του Καζίνο της Πάρνηθας, το 100% του Καζίνο της Κέρκυρας, τα Ξενία Κοζάνης, Σάμου, Άνδρου, τα 120 στρέμματα και το ξενοδοχείο στο Μικρό Καβούρι, τα 1610 στρέμματα στην Ανάβυσσο, τα 24 στρέμματα και το Ξενία Καλαμπάκας, τα 26 στρέμματα του Ξενία Σκιάθου, τα 7,3 στρέμματα του Ξενία στον Πλαταμώνα Πιερίας και το Τουριστικό Περίπτερο Λούρου (7 στρέμματα). Τα επτά τελευταία, αν και ανήκουν στην περιουσία της ΕΤΑ Α.Ε., δεν περιλαμβάνονται στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της... Ακόμα, δεν έχουν συμπεριληφθεί στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας η διοίκηση και η διαχείριση 36.000 τ.μ. στην Ανάβυσσο Αττικής, 11.600 στρεμμάτων και πολλά άλλα ακόμα τα οποία σαφώς και δεν αξίζουν μόνο 100 δισ...

ΟΦΙς

ΤΩΡΑ ΤΟ ΑΝΤΙ
ΘΑ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΕΒΔΟΜΑΔΑ
ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Όπως κάθε φορά που προκηρύσσονται εκλογές, έτσι και τώρα το Αντί θα εκδίδεται κάθε εβδομάδα. Το επόμενο τεύχος (805) θα κυκλοφορήσει την επόμενη Παρασκευή 16 Ιανουαρίου. Κάθε Παρασκευή, μέχρι και την πρώτη Παρασκευή μετά την ημέρα των εκλογών, δηλαδή στις 12 Μαρτίου, να αναζητάτε το Αντί. Αν δεν το βρίσκετε, σας παρακαλούμε θερμά να ειδοποιείτε στα γραφεία του περιοδικού (τηλ. 210-7232713) για να φροντίσουμε ώστε να καλύπτονται τα κενά της διανομής – η οποία ως γνωστόν είναι πολύ κακή. Ραντεβού λοιπόν την ερχόμενη Παρασκευή για μια εκλογική μάχη που θα έχει πολύ ενδιαφέρον. Στα ρεπορτάζ και τα άρθρα του περιοδικού θα διαβάσετε πολλά απ' όσα τα ΜΜΕ αποκρύπτουν και συγκαλύπτουν.

Αντί

ΤΟ ΦΟΒΕΡΟ ΚΟΜΜΑ

Φεύγει, φεύγει, αλλά τα μετερίζια τα κρατά. Το ΠΑΣΟΚ εννοώ. Στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος προαλείφεται ως νέος Πρόεδρος η καθηγήτρια του ΕΜΠ Τώνια Μωροπούλου. Το βήμα στις 6.11.88 έγραφε για την εν λόγω κυρία:

* Ποια είναι η δημοτική σύμβουλος (σ.σ. τότε ήταν δημοτική σύμβουλος η κ. Μωροπούλου) – «γενιά Πολυτεχνείου», αχ έρημο Πολυτεχνείο! – που είχε εξελιχθεί σε μυστικοσύμβουλο και «ηγερία» του απατεώνας; (σ.σ. τον Κοσκωτά εννοούσε η καλή εφημερίδα.) Αυτή για την οποία ειπώθηκε από έτερον, της ιδίας γενιάς, «πάει αυτή! ΞεΜΩΡΟΠΟΥΛάθηκε!» Εμένα ούτε ως «ηγερία», ούτε σκέτα ως «φίλη του Κοσκωτά» μου την ανέφερε έτερος της γενιάς της. Χρησιμοποίησε μια πιο μπρούτα έκφραση. Για περισσότερα ανέτρεξα στο Αντί, τχ. 388, της 18.11.88... Αλλά αυτό που μένει και διαρκεί πέρα από τη μνήμη – και πάνω από τη μνήμη – είναι το φοβερό ΠΑΣΟΚ που κατορθώνει και κρατά τα μετερίζια έστω και με συντρόφους τύπου Τώνιας Μωροπούλου...

Χ.Ν.

Ο μεγάλθυμος υπουργός Πολιτισμού στη χονδροσύνη του απάνω –έτσι είναι οι Σαλονικιοί αλλά και οι παχείς άνθρωποι– χοντρός, σου λέει ο άλλος, κιμπάρης! – παραχωρεί, λέει, το Γουδή στην ΠΑΕ Παναθηναϊκός για να χτίσει εκεί το γήπεδό της! Βλέπετε, η παρανομία του Καραϊσκάκη και η ασυδοσία του Κόκκαλη πάλι με μια αλητεία πρέπει να ισοφαριστεί. Ατράνταχτη εκσυγχρονιστική λογική! Πώς έδωσε η Βασούλα από το προικώ της δάσος του Καρέα κάποια στρέμματα στην παμφάγα Εκκλησία της Ελλάδος (βοήθειά μας); Έτσι ακριβώς και ο δελφίνος στο Δελφινάριο του μυαλού του όπου αναπαράγονται λογής μαστόδοντα και αρκούδες που χορεύουν, κάνει την ύστατη προεκλογική ταρζανιά, μπας και τσιμπήσει κάνας βάζελος. Τέτοια ξευτίλα. Οι οποίοι βάζελοι ξέροντας από παλιά το ποιόν του υπουργού του λιανικού ποδοσφαίρου και της

ΤΣΙΦΤΕΤΕΛΛΑΣ

Πολλοί άνθρωποι γεννιούνται ηλίθιοι – σκληρός νόμος της φύσης, βλέπετε. Λίγοι άνθρωποι πάλι εκμεταλλεύονται την ηλιθιότητα των προαναφερθέντων πολλών – σκληρότερος νόμος των ΜΜΕ αλλά και της τηλεοπτικής δικτατορίας. –Είδατε τα «εορταστικά» προγράμματα των τελευταίων ημερών; Η τιβί σαν ασυμμάζετο σκυλάδικο και οι Χατζηνικολοπρετεντέρηδες να υποκλίνονται εμπρός σε Τόλη, Βίση, Κοκκίνου, Ρουβά και τα λοιπά νούμερα της νύχτας. Βλέπετε είναι και τα νούμερα της AGB που μεταμορφώνουν σε νούμερα και τους θεωρούμενους ως πιο σοβαρούς –καλύτερα σοβαροφανείς– απ' τους γιαλαντζί τιβι-στάρ μας. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν εξισώσει τη διασκέδαση με τα μπουζούκια και την Ελλάδα μ' ένα απέραντο ρεμπετάδικο που οι πολιτικοί χορεύουν ζεϊμπέκικο και οι πολίτες τσιφτετελί. Τσιφτετελλάς δηλαδή...

Σία Τσαχπινόγλου

ΕΚΤΕΛΕΣΤΕ ΤΟ ΓΟΥΔΗ

Δήμητρας Λιάνη τον αντιμετωπίζουν επιφυλακτικά. Σου λένε, πώς παραχωρεί, πρώην δασική περιοχή που έχει κηρυχθεί, κι αυτή, εθνικό πάρκο, λες και είναι κάποιο οικόπεδο του πενθερού υμών Μπακατσέλου; Θα μπλέξουμε με το Συμβούλιο Επικρατείας, και κακά ξεμπερδέματα. Ενώ άμα ήταν έξυπνος, ο αυτοπροβαλλόμενος ως τσακάλι –που δεν είναι!– υπουργός του Πολιτισμού των Πολιτισμών και λοιπές κομπίνες, θα έστελνε τους Παναθηναϊκούς να χτίσουν στο Καστρί! Σαν εκδίκηση! Ελπίζω να πιάσατε το υπονοούμενο.

ΥΓ. Και μάλιστα ένα γήπεδο ποδοσφαίρου κι ένα μεγαλύτερο, μπέηξ μπωλ, που θα μπορούσε να ονομαστεί «Στάδιο Μάργκαρετ» (ή, συμβολικά, Μαγκάρετ). Καλόψυχος ο χονδρός, αλλά μυαλό κουνκούτσι. Να μη χαρώ τα μάρμαρα που θα μας «επιστρέψει».

Τζιμ Μπούκης

ΤΟ ΕΚΛΟΜΑΓΕΙΡΕΙΟ

Αυτό που αντιλαμβάνεται ο κάθε λογικά σκεπτόμενος άνθρωπος στην Ελλάδα είναι το παράδοξο που εκφράζουν οι εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ. Η κρίση στο κυβερνών κόμμα είναι τεράστια· μόνον έτσι μπορεί να ερμηνευτεί η κίνηση του Κώστα Σημίτη να ορίσει διάδοχο τον Γιώργο Παπανδρέου, ενώ μέχρι πρότινος οι δημοσκοπήσεις τον αναδείκνυαν ως το «ισχυρό» χαρτί του κινήματος για τη διακυβέρνηση της χώρας.

Είναι εντυπωσιακό πως καμία φωνή που να προβάλλει κάτι διαφορετικό στις νέες εξελίξεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει, ενώ ακόμα και ο Θ. Πάγκαλος ευθυγραμμίζεται με τις επιλογές του πρωθυπουργού. Θυμίζουμε ότι είχε δηλώσει πως θα γίνει αμπελουργός αν γίνει κάποτε ο Γ. Παπανδρέου πρωθυπουργός!

Βέβαια ο λαός θα αποφασίσει στις 7 του Μάρτη αν ο Θ. Πάγκαλος θα γίνει αμπελουργός και ο Γ. Παπανδρέου πρωθυπουργός, αλλά εξακολουθεί να τίθεται το ερώτημα γιατί ο Γ. Παπανδρέου προβάλλεται σαν πιο ισχυρό χαρτί από τον Κ. Σημίτη;

Οι πολιτικές επιλογές του Γ. Παπανδρέου να στηρίξει αθόρυβα τον πόλεμο του Μπους στο Ιράκ καθώς και την Ευρώπη-φρούριο –με τη συμφωνία που υπέγραψε με την Τουρκία για επαναπροώθηση λαθρομεταναστών που έρχονται στην Ελλάδα από τη γειτονική χώρα–, δεν έρχονται σε αντίθεση με το προοδευτικό προφίλ που του φτιάχνουν τα ΜΜΕ;

Φτάνει λοιπόν ένα χαμόγελο του Γ. Παπανδρέου προς τις κάμερες για ν' αλλάξει το πολιτικό κλίμα για το ΠΑΣΟΚ; Μ.Ρ.

του Δημήτρη Πετσετίδη

ΚΟΥΙΖ 1

Η Μαρία Ρεζάν έφυγε νωρίς. Δεν πρόλαβε. Είχε πάρει πάντως την πρώτη συνέντευξη που ζητήθηκε ποτέ από τον γιο του Ανδρέα. Θα μείνει γι' αυτό στην ιστορία της ελληνικής δημοσιογραφίας, θα σκέφθηκε ο Γιωργάκης και φρόντισε να το δηλώσει μετά την «ιστορική συνάντηση» με τον Κ. Σημίτη. Αυτή είναι η απάντηση στο κουίζ «Ποιος πήρε την πρώτη συνέντευξη από τον Γιωργάκη;»

Εμείς θέτουμε ένα άλλο ερώτημα-κουίζ, η απάντηση στο οποίο θα δοθεί στο επόμενο τεύχος:

«Εναντίον ποιών έκανε την πρώτη του μήνυση ο Γιωργάκης; Και ποιο το αποτέλεσμα;» Εάν πάντως γνωρίζετε την απάντηση, στείλτε την στο περιοδικό και κερδίζετε μian ετήσια συνδρομή στο *Αντί!*

Στο μεταξύ πρέπει να ομολογήσουμε ότι τη σωστή απάντηση στο κουίζ του προηγούμενου τεύχους «Τι έκανε τα Χριστούγεννα του 1964 ο Σωκράτης Κόκκαλης;» έδωσαν πολλοί αναγνώστες. Μόνον ο ίδιος ο Σωκράτης το είχε ξεχάσει: Κατανάλωσε τα 50 μάρκα που του είχε δώσει η Στάζι για προσφερθείσες υπηρεσίες!

ΚΟΥΙΖ 2

Διερωτώμαι: Αν ο κ. Γ. Α. Παπανδρέου λεγόταν Γ. Α. Μπαρμπανδρέου, θα βρισκόταν στη θέση που βρίσκεται σήμερα; Ευχαριστώ πολύ για την απάντησή σας.

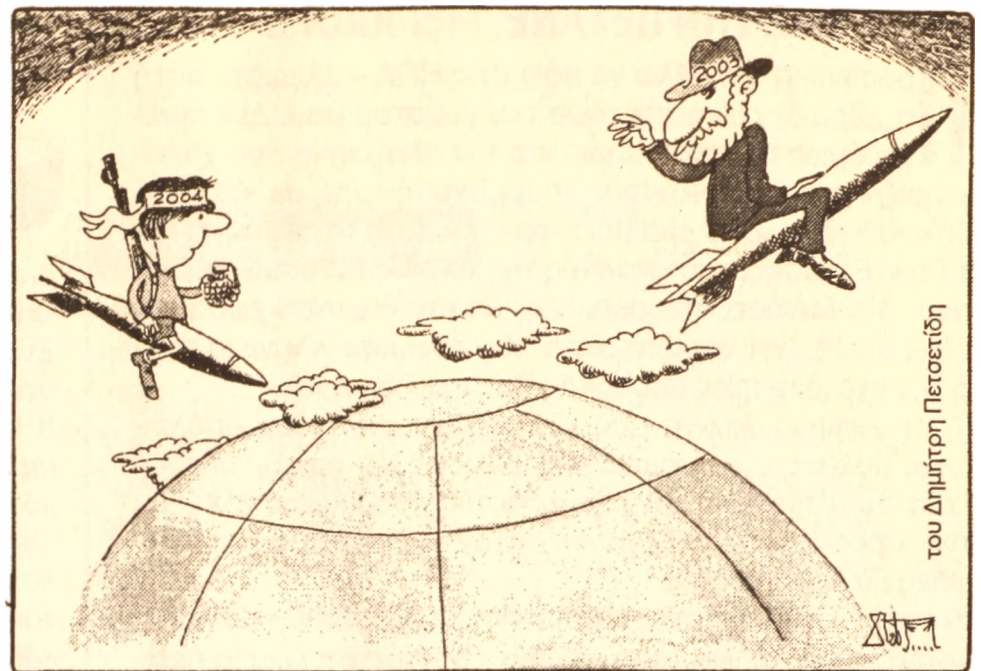
Επίσης θα ήθελα να μου απαντήσει ο κ. πρωθυπουργός, αν ευκαιρεί, γιατί φεύγει. Τι σας κάναμε, αφεντικό; Είπαμε ένα αστείο, να μετακομίσετε από την Αναγνωστοπούλου γιατί έπηξε από μπάτσους το Κολωνάκι, και το πήρατε τοις μετρητοίς; Τέλος, ερωτώ: εσείς θα υπογράψετε την αίτηση για το νέο δάνειο το οποίο φορτώνετε στην αξιόμαχη οικονομία μας ή ο κ. Γ.Α.Π.; Πώς είπατε; Δεν σας άκουσα...

Τζιμ Μπούκης

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

Ο πρόεδρος Γιωργάκης κληρονομεί τους ήδη 50 νεκρούς εργάτες στα μεγάλα έργα, αριθμός που μπορεί να είναι και μεγαλύτερος γιατί δεν δίνουν πρόθυμα τα στοιχεία οι ευκλείς όσο και αδιάστακτοι εργοδότες και όλοι όσοι παίζουν θέατρο με τον πόνο και την αδυναμία των άλλων. Βλέπετε ο «ΑΚΤΩΡ» βγαίνει από το Actor που θα πει αμερικανιστί «θεατρίνος». Ακόμη και στο Μουσείο της Ακρόπολης, χωρίς καν ν' αρχίσει η βαριά οικοδόμηση σημειώθηκαν θανατηφόρα ατυχήματα. Ήταν δραματική η έκκληση του σεβαστού δασκάλου Γεωργίου Δοντά, τ. προέδρου της Αρχαιολογικής Εταιρείας, προς τον υπουργό Πολιτισμού από την *Ελευθεροτυπία* για τη ματαίωση της ανέγερσης του αμαρτωλού κτίσματος στη συγκεκριμένη, ιστορικά και ανασκαφικά φορτισμένη θέση και με την ανεπίτρεπτη γειτνίαση του Ιερού Βράχου. Δε βαριέστε. Οι εκσυγχρονιστές διψούν για έργα και εξουσία με όποιο κόστος. Ακόμη και με το αθώο αίμα των σύγχρονων δουλοπαρόικων.

Σ.Π.

ΑΠΟ ΤΑ «ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ» ΣΤΑ ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΟΠΛΟΙΑ

Ηταν αρκετό ένα πρωθυπουργικό γιουχάισμα την κατάλληλη χρονική στιγμή για να «ανακαλύψει» το πανελλήνιο –και με τους... αντίστοιχους χειρισμούς της αξιωματικής αντιπολίτευσης– ότι κάπου στον Πειραιά υπάρχουν απολυμένοι από «τα λιπάσματα». Δεν είναι οι μόνοι απολυμένοι στην χώρα. Αν και οι συγκεκριμένοι «κέρδισαν» το δεκάλεπτο της δημοσιότητας που τους αναλογεί, το πιθανότερο είναι το... θέμα τους να μην έχει αίσιο τέλος. Ο λόγος είναι απλός. Φαντάζουν... μακρινό παρελθόν.

Εξακόσια σαράντα στρέμματα η πρώην βιομηχανική ζώνη Δραπετσώνας-Κερατσινίου, δηλαδή η ακτογραμμή της Β' Εκλογικής Περιφέρειας Πειραιά – εκεί όπου βρίσκονται «τα λιπάσματα», κυβέρνηση και ιδιώτες σχεδιάζουν «αξιοποίηση» με βάση το τιμνέτο. Αύξησαν ήδη και το συντελεστή δόμησης πρόσφατα, για να διευκολυνθεί αυτή η... μετάβαση στην «αξιοποίηση»... Βέβαια το ίδιο συμβαίνει με όλες τις παλιές –και δη παραλιακές– βιομηχανικές ζώνες σε όλες τις πόλεις της χώρας. Τα εργοστάσια κλείνουν και στη θέση τους αναμένεται ανέγερση καταστημάτων, γραφείων κ.λπ.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ και το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, ταχύτατα και αιφνιδιαστικά, μέσω του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας, προωθούν πρωτόκολλο «για την ανάπτυξη της Λιμενοβιομηχανικής Ζώνης Δραπετσώνας - Κερατσινίου (πρώην Λιπάσματα και Τιμνεντάδικο)».

Σύμφωνα με τους σχεδιασμούς του πρωτοκόλλου, η παραθαλάσσια έκταση της Λιμενοβιομηχανικής Ζώνης παραδίδεται ουσιαστικά ως «προϊκα» στον υπό ιδιωτικοποίηση ΟΛΠ, προκειμένου να αξιοποιηθεί χαριστικά ως φιλέτο για την επέκταση της χερσαίας ζώνης του Λιμένα Πειραιά με χρήσεις υποδοχής κρουαζιερόπλοιων, σταθμών επιβατιγών πλοίων κ.λπ. Η υπόλοιπη χερσαία έκταση προσφέρεται προς έγερση ακινήτων και προς εμπορική, τουριστική και βιοτεχνική εκμετάλλευση με υψηλότερους συντελεστές δόμησης.

Στις 11 Δεκέμβρη ο βουλευτής Β' Πειραιά του ΣΥΝ, Παναγιώτης Λαφαζάνης κατέθεσε μια ερώτηση προς τους υπουργούς ΠΕΧΩΔΕ και Εμπορικής Ναυτιλίας, με θέμα την παράδοση στον υπό ιδιωτικοποίηση Οργανισμό Λιμένος Πειραιά (ΟΛΠ) και στην τιμνεντοποίηση, της απείρου φυσικού κάλλους Λιμενοβιομηχανικής Ζώνης Δραπετσώνας - Κερατσινίου. Εκτός από τον βουλευτή του ΣΥΝ, ερώτηση έχει καταθέσει σχετικά και ο βουλευτής της Ν.Δ., κ. Νεράτζης. Γεγονός που αποδεικνύει την σημασία του θέματος για τους 800.000 πολίτες της ευρύτερης περιοχής, οι οποίοι για την ακρίβεια θεωρούν ότι αφού τα εργοστάσια ως θέσεις εργασίας είναι παρελθόν, η περιοχή είναι η τελευταία δυνατότητα που έχουν για να αποκτήσουν πάρκο και ελεύθερη πρόσβαση προς τη θάλασσα.

ΟΦΙς

ΜΑΣ ΤΗΝ ΠΕΣΑΝΕ, ΜΕΓΑΛΟΙ...

Προσωπικά δεν θέλω να πάω στις ΗΠΑ – άλλωστε αυτή η χώρα δεν είναι και τόσο του γούστου μου. Δεν αντέχω όμως τον τσαμπουκά και την αλαζονεία που χαρακτηρίζει τους αμερικανούς «συμμάχους» μας σε κάθε εκδήλωσή τους, ιδιαίτερα μάλιστα όταν αυτά στρέφονται κατά της Ελλάδας, τους πολίτες της οποίας εννοούν να βλέπουν σαν δυνάμει τρομοκράτες, και την ίδια σαν «χώρα παρία», όπως έχει χαρακτηρίσει ήδη τον μισό πλανήτη σχεδόν ο ανεκδιήγητος υπουργός Άμυνας Ράμσφελντ. Έτσι αποφάσισαν να μας εξαιρέσουν από τους υπόλοιπους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να μας υποβάλουν σε όλη εκείνη την εξευτελιστική διαδικασία ελέγχου των προσωπικών δεδομένων, όταν πρόκειται να ταξιδέψουμε στη χώρα τους.

Και καλά οι Αμερικανοί. Αυτών έτσι κι αλλιώς έχουν πάρει φωτιά τα μπατζάκια τους και, πιστεύοντας ότι είναι ο περι-

ούσιος λαός, θεωρούν επιβεβλημένο να εξαγάγουν τη δική τους τρομοϋστερία σε όλο τον πλανήτη. Κι έπειτα είναι γνωστό πλέον ότι δεν έχουν ούτε ιερό ούτε όσιο.

Εδώ όμως; Οι δικοί μας; Καμία αντίδραση. Η κυβέρνηση της «ισχυρής Ελλάδας» και της «υπερήφανης εξωτερικής πολιτικής»; Ο πρωθυπουργός, ο υπουργός Εξωτερικών, οι άλλοι

υπουργοί; Απόλυτη σιωπή. Το κατάπιαν, όπως καταπίνουν ένα σωρό άλλα.

Και είναι βέβαιο ότι ο πρώην υπουργός Δημόσιας Τάξης και νυν γραμματέας του ΠΑΣΟΚ Μιχάλης Χρυσοχοϊδης θα εξακολουθεί να αισθάνεται υπερήφανος για το μετάλλιο που παρέλαβε από το FBI για την αποτελεσματικότητά του στην εξάρθρωση της τρομοκρατίας στην Ελλάδα. Το γεγονός ότι για τους Αμερικανούς και όχι μόνο γι' αυτούς η 17N εξακολουθεί να υπάρχει και ν' αποτελεί κίνδυνο, μάλλον θα οφείλεται σε... λάθος πληροφόρησή τους.

Όπως θα εξακολουθεί να αισθάνεται υπερήφανος και ο υπουργός Εξωτερικών και υποψήφιος πλέον για την προεδρία του ΠΑΣΟΚ, και βεβαίως για την πρωθυπουργία της χώρας, Γιώργος Παπανδρέου για τη συμπάθεια που δείχνουν στο πρόσωπό του η Μαντλίν Ολμπράιτ, ο Κόλιν Πάουελ, ο Τζορτζ Μπους και όλος ο συρφετός.

Όλα πρέπει να συμβαδίζουν με τους κανόνες της παγκοσμιοποίησης; κι έπειτα είναι κι εκείνα τα χτυπηματάκια συμπαθείας στην πλάτη που, όπως και να το κάνουμε, ανεβάζουν το ηθικό. Πάει κι η τσίπα. Έτσι, για την Ελλάδα ρε γαμώτο...

T.K.A.

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

• Μαθαίνουμε από την **Φωνή της Νισύρου** για τη saga Μάμμη και τις επιχειρηματικές της δράσεις. Αξιοζήλευτες:

Ένα νέο κατάστημα άνοιξε στους Πάλους. Πρόκειται για το Κρεοπωλείο του κ. Βασίλη Μάμμη κάτω από το πρώην Κοινοτικό κατάστημα των Πάλων. Όπως είναι γνωστό ο κ. Μάμμη διαθέτει δικά του ζώα, τα οποία τρέφονται υγιεινά στη Νίσυρο και στη συνέχεια μεταφέρονται στην Κω, όπου αφού περάσουν από κτηνιατρικό έλεγχο σφάζονται και μεταφέρονται στη Νίσυρο με το ιδιόκτητο ψυγείο του κ. Μάμμη. Η πελατεία του είναι εντός και εκτός Νισύρου. Το κατάστημα αυτό προστίθεται στην ενεργό επαγγελματική-οικονομική δραστηριότητα της οικογένειας Μανώλη Μάμμη, η οποία ήδη περιλαμβάνει, –και τώρα, αγαπητοί αναγνώστες, κρατηθείτε– τις 12 γκαρσονιέρες των αδελφών Γιάννη και Σωτήρη, απέναντι από το σπίτι του κ. Μαυλιού στους Πάλους, το Μπαλκόνι του Εμπορείου του ζεύγους Κατίνας Μάμμη και Δημήτρη Χατζόγλου, το εστιατόριο «Ελληνίς» της κ. Παρασκευής Μάμμη με το υπερκείμενο ξενοδοχείο των Αφών Φούγιαξη και το κομμωτήριο της κ. Φανής Μάμμη.

Όλα αυτά που διαβάσατε! Το καλοκαίρι, αν πάτε στη Νίσυρο, θα μας θυμηθείτε...

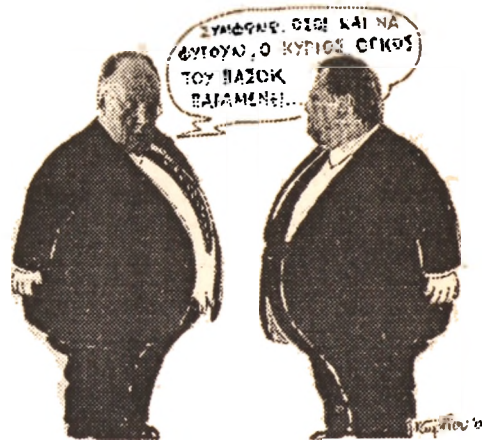
• Τι χρώμα προτιμάτε να έχουν τα μάτια της βουλευτού σας; Ιδού πώς σχολιάζει το **Βήμα της Αιγιαλείας** τις προτιμήσεις του Κ. Λαλιώτη:

Ο αποστασιοποιημένος σύντροφος Λαλιώτης, με τη νέα δήλωσή του απέδειξε για μια ακόμη φορά την... αγωνιστική του διάθεση για τη νίκη του Σημίτη στις εκλογές! Διαμαρτυρόμενος για την ποιότητα των επιλεγόμενων υποψηφίων δηλώνει: «Αντί το ΠΑΣΟΚ να εστιάζεται στις δημοκρατικές ευαισθησίες, κοιτάζει ποια έχει... πράσινα μάτια...»

–Μα τι λές, σύντροφε Λαλιώτη; Σοβαρολογείς; Είναι δυνατό να

μην είναι το χρώμα των ματιών καθοριστικό κριτήριο επιλογής των κυριών που θα πλαισιώσουν τα πράσινα ψηφοδέλτια; Φαντάζεσαι ποια θα ήταν η αντίδραση των... σκεπτομένων οπαδών του κινήματος όταν θα ήσαν υποχρεωμένοι να ρίχνουν την... ψήφο τους σε κυρίες με... γαλανά μάτια;

Κάνεις λοιπόν μεγάλο λάθος όταν ότι θεωρείς το ΠΑΣΟΚ δεν έχει δημοκρατικές ευαισθησίες! Αυτές οι... ιδεολογικές ευαισθησίες επιβάλλουν την επιλογή της... πρασινομάτας κυρίας Γκερέκου, την οποία αποφεύγεις να ονομάσεις! Βάλ' το βαθιά στο μυαλό σου, κ. Λαλιώτη! Μ' αυτές και άλλες του ιδίου... χρώματος κυρίες θα δώσει τη μάχη ο κ. Σημίτης, για να συγκρατήσει τη... λαϊκή του βάση, η οποία όπως δείχνουν οι δημοσκοπήσεις, συνεχώς συρρικνώνεται!

Σκίτσο του Γρ. Γεωργίου από **Το Φιστίκι** της Αίγινας από το οποίο αντιγράψαμε και τα μαργαριτάρια:

- * Στο σημείο αυτό να δούμε τους επικηδεύους (MEGA).
- * Είχε απαχθεί από απαγωγείς (ρεπόρτερ NET).
- * Είναι μια αύξηση που συνέβη σε όλες τις εταιρείες (NET).
- * Πρέπει να οδηγηθούμε σε αυστηροποίηση (Πασχαλίδης, υπ. ΥΕΝ).
- * Δεν θα δεχθεί τη μείωση των συνόρων της (ΑΝΤ1).
- * Ανταλλαγή γνώψεων (Κακούσης, FLASH 960).
- * Τα πνεύματα έχουν κατευνάσει (ρεπόρτερ NET).
- * Ο καλλιτέχνης που στιγμάτισε έναν ολόκληρο αιώνα (ΒΗΜΑgazino).
- * Ο υδροφόρος ορίζοντας βρίσκεται σε αρνητική πορεία.

ΒΟΛΤΑΡΕΝ

Μας γλύτωσαν από την άχαρη δουλειά να τον διώξουμε εμείς. Τον ξωπέταξαν μόνοι τους. Και τώρα περιμένουν να τους πούμε μπράβο, να τους ξαναψηφίσουμε. Εδώ που τα λέμε, έκαναν καλή δουλειά. Τον τσαλαπάτησαν τελείως. Αλοιφή τον έκαναν.

ΑΤΜΟΣ

Απορεί ο κόσμος και λέει: Είναι δυνατόν κοτζαμ Σημίτης να γίνει λαγός; -Γιατί; Πότε δεν έγινε λαγός; Πάντα την κοπανούσε στα δύσκολα. Από Ίμια και Οτσαλάν, μέχρι Ασφαλιστικό, ο Σημίτης κρυβόταν. Σκέφτηκε λοιπόν την καζούρα που θα έτρωγε αν έχανε απ' τον Καραμανλή και έγινε καπνός. Αέρας κοπανιστός.

ΛΑΓΟΣ

Τώρα, μετά τη δημόσια

εξαφάνιση του Σημίτη, τα σημιτάκια λένε ότι είναι μεγάλος ηγέτης, επειδή λέει άφησε την εξουσία! Αυτό λέγεται έκαψα την καλύβα μου να μη με φαν' οι ψύλλοι.

ΤΡΙΑ ΤΑΛΗΡΑ

Και ήρθε ο γιωργάκης, ο επονομαζόμενος «το παιντί». Εάν αυτό το άτομο κερδίσει τις εκλογές, τότε νομίζω πως ήρθε η ώρα να μας βάλουν σε μια γυάλα όλους μαζί, και τα δέκα εκατομμύρια, και να μας περιφέρουν ανά τον κόσμο. Θα είμαστε ως λαός το διεθνές τσίρκο.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ

Το πλέον αστείο είναι ότι ήταν λέει επιτυχημένος υπουργός Εξωτερικών. Μα δεν ήταν αυτός, άλλος ήταν. Υπουργό Εξωτερικών είχαμε την Ολμπράιτ. Αυτή πέτυχε. Αυτός ήταν ο πρέσβης.

Ο ΖΕΪΜΠΕΚΗΣ ΑΠ' ΤΟ ΜΟΝΤΡΕΑΛ

Τέτοιος υπουργός γίνομαι κι εγώ. Άμα μου λέει ο Πάουελ τι ακριβώς θα κάνω και θα λέω, αν μου δώσουνε και ένα κτήριο, μια ωραία γραμματέα και έναν σύμβουλο από το

Τέξας, είναι βέβαιον ότι θα σκίσω. Και είμαι και ωραιότερος από τον γιωργάκη. Όσο δε για το ζεϊμπέκικο που χορεύει, αυτό δεν είναι ζεϊμπέκικο, είναι γύρω-γύρω όλοι. Αλλά, θα μου πείτε, πού να δούνε κανονικό ζεϊμπέκικο; Στο Μόντρεαλ;

ΑΡΧΟΝΤΕΣ

Για να σοβαρευτούμε και λίγο, οι κινήσεις αυτές του ΠΑΣΟΚ είναι πρωφανείς και σχεδόν εκτός κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Ωραία τα είπε ο Θανάσης Τεγόπουλος στην Κυριακάτικη. Ότι δηλαδή η αντικατάσταση αυτή θυμίζει μάλλον προεδρική Δημοκρατία. Δηλαδή εμμέσως λέει ότι είναι εκτός συνταγματικής τάξης. Ο πρωθυπουργός αποφάσισε εν κρυπτώ με τον γιωργάκη και άλλαξαν φρουρά χωρίς να ρωτήσουν κανένα. Δικό τους είναι το μαγαζί, ό,τι θέλουν το κάνουν. Ποια Βουλή τώρα και ποιος λαός.

ΠΟΘΕΝ

Ο Στεφανόπουλος είπε πως δεν πρέπει να τα βλέπουμε μαύρα, όλα πάνε μια χαρά. Δίκιο έχει. Γι' αυτόν που κόβει βόλτες στο ανάκτορο και για όσους φάγανε όλ' αυτά τα χρόνια, μια χαρά πάνε τα πράγματα. Για μένα που είμαι άφραγκος, πάνε χάλια. Είναι θέμα οπτικής γωνίας. Η δική μου γωνία είναι από το Βύρωνα. Η δική τους είναι απ' αλλού.

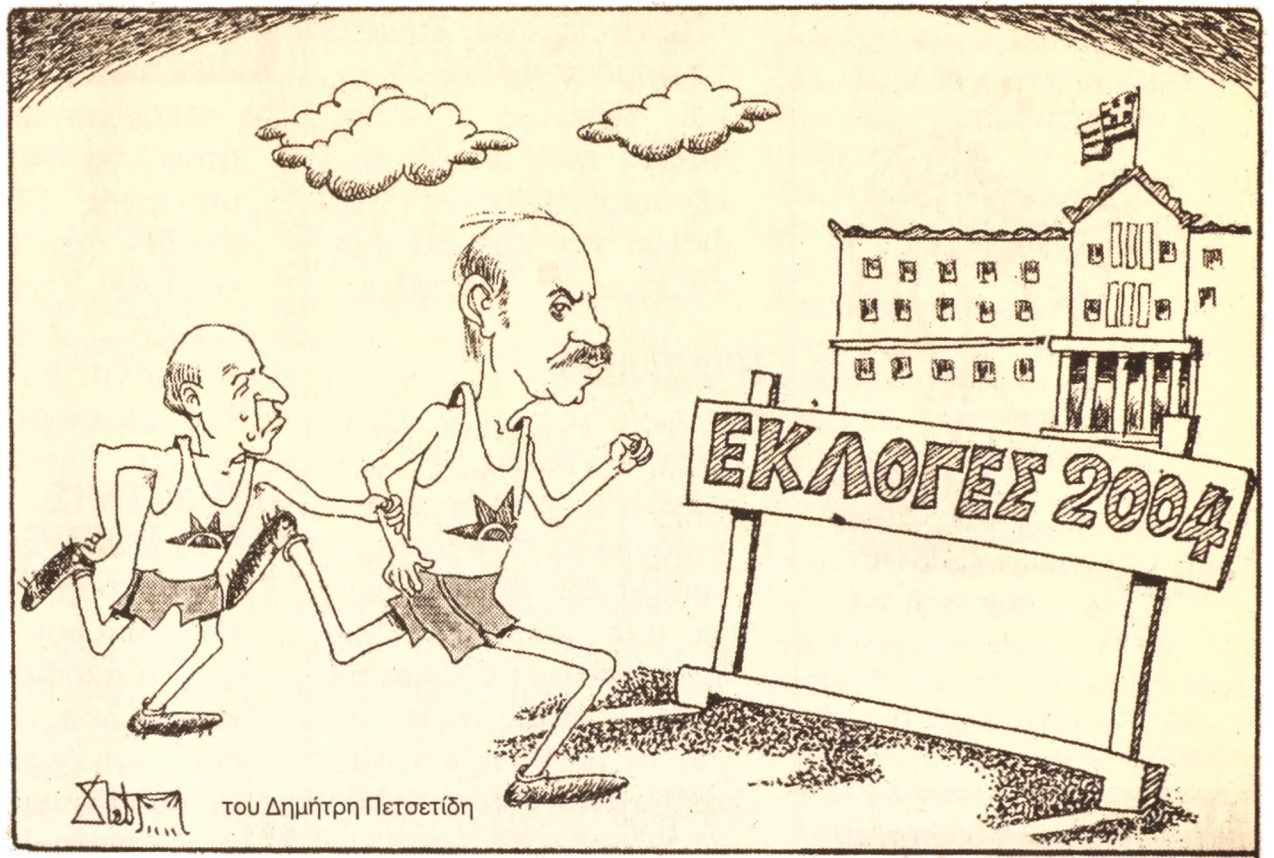
Σ Π Ρ Ο Ε Κ Λ Ο Γ Ι Κ Α
 Πήγαμε στο τσιπουράδικο του Διονύση, στο στενό δίπλα στην Αντωνοπούλου, στον παλιό Παρασκευόπουλο που είχε τη Θεσσαλία. Δεν τα ξέρετε αυτά; Πώς να τα ξέρετε, αυτά είναι στο Βόλο. Ήμουν εγώ, η Λένα, ο Γιάννης και ο Βαγγέλης που ήρθε απ' τη Νέα Υόρκη να δει τη μάνα του, ο Κώστας, η Ζίνα, η Άσπα, ο Τσιράκογλου και η Ασημίνα. Ξέρει ο Μάνος. Λοιπόν, πίναμε τσίπουρα και λέγαμε για τον Καζαντζίδη και τον Γιωργάκη. Ταιριάζουν αυτά τα δύο πρόσωπα διότι είναι ρεμπέτες, λαϊκοί τύποι, ολημερίς χορεύουν ζεϊμπεκίες και μερακλώνουν. Η διαφορά είναι μόνον ότι ο πρώτος είναι πεθαμένος και ότι ο άλλος θα γίνει πρωθυπουργός. Ωραίο είναι να έχεις έναν τύπο λαϊκό για πρωθυπουργό. Μόλις σου τη δίνει η ζωή, βάζεις το βίντεο με το χορό του Τζεμ και ξεδίνεις. Αυτά λέγαμε με την παρέα. Ο Κώστας είπε και το άλλο. Άμα βγει ο γιωργάκης, είναι λογικό να πάρει και τις άλλες εκλογές. Έτσι πάει. Δύο παίρνει ο καθένας. Οπότε θα ξανατεθεί θέμα πτώσης του ΠΑΣΟΚ το 2012! Δηλαδή ολίγον προ ή μετά του τάφου. Και φύγαμε ζαλισμένοι για το χωριό. Στο ράδιο έπαιζε Ζαμπέτας. Και δυστυχώς, αγαπητοί Μάνο και Ιωάννα, χάσατε.

Με κουραμπιέδες, μελομακάρονα και φόρμες γυμναστικής

Αρκούντως συγκινητικά –πλην και φαιδρά σε αρκετά σημεία τους– όσα μας είπε ο Κώστας Σημίτης αναγγέλλοντας την παραίτησή του από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ αλλά και από τη διεκδίκηση της επόμενης πρωθυπουργίας, όπως αναμενόταν άλλωστε εδώ και μερικές εβδομάδες. Το θέμα όμως δεν είναι οι υπερβολές με τις οποίες «έντυσε» το λογύδιό του, ούτε οι ωραιοποιήσεις του που είχαν στόχο να προβάλει το πρωθυπουργικό έργο της οκταετίας – αυτό θα το έκανε έτσι κι αλλιώς, στο βαθμό που έπρεπε να τηρήσει τα προσχήματα μιας αξιοπρεπούς και ταυτόχρονα ηρωικής απόσυρσης. Είναι η πραγματικότητα που αφήνει πίσω του, μια πραγματικότητα με πολλές αγωνίες και περισσότερα ερωτηματικά για το άμεσο και το απώτερο μέλλον, αφού ο διάδοχός του Γιώργος Παπανδρέου θα είναι επίσης διεκδικητής μιας νέας νίκης του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές της 7ης Μαρτίου.

Βεβαίως ο τρόπος που το ΠΑΣΟΚ διαχειρίζεται τα εσωτερικά του θέματα είναι καθαρά δικός του λογαριασμός. Είναι και δικός μας όμως, στο βαθμό που εδώ και πάνω από 20 χρόνια κανοναρχεί τη ζωή του τόπου και μάλιστα με τρόπο και μεθόδους που μονίμως σχεδόν προκαλούν λαϊκές αντιδράσεις.

Χωρίς αμφιβολία ο Κώστας Σημίτης έπρεπε να φύγει. Ουσιαστικά έπρεπε να έχει φύγει αρκετό καιρό πριν, όπως έπρεπε και οι εκλογές να έχουν διεξαχθεί αρκετούς μήνες πριν. Το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία είχε αρχίσει από μερικά χρόνια να είναι αντιπαραγωγικό και άκρως επικίνδυνο, εξαιτίας της ανικανότητας των κυβερνητικών στελεχών του να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν μια πολιτική με συγκεκριμένους στόχους για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, της έντονης πλέον ροπής τους προς το εύκολο κέρδος και της άμεσης ή έμμεσης συμμετοχής τους στην εκτεταμένη διαπλοκή και τη διαφθορά, καθώς και της απαράδεκτα και

επικίνδυνα ενδοτικής στάσης τους σε κάθε πίεση εκ μέρους του διεθνούς παράγοντα και κυρίως του αμερικανικού, σε βαθμό ο λαός να ξαναζεί ξεχασμένες στιγμές Μπανανίας.

Και στην κατάντια αυτή κύριος υπεύθυνος είναι ο Κώστας Σημίτης, ως πρωθυπουργός, χωρίς αυτό φυσικά να απαλλάσσει τα υπόλοιπα στελέχη των κυβερνήσεών του, αλλά και τα ηγετικά στελέχη του κόμματος, του Γιώργου Παπανδρέου και άλλων «πρωτοκλασάτων» στελεχών περιλαμβανομένων.

Παρ' όλα αυτά, στο διάστημα από τη λήξη της προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον περασμένο Ιούλιο, μέχρι πριν από μερικές εβδομάδες ακόμα, ζήσαμε ένα πρωτοφανές μπαράζ επικοινωνιακών επιθέσεων που στόχο είχαν να μας πείσουν ότι το ΠΑΣΟΚ πλέει ολοταχώς προς νέα εκλογική νίκη, με αδιαφιλονίκητο αρχηγό τον «καταλληλότερο για πρωθυπουργό» Κώστα Σημίτη, ο οποίος από την πλευρά του, παίρνοντας στην πλάτη του την εκστρατεία επηρεασμού της κοινής γνώμης, μας βομβάρδισε με προεκλογικές υποσχέσεις, «πακέτα» και «χάρτες», που όμως φανερά έπεσαν στο κενό, με αποτέλε-

σμα να «φτάσει ο κόμπος στο χτένι».

Τώρα βέβαια, με «πληροφορίες» που διοχετεύονται κατάλληλα, προσπαθούν να μας πείσουν ότι η απομάκρυνση του Κ. Σημίτη από το προσκήνιο είχε αποφασισθεί πολύ νωρίτερα από τον ίδιο και μάλιστα σε πλήρη συνεννόηση με τον διάδοχό του. Αξιοσημείωτη είναι πάντως η μεγάλη ευκολία με την οποία ολόκληρος ο μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ πέρασε από τους ύμνους προς τον Σημίτη στους αντίστοιχους ύμνους για τον Γ. Παπανδρέου.

Δεν θα σταθούμε βεβαίως στο επικοινωνιακό παιχνίδι, με αρκετή δόση αμερικανικής «αθωότητας» και «ανθρωπιάς», που εγκαινίασε ήδη πριν από τις εορτές ο Γ. Παπανδρέου και το οποίο συναγωνίζεται τα τηλεοπτικά «ριάλιτις», κάτι μεταξύ «γκλαμουριάς» και κιτς, που παρουσιάζει τον Γιωργάκη αρκούντως «γλυκούλη» –όπως πιστεύει ένας μπόμπιρας που τυχαίνει να είναι ο γιος μου και ο οποίος πάντως δεν καταλαβαίνει από πολιτική– ή στις τουλάχιστον γελοίες σφυγμομετρήσεις που προβάλλουν κάποια φιλικά του μέσα ενημέρωσης. Όπως δεν θα σταθούμε στο γιατί και το πώς επελέγη ο Γ. Πα-

πανδρέου για νέος πρόεδρος του κόμματος και υποψήφιος πρωθυπουργός – η πολιτική τουλάχιστον διαδρομή του στην τελευταία δεκαετία είναι γνωστή και αρκετά αμφιλεγόμενη, ενώ τώρα προστέθηκε και ο εντελώς αντιδημοκρατικός τρόπος επιβολής του στο κόμμα. Τα θέματα αυτά είναι αρκετά αστεία, «σηκώνουν» πολύ σχόλιο και βγάζουν γέλιο, όμως η κατάσταση που διαμορφώνεται είναι πολύ σοβαρότερη.

Με καθαρά πολιτικούς όρους, ο Κ. Σημίτης αντιλήφθηκε τελικά ότι η πρωθυπουργία του δεν πάει άλλο και ότι η αγανάκτηση του κόσμου απειλεί να καταποντίσει το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές, υποχρεώνοντάς το να εγκαταλείψει την εξουσία, κάτι που βεβαίως κανένας δεν θέλει στο κόμμα. Έτσι παραιτείται και φέρνει στη θέση του τον Γ. Παπανδρέου, μέσα από μία «αιφνιδιαστική» διαδικασία, κατάληξη της οποίας είναι η

επίσπευση των εκλογών –για τις 7 Μαρτίου– ώστε να εκμεταλλευθεί την αναταραχή που δημιουργείται από τις εξελίξεις και να συγκρατηθεί όσο είναι δυνατό η διαρροή ψηφοφόρων του κόμματος είτε προς τη Νέα Δημοκρατία είτε προς τα κόμματα της Αριστεράς.

Ένα άλλο θέμα ωστόσο είναι, αν ακριβώς το εκλογικό σώμα έδειξε την πλήρη απαξίωσή του, μέχρι αγανάκτησης, για το πρόγραμμα Σημίτη –όσο κι αν προσπάθησε να το ωραιοποιήσει ο ίδιος ο απερχόμενος πρωθυπουργός–, πάνω σε ποιο πρόγραμμα θα στηρίξει ο Γ. Παπανδρέου την κάθοδό του προς τον λαό για να ζητήσει την ψήφο του; Που σημαίνει ότι, με δεδομένο τον περιορισμένο χρόνο μέχρι τη διενέργεια των εκλογών, απλώς δεν θα έχει να προσφέρει κανένα πρόγραμμα, αλλά μόνο προπαγανδιστικά τρικ και υποσχέσεις, καθαρά θεωρητικές, που θα

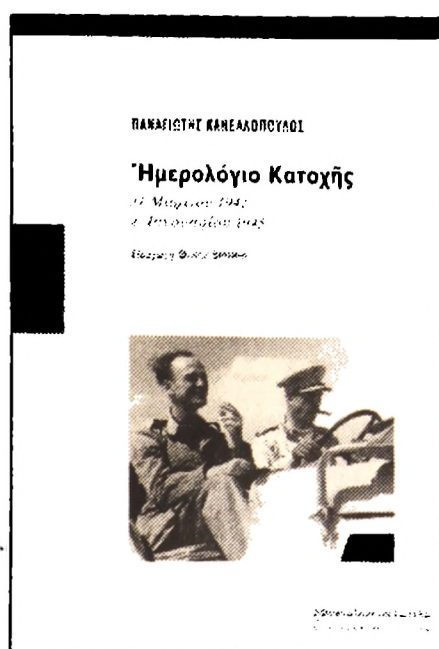
παραπέμπουν σε κάποιο πρόγραμμα που θα καταρτισθεί μετά τις εκλογές. Δηλαδή, φέξε μου και γλίστρησα.

Οι αγωνίες όμως και τα προβλήματα του λαού είναι υπαρκτά και μεγάλα και ζητούν άμεσες λύσεις, οι οποίες δεν εξαρτώνται από σιλάτες φόρμες γυμναστικής, μελομακάρονα, κουραμπιέδες και άλλα παρόμοια επικοινωνιακά παιχνίδια. Γι' αυτό είναι βέβαιο ότι ο Γ. Παπανδρέου, κατά τη συνήθεια του, δεν θα τολμήσει ούτε να τα αγγίξει, ούτε καν να τα σκεφθεί, ως να μην υπήρχαν. Όχι βέβαια ότι θα ασχοληθεί σοβαρά μαζί τους η αξιωματική αντιπολίτευση, η οποία επίσης κινείται σε επίπεδο θεωρητικής ανάλυσης, χωρίς πρακτικές προτάσεις που να δείχνουν πραγματική βούληση για την αντιμετώπισή τους – αλλά αυτό είναι μια άλλη συζήτηση.

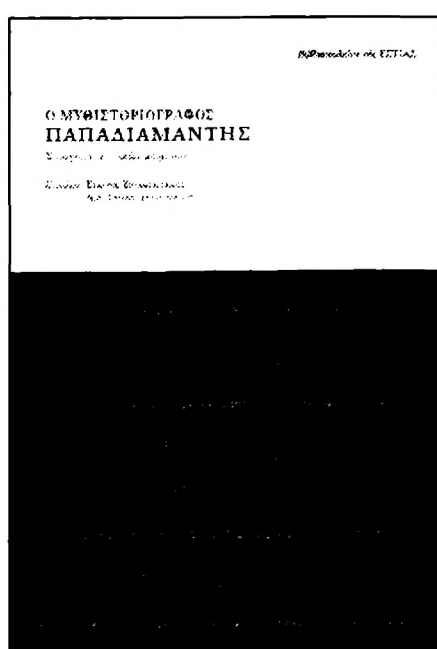
ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ από το 1885

Ν Ε Ε Σ Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ημερολόγιο Κατοχής

Ο μυθιστοριογράφος
Παπαδιαμάντης

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ
Η πριγκίπισσα Ιζαμπώ

ΤΙΒΕΤΑΝ ΤΟΝΤΟΡΟΦ
Μνήμη του κακού
Πειρασμός του καλού

info@hestia.gr • www.hestia.gr

Για τον κ. Γεώργιο Ανδρέα

Παπανδρέου, τον προοριζόμενο για πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ σε πρώτη φάση και για πρόεδρο και πρωθυπουργό σε δεύτερη, σε περίπτωση που το κυβερνητικό κόμμα ξεπεράσει με επιτυχία τον σκόπελο των εκλογών, γνωρίζω λίγα πράγματα.

Περιορίζομαι στην απαρίθμηση όσων έχουν κάποια σημασία, γιατί, έτσι τουλάχιστον πιστεύω, η εμφάνισή του στις οθόνες της τηλεόρασής μας με την αθλητική φόρμα του, ή η επίδειξη της τεχνικής του στο σερβίρισμα κουραμπιέδων εντάσσονται στα **επικοινωνιακά τεχνάσματα** (άλλη ονομασία των: **προπαγάνδα**), και ως εκ τούτου διαγράφονται ως μη ουσιώδη.

του Γεωργιάδη

Πριν από μας, για μας Ζητούνται διασφαλίσεις και εγγυήσεις

του Μανόλη Καρέλλη

Γνωρίζω πράγματι ότι πέρασε χωρίς επιτυχία από το Υπουργείο Παιδείας. Είναι αρκετοί οι εκπαιδευτικοί που τον θεωρούν ως τον περισσότερο αποτυχόντα, στο σημαντικό αυτό πόστο, απ' όλους τους κατά καιρούς υπηρετήσαντες στις μεταχουντικές κυβερνήσεις.

Ένας μάλιστα από τους εκπαιδευτικούς, ο τέως πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης και νυν του Ιονίου, ο κ. Γιώργος Γραμματικάκης, δεν εδίστασε να ζητήσει τότε, όταν ο κ. Γεώργιος Ανδρέα Παπανδρέου υπηρετούσε ως υπουργός Παιδείας, την παραίτησή του επικαλούμενος την ανεπάρκεια και την ακαταλληλότητά του.

Γνωρίζω ακόμα ότι υπεστήριξε με φανατισμό -ήταν η μοναδική φορά που τον επιστράτευσε- την απελευθέρωση των ήπιων ναρκω-

τικών, επικαλούμενος το ολλανδικό μοντέλο, παρ' όλο που αυτό αποδείχθηκε στο μεταξύ αποτυχία και δεν έφερε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Γνωρίζω επιπλέον ότι διατηρεί άριστες σχέσεις με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και ότι τις χρησιμοποιεί, ότι επεδίωξε και σε πολλές περιπτώσεις το πέτυχε να αναδειχθεί επίτιμος δημότης αρκετών περιφερειακών δήμων με «αιτιολογικό» την πολιτική του στα ελληνοτουρκικά και τη μείωση της έντασης που επιτεύχθηκε και ότι στην πρόσφατη επιχείρηση των Ηνωμένων Πολιτειών εναντίον του Ιράκ, μια επιχείρηση που χαρακτηρίστηκε ως παράνομη και υπονομευτική των θεσμών της παγκόσμιας κοινότητας και, όλως ιδιαιτέρως, των Ηνωμένων Εθνών, έπαιξε το παιχνίδι των αμερικανικών ιεράκων.

Αναφέρουν, όσοι υποστηρίζουν τη συμπό-

ρευση του με τους ιεράκες των Ηνωμένων Πολιτειών, μεταξύ άλλων, για να ενισχύσουν την άποψή των:

Μια δήλωσή του, ευθύς μετά την εμφάνιση στα Ηνωμένα Έθνη του αμερικανού υπουργού των Εξωτερικών κ. Πάουελ για να «αποδείξει» ότι το καθεστώς του Ιράκ διέθετε όπλα μαζικής καταστροφής και ότι, εξαιτίας αυτής της ύπαρξης, έπρεπε να δεχθεί την αμερικανική επίθεση. Είπε τότε ο κ. Γεώργιος Ανδρέα Παπανδρέου ότι ο κ. Πάουελ «απέδειξε πλήρως την ύπαρξη οπλοστασίων του Ιράκ» και ήταν ο μόνος, περίπου, από τους συναδέλφους του που δέχθηκε ασυζητητί τους αμερικανικούς ισχυρισμούς (που βέβαια κατέρρευσαν εκ των υστέρων, μετά την επιτόπια έρευνα).

Με μια άλλη δήλωσή του, που έγινε πριν από την εισβολή στο Ιράκ κι αυτή, ο κ. Γεώρ-

γιος Ανδρέα Παπανδρέου συντάχθηκε απολύτως με τους ιέρακες της Ουάσιγκτον: υπεστήριξε συγκεκριμένως ότι το καθεστώς στο Ιράκ ήταν αντιδημοκρατικό και τυραννικό (όπως και ήταν) και, επομένως, έπρεπε να επέμβει η διεθνής κοινότητα (γράφει οι Ηνωμένες Πολιτείες) «για να αποκαταστήσουν τη δημοκρατική ομαλότητα». Κι όλ' αυτά όταν τα διεθνώς ισχύοντα και οι καταστατικές διατάξεις των Ηνωμένων Εθνών αποκλείουν οποιαδήποτε επέμβαση σε μια χώρα προκειμένου να αλλάξει το εσωτερικό της καθεστώ, και εν επιγνώσει ότι μια επέμβαση στο Ιράκ θα δημιουργούσε επικίνδυνη νομολογία (όπως και δημιούργησε).

Αυτές όμως οι γνώσεις μου για τον κ. Γεώργιο Ανδρέα Παπανδρέου δεν είναι αρκετές για να του δώσω την ψήφο μου είτε ως σύνεδρος του ΠΑΣΟΚ είτε ως μέλος των οργανώσεών του, στη διεκδίκηση της προεδρίας από

μέρους του. Θέλω να μου διασφαλίσει ότι η εξομάλυνση των σχέσεων με την Τουρκία δεν θα γίνει αναλώμασι ελληνικού εθνικού χώρου ή εθνικής κυριαρχίας ή σε βάρος της Κύπρου.

Θέλω ακόμα να μου διασφαλίσει ότι δεν ισχύουν όσα λέγονται για το άτομό του, ότι δηλαδή δεν είναι ένας από τους συγκατασκευαστές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής αλλά ένας από τους μεταφορείς της (οι ακραίοι από τους επικριτές του μεταχειρίζονται τον αδόκιμο όρο *delivery boy*, παιδί των θελημάτων), και ότι η παρουσία του ως επικεφαλής της ελληνικής κυβέρνησης θα εξασφάλιζε για την Αμερική έναν άλλον Μπλερ στα νότια της Ευρώπης, χρήσιμο για την πλαγιοκόπησή της.

Και δεν εννοώ με όλες αυτές τις διασφαλίσεις που επιθυμώ ότι θέλω την Ελλάδα μας να κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον οποιουδή-

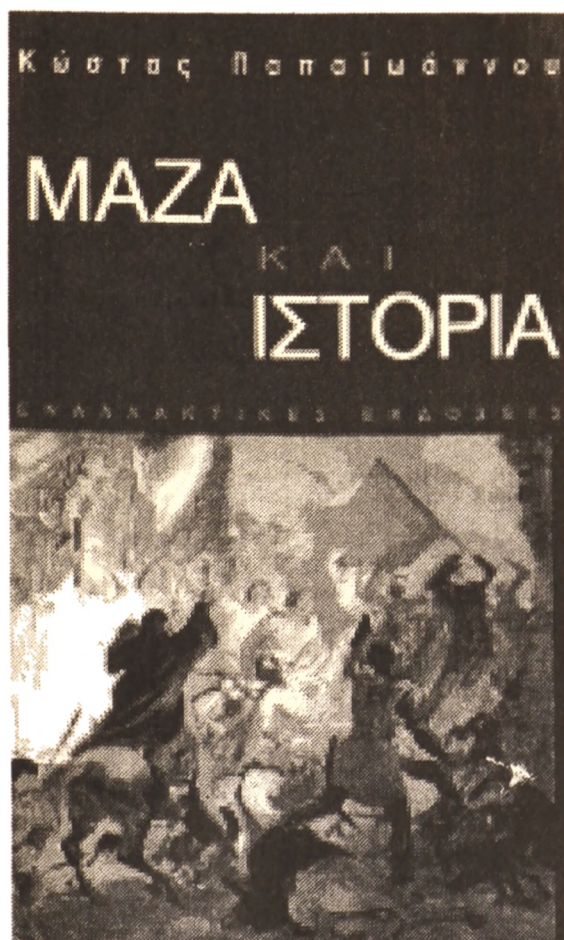
ποτε. Απλώς τα συμφέροντά της θέλω να προταχθούν και να διακηρυχθεί επισήμως και πανηγυρικώς ότι αυτό το αυτονόητο θα αποτελέσει τη βάση του κάθε προεκλογικού, εκλογικού και μετεκλογικού προγράμματος.

Κι εδώ, καταλήγοντας, θα πρέπει να προλάβω κάποιους φανατικούς και τα αναιδή κομματόσκυλα που θα σπεύσουν να με κατασπαράξουν «γιατί ζητώ πολλά και, ιδίως, ανεπικαίρως, εν όψει εκλογών», επιδιώκοντας περαιτέρω πληροφόρηση και πρόσθετες διασφαλίσεις.

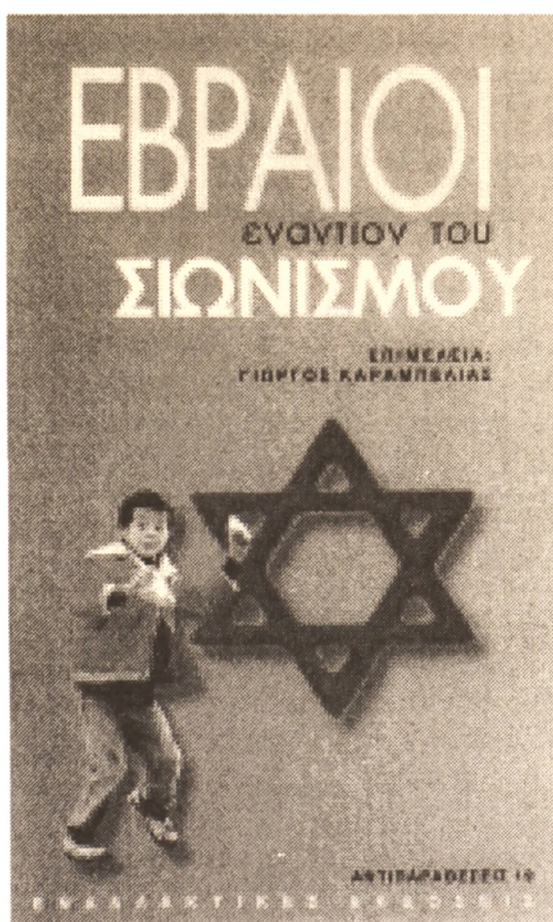
Θα τους απαντήσω λοιπόν ότι ο καλός πολίτης είναι ο πληροφορημένος πολίτης και ότι η Δημοκρατία μας επιδιώκει τη συμμετοχή του πολίτη στη δημιουργία του πολιτικού γίνεσθαι και απορρίπτει εκείνο που κάποιο παλιό πολυμάγαζο χρησιμοποιούσε ως το διαφημιστικό του κήρυγμα: να αγοράζουν και να πουλούν άλλοι πριν από μας για μας.

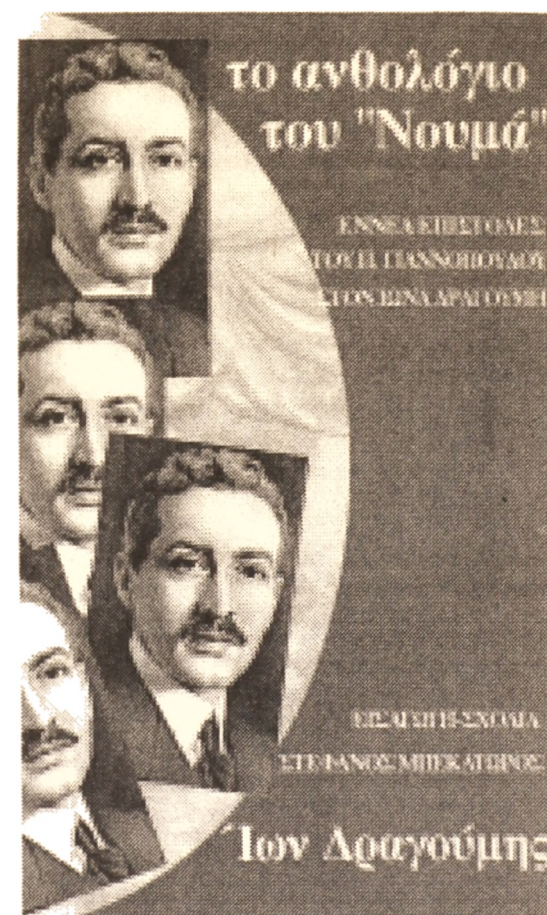
εναλλακτικές εκδόσεις

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΜΑΖΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

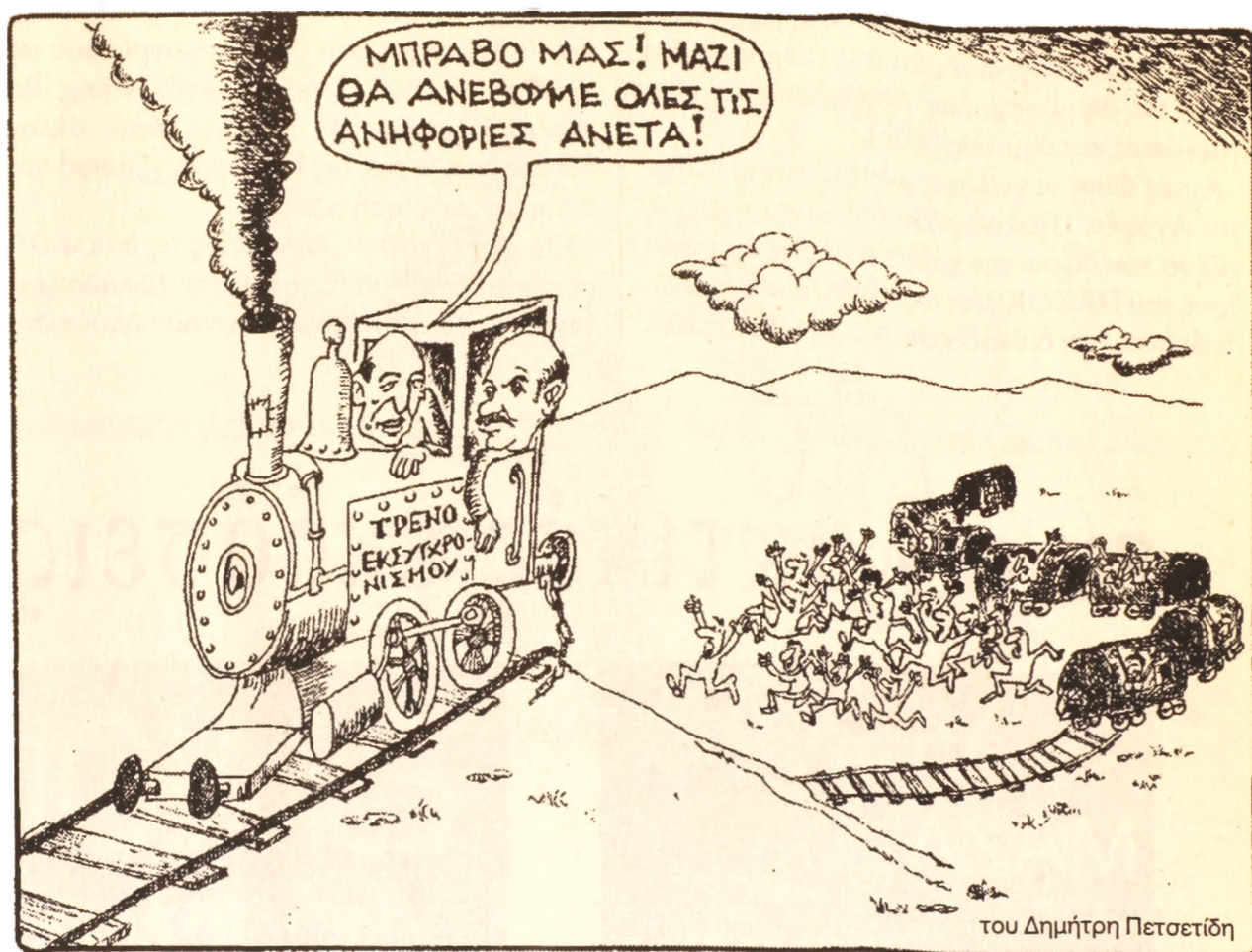
ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΜΟΥ
Επιμέλεια: Γιώργος Καραμπελιάς

ΙΩΝ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
ΤΟ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ"
ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΕΝΝΕΑ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
ΤΟΥ Π. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΤΟΝ ΙΩΝΑ ΔΡΑΓΟΥΜΗ

Ο Θάνατος του Εμποράκου, ο Ελ Σιντ, ο Νονός και άλλες ιστορίες

Μιλώντας για την σταθερά απαξιούμενη πολιτική στον τόπο μας, θα χρησιμοποιήσουμε τίτλους από θεατρικά έργα, ταινίες και σαπουνόπερες, ελπίζοντας ότι έτσι θα δείξουμε πιο παραστατικά τον τρόπο με τον οποίο αυτές τις μέρες η τραγωδία ή το δράμα μετεξελίσσονται σε κωμειδύλλιο και μπαλαφάρα. Χάριν αδιαφανών(;) σκοπιμοτήτων βεβαίως.

Οι εξελίξεις των τελευταίων ημερών φαντάζομαι πως έπεισαν και τον πιο δύσπιστο πως ισχύουν και σε μας οι υπερατλαντικοί όροι της μαζικής, της τηλεοπτικής δημοκρατίας, όπου τον τόνο δίνουν όχι οι θεσμοί αλλά οι «εικόνες» και τα επικοινωνιακά τρικ και όπου το πλήθος δια βοής καλείται εμπρός στις κάμερες να «νομιμοποιήσει» τις προελημμένες αποφάσεις. Έτσι ο κ. Σημίτης αποφάσισε τον αιφνίδιο πολιτικό του θάνατο, ελπίζοντας πως από το χαράκιρι θα διασώσει όχι την παράταξη αλλά τα πλείστα των οικονομικών –διάβαζε διαπεπλεγμένων– συμφερόντων που τον στήριξαν όλα αυτά τα χρόνια.

Έβαλε λοιπόν κάτω το μπλοκάκι του, έκανε τους λογαριασμούς του και ο λαοπρόβλητος πρωθυπουργός, η πε-

μπουσία δηλαδή της λαϊκής βούλησης, προέκρινε στα σκοτεινά ότι ο τόπος αυτός δεν τον έχει πλέον ανάγκη και ότι σαν καλός έμπορος πρέπει να κατεβάσει τα ρολά εμπρός στη διαφανόμενη χασούρα. Και βέβαια δεν υπάρχει κανείς ηρωισμός –παρότι θα ειπωθεί κι αυτό από τους ασπάλακες ή τους αυλοκόλακες– σ' αυτή τη λογική της αγοράς και την «πολιτική» της μπακαλοαριθμητικής. Στην πράξη ο κ. Σημίτης, βλέπω εγώ, αδυνατεί ν' αντιμετωπίσει τον κ. Καραμανλή, ήγουν την διογκούμενη λαϊκή δυσανεμία, και συνεπώς αρνείται να υπερασπιστεί το δικό του ντομίνιο και τους εκσυγχρονιστικούς του τσουτσέδες εμπρός στην κάλπη. Βαριά λέξη, θα πείτε, την λέω όμως ενσυνείδητα, γιατί η πράξη του υπό διορία αρχηγού του ΠΑΣΟΚ συνιστά μεγίστη ύβρη ενα-

ντίον της δημοκρατίας και κανείς δεν διαμαρτυρήθηκε! Αλλά η ύβρις αυτή αφορά και τους συνεργάτες του, οι οποίοι ούτε εθίγησαν ούτε παραιτήθηκαν που έτσι ipso facto καταργούνται, ενώ διαγράφεται η όποια προσφορά τους, και που ασμένως μάλλον και με ανακούφιση οι περισσότεροι –πλην Χριστοδουλάκη βεβαίως– υποδέχονται τον νέο Μεσσία· δηλαδή την μικρή έστω προοπτική του να παραμείνουν κραδαίνοντες την κρατική κουνάλα και με τα δύο χέρια –κίνηση που στο τένις λέγεται νταμπλ ντράιβ.

Αν όμως ο κ. Σημίτης το παίζει, χονδροειδείς τω τρόπω, Ιφιγένεια, το πραγματικό θύμα αυτού του σατυρικού δράματος είναι αναμφισβήτητα ο κ. Πάγκαλος, ο οποίος αδειάζεται για τρίτη φορά –ή μήπως τέταρτη;– και υποχρεούται να ξανακαταπιεί τη

γλώσσα του σαν ντολμαδάκι τυλιγμένο σε αμπελόφυλλο της Τζιας. Εξάλλου αυτός δεν είχε πει πως αν ο Γιωργάκης γίνει πρωθυπουργός ο ίδιος θ' ασχοληθεί με τον αμπελώνα του; Ήγγικεν λοιπόν η ώρα να πληρωθεί το ρηθέν: «Ιδόντες δε αυτόν οι γεωργοί διελογίζοντο προς εαυτούς λέγοντες· ούτος εστίν ο κληρονόμος· δεύτε αποκτείνωμεν αυτόν, ίνα ημών γένηται η κληρονομία. Και εκβαλόντες αυτόν έξω του αμπελώνος απέκτειναν. Τι ουν ποιήσει αυτοίς ο κύριος του αμπελώνος;» (Κατά Λουκάν, Κ' 14-16). Το καημένο το κροκοδειλάκι του γνωστού ανεκδότου τι θα κάνει τώρα που επέρχεται η δυναστεία; Ο Γ.Α. Παπανδρέου είναι υιός και εγγονός πρωθυπουργού, ενώ ο κ. Πάγκαλος εγγονός απλώς και μάλιστα δικτάτορα. Έχουν και τα τζάκια, όπως και τ' αμπέλια, τη διαλογή τους. Πάλι ένας κύριος Τίποτε θα καταπιεί σαν βατραχάκι τον γίγαντα με τα πηλίνα πόδια.

Όλα αυτά όμως δεν παράγουν πολιτική αλλά ανέκδοτα· και αυτό που συμβαίνει στον τόπο είναι μάλλον ένα κακόγουστο αστείο παρά μια σοβαρή πολιτική εξέλιξη. Τα εξωθεσμικά κέντρα εξουσίας που κρατούν τα ηνία του τόπου –βλέπετε, η διακυβέρνησή μας είναι πολύ σπουδαία δουλειά ώστε να την αφήσουν οι μεγαλοδιαπλεκόμενοι εργολάβοι μας στον κ. Σημίτη– αποφάσισαν να ανεβάσουν καινούργιο έργο, γιατί το παλιό δεν τράβαγε, με αποτέλεσμα οι μπιζνες τους να μείνουν μετέωρες. Η επίμονη άρνηση του Καραμανλή να συναλλαγεί με τα διαπλεκόμενα συμφέροντα ώστε να μην αντιμετωπίσει προσκώμματα καθ' οδόν προς του Μαξίμου, οδήγησε τους μεγαλοεργολάβους μας σε λύσεις πανικού. Από κοντά βέβαια και οι σπέκουλες των στημένων δημοσκοπήσεων και των αναλυτικών (sic) πινάκων που εικονίζουν παραστατικά τη διεισδυτικότητα του Γ.Α. Παπανδρέου, υιού της κ. Μάργκαρετ και αδελφού του Νίκου, προς όλες τις κοινωνικές ομάδες: πλούσιους, φτωχούς, Συνασπιστές, Ολυμπιακούς, λεσβίες κ.λπ. Μωρολογίες – θα πείτε και θα συμφωνήσω. Δείτε όμως τον «έγκυρο» τύπο όλες αυτές τις ημέρες και βγάλτε μόνοι τα συμπεράσματά σας.

Κατεβαίνει λοιπόν λόγω άδειας πλατείας το έργο Ο θάνατος του Εμποράκου και ανεβαίνει το επικό Ελ Σιντ, εφόσον εν μια νυκτί ο Νονός του Μαξίμου αποφάσισε να βαφτίσει τον ως τώρα Γιωργάκη μετονομάζοντάς τον σε Γιώργο! Υψιπετές το διακύβευμα, ου μην αλλά και παρακεκινδυνευμένον. Έστησαν λοιπόν τα μήντια και οι κεκράκτες τον Γιωργάκη πάνω στο άλογο, τον δέσανε σαν τον νεκρό Ελ Σιντ και τον έστρεψαν προς την κατεύθυνση της Βαλένθια, όπου και εμφωλεύει το πνεύμα του κακού: Η Δεξιά, που λεγόταν τότε και Αγαρηνοί (θυμάστε την καταπληκτική σεκάνς πάνω στην ατέλειωτη αμμούδα της Costa del Sol;).

Ο Γιωργάκης έγινε Γιώργος, αλλά το πολιτικό πρόβλημα παραμένει άθικτο, αφού για τους υπερατλαντικούς μας φίλους ο ίδιος εξακολουθεί να είναι ο dear George, που θα πει το καλό παιδί που δεν τους δημιουργεί προβλήματα και προωθεί την πολιτική τους στα Βαλκάνια, το Αιγαίο και την Ευρωπαϊκή Ένωση με τον πιο αποτελεσματικό και αθόρυβο τρόπο. Ενώ λοιπόν οι Πασόκοι νομίζουν ότι παίζεται στις οθόνες του μυαλού τους ο Ελ Σιντ, ήδη τα μόνιτορς της εξουσίας προβάλλουν τη δυσοίωνη επιτυχία Ένας Αμερικανός φίλος. Τι κι αν θα διερωτάται εκ νέου ο κ. Πάγκαλος «πού αλήθεια έχει δουλέψει ο κ. Παπανδρέου;». Οι Μαρτίες ειδοί θα είναι αμείλικτες για την πολιτική μας αξιοπρέπεια, εκεί γύρω στις 7 Μαρτίου, αφού ό,τι κι αν παραχθεί από τις κάλπες, θα κερδίσει ο αμετακίνητος κληρονομικός μας κοινοβουλευτισμός. Κι αυτό δεν είναι καλό ούτε για τον τόπο, ούτε για την αγωγή των νεότερων γενιών. Προσωπικά θέλω να πέσει το ΠΑΣΟΚ, γιατί πιστεύω ότι έχει επισωρεύσει δεινά στον τόπο και στο DNA των πολιτικών του και ελπίζω πως η διάδοχος κατάσταση θα περιστείλει κάπως και τη διαφθορά και την κατρακύλα. Μόνο που η ευθύνη της ανάσχεσης της παρακμής επιμερίζεται δημοκρατικά σε όλους μας. Και κυρίως στην Αριστερά που θα μπορούσε, αν ήθελε, να λειτουργήσει, παρά το μικρό της δέμας, ως ιδεολογικός και ηθικός καταλύτης. Εξάλλου και το ΠΑΣΟΚ και η Ν.Δ. στο σακούλι

της Αριστεράς χώνουν το χέρι –πότε το δεξί, πότε το αριστερό· αυτό στο τένις λέγεται ντράιβ και ρεβέρ– όταν χρειάζονται συνταγές που ν' αγγίζουν τις καρδιές των απλών ανθρώπων. Τώρα ο Giorgakis με τις ευλογίες και τις προβλέψεις της κυρίας Albright ανέβηκε στο πράσινό του άλογο και επελαύνει κατά των ανεμομύλων. Η πολιτεία του όμως, η παιδεία του και οι πολιτικές του γνωστές. Προσωπικά τρέμω στη σκέψη πως ο Γ.Α. Παπανδρέου ηγείται ή θα ηγηθεί ξανά ενός κρίσιμου κυβερνητικού πόστου τη στιγμή που οι ΗΠΑ επείγονται να κλείσουν όπως-όπως το Κυπριακό και το Αιγαίο ως τις 31 Μαρτίου, επιβάλλοντας την Pax Americana και στη γειτονιά μας. Ο Σημίτης παρέδωσε στον Γιωργάκη την εξωτερική μας πολιτική με την ίδια υστερόβουλη ελαφρότητα που παρέδωσε την ίδια θέση ο Μητσοτάκης σ' έναν άλλο μείρακα. Σκέφτομαι με οδύνη, τέλος, πως ο άνθρωπος που χειρίστηκε τα ελληνοτουρκικά από το 1999, μετά το φιάσκο Οτσαλάν, χρειάζεται ελληνοαμερικανούς συμβούλους για να τον ενημερώσουν ποιος υπήρξε λ.χ. ο ρόλος του αρμοστή Στεργιάδη το '22, ποιος ο ιεράρχης Χρυσάνθος, πότε άρχισε η γενοκτονία των Ποντίων κ.λπ.

Αν λαθεύω, ασμένως θα παραδεχτώ την αστοχία μου. Λαθεύω όμως; Ο Καζαντζάκης έγραφε πως «χαίρομαι που γλύτωσα από τους Ελληνάδες». Άλλο όμως αυτό κι άλλο η αποψίλωση της εθνικής μνήμης, η άγνοια των παραγόντων που οδήγησαν στις παλαιότερες και πρόσφατες τραγωδίες μας. Ένας υπουργός Εξωτερικών οφείλει να έχει άποψη για την ιστορική τελεολογία και δευτερευόντως για τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων κι όχι αντίστροφα. (Θυμάστε φαντάζομαι πως ένα διάστημα ο Γιωργάκης είχε επιστήθιο σύμβουλό του τον κ. Γρ. Βαλλιανάτο, συνδικαλιστή της επιθυμίας.) Τέλος, διερωτώμαι ευρύτερα, μπορεί κανείς να έχει εμπιστοσύνη σ' έναν λαό που απώλεσε την ιστορική του μνήμη ανταλλάσσοντάς την με τα τελευταία επεισόδια μιας σαπουνόπερας που λέγεται Δυναστεία;

Μάνος Στεφανίδης

Σε τι διαφέρει αυτή η φυσιογνωμία του ΠΑΣΟΚ από ένα οποιοδήποτε αστικό πολιτικό κόμμα του παρελθόντος; Διαφέρει στο ότι ένα τέτοιο κόμμα εξέφραζε ποικίλα πολιτικά συμφέροντα, ομάδες συμφερόντων που δεν ταυτίζονταν αναγκαστικά με το κράτος. Ας πάρουμε για παράδειγμα την Ένωση Κέντρου της δεκαετίας του '60: εκπροσωπούσε την πολιτική τάση του εκδημοκρατισμού, ένα σημαντικό τμήμα ελλήνων επιχειρηματιών, την κυρίαρχη ομάδα των διανοουμένων. Και τα εκπροσωπούσε όλα αυτά με μια πολιτική ομάδα διαφορετικών τάσεων και συμφερόντων. Εξ ου και η έντονη διαμάχη για την εξασφάλιση της πολιτικής κυριαρχίας μέσα στο κόμμα.

Ας πάρουμε τη Νέα Δημοκρατία. Εκπροσωπούσε μεταπολιτευτικά την ομαλή διαδοχή, το σύνολο σχεδόν του επιχειρηματικού κόσμου, την παραδοσιακή αγροτιά και την φιλοευρωπαϊκή τάση στην κοινωνία, χωρίς όμως η εκπροσώπηση αυτή να διαμεσολαβείται

Οι πολιτικοί του σωλήνα

Η ξαφνική δραπέτευση του κ. Σημίτη και η μεταβίβαση της αρχηγίας του ΠΑΣΟΚ στον Γ. Παπανδρέου υπενθυμίζουν ίσως το βασικότερο χαρακτηριστικό της φυσιογνωμίας αυτού του κόμματος: την υποταγή των προσωπικών επιδιώξεων στον κομματικό και καθεστωτικό σχεδιασμό. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι το ΠΑΣΟΚ είναι ταυτισμένο ως θεσμός με την κρατική γραφειοκρατία και με το σημαντικότερο τμήμα των ελλήνων επιχειρηματιών, κυρίως αυτών που σχετίζονται με τις κατασκευές, τις κρατικές προμήθειες και τις τράπεζες. Αυτό το σύμπλεγμα συμφερόντων που συνιστά την ελληνική άρχουσα τάξη, εκπροσωπείται από ένα κόμμα το οποίο οφείλει πρωτίστως να υπερασπίζεται τα συμφέροντά του. Επομένως η αρχηγία αυτού του κόμματος, που ταυτόχρονα είναι και αρχηγία του ισχύοντος καθεστώτος, είναι δοτή. Δοτή με την έννοια ότι αντλεί τη νομιμοποίησή της από τη δυνατότητα αναπαραγωγής του καθεστώτος. Εάν αυτή η δυνατότητα δεν εξασφαλίζεται, τότε αυτομάτως ο «καταλληλότερος», μετατρέπεται σε πολιτική σαβούρα. Αυτή είναι ακριβώς η περίπτωση του κ. Σημίτη.

από μια συμπαγή κομματική ομάδα. Ο Κ. Καραμανλής ένωνε υπό την καθοδήγησή του ετερόκλητα πολιτικά στοιχεία, τους περίφημους πολιτικούς βαρόνους που εξέφραζαν σοβαρά πολιτικά τζάκια, με πολύχρονη πολιτική ιστορία. Το κράτος δεν υποτασσόταν στο κόμμα, ούτε το αντίστροφο. Το κόμμα ήταν ένας συνασπισμός πολιτικών που εκπροσωπούσαν το κεφάλαιο και τα ιδιαίτερα κρατικά συμφέροντα. Ο δεσμός μεταξύ τους ήταν δεσμός εκπροσώπησης, όχι πλήρης ταύτιση. Και ο κρατικός αυταρχισμός δεν απαιτούσε την κομματική υποστήριξη. Δρούσε ως μηχανισμός αυτόνομος που απαιτούσε πολιτική εκπροσώπηση.

Όλα αυτά άλλαξαν με το ΠΑΣΟΚ – το οποίο ως εξέλιξη του ΠΑΚ και υπό την επίδραση ενός μαρξισμού τριτοκοσμικού τύπου, με έντονα τα στοιχεία ενός μπάσθικου λενινισμού, οργάνωσε μια ισχυρή κομματική ιεραρχία και υπέταξε κάθε διαφορετική πολιτική φωνή στο σχεδιασμό της ιεραρχίας αυτής, στην κορυφή της οποίας βρισκόταν ο Αντρέας και η οποία δεν εξαρτιόταν από πολιτικές πλατφόρμες, πολιτικά τζάκια ή διαφορετικά πολιτικά σχέδια. Ας θυμηθούμε την τύχη της Σοσιαλιστικής Πορείας, της Δη-

μοκρατικής Άμυνας κ.ο.κ. Όλοι εκδιώχθηκαν, εφόσον διαφωνούσαν με την κομματική ιεραρχία. Το ΠΑΣΟΚ έμοιαζε όλο και περισσότερο με το ΚΚΕ ως κομματικός τύπος. Η επταετία εξάλλου απαξίωσε οριστικά τα παραδοσιακά πολιτικά τζάκια, από τα οποία διασώθηκαν λίγα, τα πιο επιφανή. Το πολιτικό προσωπικό πλέον, με άξονα το ΠΑΣΟΚ, προερχόταν από τον κομματικό σωλήνα και τις νέες κοινωνικές συνθήκες. Το ΠΑΣΟΚ όλο και απομακρυνόταν ως οργάνωση από την παραδοσιακή φιλελεύθερη αστική πολιτική πρακτική.

Με αυτή την κομματική φυσιογνωμία κλήθηκε κάποτε να αναλάβει την πολιτική διαχείριση. Και φυσικά πολιτεύτηκε ανάλογα. Διαμόρφωσε ένα πολιτικό σύστημα κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του. Με πλήρη έλεγχο της πληροφόρησης, με απομάκρυνση των διαφωνούντων, με δημιουργία πολιτικής ισχύος που να λογοδοτεί στην κομματική ιεραρχία. Όλα έπρεπε να υποτάσσονται στα ιδιαίτερα συμφέροντα της κομματικής γραφειοκρατίας, που ταυτίστηκε σταδιακά με το κράτος. Η έννοια του εθνικού συμφέροντος, η έννοια του κρατικού συμφέροντος, γινόταν κατανοητή μόνον μέσω της αναπαραγωγής τους από τον κομματικό σωλήνα. Και αντιστρόφως. Το κρατικό συμφέρον έδινε περιεχόμενο στην κομματική διαδικασία, νομιμοποιούσε την κομματική ιεραρχία. Το κράτος έγινε το πεδίο της κομματικής νομιμοποίησης και το κόμμα έδινε το πολιτικό προσωπικό της κρατικής διαχείρισης.

Για τον λόγο αυτό τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ είναι όλα παιδιά του κομματικού σωλήνα, χωρίς καμιά απολύτως αυτόφωτη κοινωνική αξία. Αν βγάλεις ένα οποιοδήποτε στέλεχος του ΠΑΣΟΚ έξω από το κόμμα, και το φωτίσεις με τα κοινωνικά μέτρα, αμέσως θα καταλάβεις ότι έχεις μπροστά σου το μηδέν. Κανένα κορυφαίο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ δεν προέρχεται από μια ηγετική κοινωνική θέση, κανένα δεν έχει ιστορία πίσω του, πολιτική παράδοση. Μοναδικές εξαιρέσεις είναι εδώ τα στελέχη που προέρχονται από την Ένωση Κέντρου και από την αντιδικτατορική δράση. Και μερικά στελέχη του συνδικαλιστικού χώρου. Και είναι πλέον ελάχιστα. Όλοι οι άλλοι είναι δημιουργήματα εκ του κομματικού μηδενός. Μπορεί κανείς να φανταστεί τον Κουλούρη, τον Άκη, τον Γιάννο, τη Βάσω, τη Μιλένα, τον Ευθυμίου, τον Βενιζέλο, το Χρυσοχοϊδη, τον Βερελή, τον Πάχτα κ.ο.κ. έξω από το ΠΑΣΟΚ; Τι είναι όλοι αυτοί; Τίποτα απολύτως εκτός από

στελέχη του ΠΑΣΟΚ.

Αντιθέτως, στα παραδοσιακά αστικά κόμματα, από την Ένωση Κέντρου και την ΕΡΕ, ως τη Νέα Δημοκρατία, το πολιτικό προσωπικό έλκει τη νομιμοποίησή του πρωτίστως από την κοινωνική του θέση, από την πολιτική παράδοση που εκπροσωπεί. Από τον Παπασπύρου και τον Νόβα, μέχρι τον Μαύρο, τον Πεσμαζόγλου, το Μαρκεζίνη και τον Ζίγδη, όλοι αποτελούσαν την κυρίαρχη πολιτική κατάσταση η οποία συνεχώς μεταλλάσσόταν, αλλά ποτέ δεν υποτασσόταν σε κάποιο απόλυτο κομματικό συμφέρον. Πάνω απ' όλα υπήρχε η ατομική διαδρομή, που εξέφραζε μια συγκεκριμένη ιδεολογία

**Στόχος είναι η ανανέωση και
μετάλλαξη του ΠΑΣΟΚ σε μια
σοσιαλδημοκρατία πλήρως
ελεγχόμενη από το Στέητ
Ντηπάρτμεντ, που θα εκφράζει
μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα
συμφέροντα και τη στρατηγική
των ΗΠΑ μάλλον, παρά της
Ευρώπης.**

και πολιτική, μια συγκεκριμένη κοινωνική αξία. Με το ΠΑΣΟΚ όλα αυτά πήγαν περίπατο. Το κόμμα πλέον παρήγαγε τα πολιτικά στελέχη, όχι η κοινωνία. Αυτή εκφραζόταν όχι από τα πολιτικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ αλλά από το κόμμα ως μηχανισμό.

Κάπως έτσι φτάσαμε και στον καταλληλότερο ο οποίος εξεδιώχθη πυξ λαξ. Διότι ποιος θα ασχολιόταν με τον κ. Σημίτη, εάν δεν ανήκε στην πασοκική νομενκλατούρα; Κανείς φυσικά. Το πολύ να τον ήξεραν τα μέλη ΔΕΠ της Παντείου. Ο άνθρωπος αυτός, εκφράζοντας το πιο επιθετικό τμήμα του καθεστώτος, χρησιμοποιήθηκε για να εμποδιστεί η ανατροπή του πασοκικού καθεστώτος που το είχε μεν εγκαταστήσει ο τριτοκοσμικός Ανδρέας, αλλά μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης έστρεψε τα μάτια του στις ΗΠΑ για να επιβιώσει. Έτσι ο Ση-

μίτης και η μικρή ομάδα του έβαλαν στο στόχαστρο την αποεθνικοποίηση και την απεξάρτηση από τις παραδοσιακότητες της ελληνικής ζωής. Το εθνικό συμφέρον υποτάχθηκε τόσο απόλυτα στις υπερατλαντικές τακτικές και στρατηγικές, με στόχο την επιβίωση του πασοκικού κράτους, ώστε να χωριά μπροστά στην πασοκική ξενοδουλεία ακόμη και ο Παπάγος ή ο Μαρκεζίνης. Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, επειδή λογοδοτεί μόνον στον κομματικό σωλήνα και στη νομενκλατούρα, έγινε μέσα σε μια νύχτα η πιο ξενόδουλη πολιτική ομάδα που γνώρισε ποτέ η Ελλάδα. Και για το λόγο αυτό κέρδισε και τις εκλογές του 2000, με ένα όργιο παρακρατικής δραστηριότητας, την οποία κάλυπταν οι πάντες.

Το ΠΑΣΟΚ εκφράζει σήμερα το πιο δυναμικό τμήμα της μεταπρατικής ιδεολογίας. Και σε λίγο θα έχει για αρχηγό του έναν κατευθείαν εκπρόσωπο της αμερικανικής πολιτικής: Τον κ. Γιώργο Παπανδρέου, τυπικό ελληνοαμερικανό, εντολοδόχο του αμερικανικού υπουργείου των Εξωτερικών, με συμβούλους ένα πρώην σταλινικό στέλεχος του ΚΚΕ, τον Νίκο Κοτζιά –ο οποίος μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ προσφέρει πλέον τις υπηρεσίες του στην άλλη υπερδύναμη–, και έναν άλλο ελληνοαμερικανό, τον κ. Άλεξ Ράντος. Στόχος όλων αυτών είναι η εξαφάνιση των μικρών αριστερών κομμάτων που καλλιεργούν τον αντιαμερικανισμό, καθώς και η ανανέωση και μετάλλαξη του ΠΑΣΟΚ σε μια σοσιαλδημοκρατία πλήρως ελεγχόμενη από το Στέητ Ντηπάρτμεντ, που θα εκφράζει μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα συμφέροντα και τη στρατηγική των ΗΠΑ μάλλον, παρά της Ευρώπης.

Μπροστά σ' αυτήν τη δύσκολη κατάσταση πρέπει, όσοι δεν επιθυμούν να βοηθήσουν στην οριστική κατάρρευση της ελληνικής πολιτικής τάξης, να ορθώσουν το ανάστημά τους και να εμποδίσουν την επιτυχία των σχεδίων του πασοκικού καθεστώτος. Το καθεστώς αυτό πρέπει να υποστεί καθαρή εκλογική ήττα, ώστε από την ήττα αυτή να απελευθερωθούν όσες ακόμη δημοκρατικές παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις υπάρχουν μέσα του.

Αν αυτό δεν συμβεί, τότε τουλάχιστον θα έχουμε την ικανοποίηση ότι αντισταθήκαμε στα σχέδια αποδιάρθρωσης της ελληνικής κοινωνίας. Και ίσως αυτό να βοηθήσει και τον λαό να καταλάβει το οικτρό μέλλον που του επιφυλάσσουν.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Γεώργιος Α. Παπανδρέου: Η τελική επιλογή των διαπλεκομένων;

του Βασίλη Ζήση

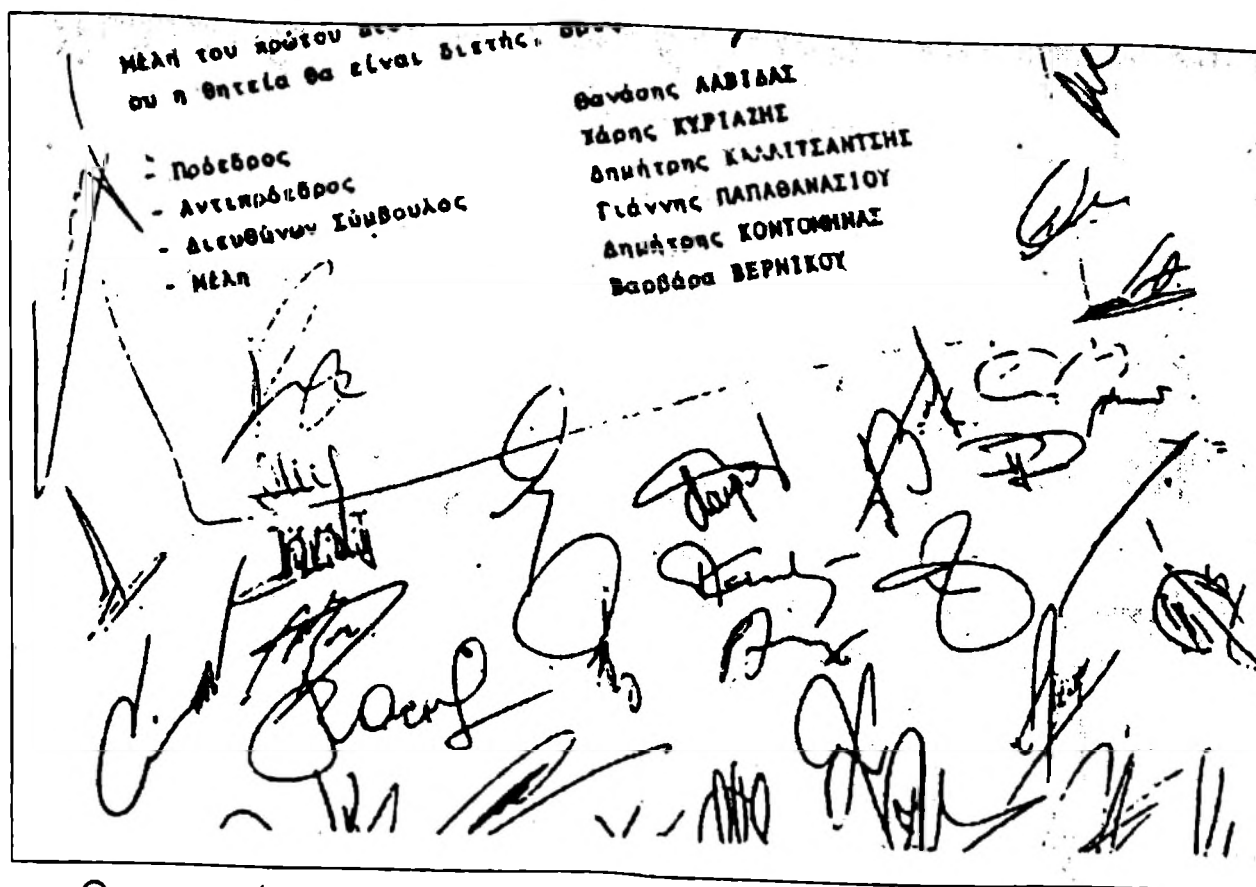
Απ' όσα έχουν γραφτεί κατά καιρούς για τον Γεώργιο Α. Παπανδρέου, μου έχει μείνει ένα εξαιρετικά επιγραμματικό, όσο και καυστικό σχόλιο της *Ελευθεροτυπίας* της 26ης Ιουνίου 1988:

«Θυμάστε πώς τον αποκαλούσαν όταν ξεκίνησε την πολιτική του καριέρα; Το "παιντί". Μετά έγινε ο "Γιωργάκης", τώρα είναι "Γιώργος". Για να δούμε, θα γίνει και ο "Γεώργιος Παπανδρέου" που διακαώς επιθυμεί;»

Σήμερα βέβαια τα σχόλια της *Ελευθεροτυπίας* για τον φέροντα το όνομα του Γεωργίου Παπανδρέου (εννοώ φυσικά τον παππού του) είναι εντελώς διαφορετικά και προφητεύουν μια νέα εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ υπό την ηγεσία του. Καμία σχέση με όσα έγραφε στις 11/6/1988 ο Κίτσος Τεγόπουλος στην ιστορική ανοικτή επιστολή του προς τον Ανδρέα Παπανδρέου για το σκάνδαλο Κοσκωτά, όπου μεταξύ άλλων επεσήμαινε:

«... πίσω από τα χρήματα αυτά (που είχε επενδύσει δηλαδή ο Κοσκωτάς) βρίσκεται το ταμείο του ΠΑΣΟΚ και ειδικότερα ο Γιώργος Παπανδρέου».

Το γραφείο Τύπου του ΠΑΣΟΚ έσπευσε βεβαίως τότε να διαψεύσει μετά βδελυγμίας όσα είχε καταγγείλει ο Κίτσος. Τα ερωτήματα έμειναν όμως και ενισχύθηκαν από μια άλλη επιστολή που δόθηκε αργότερα στη δημοσιότητα, από τον «Δρ. Γιώργο Κοσκωτά» προς τον τότε πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου εκείνη τη φορά. Η επιστολή στάλθηκε στις 5/11/1986 με αφορμή τις αποκαλύψεις του τότε διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος κ. Χαλκιά για το σκάνδαλο Κοσκωτά και αποκάλυπτε, μεταξύ άλλων, ότι ο Γιωργάκης Παπανδρέου ήταν εκείνη την εποχή ο κατεξοχήν διάμεσος του Κοσκωτά με

Οι υπογραφές στο καταστατικό της «Ελληνικής Ένωσης Νέων Επιχειρηματιών»

το Καστρί.

«Ενημέρωσα για την κίνησή μου αυτή τον κ. Γ.Α. Παπανδρέου που βρισκόταν στο Καστρί, επιδιώκοντας έτσι έγκαιρη ενημέρωσή σας...» (βλ. *Αντί*, τχ. 394, 27/1/1989).

Αλλά δεν θα ασχοληθούμε στο άρθρο αυτό περισσότερο με το σκάνδαλο Κοσκωτά, παρόλο που οι σημερινές εξελίξεις επιβάλλουν μια επανεξέταση του ρόλου που διαδραμάτισε την εποχή εκείνη ο τότε «Γιωργάκης» – παραδείγματα: η αποκάλυψη από τον ίδιο του εγγράφου της Μέφυλ-Ληντς για τις δωροδοκίες του Κουτσόγιωργα και των άλλων και οι παραιτήσεις προς τον τότε κυβερνητικό επίτροπο της Τράπεζας Κρήτης Παπακωνσταντίνου ότι «επιθυμία του πατρός του ήταν η τράπεζα να πάει στον Κοσκωτά» (βλ. *Αντί*, τχ. 377). Ίσως αργότερα να δημοσιεύσουμε μια μελέτη περί της «πολιτικής αφέλειας» ή

της «πολιτικής πατροκτονίας». Θα εξαρτηθεί από τις περιστάσεις.

Στόχος αυτού του άρθρου είναι οι πιθανές απαντήσεις σε καίρια ερωτήματα όπως το εξής: Πώς ένας νέος που διακρίθηκε στο παρελθόν κυρίως για την φυσική αφέλειά του και την αγαθότητά του (για να το πούμε κομπάζ) έφτασε σήμερα να διεκδικεί την ηγεσία μιας παράταξης και μιας χώρας έστω και τόσο φαιδρής όσο η σημερινή Ελλάδα; Ή, με άλλα λόγια, γιατί ο Γιωργάκης καλείται να παίξει ένα ρόλο που ενδεχομένως δεν αντέχει;

Το εγχείρημα είναι πολύ σοβαρό για να εξηγηθεί μόνο από την βαρύτητα του οικογενειακού ονόματος, ή τις απύθμενες φιλοδοξίες της μητέρας του. Αυτό που χρειάζεται είναι μια «αντικειμενική ανάλυση της αντικειμενικής πραγματικότητας», που έλεγε και ο μακαρίτης Μαρξ. Και μια τέτοια ανάλυση μας

οδηγεί κατευθείαν πίσω στο «καταραμένο 1989» και την «Ένωση Νέων Επιχειρηματιών», του lobby δηλαδή που ο Γ. Παπανδρέου άρχισε να συγκροτεί στις αρχές της δεκαετίας του '80, για να τον στηρίξει στις πολιτικές του φιλοδοξίες. Μένει να αποδειχθεί από τα πράγματα αν αυτό το επιχειρηματικό lobby αποτελεί σήμερα το βασικό του όχημα προς την εξουσία. Διαβάστε λοιπόν για τα «νέα τζάκια» και τον ρόλο τους στις σημερινές πολιτικές εξελίξεις, ένα ανάγνωσμα το οποίο δεν θα εξαντλήσουμε φυσικά στο σημερινό τεύχος του *Αντί*.

Η διαμόρφωση της «Ελληνικής Ένωσης Νέων Επιχειρηματιών», ή τα «Νέα Τζάκια» όπως χαρακτηρίστηκαν τότε, άρχισε με «κλειστές διαλέξεις» του Γ. Παπανδρέου στο κτήριο της «Ιντεραμέρικαν» του κ. Δ. Κοντομηνά κάποια στιγμή το 1986. Προσκεκλημένοι σ' εκείνες τις κλειστές συγκεντρώσεις ήταν διάφοροι «νέοι» και «φερέλπιδες» επιχειρηματίες της εποχής, όπως ο Δρ. Γ. Κοσκωτάς και ο Θ. Μαργέλλος. Ποιος ήταν ο «Δρ.» Κοσκωτάς το θυμάται ακόμη σήμερα η Ελλάδα. Πόσοι όμως θυμούνται ότι ο Θ. Μαργέλλος πρωταγωνίστησε, μαζί με τον Λούβαρη, τον Αποστολόπουλο, τον Αθανασόπουλο κ.ά., σε ένα άλλο μεγάλο σκάνδαλο της εποχής εκείνης, το «σκάνδαλο για το καλαμπόκι», για το οποίο και καταδικάστηκε; Προφανώς ούτε και ο Γιωργάκης το θυμάται, αφού πριν από λίγες μέρες συνοδεύονταν, όπως λέγεται, από τον κ. Μαργέλλο στο πρωτοχρονιάτικο ταξίδι του στο Παρίσι. Εκτός των άλλων, ο κ. Μαργέλλος είναι σήμερα ένας από τους χρηματοδότες της εφημερίδας *City Press*, την οποία μοιράζει δωρεάν στο *Metro* ένας άλλος πολέμιος της διαπλοκής, ο κ. Γ. Κύρτσος, πρώην διευθυντής του *Ελεύθερου Τύπου*. Είδατε εύρος συμμαχιών ο Γιωργάκης; (Με την ευκαιρία, μπορεί να μας πληροφορήσει η κ. Αγγελοπούλου με πόσα εκατομμύρια χρηματοδοτεί το εν λόγω έντυπο με το πρόσχημα της δημοσίευσης διαφημίσεων για τους «Ολυμπιακούς Αγώνες»;

Όπως σημειώναμε στο τχ. 394 του *Αντί* (10/2/1989) μέλη του πρώτου ΔΣ

της «Ένωσης Νέων Επιχειρηματιών», με διετή θητεία, ήταν οι: Θανάσης Λαβίδας (πρόεδρος), Χάρης Κυριαζής (αντιπρόεδρος), Δ. Καλλιτσάντσης (διευθύνων σύμβουλος), Γ. Παπαθανασίου, Δ. Κοντομηνάς και Βαρβάρα Βερνίκου (μέλη).

Έχει νομίζουμε ιδιαίτερη σημασία για το «προφίλ» του Γιωργάκη μια έρευνα για τις σημερινές δραστηριότητες της ηγετικής ομάδας των «Νέων Επιχειρηματιών»:

- Ο κ. Αθ. Λαβίδας είναι μεγαλομέτοχος της «Λαβιφάρμ» και μεγαλοπαράγοντας του Ελληνοαμερικανικού Επιμελητηρίου, με ιδιαίτερα στενές σχέσεις με τον «υπερατλαντικό παράγοντα».

- Ο κ. Δ. Καλλιτσάντσης ήταν συνεταίρος της «Ελληνικής Τεχνοδομικής», η οποία συγχωνεύτηκε με την ΑΚΤΩΡ του κ. Μπόμπολα και μια άλλη κατασκευαστική εταιρεία και πήραν το μεγαλύτερο κομμάτι από την πίτα των «έργων υποδομής» (εθνικές οδοί, γέφυρες, ολυμπιακά έργα κ.λπ.).

- Ο κ. Δ. Κοντομηνάς είναι σήμερα μεταξύ άλλων και ιδιοκτήτης του τηλεοπτικού καναλιού «Alpha» και οι σχέσεις του με τον Γιώργο Παπανδρέου εξηγούν ίσως τα ερωτήματα που κυκλοφορούν για τη στάση που θα κρατήσει προεκλογικά το κανάλι του. Ίσως να ήταν αυτός ο λόγος που έσπευσε να τον συναντήσει πρόσφατα ο πρόεδρος της Ν.Δ. Κ. Καραμανλής.

- Ο κ. Χ. Κυριαζής, είναι ιδιοκτήτης μεγάλου ομίλου πληροφορικής.

Εκτός των προηγούμενων, στους 44 επιχειρηματίες-ιδρυτικά μέλη του lobby υπέρ του Γιωργάκη ήταν με την υπογραφή τους, όπως διαπιστώνουμε από το Καταστατικό της Κίνησης Νέων Επιχειρηματιών, και οι εξής:

- Στάμος Στράτος • Στέλιος Σταυρίδης • Γιάννης Παπαθανασίου • Βασίλης Νειαδάς • Πάνος Τσουπίδης • Οδυσσέας Κυριακόπουλος • Γεώργιος Κοσκωτάς (γνωστών λοιπών στοιχείων) • Αντώνης Φωτόπουλος • Στέφανος Φόρος • Κώστας Καίσαρης • Λεωνίδα Ιωάννου • Μηνάς Τανές • Πέτρος Κωνσταντινίδης • Στάθης Μηναιδής • Θάνος Κοντός • Παύλος Λάσκαρης • Νίκος Κιολεΐδης • Πέτρος

- Αλιβιζάτος • Πέτρος Γ. Δούκας • Κωνσταντίνος Σ. Μπουτάρης • Νικόλαος Φιλίππου-Βαρλής • Αδαμάντιος Λαδένης • Νίκος Ε. Ευθυμιάδης • Τόλης Γ. Βακάκης • Γιώργος Π. Καλίτσης • Δ.Θ. Μπερτζελέτος • Γιάννης Άγγλος • Αλέξης Σγουμπόπουλος • Δημήτρης Κωνσταντίνου • Γιάννης Τρικάρδος • Κ. Φωστηρόπουλος • Θανάσης Μαρτίνος • Κ. Κουλουβάτος • Ν.Α. Κανελλόπουλος • Π.Δ. Κανελλόπουλος • Δημήτρης Δασκαλόπουλος • Ιωάννης Ε. Αργυρός • Θεοδόσης Δ. Μπουντουράκης

Λόγω χώρου δεν είναι δυνατόν να ασχοληθούμε σήμερα λεπτομερώς με τις δραστηριότητες του καθενός από τους προαναφερθέντες. Η ανάγνωση και μόνο των ονομάτων πείθει για τις επιχειρηματικές προσβάσεις του Γ. Παπανδρέου. Πόσο τυχαία είναι άραγε η συμμετοχή στην «Ένωση Νέων Επιχειρηματιών» ονομάτων όπως εκείνα του κ. Κυριακόπουλου, προέδρου του ΣΕΒ, και του ανηψιού του πρώην προέδρου του ΣΕΒ Στράτου, του κ. Στάμου Στράτου, ιδιοκτήτη της εταιρείας LSI, καθώς και του προέδρου του ΣΕΒ Βορείου Ελλάδος κ. Ευθυμιάδη; Ή εκπροσώπων γνωστών και με ηχηρά ονόματα επιχειρηματικών οικογενειών, όπως η κ. Βερνίκου (ανάδοχος των «Απολλώνειων Ακτών») και ο κ. Μηναιδής; Ακόμα και «εκπροσώπους» της Ν.Δ. μπορεί να διακρίνει κανείς ανάμεσά τους, όπως ο κ. Πέτρος Δούκας, γαμπρός του κ. Έβερετ και «αναθέτης» του Ξυστού στον Σ. Κόκκαλη, ή ο κ. Γιάννης Άγγλος, πρώην επικεφαλής του «οικονομικού» της Ν.Δ. – αν δεν κάνω λάθος. Μήπως η λεγόμενη «πολιτική αφέλεια» και «αγαθοσύνη» του Γιωργάκη είναι «στάχτη στα μάτια μας»; Η απάντηση θα δοθεί προσεχώς.

Όμως ακόμα και μια πρόχειρη ανάγνωση των ονομάτων αυτών οδηγεί σε δυο καίρια συμπεράσματα:

- Πρώτον, πολλοί από τους προαναφερθέντες πρωταγωνίστησαν αργότερα στην ίδρυση κατασκευαστικών εταιρειών, οι οποίες πήραν την μερίδα του λέοντος από τα γνωστά πακέτα της ΕΕ.

- Δεύτερον, αρκετοί από αυτούς διακρίνονται επίσης για τις φιλικές τους σχέσεις προς τον «υπερατλαντικό πα-

ράγοντα» και τον πρωταγωνιστικό τους ρόλο στο lobby που διαμορφώνεται σήμερα στα δυο πιο γνωστά μέγαρα της λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας, δηλαδή το Μέγαρο Μουσικής του κ. Λαμπράκη και την πρεσβεία των ΗΠΑ.

Μετά τις αποκαλύψεις του *Αντί* και άλλων εντύπων η «Ένωση Νέων Επιχειρηματιών» αυτοδιαλύθηκε το 1988, όχι όμως και η επιχείρηση «Νέα Τζάκια» η οποία προφανώς συνέχισε από τότε να στηρίζει τον Γιωργάκη. Είναι βέβαιο ότι η έρευνα των δραστηριοτήτων εκείνων που πρωταγωνίστησαν τότε θα αποκαλύψει πολλά για τη σημερινή πολιτική πραγματικότητα. Εμείς θα επανέλθουμε.

Δεν αντέχουμε όμως στον πειρασμό να καταγράψουμε σήμερα μια ακόμα πολύ ενδιαφέρουσα πτυχή της επιχειρηματικής διαπλοκής του νέου ηγέτη του ΠΑΣΟΚ. Στο φύλλο του περασμένου Σαββάτου (3/1/04) της οικονομικής εφημερίδας *Η Αξία* δημοσιεύτηκε και ένα άρθρο του Νίκου Παπανδρέου «οικονομολόγου-συγγραφέα» και αδελφού του Γιώργου Παπανδρέου. Το άρθρο αυτό προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις από τα στρατόπεδα των άλλων δελφίνων του ΠΑΣΟΚ, επειδή περιέχει απροκάλυπτες οδηγίες για το «ποιόν» και τα «προσόντα» των μελλοντικών υπουργών του Κινήματος και καταφέρεται εμμέσως πλην σαφώς εναντίον ονομάτων όπως ο Κ. Λαλιώτης κ.λπ. Ας μην επεκταθούμε περισσότερο στο περιεχόμενο του άρθρου, επειδή δεν ενδιαφέρει και τόσο η επιχειρούμενη χειραγώγηση του ΠΑΣΟΚ από την οικογένεια Παπανδρέου. Αυτό που κατά τη γνώμη μας έχει μεγαλύτερη σημασία είναι σε ποια εφημερίδα το έγραψε ο Νίκος Παπανδρέου.

Έχουμε και λέμε λοιπόν. Αφανής ιδιοκτήτης της εφημερίδας *Αξία* είναι ο Θεόδωρος Νάνος, έξω από το σπίτι του οποίου στην Εκάλη εξερράγη ως γνωστόν πρόσφατα μια χειροβομβίδα – χωρίς θύματα ευτυχώς. Παιδικός φίλος του Νίκου Παπανδρέου και «άνθρωπος της οικογένειας», ο κ. Νάνος υπήρξε κάποτε στενός συνεργάτης του Γεράσιμου Αρσένη και της Βάσως Παπανδρέου. Όταν όμως διαψεύστηκαν τα σοσιαλιστικά οράματα του ΠΑΣΟΚ,

ακολούθησε κι αυτός την οδό της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και γύρω στα 1985 έγινε στενότερος συνεργάτης του Σωκράτη Κόκκαλη και ο άνθρωπος που τον γνώρισε στην οικογένεια Παπανδρέου και τον δικτύωσε στα κυκλώματα του ΠΑΣΟΚ. Λέγεται ότι πρόσφατα ο κ. Νάνος ήρθε σε ρήξη με τον Σ. Κόκκαλη και απομακρύνθηκε, αλλά η ακρίβεια της πληροφορίας ελέγχεται όσο και η ακρίβεια των δημόσιων δηλώσεων του τελευταίου ότι δεν είχε καμία σχέση με τη «Στάξι».

Εκτός του Θ. Νάνου, ο Γιωργάκης συνδέθηκε παλιότερα με τον Κόκκαλη και μέσω ενός άλλου προσώπου, του κουμπάρου του Ελευθερίου Κόντου, πρώην επικεφαλής της κρατικής ΕΛΙΝΤΑ (πρώην ΙΖΟΛΑ), που έγινε στα μέσα της δεκαετίας του 1980 γνωστή από το σκάνδαλο των ταμειακών μηχανών, το οποίο ανέλαβε τότε (με ευθύνη της Β. Παπανδρέου) μια θυγατρική της ονόματι ΑΖΙΚΟ. Μαζί με την ΑΖΙΚΟ έγινε τότε γνωστή στο πανελλήνιο, για πρώτη φορά, και η ΙΝΤΡΑΚΟΜ του Σ. Κόκκαλη.

Ένα άγνωστο περιστατικό του 1987 υποδεικνύει πάντως ότι οι σχέσεις του Γιώργου Παπανδρέου με τον Κόκκαλη είναι ίσως στενότερες απ' όσο εκτιμούν σήμερα κάποιοι. Όπως γράφτηκε τις παραμονές του ανασχηματισμού που έκανε ο Ανδρέας Παπανδρέου στις 16 Ιουνίου 1987 (βλ. *Αντί*, τχ. 376), μια από τις προθέσεις του ήταν να κάνει τον γιο του Γιωργάκη αναπληρωτή υπουργό Προεδρίας με αρμοδιότητες τα κρατικά ΜΜΕ, τους Ολυμπιακούς Αγώνες και τον... ΟΤΕ. Κανείς δεν κατάλαβε τότε τι σήμαινε το τελευταίο. Όσα όμως έγιναν γνωστά στα χρόνια που ακολούθησαν υποδεικνύουν είτε ότι ο Ανδρέας ήθελε κάποιον δικό του ως επιβλέποντα της διείσδυσης του Κόκκαλη στον ΟΤΕ, είτε ότι ο Γιωργάκης ήταν της απολύτου εμπιστοσύνης του Σ. Κόκκαλη. «Διαλιέχτε», που λέει και ο Χάρρυ Κλυν. Τελικά αντέδρασε ο Τόμπρας, ο Γιωργάκης δεν πήρε και τον ΟΤΕ, αλλά πήρε τους «Ολυμπιακούς» και πήγε στη Σεούλ όπου συνάντησε και τον Κωνσταντίνο Γλύξμπουργκ. Αλλά γι' αυτό και άλλα πολλά σε επόμενο τεύχος του *Αντί*.

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

Εκδόσεις Νησίδες, 37003 Σκόπελος,
τηλ.: 2424-023277, 023283,
231-0263363, 6937745452

www.nissides.gr

• Τα έργα του Φρίντριχ Νίτσε σε καινούργιες μεταφράσεις του Ζήση Σαρίκα:

- *Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα*
- *Πέρα από το καλό και το κακό*
- *Το λυκόφως των ειδώλων-Αντίχριστος*
- *Ίδε ο άνθρωπος (Ecce homo)*
- *Η θέληση για δύναμη*
- *Γενεαλογία της ηθικής*
- *Η γέννηση της τραγωδίας*
- *Κείμενα για την Ελλάδα*
- *Το όραμα του υπερανθρώπου. Μία ερμηνεία του έργου του Νίτσε «Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα»*
- *Ο Νίτσε και η πολιτική (συλλογή δοκιμίων)*

• Πέτρ Κροπότκιν, Αναμνήσεις ενός επαναστάτη

• Ζιλ Λιποβετσκί, Η εποχή του κενού

• Πωλ Βιριλιό, Η πληροφορική βόμβα

- *Η διαδικασία της σιωπής*
- *Καθαρός πόλεμος*
- *Αυτό που έρχεται*

• Μπωντριγιόρ, Η καταναλωτική κοινωνία

- *Συνθήματα*

• Μαρκ Φερό, Από τα σοβιέτ στον

- *γραφειοκρατικό κομμουνισμό*
- *Η ιστορία υπό επιτήρηση*

• Νικόλαος Μουτσόπουλος, Άγνωστα βυζαντινά κάστρα της Μακεδονίας

Λογοτεχνία

- Άλντους Χάξλεϋ, Θαυμαστός καινούργιος κόσμος
- Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, Ο σωσίας
- Άρθουρ Κάιλερ, Το μηδέν και το άπειρο
- Πιέρ-Πάολο Παζολίνι, Μυθοπλασία
- Τόμας Μπέρνχαρντ, Οι Φτηνοφαγάδες
- Φούλα Λαμπελέ, Ίο (διηγήματα)
- *Διακοπή ταξιδιού (διηγήματα)*
- *Τρεις νουβέλες*
- Ζήσης Σαρίκας, Ψίχουλα (μικρά πεζά)
- Απόστολος Λυκεσάς, Διηγήσεις ευχαριστημένων ανθρώπων (μικρά πεζά)
- Στέφανος Μπαλής, Μαθηματικά και ποίηση.
- *Λυρικά ουρανογραφήματα*
- Χριστίνα Φλόκα, Η φαρμακογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
- *Εγώ, ο Αμάραντος (Τα βότανα στο δημοτικό τραγούδι)*
- Τα μυθιστορήματα του Αργύρη Παυλιώτη
- *Ολέθριος δεσμός*
- *Ο φόνος θέλει τέχνη*
- *Το δίχτυ*

Εφημερολόγιο

Χριστούγεννα 2003

- Τι εικοσαήμερο ήταν κι αυτό!... Η φύσις όχι απλά δεν αγαλλόταν φέτος τα Χριστούγεννα, αλλά έδωσε και τα «ρέστα» της. Το Ιράν θρηνεί δεκάδες χιλιάδες νεκρούς και την ιστορική πόλη Μπαμ –πάνω στο δρόμο του μεταξιού– συνεπεία του καταστροφικού σεισμού μεγέθους 6,3 βαθμών της κλίμακας Ρίχτερ. Εν αναμονή ενός νέου πιθανού σεισμού, οι αρχές στην Τεχεράνη μελετούν ακόμα και τη μεταφορά της πρωτεύουσας της χώρας στο Ισφαχάν.

- Οι εκρήξεις στο Ιράκ συνεχίστηκαν και ο αριθμός των νεκρών διαρκώς ανεβαίνει.

- Η συντριβή ενός Boeing 737 στην Ερυθρά Θάλασσα είχε σαν αποτέλεσμα τον θάνατο 148 ανθρώπων.

- Η απόπειρα δολοφονίας του Πακιστανού Προέδρου «άφησε» 12 νεκρούς.

- Εκατό νεκροί ήταν ο τραγικός απολογισμός φόνων και τροχαίων στη Λατινική Αμερική.

Πρωτοχρονιά 2003

- Κατά την αλλαγή του χρόνου, ένα αεροσκάφος Boeing 747 της British Airways, συνοδευόμενο από καταδιωκτικά των ΗΠΑ, καθελώθηκε επί πέντε ώρες στο έδαφος. Μετά την άφιξή του στην Ουάσιγκτον, οι 247 επιβάτες του και το 17μελές πλήρωμά του ανακρίθηκαν από αμερικανούς πράκτορες. Το επεισόδιο είναι χαρακτηριστικό της τρομοκρατίας που έχει καταλάβει τον «δυτικό κόσμο». Ακόμα πιο χαρακτηριστικό σημείο των καιρών όμως είναι το σχόλιο του εκπροσώπου της British Airways, ο οποίος χαρακτήρισε την πεντάωρη ανάκριση και έλεγχο των επιβατών από τους πράκτορες ως «έλεγχος ρουτίνας»!...

Για την τιμή της γαλοπούλας και των εκλογών, ρε γαμώτο!

- Ενώ αυτά συμβαίνουν στην αλλοδαπή και προβληματίζουν τους πολίτες του κόσμου, στην Ελλάδα –και παρά τις απέλπιδες προσπάθειες του Κίμωνα– φάγαμε την ακριβή γαλοπούλα μας και το ακόμα πιο ακριβό αρνάκι μας. Κάτι τα κάλαντα,

κάτι οι ευχές στην πολιτική ηγεσία και κάτι οι δηλώσεις «στο πνεύμα των Χριστουγέννων», προσωρινά χαλαρώσαμε... αν και προσωπικά δεν κατάφερα να λύσω τον γρίφο αν η γαλοπούλα έκανε το αβγό ή το αβγό τη γαλοπούλα. Και του χρόνου Χριστούγεννα θα έχουμε, μπορεί να τον λύσω τότε. Φαίνεται όμως ότι των Φώτων, όπως λένε τα προγνωστικά των πολιτικών αναλύσεων, θα λυθεί ο... άλλος γρίφος: η διαδοχή στο ΠΑΣΟΚ.

Η βασιλόπιτα και οι εκλογές

- Το παραδοσιακό επικοινωνιακό όπλο του χαρωπού πολιτευτή δίνει και παίρνει. Δημόσιες σχέσεις με τους ψηφοφόρους. Χωρίς τις δυσάρεστες σοβαρές ερωτήσεις –«λόγω της ημέρας»– που σε προεκλογική περίοδο χρήζουν απαντήσεων. Άσε που αν αθροίσουμε τα φλουριά στις βασιλόπιτες με αυτά των προεκλογικών υποσχέσεων μπορεί και να λύσουμε το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας...

Σήμερα τα Φώτα και ο φωτισμός

- Μπορεί το αίνιγμα με τη γαλοπούλα να μην το έλυσα, όμως, ενώ γιορτάζαμε τα... τετραήμερά μας φέτος, οι συνθήκες ωρίμασαν και λύθηκε ο άλλος γρίφος που με απασχολούσε καθώς έφευγα για τις γιορτές:

Τελικά το ΠΑΣΟΚ θα είναι όντως δικέφαλο στις επικείμενες εκλογές. Πρωθυπουργός Σημίτης και Πρόεδρος Γιωργάκης. Έκλεισε!

Το βράδυ των Φώτων, στην οδό Αναγνωστοπούλου συγκεκριμένα, στην οικία Σημίτη, ο Γιώργος Παπανδρέου, ο μικρός (στην ηλικία βεβαίως), και ο (ακόμα) πρωθυπουργός Σημίτης χρειάστηκαν δύο ώρες για να αποφασίσουν και να «κλείσουν» τις εξελίξεις μέχρι τις εκλογές.

Συγκεκριμένα αποφάσισαν ο Γιώργος, ο μικρός (στην ηλικία), να εκλεγεί... δημοκρατικά από τη βάση του κόμματος ως ο μοναδικός υποψήφιος για πρόεδρος του Κινήματος...

- Ο κύκλος της Μεταπολίτευσης λοιπόν κλείνει; Και ανοίγει

ένας άλλος με μια διαρχία, γεγονός πρωτοεμφανιζόμενο –και... πρωτοθαυμαζόμενο– στην ελληνική πολιτική σκηνή. Ζήτησαν τη δόξα των ρωμαϊκών διαρχιών. Σκέφτομαι ότι πάλι καλά που δεν το πάνε και πιο μακριά. Στις τριανδρίες που επίσης «έπαιξαν» τότε καλά. Όταν ιστορικά «έπαιζε» και μια άλλη δυάδα – κοινωνική: οι Πατρίκιοι και οι Πληβείοι...

Και τώρα ο αρχιστράτηγος τι θα γίνει;

- Ο αρχιστράτηγος στις Τριανδρίες («παιζει» ακόμα ο σύντροφος γραμματέας Μιχάλης) είναι μάλλον περιττός. Δεν πρόλαβε να ζεστάνει την καρέκλα και τα όπλα, δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει την εκπόνηση των σχεδίων –και των πεδίων– των μαχών (στα καφενεία, τις αλάνες και τα λαγκάδια ανά την ελληνική επικράτεια), και ο σύντροφος αρχιστράτηγος Πάγκαλος θα πρέπει να ξαναγυρίσει στα γνώριμα λημέρια της άσκησης σκληρής κριτικής κατά του κόμματός του...

Οι σύγχρονες Πυθίες προετοίμασαν το έδαφος

- Εν τω μεταξύ, το παιχνίδι των δημοσκοπήσεων μέσα στις γιορτές έδινε κι έπαιρνε: «Ήξεις αφίξεις ουκ εν πολέμω θνήξεις». Η ερμηνεία των ποσοστών των γκάλοπ ποικίλλει ανάλογα με το ποιός τα αναλύει. Και η ερμηνεία των φιλοκυβερνητικών εκδοτικών συγκροτημάτων «φώτισε» το αναγνωστικό κοινό των ψηφοφόρων. Με τον «διάδοχο» Γιώργο τον μικρό (στην ηλι-

κία), το ΠΑΣΟΚ μπορεί να νικήσει τη Ν.Δ. στις εκλογές, αν δεν τις χάσει...

Όλα αυτά γίνονται γιατί το μέχρι και πριν τις γιορτές «δυνατό χαρτί» του ΠΑΣΟΚ –σύμφωνα με τα προηγούμενα γκάλοπ–, ο (ακόμα) πρωθυπουργός Σημίτης, δεν ήταν τόσο δυνατό τελικά ώστε να αναστρέψει το κλίμα κατά της κυβερνητικής πολιτικής.

Έτσι, αλλάζοντας τη θέση στο κόμμα κάπου εκεί κοντά στο «ουκ», σύμφωνα με νεότερα γκάλοπ το «δυνατό χαρτί» έγινε «καμένο χαρτί».

Ποιος θέλει να «κάψει» το Γιώργο;

- Υπάρχει και ένας τρίτος γρίφος που με απασχολεί. Αφού το κλίμα δύσκολα θα αναστραφεί –το αποδεικνύει το εσπευσμένο του χρόνου των εκλογών–, γιατί αλλάζουν Πρόεδρο τώρα; Γιατί να ξεκινήσει με μια πιθανότατη εκλογική ήττα τη θητεία του;

[Άσχετο: Κοίτα τι θυμήθηκα τώρα. Τον Γ. Ράλλη που έγινε πρωθυπουργός στη θέση του παραιτηθέντος Κ. Καραμανλή του μεγαλύτερου (στην ηλικία), λίγο πριν χάσει η Ν.Δ. τις εκλογές από το ΠΑΣΟΚ του Α. Παπανδρέου το 1981...]

- Ποιος θέλει να «κάψει» –αν τελικά το καταφέρει– τον Γιώργο το μικρό (στην ηλικία);

- Αυτό το γρίφο φοβάμαι ότι θα τον λύσω πολύ μετά τις εκλογές. Νομίζω όμως πριν από κείνον της γαλοπούλας και του αβγού της.

Εφημερη

«... δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εισερχόμαστε σε μια αστυνομοκρατούμενη κοινωνία και θα πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτό. Ειλικρινά δεν ενοχλούμαι από τα μέτρα. Ο κόσμος στον οποίο μπορούσες να ταξιδέψεις οπουδήποτε, χωρίς κίνδυνο, έχει χαθεί πια. Αν χρειαστεί, ακόμα και τα στάδια θα φρουρούνται από στρατό.»

Ο «πολιτισμός» των Ολυμπιακών Αγώνων δεν είναι ο δικός μας Διαδήλωση κατά των αγώνων

Στις 26/11/2003 από τις σελίδες του *Βήματος* ο κύριος Ζακ Ρογκ, Πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, δήλωνε πως «δεν ενοχλούνταν από τα μέτρα». Αυτό το χαρακτηριστικό απόσπασμα επέλεξαν οι «Κινήσεις κατά της Ολυμπιακής τρομο-υστερίας», για να εξηγήσουν τους λόγους που θα διαδηλώσουν στις 22 Ιανουαρίου στις 7.00 το απόγευμα στα Προπύλαια.

Το κεντρικό σύνθημα θα είναι «Η ασφάλεια των Ολυμπιακών αγώνων – πρόσχημα για την ένταση της κρατικής καταστολής».

Η «Καμπάνια αντί-2004», το «Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ», η «Γενοβα 2001», η «Πρωτοβουλία Αγώνα», οι «Λαϊκές Αγωνιστικές Κινή-

σεις» και η «Αντιεξουσιαστική Κίνηση», παρακολουθώντας τον τρόπο που εξελίσσεται η προετοιμασία για την Ολυμπιάδα, με αφορμή την οποία πλήττονται ατομικά δικαιώματα, περιβάλλον και εργασιακές σχέσεις, συναντήθηκαν προκειμένου να δημιουργήσουν μέτωπα και να συντονίσουν δράσεις απέναντι στη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται με πρόσχημα και δικαιολογία τους αγώνες στην χώρα μας. Μάλιστα τουλάχιστον μία από τις δράσεις αποφάσισε να υποστηρίξει και το «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ» στην πρόσφατη συνδιάσκεψή του στο Παρίσι.

Η ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ

«Προληπτική δράση αντιμετώπισης ασύμμετρων

απειλών», δόγμα «μηδενικής ανοχής», δόγμα «ολικής ασφάλειας», «νέος ρόλος του Στρατού» με μια νέα «Ολυμπιακή Μεραρχία» (10.000 ελλήνων στρατιωτών) για την αντιμετώπιση του «εσωτερικού εχθρού», «κόκκινες ζώνες», «ολυμπιακοί εισαγγελείς», είναι ορισμένοι από τους όρους που μπαίνουν στη ζωή των πολιτών και μάλλον θα μείνουν και μετά τους αγώνες.

Εκτός από τους νέους όρους έχουμε να συνυπολογίσουμε την απαγόρευση «πολιτικών μηνυμάτων» σε όλη την Αττική, τα ελικόπτερα της αστυνομίας, το αεροπλάνο-ραντάρ Awacs, τα σκάφη του λιμενικού, τους βατραχανθρώπους και τους βρετανούς κορμάντος. Και

ακόμα την απαγόρευση κυκλοφορίας των πεζών γύρω από τις ολυμπιακές εγκαταστάσεις, τις (τουλάχιστον) 1250 κάμερες ψηφιακής ανάλυσης προσώπων 10.000 υπόπτων, τους 50.000 αστυνομικούς και βέβαια τη «δύναμη ταχείας επέμβασης του ΝΑΤΟ».

Όλα τα παραπάνω επισημαίνονται στην ανακοίνωση για τη διαδήλωση στα Προπύλαια «ενάντια στην ολυμπιακή τρομοκρατία» και βέβαια συνθέτουν ένα εφιαλτικό σκηνικό εφάμιλλο ταινιών πολιτικού τρόμου.

ΑΦΟΥ ΤΟΥΣ ΑΝΑΛΑΒΑΜΕ, ΤΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ;

Από πολλούς έχουν έγκαιρα επισημανθεί οι σοβαρές πιθανές «παρενέργειες», από την ανάληψη ήδη της νέας «μεγάλης ιδέας». Ωστόσο

η χώρα βρίσκεται στην τελική ευθεία για τη διεξαγωγή τους.

Από την «Καμπάνια αντί 2004» είναι σαφείς:

«Οι ολυμπιακοί αγώνες είναι για μας ανεπιθύμητοι. Στο βαθμό ωστόσο που πραγματοποιούνται παρά τη θέλησή μας, θεωρούμε ότι έχουμε υποχρέωση να εκδηλώσουμε δημόσια την εναντίωσή μας και να οργανώσουμε τις αντιστάσεις μας, προσπαθώντας να αποτρέψουμε τη μονιμοποίηση αυτής της κατάστασης και μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Δηλώνουμε ότι δεν είμαστε διατεθειμένοι, εν ονόματι της ασφαλούς διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων, να ανεχθούμε τον περιορισμό ή τη στέρηση των βασικών κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, την ανάδειξη του στρατού σε ρυθμιστή της καθημερινής μας ζωής, την κατάλυση κάθε έννοιας εθνικής κυριαρχίας, τη δημιουργία “στεγανών” στα οποία θα έχουν πρόσβαση οι ξένες μυστικές υπηρεσίες».

Η «Καμπάνια αντί-2004», στο διήμερο που πραγματοποίησε στο Ε.Μ.Π. στις 6-7 Δεκεμβρίου, κατέθεσε μια σειρά προτάσεις, προς κάθε ενδιαφερόμενο κοινωνικό φορέα, αλλά κυρίως προς τους συμμετέχοντες στο «στρογγυλό τραπέζι» για κοινή εναντίωση στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004:

Μέτωπο Δικαιωμάτων

Υπεράσπιση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τα οποία συρρικνώνονται με πρόσχημα την ασφαλή διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων.

Μέτωπο

Εργασιακών Σχέσεων

Αντίσταση στις συνθήκες εργασίας που επιβάλλονται στα Ολυμπιακά Έργα, στα εμπορικά καταστήματα κ.α.

Μέτωπο Νεολαίας,

Εκπαίδευσης, Πολιτισμού

Αντιπαράθεση στην ιδεολογική χειραγώγηση που επιχειρείται με τα προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας, Εθελοντισμού, με την «Πολιτιστική Ολυμπιάδα», την «Ολυμπιακή Εκεχειρία» κ.λπ.

Μέτωπο

Τοπικών Αντιστάσεων

Στήριξη των κινητοποιήσεων κατοίκων διαφόρων περιοχών που αντιδρούν σε Ολυμπιακά ή δήθεν Ολυμπιακά έργα (Μαρούσι, Προσφυγικά Λεωφόρου Αλεξάνδρας, Γουδή, Παραλία Σαρωνικού, πρώην Αεροδρόμιο Ελληνικού, Κ.Υ.Τ. Ηλιούπολης).

Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΦΕΡΝΕΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

Εκτός από τη διαδήλωση

ενάντια στην «ολυμπιακή τρομοκρατία», έχουν συζητηθεί και άλλες δράσεις:

- Μουσική Συναυλία, στα μέσα Φεβρουαρίου στην Αθήνα, σε κλειστό χώρο, με θέμα «Ο “πολιτισμός” των Ολυμπιακών Αγώνων δεν είναι δικός μας» και παράλληλες εκδηλώσεις στις άλλες ολυμπιακές πόλεις.

- Δημόσια Συζήτηση - Διημερίδα, στα μέσα Μαρτίου στην Αθήνα, με πανεπιστημιακούς, ειδικούς επιστήμονες, καλλιτέχνες, δημοσιογράφους, με θέμα «Σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες και ιδεολογική χειραγώγηση».

- Πορεία προς τον Μαραθώνα, τον Μάιο, ενάντια στις περιβαλλοντικές, πολιτιστικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις από τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα, σε συνεργασία με Κινήσεις Ειρήνης, Αντιπο-

λεμικές Κινήσεις κ.ά.

- «Αντι-Ολυμπιακό Κάμπινγκ», στα τέλη Ιούνη - αρχές Ιούλη στην Αττική, με συζητήσεις και άλλες δραστηριότητες -μουσικές, εικαστικές, θεατρικές κ.λπ.- και κεντρικό θέμα «Αντιστεκόμαστε στον Ολυμπιακό Ανταγωνισμό, αγωνιζόμαστε για μια άλλη οικουμενικότητα, για την πραγματική συναδέλφωση των λαών όλου του κόσμου».

Στην πρόσφατη συνδιάσκεψη που έγινε στο Παρίσι, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ αποφάσισε να υποστηρίξει το κάμπινγκ.

- Αντι-Ολυμπιακή διαδήλωση στην Αθήνα, τις μέρες διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων, αφιερωμένη στους νεκρούς εργάτες των Ολυμπιακών Έργων και στο λεηλατημένο φυσικό περιβάλλον της Αττικής.

ΟΛΓΑ Ι. ΦΩΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

CHRISTOPHER A. FARAONE

Καθηγητής Κλασικών Σπουδών

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΡΩΤΙΚΗ ΜΑΓΕΙΑ

Μετάφραση: Μανόλης Παπαθωμόπουλος

Με 358 σελίδες

Ποια ήταν τα μαγικά ξόρκια στα οποία κατέφευγαν οι αρχαίοι Έλληνες –άντρες και γυναίκες– για να κρατήσουν, οι γυναίκες τους εραστές, οι άντρες τις ερωμένες τους, ή για να τους εμπνεύσουν το ερωτικό πάθος μέχρι να τους σαγηνεύσουν και να τους αναγκάσουν να τους παραδοθούν ερωτικά; Μαγικά δότανα, φίλτρα,

κατάδεσμοι, ξόρκια, κατάρες, φυλαχτά, κούκλες και άλλα μαγικά

μικροαντικείμενα, είχαν αναλάβει σπουδαίο ρόλο.

Ο Christopher Faraone μας ξεναγεί σ' αυτόν τον ασυνήθιστο και παράξενο κόσμο των μαγικών πρακτικών και των επιπτώσεών τους σχετικά με την ανδρική και γυναικεία σεξουαλικότητα.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ**

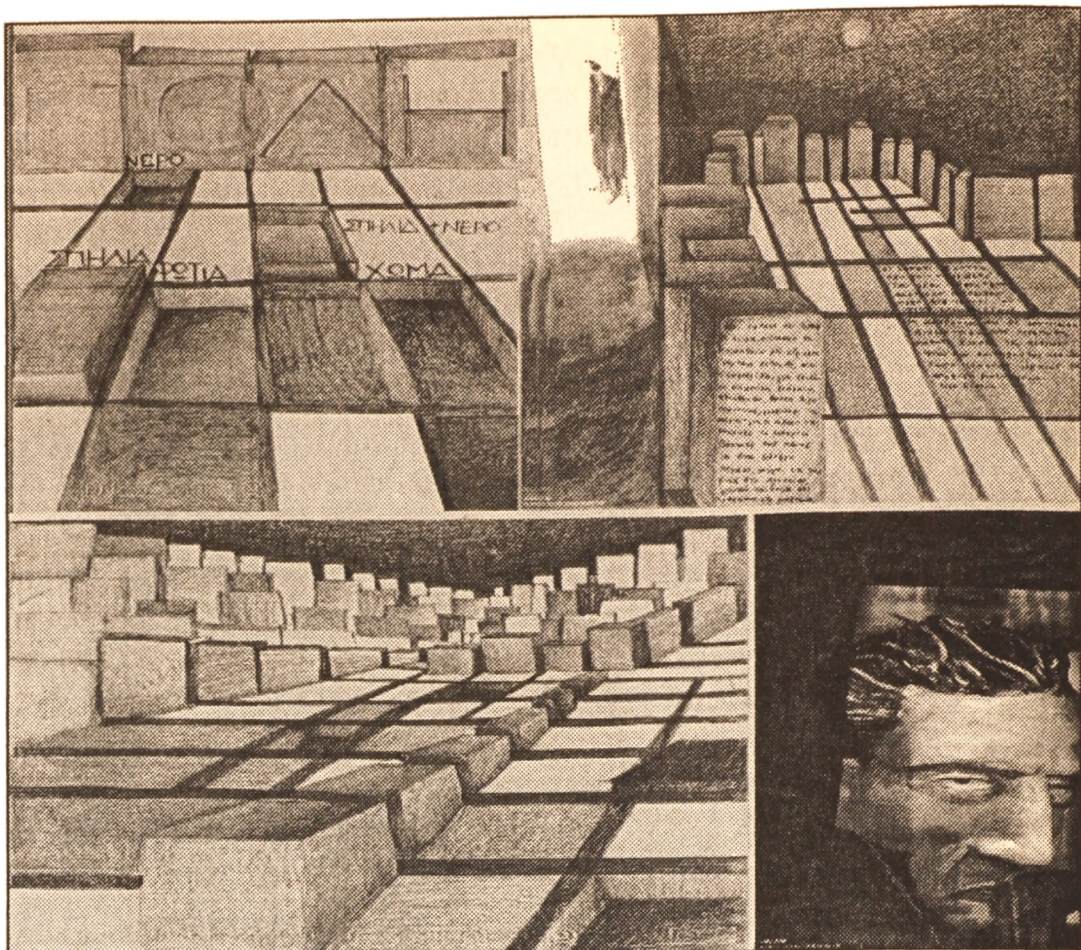
Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318

www.papadimasbooks.gr • e-mail: papadimas@atp.gr

«Πρώτα, πρώτα αυστηρή αστυνόμευση του χώρου: κλείσιμο της πόλης και φυσικά του χώρου ολόκληρου, απαγόρευση εξόδου με την ποινή του θανάτου, θανάτωση όλων των αδέσποτων ζώων, χωρισμός της πόλης σε συνοικίες όπου διορίζεται από ένας επόπτης. Κάθε δρόμος μπαίνει κάτω από την εξουσία ενός επιτρόπου που τον επιτηρεί.»

Κανονισμός του 17ου αιώνα που ορίζει τα ενδεικνυόμενα μέτρα σε περίπτωση εκδήλωσης λοιμού σε μια πόλη.¹

Πανοπτισμός και αστικός χώρος

του Νίκου Β. Μιτζάλη αρχιτέκτονα, υποψ. δρ. ΕΜΠ

■ αναδιαβάζοντας τον Μισέλ Φουκώ, τα λόγια και οι παρατηρήσεις του, 28 χρόνια μετά, φαντάζουν επίκαιρες όσο ποτέ. Ο «λοιμός» –ή αλλιώς τρομοκρατία, αντίδραση, διαμαρτυρία– ως μορφή ταυτόχρονα πραγματική και φαντασιακή της αταξίας, έχει σαν ιατρικό και πολιτικό αντίστοιχο την πειθαρχία. Οι διοικούντες (βλέπε Μπους-Μπλερ) ονειρεύονται την κατάσταση του «λοιμού» ή καλύτερα, με τα σημερινά δεδομένα, της τρομοκρατίας και της αυξάνουσας ανασφάλειας. Η εικόνα του λοιμού ισοδυναμεί με κάθε λογής σύγχυση και διασάλευση της τάξης. Επακόλουθο είναι η οργάνωση σε βάθος της επιτήρησης και των ελέγχων, μια εντατικοποίηση και διακλάδωση της εξου-

σίας που διαπιστώνεται καθημερινά πια, μετά τις πρόσφατες τρομοκρατικές επιθέσεις στην Τουρκία.

Είναι εμφανές πως η τρομοκρατία είναι η αφορμή για την ανάδειξη πειθαρχικών σχημάτων που συνδυάζονται με την καταπολέμησή της, αλλά κύριο σκοπό έχουν τον έλεγχο των κοινωνικών και πολιτικών αντιστάσεων και την επικύρωση της κρατικής εξουσίας.

Οδηγούμαστε σε μια εποχή όπου οι άγραφοι κανόνες του δημόσιου κοινωνικού χώρου δίνουν περιθώρια στους μηχανισμούς καταστολής και πειθαρχίας με το άλλοθι της πολιτικής «ασφάλειας» και «πρόληψης»².

Εδώ πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση των εννοιών «πολιτική ασφάλειας» και «πολιτική πρόληψης». Όταν μιλά-

με για πολιτική «ασφάλειας» και πολιτική «πρόληψης», αναφερόμαστε σε δυο ξεχωριστές έννοιες. Οι διάφορες πολιτικές «ασφάλειας» θα έπρεπε να προσανατολίζονται στην καταπολέμηση του αισθήματος της ανασφάλειας του πολίτη, είτε αυτό συνδέεται με την εμφάνιση εγκληματικών ενεργειών, είτε με επεισόδια απολίτιστης συμπεριφοράς. Αντιθέτως, οι πολιτικές «πρόληψης» είναι προσανατολισμένες στην παρεμπόδιση τέλεσης αδικημάτων και θα έπρεπε λοιπόν να προστατεύουν τους πολίτες που διατρέχουν αντικειμενικό κίνδυνο να γίνουν θύματα εγκληματικών ενεργειών ή απολίτιστων πράξεων.

Αυτή η διάκριση συνδέεται με την διαφορά αντικειμενικού κινδύνου και υποκειμενικής αντίληψης: η ανάγκη

ασφάλειας και η ζήτηση μέριμνας που συνεπάγεται, μπορούν να γεννηθούν είτε από μια κατάσταση αντικειμενικής έκθεσης σε κίνδυνο, είτε από μια αίσθηση ανασφάλειας μη θεμελιωμένης αντικειμενικά από μια εγκληματική απειλή. Ενώ οι πολιτικές πρόληψης επεμβαίνουν στην πρώτη από τις δύο περιπτώσεις, οι πολιτικές ασφάλειας απευθύνονται κυρίως στην δεύτερη και άρα αντιπροσωπεύουν μια απάντηση περισσότερο γενικευμένη σε σχέση με τις στρατηγικές πρόληψης με τη στενή έννοια. Σ' αυτή την περίπτωση ανήκει μάλλον και η παρέμβαση του Κόλιν Πάουελ για την κάλυψη του αντιγράφου της Γκουέρνικα που κοσμεί την αίθουσα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, κατά την παρουσίαση

που έκανε το 2002 για το Ιράκ.

Το αν ευνοήσεις τον έναν από τους δύο όρους που προ- ανέφερα εξαρτάται από πολ- λούς παράγοντες: από τα χα- ρακτηριστικά των πολιτικών πρόληψης εγκλημάτων των διαφόρων χωρών, από τις ισχύουσες εγκληματολογι- κές κατευθύνσεις, από τους θεσμικούς πρωταγωνιστές που καλούνται να απαντή- σουν στο αίτημα για ασφά- λεια.

Οι έννοιες της «ασφάλει- ας» και της «πρόληψης» δια- φοροποιούνται στις ευρω- παϊκές χώρες· αλλά σε επί- πεδο δημόσιας διοίκησης τείνουν να συγκλίνουν και πολλές φορές να ταυτίζονται³. Το χαρακτηρι- στικό της σημερινής πολιτι- κής για την πρόληψη είναι τα μέτρα πρόληψης *ante- delictum* (εγκαινιάστηκε και επίσημα με τη σύλληψη αρ- κετών πολιτών στην 30ή επέ- τειο του Πολυτεχνείου) και όχι ο προσανατολισμός στη μείωση της εγκληματικότη- τας με επεμβάσεις στα αίτια της τελευταίας, όπως π.χ. ανεργία ή ανισότητα, και στις μορφές κοινωνικής βοή- θειας που σκοπό έχουν τη διάσωση και επανένταξη των περιθωριοποιημένων ατό- μων. Αυτό οδηγεί σε επεμβά- σεις στον φυσικό χώρο και σε εντατικοποίηση του κοι- νωνικού ελέγχου⁴.

Το Πανοπτικόν του Bentham επανέρχεται λοι- πόν σήμερα διευρυμένο στον αστικό χώρο: Πανοπτισμός, ως λειτουργικό σύστημα που βελτιώνει την άσκηση εξου- σίας, καθιστώντας την ταχύ- τερη, ελαφρότερη και αποτε- λεσματικότερη.

Έχει υιοθετηθεί πια, σε συ- νέδρια υψηλής επικινδυνό- τητας, να καθορίζονται οι κόκκινες ζώνες, δηλαδή

αστικές περιοχές που απο- κλείονται από τους διαδηλω- τές και τους πολίτες προς αποφυγή επεισοδίων και ενί- σχυση της ασφάλειας. Στο Κεμπέκ τον Απρίλιο του 2001 τοποθετήθηκε τοίχος 5 χλμ., ενώ στη Γένοβα δυο μή- νες μετά επιστρατεύθηκαν μέχρι και κοντέινερ για τον αποκλεισμό δρόμων και την καθοδήγηση του διαμαρτυ- ρόμενου πλήθους. Η αστυνο- μία καθόριζε μέχρι και το πότε οι διαδηλωτές θα κάθο- νταν στο δρόμο, αφού θεω- ρήθηκε και αυτό επικίνδυνο μέσο αντίστασης.

Οι κόκκινες ζώνες αντι- προσωπεύουν ένα μοντέλο αστικής ασφάλειας, χαρα- κτηριστικό της οχυρωμένης πόλης όπου η εξουσία με- τράει την ικανότητά της να ελέγχει, να διακόπτει και να προστατεύει τον χώρο. Απο- τελούν το πρότυπο της μελ- λοντικής μητρόπολης όπου ο πραγματικός δημόσιος χώ- ρος εκλείπει και τα υλικά και εικονικά εμπόδια την χαρακτηρίζουν, αφού η από- λυτη ασφάλεια και η επιτή- ρηση της τάξης θα επιτυγχά- νονται με οποιοδήποτε κό- στος μέσα σε μια συνεχιζό- μενη κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Όπως γράφει και ο Salvatore Verde⁵, οι κόκκι- νες ζώνες είναι η ανάποδη μεταφορά της φυλακής, κα- θώς αντί να εμποδίζουν την έξοδο, απαγορεύουν την εί- σοδο. Η φυλακή γίνεται εδώ ο ανοιχτός χώρος, ο μη-τό- πος, αυτό που περισσεύει από τη μητρόπολη μετά τον αποκλεισμό της.

Εφαρμόστηκαν και στην Ελλάδα οι κόκκινες ζώνες (Ναύπλιο, Ζάππειο, Πολυτε- χνείο), ενώ με αφορμή την ασφαλή λειτουργία της πό- λης των Αθηνών το 2004 και κατά τη διάρκεια των Αγώ- νων θα λειτουργήσουν εκτε-

ταμένα κόκκινες ζώνες στον αστικό ιστό⁶.

Επίσης η ΕΛ.ΑΣ. εφαρμό- ζει πλήρως τα τελευταία χρό- νια το δόγμα της «μηδενικής ανοχής» και της «άμεσης κα- ταστολής», ιδιαίτερα στις διαμαρτυρίες υπό τη μορφή διαδηλώσεων. Χρησιμοποι- ούνται όλα τα σύγχρονα τε- χνικά μέσα για την καταγρα- φή, όπως φωτογραφικές μη- χανές, ελικόπτερα και κάμε- ρες κρυφές και μη. Εφαρμό- ζεται επίσης πλήρως το μέ- τρο του «προελέγχου» ατό- μων που θεωρούνται ύποπτοι πριν καν πλησιάσουν στο μέ- ρος συγκέντρωσης των δια- δηλωτών.

Η νεοφιλελεύθερη πολιτική της μηδενικής ανοχής δεν εί- ναι παρά μια κατασταλτική πολιτική που σκοπό έχει τη δημιουργία μιας καθησυχ- αστικής εικόνας των πόλεων. Η πολιτική αυτή, με ιδιαίτε- ρη έξαρση σήμερα λόγω και της αντιτρομοκρατικής νομο- θεσίας, έχει μονάχα επιφα- νειακά αποτελέσματα. Το ουσιαστικό βέβαια έχει επι- τευχθεί, αφού κάθε αμφι- σβήτηση και ανατρεπτική θε- ώρηση μπορεί να προσδιορι- στεί ως φιλοτρομοκρατική. Ιδίως τα αποτελέσματα της κρίσης του κοινωνικού κρά- τος είναι δυνατόν να παρα- καμφθούν και να συγκαλυ- φθούν εν μέρει ιδεολογικά μέσα από τις εκστρατείες για την ασφάλεια.

Οι κυριότερες αστικές υπη- ρεσίες γίνονται όλο και πε- ρισσότερο εξειδικευμένοι χώροι αποκλεισμού. Πχ. το νοσοκομείο ή το μετρό. Η πρόσβαση περιορίζεται στους εργαζόμενους και στους χρήστες, ενώ τα ωρά- ρια λειτουργίας είναι αυστη- ρά. Ο έλεγχος και η επιτήρη- ση για τυχόν παρεκκλίνου- σες συμπεριφορές είναι εμ- φανείς. Απαγορεύεται φα-

γητό και ποτό, το κάπνισμα, η κίνηση στην αριστερή πλευρά της κυλιόμενης σκά- λας. Ενδεικτικά αναφέρω ότι στο μετρό του Παρισιού τοποθετήθηκε πειραματικά ένας ειδικά σχεδιασμένος πάγκος που εξαιτίας της κλί- σης του εμποδίζει το κάθι- σμα και το ξάπλωμα και επι- τρέπει μόνο την ξεκούραση, με σκοπό την αποτροπή του χρήστη από το να εκδηλώσει «αντιαισθητική» ή «παρεκ- κλίνουσα» συμπεριφορά.

Στα μεγάλα εμπορικά συ- γκροτήματα (βλέπε Hong Kong, Νέα Υόρκη)⁷ οι κανο- νισμοί απαγορεύουν τη στά- ση πέραν του δέοντος καθώς και την άσκοπη περιήγηση. Επιτρέπεται αντίθετα μόνο η στάση για να καταναλώσεις, είτε αυτό λέγεται θέαμα, είτε γεύμα, είτε αυτοκίνητο που κινείται με τη λογική της αναγκαστικής κίνησης. Όποιος είναι κουρασμένος και δεν μπορεί να καταναλώ- σει καλό είναι να γυρίσει σπίτι του, αφού έτσι κι αλ- λιών δεν χρησιμεύει στην εξουσία. Αυτή η άγραφη δια- ταγή αλλοιώνει σημαντικά τη χρήση της πόλης.

Σε παρόμοια κλίμακα και ένας άλλος μεταβατικός χώ- ρος: Αυτός του αεροδρομίου, που συνεχώς αυξάνει σε έκταση ενσωματώνοντας υπηρεσίες όπως ξενοδοχεια- κές μονάδες, θέατρα, γυμνα- στήρια.

Το ίδιο συμβαίνει, σε δια- φορετικό μέγεθος, στα θέα- τρα, στα γυμναστήρια, στα γήπεδα, στις εκκλησίες. Οι συλλογικές αστικές υποδο- μές διαχωρίζονται από το αστικό πλαίσιο και γίνονται νησίδες, το σύνολο των οποί- ων τείνει ν' αποτελέσει δομι- κό στοιχείο της μεγαλούπο- λης. Σε πολλές περιπτώσεις, όντας πόλοι έλξης ενός συ- γκεκριμένου μέρους του

πληθυσμού (συνήθως εκείνου που έχει την οικονομική ευχέρεια να πληρώσει το αντίτιμο), παύουν να υφίστανται ως κεντρικά μέρη.

Αλλά η ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου δίνει αφορμή για τη δημιουργία καινούργιων διαφορών: σε μια κοινωνία μειονοτήτων μπορεί να οδηγήσει σε διαδικασίες συσσώρευσης της έννοιας του αποκλεισμού-αποδοχής. Τα τυχαία μέρη συνένωσης όπως τα παγκάκια έχουν αρχίσει να αναιρούνται από τον δημόσιο χώρο και να θεωρούνται ως ύποπτα μέρη όπου περιθωριακά στοιχεία όπως άστεγοι, μετανάστες, άνθρωποι χωρίς νόμιμη κατοικία και άρα «επικίνδυνοι» μπορούν να βρουν καταφύγιο.

Στα πάρκα αυξάνουν οι κανονισμοί όπως απαγορεύονται τα ζώα, η ηχορύπανση, υπάρχουν φύλακες και συγκεκριμένο ωράριο χρήσης του πάρκου, καθώς και χώροι όπου απαγορεύεται η αθλητική δραστηριότητα, ενώ για πολιτικές συγκεντρώσεις πρέπει να δοθεί ειδική άδεια.

Η πιο σημαντική διάσταση της αντίδρασης στην «πόλη χρηματοκιβώτιο»⁸, στην πόλη με εμπόδια, με κωδικούς πρόσβασης, με περιορισμό στον χρόνο και στον χώρο, στην πόλη ιδιωτικοποίησης και επιτήρησης του δημόσιου χώρου ή αλλιώς στην «θωρακισμένη πόλη», είναι η αντίσταση.

Η αντίσταση⁹ περιγράφει στάσεις ζωής και πολιτικές συμπεριφορές, ατομικές και συλλογικές, που μάχονται το σύστημα και τις κεντρικές μορφές εξουσίας και είναι σημείο εκκίνησης για την αλλαγή. Αντίσταση στον έλεγχο και οργάνωση της επιβίωσης εξελίσσονται στον δημόσιο

χώρο, στον κατεξοχήν διεκδικούμενο χώρο της πόλης, στις πλατείες, στους εμπορικούς χώρους και στους χώρους μετάβασης, στους ίδιους τους δρόμους της πόλης.

Ο αστικός χώρος και ιδιαίτερα ο δημόσιος χώρος, οι πλατείες, τα πάρκα, οι περιθωριακές περιοχές και οι συνδυαστικές περιοχές, οι εγκαταλελειμμένες περιοχές και τα κτήρια, είναι ένας διεκδικούμενος χώρος. Ένας διεκδικούμενος χώρος διαφορετικών χρήσεων, ένας «τρίτος χώρος»¹⁰, υβριδικός, χώρος μιας εναλλακτικής πόλης, χώρος μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας στον οποίο διαπραγματεύονται η ύπαρξη και η επιβίωση.

Οι αντιστάσεις σήμερα, αν και φαινομενικά δεν θέτουν σε κίνδυνο κανένα από τα συστήματα που αντιμάχονται, συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά που επαναφέρουν την πολιτική συμμετοχή.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Στρατιωτικά αρχεία της Vincennes, A 1 516 91. Στο: Μισέλ Φουνκώ, *Επιτήρηση και τιμωρία. Η γέννηση της φυλακής*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1976, σ. 259.
2. Για την ενίσχυση της ασφάλειας βλέπε ενδεικτικά το άρθρο του Richard Lacayo, «Ένας ακήρυχτος πόλεμος στις ΗΠΑ», εφημ. *Καθημερινή* 11-5-2003.
3. Βλέπε και: Πρακτικά σεμιναρίου, Πολεοδομία και Ασφάλεια, Αναβάθμιση και ζωή του δημόσιου χώρου, Ρώμη, Ιούνιος 2000.
4. Ενδεικτικό το Dossier: Tranquillité / Sécurité, στο περ. *Urbanisme*, αρ. 323, Μάρτιος-Απρίλιος 2002.
5. S. Verde, *Massima sicurezza. Dal carcere speciale allo stato penale*, Odrabek, 2002.
6. Το σύστημα εποπτείας C4U με την εγκατάσταση 235 καμερών σε ολυμπιακές εγκαταστάσεις είναι ένα από τα 206(!) περίπου επιχειρησιακά σχέδια

- που θα εφαρμοστούν το καλοκαίρι του 2004. Βλέπε Β.Γ. Λαμπρόπουλου, «Συναγερμός στην ΕΛ.ΑΣ.», εφημ. *Το Βήμα* 25-5-2003.
7. Αφιέρωμα Θανάση Τσίτσα, «Πορτοκαλί συναγερμός», στο περ. *Ε της Ελευθεροτυπίας* 17-11-2002.
 8. Βλέπε εισήγηση του γράφοντα στο συνέδριο «Μετασχηματισμοί της ελληνικής πόλης» στις 10-5-2003, με τίτλο «Καταστολή και αντιστάσεις στην πόλη χρηματοκιβώτιο». Δημοσιευμένο στον δικτυακό τόπο: www.arch.auth.gr.
 9. Βλέπε και άρθρα των Κ. Κυριακόπουλου και Π. Παναγιωτόπουλου στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* 17-11-2002.
 10. Homi K. Bhabha, *The Location of Culture*, Routledge, 1994.
- Φώτο: Από την έκθεση «Αστικό Καταφύγιο. Σύγχρονη Αστική Καλύβα»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

PAUL FAURE

Καθ. Ελληνικής Γλώσσας και Ελληνικού Πολιτισμού
στο Université II του Clermont Ferrand

ΜΥΡΑ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

Μετάφραση: Γιώργος Σπανός
Με 387 σελίδες και 10 εικόνες

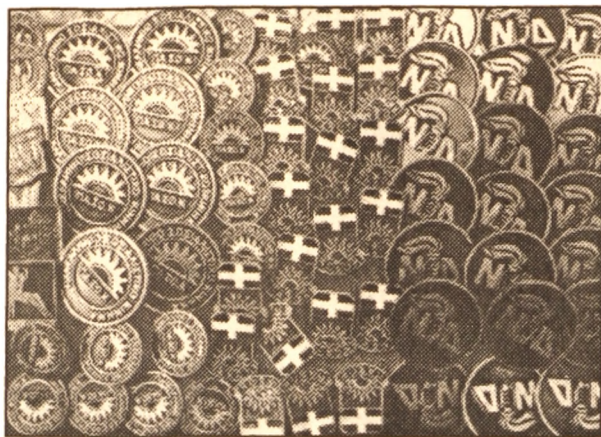
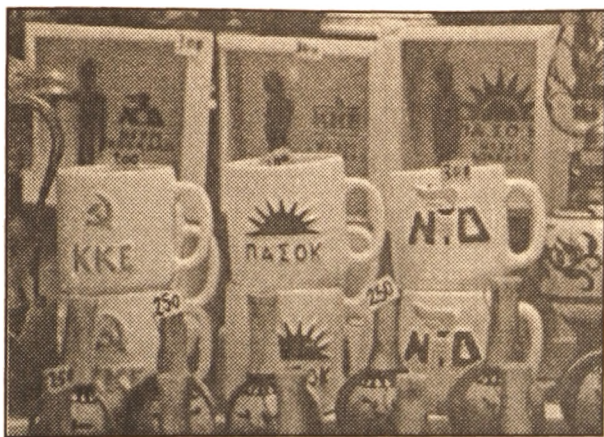
Το μοναδικό αυτό βιβλίο δεν περιγράφει απλώς τα αρώματα, τις αρωματικές ουσίες, τα αρωματικά φυτά, τους τόπους όπου αυτά φύονται και καρποφορούν, τις πόλεις όπου πωλούνται, τους λαούς που τα παρασκεύαζαν και τα χρησιμοποιούσαν, αλλά κυρίως βοηθεί τον αναγνώστη να διεισδύσει στον φανταστικό κόσμο των αρχαίων, στον κατ' εξοχήν μυστικό και ιερό κόσμο των θυμιαμάτων, των αρωμάτων, των θεϊκών ευωδιών, των αλοιφών, των αποσταγμάτων και των αφροδισιακών σκευασμάτων. Όλα αυτά που ενώ αρχικά προορίζονταν για τη λατρεία των θεών, σιγά-σιγά μέσα από περίπλοκες κοινωνικές ατραπούς αποϊεροποιήθηκαν, πέρασαν στην καθημερινή χρήση των ανθρώπων και έγιναν μόδα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία
Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318
www.papadimasbooks.gr • e-mail: papadimas@atp.gr

Κάτι το «ωραίο»

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες, που αποτυπώνει τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά. Αναλύει το κιτς, αναζητά τις ρίζες του και σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Για την πολιτική, την κοινωνική συμπεριφορά, τη διακόσμηση, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, το αυτοκίνητο, το σπίτι, το γραφείο...

ΚΙΤΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

«Σας τσούζουνε τα μάτια, βουίζουμε τ' αφτιά σας, νιώθετε ναυτία, δύσπνοια, άγχος και από την πολιτική μόλυνση. Το νέφος: μεγάφωνα, αφίσες, δημόσια μνημεία, γκράφιτι, πανό, φάτσες υποψηφίων στους τοίχους, τίτλοι εφημερίδων, δελτία ειδήσεων, πυραμίδες ορκωμοσίας, μυστικοί δείπνοι υπουργικών συμβουλίων, παράσημα, τελετές, δεξιώσεις, υποδοχές, λόγοι, συνθήματα, σλόγκαν, αίθουσες συνεδρίων, γραφεία και κέντρα κομμάτων, δημόσιες υπηρεσίες, έντυπο υλικό... Η αισθητική δεν είναι –αλίμονο– η πιο καίρια πλευρά όλων αυτών. Είναι όμως σημαντική, αλλιώς αποκαλυπτική. Γιατί η πολιτική είναι κακόγουστη και γιατί υιοθετεί την κακογουστιά; Γιατί πλέει σ' αυτήν σαν το ψάρι στο νερό; Γιατί της πάει τόσο πολύ το κιτς; Δημαγωγία και λαϊκισμός είναι γνωστές και σίγουρες απαντήσεις. Τόσο είναι αλήθεια αυτό, που μια διαβαθμισμένη κλίμακα του πολιτικού κιτς θα μπορούσε ν' αποτελέσει ένα φασιστόμετρο για κάθε εξουσία, για κάθε πολιτική.»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΑΖΑΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

**Ο πιο γκαγκάν
Καζαμίας της
χρονιάς:
πολιτικός,
οικονομικός,
σεξουαλικός,
καλλιτεχνικός,
και βάλε...**

Διατί να το κρύψωμεν άλλωστε; Ο περασμένος Καζαμίας του Αντί για το 2003 επαληθεύτηκε σε ποσοστό 71,5% (όσο είναι και το ποσοστό διείσδυσης του Γιωργάκη στους ψηφοφόρους του ΣΥΝ σύμφωνα με την *Ελευθεροτυπία*. Διερωτώμαι πάντως: Πολιτική σκέψη, χωρίς «διείσδυση», είναι αδύνατη;). Με υψηλό αίσθημα ευθύνης λοιπόν προσερχόμαστε και φέτος προσκομίζοντας την πανάρχαια σοφία της Ανατολής, τη Σοφία Βούλτεψη, τη σοφία Σιράχ, τη Σοφία Βόσσου και τη σοφία των αστροφυσικών και των βιοχημικών της ΝΑΣΑ και του Γκουαντάναμο, για να σας αποκαλύψουμε τα όσα θαυμαστά και σημαντικά θα επισυμβούν το 2004. Άφεριμ! Αρχίζουμε και βοήθειά σας!

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ο Ήλιος πήγε προς νερού του, γιατί όλο βρέχει. Ε, δεν χρειάζεται να είσαι και μάγος για να προβλέψεις πού θα πάει ανάλογα ο Γιωργάκης και πού ο Σημίτης. Αντίθετα χρειάζεται να είσαι μάγος, και μάλιστα πεταλωμένος, για να μαντέψεις την τύχη του Πάγκαλου. Κι εγώ, αγαπητοί, μάγος δεν είμαι, ένας απλός Καζαμίας είμαι (και μάλιστα ούτε καν ο Αλέξανδρος). Στη Ν.Δ. χτυπάνε το κεφάλι τους γιατί μέχρι τώρα δεν έκαναν αντιπολίτευση στον υπουργό Εξωτερικών και να που τους απειλεί αυτός με το πυρ το εξώτερον. Όσο μάλιστα ο κ. Μητσοτάκης συνιστά ψυχραιμία και χαμογελά σαρδόνια, τόσο ζώνουν τη Ρηγίλλης μαύρα φίδια. Ο Ευ. Βενιζέλος εγκαινιάζει την εικαστική έκθεση κομπολογίων του Σταύρου Ψυχάρη και τα τσιμπούκια του Κακαουνάκη. (Η τελευταία μεταφέρεται και στη Μονή Λαζαριστών όπου μόναζε ο διακεκριμένος δημοσιογράφος πριν προσληφθεί στη Vodafone). Στα ύψη το vodino και το αρνίσιο, ενώ σε λογικές τιμές οι γλώσσες. Η διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης, συγκεκινημένη και δακρυόεσσα κατά το ειωθός, προλογίζει και τους δύο ευαίσθητους καλλιτέχνες. Σε ύψη δυσθεώρητα η σαλαμούρα. Αντιθέτως χαμηλές οι τηλεθε-

Στο τέλος ξυρίζουν τον Giorgakis (από το μέτωπο της Κορέας).

υπό Ερμανουήλ Βομβητία εκ Βομβάης

άσεις για την Παναγιωταρέα. Ο Άκης πάλι αιφνιδιασμένος κι ερωτοχτυπημένος διερωτάται: «Τι έγινε, ρε παιδιά; Παίζω στο έργο ή δεν παίζω;»

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ο Χρήστος Ιωακειμίδης οργανώνει έκθεση με τίτλο «Η τέχνη της πίπας - Αφιέρωμα στον Magritte» για το Μακεδονικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, περιφέρεια στην οποία ως γνωστόν εκλέγεται ο Βαρλάμης, ο προσωπικός προσωπογράφος προσωπικοτήτων όπως ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Μέγας Αθανάσιος (Καστανιώτης), η αδερφή του Μεγαλέξαντρου, άλλες αδερφές αλλά και ο Μέγας Βενιζέλος που πάτησε αισίως τα 180 κιλά και μαζί κάποια τσιγγανάκια που είχαν την αφέλεια να χορέψουν μαζί του λόγω των Απόκρεω, κ.ά. Στα ύψη ως εκ τούτου το χοιρινό. Σε απόγνωση όμως η αρκούδα της Πίνδου για λόγους που δεν προτιθέμεθα εδώ να εξηγήσουμε. Προεκλογική περίοδος πλέον, και τα κόμματα βρίσκονται σε αναβρασμό. Ο Γιωργάκης χορεύει μες στο καταχείμωνο το ζεϊμπέκικο της Ευδοξίας, ιδρώνει, κρυώνει και παθαίνει ευδ-οξεία πλευρίτιδα. Όλοι χαίρονται στο ΠΑΣΟΚ εκτός του Παγκάλου που συνεχίζει τις μαλακίες (ε, καλά, αυτό δεν είναι πρόβλεψη). Σε σύσκεψη στη Χαριλάου Τρικούπη προσέρχονται αγκαζέ ο Σημίτης και η Μιλένα, όταν ο αστυφύλακας της εισόδου ρωτάει έναν Πασόκο «ποιος είναι ρε αυτός δίπλα στην Αποστολάκη;». Άκου το τσογλάνι, το αμνήμον! Η οποία Μιλένα à propros κάνει τρία στα τρία: Κυκλοφορούν ταυτόχρονα η *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, το *ΒΗΜ* Αγκαζίνο και το *Τιβι Έθνος* με εξώφυλ-

Η υπουργός Πολιτισμού Έλενα Καϊλή ήρπαινε τ' αρχαία.

λα και συνεντεύξεις της. Ποια είσαι καλέ, η Καϊλή; Ο Γιωργάκης σκέπτεται να την κάνει υπουργό Εξωτερικών (εκτός κι αν κάνει τον Alex Rantos ή την Κάιλι Μινόγκ) και υπουργό Παιδείας τον Γρηγόρη Βαλλιανάτο (εκτός κι αν κάνει τον Φώτη Σεργουλόπουλο). Στα κατά τόπους γραφεία του ΠΑΣΟΚ διανέμουν δωρεάν ινδική κάνναβι με επίδειξη φοιτητικής ταυτότητας (εφόσον έχει καταργηθεί το εκλογικό βιβλιάριο). Παντρεύεται ο Σάκης Ρουβάς! (το όνομα του τυχερού/ής θα σας το ανακοινώσουμε στο επόμενο τεύχος του Αντί που θα έχει και πανηγυρικό χαρακτήρα). Οι προεγγραφές άρχισαν.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Προμηνύονται εκλογές, νεροποντές και χιόνια στα ορεινά. Οι πρώτοι πεζοναύτες αποβιβάζονται στο Γράμμο

και το Βίτσι και ακροβολίζονται βάσει του εγκεκριμένου από ΕΡΣ σχεδίου για την ασφαλή τηλεοπτική μετάδοση των Ολυμπιακών Αγώνων (για να μην κάνει δηλαδή χιόνια η οθόνη). Ελικόπτερα Απάτσι ρίχνουν αλεξιπτωτιστές στο Λιτόχωρο, τους οποίους υποδέχονται η λαίδη Γιάννα και ο πρόεδρος, γενικώς, Giorgakis. Οι troops και οι marines σηκώνουν στα χέρια τους δύο ηγέτες μ' εξαλλο ενθουσιασμό. Όλη η περιοχή ξαναζει στιγμές φρενιδικής. Πάνω στη σύγχυση καταφθάνει και η Μάργκαρετ (όχι η Θάτσερ, η άλλη) και απαιτεί και αυτή πανωσηκώματα. Τότε οι πεζοναύτες παρουσιάζουν όπλα και τραγουδούν το God save the Queen, and, It's a long way to Tipperary. Ανάστατη η Ρηγίλλης εκτελεί γενικό προσκλητήριο με σαλπιστή τον Βαρβιτσιώτη, στο οποίο προσέρχονται απαξάπαντες: Η Σπεράντζα Βρανά –αν δεν απατώμαι–, η Γιούλη Σαμπάχ –αν βλέπω καλά στη σφαίρα–, ο επικοινωνιολόγος Κωνσταντίνος Τσούμας –το κρεατοσφαιρίδιο του Αρχιεπισκόπου–, ο Κουναλάκης, η Ξανθή Περάκη... Αντίθετα ο Περικλής Περάκης πέρα βρέχει... Έχει μάλιστα το θράσος να

Η Παναγιωταρέα ξάνδυε για τις ανάγκες της εκπομπής «Η εποχή των εικόνων».

τραγουδήσει το εξής άσμα στον Καραμανλή:

Πέστε του αν με θέλει, να μου φέρει
χέρι-χέρι και τον Καρατζα-

φέρη

και να μην μου παίζει τον Ηρώδη

γιατί εγώ θα του δώσω πόδι-πόδι.

Κατόπιν αυτής της βαρυσήμαντης δήλωσης αλλάζουν δραματικά, όπως αντιλαμβάνεστε, τα πολιτικά δεδομένα και ο τόπος εισέρχεται σε σκοτεινή περίοδο ακυβερνησίας. Οι Μπόμπολας, Λαμπράκης, Κόκκαλης, Ρουβάς συσκέπτονται στο Μέγαρο για να βγάλουν τη χώρα απ' το αδιέξοδο. Στα υπόγεια του Μεγάρου ανεβαίνει η όπερα *Οι τρεις Καμπαλέρος* – ποιου άλλου; του Πουτσίνι. Στον ρόλο του Πουτσίνι ο Σάκης εναλλάξ με τον Χρήστο.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ο Λάκης Λαζόπουλος ΔΕΝ κάνει δηλώσεις. Το πρωτάθλημα κατεπειγόντως παραδίδεται στον Άρη, την πιο διαλυμένη ομάδα του θεσμού. Γεια σου ρε Γκαγκάτση με τις ταρζανιές σου!

Οι εκλογές τελείωσαν, αλλά ακόμη καταμετρώνται οι ψήφοι στο Σουχούμι και το Ερεβάν. Αντιθέτως η Τιφλίδα και η ευρύτερη β' περιοχή Μολδαβίας παρέδωσαν τα αποτελέσματά τους. Ο Γεώργιος Α. Παπανδρέου, ο πρόεδρος ντε, καθησυχάζει το κοινό για την εικοσαήμερη καθυστέρηση, λέγοντας πως τα ίδια συμβαίνουν και στην Αμερική. Ο πρόεδρος Bush συμφωνεί και στέλνει ένα αεροπλανοφόρο στο Φάληρο για την ασφάλεια των Αγώνων. It's not wrong δηλώνει και ο κ. Ρόνγκ. Εν τω μεταξύ, για να μην μένει αυτές τις κρίσιμες στιγμές η χώρα ακυβέρνητη, ώσπου να βγει το τελικό πόρισμα του Ειδικού Δικαστηρίου του εκλογικού σώματος (στα Μεσόγεια και την Καλιφόρνια, βλέπετε, ξανα-μανα-μετριούνται τα κουκιά), αναλαμβάνει υπηρεσιακή διοίκηση –όπως και στο Ιράκ– με ποιον διοικητή, νομίζετε;

Τον αειθαλή, γέροντα Πιούριφοϋ(!) που οι παλιοί ονόμαζαν και «Γέρο της Δημοκρατίας»! Ο λαός παραληρεί: οι πεζοναύτες περιφέρουν στους ώμους τον ολυμπιονίκη Κωνσταντίνο που γύρισε με την οικογένειά του και έστησε ένα αυθαίρετο λυόμενο στο Τατόι: Η Βασούλα του περνάει φως, νερό, τηλέφωνο και γκάζι με συνοπτικές διαδικασίες. Οσονούπω περατούται και το Συνεδριακό Κέντρο της Αρχιεπισκοπής στο δάσος,

Η λαίδη Γιάννα με στολή παραλλαγής by Aslanis.

λέμε τώρα, του Καρέα. Στα εγκαίνια παρουσιάζεται το χοροδράμα «Ο Καρεοθραύστης», ενώ ο Κων/νος Τσούμας, επικοινωνιολόγος-θεατρολόγος, αναπτύσσει το θέμα: «Ο Στηθόδεσμος παρά τοις Βυζαντινοίς». Οι Άγιοι Πατέρες χειροκροτούν ενθουσιασμένοι φωνάζοντας: Σάκη! Σάκη! Ο Σάκης ανάβει τη δάδα των Αγώνων και πυρπολεί την νότια κλιτύ του Καρέα. Η λάμψη φαίνεται στο Σίδνεϋ: Αντιθέτως η άλλη «Λάμψη» ούτε στο Λιόπεσι, γιατί «χιονίζει» στον Antenna.

ΜΑΪΟΣ

Όλα τα βρίσκω πια! Έχω το διάολο μέσα μου, που θάλεγε κι ο Χατζηχρήστος. Ή μήπως το κληρονομικό χάρισμα των Μητσοτάκηδων; Ούτε ο Μητσικώστας τέτοιο ταλέντο. Ο Πιούριφοϋ και η κυβέρνησή του αναζωογονούν απ' άκρου εις άκρον τη χώρα. Τα παντζάρια και το πλιγούρι πέφτουν, το Χρηματιστήριο ανε-

βαίνει και προσεγγίζει τις 2115 μονάδες. Ανασταίνεται και ο κ. Καραγκούννης των Μικρομετόχων. Το χειροπιαστό θαύμα το παρουσιάζει αυτοπροσώπως η Άννα Παναγιωταρέα από την εκπομπή της στο T.V. Magic στο οποίο έχει προσχωρήσει αυθορμητώς έναντι 55.000.000 ευρώ. Στον Alpha κλαίει απ' τη χαρά τους. Τελικώς ανακοινώνει ο Τόμας Μίλερ τα τελικά αποτελέσματα των εκλογών του Μαρτίου. Ο λαός απεφάνθη

ότι θέλει κυβέρνηση Ν.Δ., πρωθυπουργό Σημίτη και πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Γιωργάκη. Ο Κώστας Καραμανλής αυτοσυγκρατείται για να μην πει καμιά χριστοπαναγία κατά το οικογενειακό έθιμο, ενώ ο Giorgos κατά το αντίστοιχο οικογενειακό του έθιμο δηλώνει πως «όλα τα οφείλει στη

Καλά, ο ένας είναι ο Λαζόπουλος. Ο άλλος ποιος είναι;

μητέρα του» και δείχνει την κυρία Λιάνη-Παπανδρέου. «Έμαθες τα νέα πατέρα»;

Στο αεροπλανοφόρο Σαρατόγκα που παραπλέει το Σούνιο δίδεται μεγάλη χοροεσπε-

ρίς για την μεταβίβαση της εξουσίας, στην οποία έχουν προσκληθεί οι πρόεδροι Τίτο, Ζίβκωφ, Μπρέντζεφ, Σαλαζάρ –που δεν έχει καλαζάρ–, Γκυζίκης, Τσοβόλας, Κόκκαλης και Λε-Πά (πρώην πρόεδρος Πανιωνίου). Ο πρόεδρος του Συνασπισμού καταχαρούμενος από την είσοδο των 7 στη βουλή σνομπάρει τη χοροεσπερίδα και δηλώνει: «Και με τους επτά ήμουν υπέροχος!». Το ποσοστό του ΣΥΝ, χωρίς να έχει καταμετρηθεί το 7% των ψήφων, άγγιξε το 3,7 και εκλέγει 7 βουλευτές. Ο Μπίστης μένει εκτός βουλής και χτυπάει το κεφάλι του 7 φορές. Παρ' όλα αυτά εκείνο δεν ανοίγει... Για να τον καλμάρουν, τον διορίζουν υφυπουργό Υγείας.

ΙΟΥΝΙΟΣ

Ο Ήλιος είναι στον Καρκίνο και τον καρκίνο βγάζουν οι οδηγοί στο Λεκανοπέδιο με τα ημιτελή έργα και τα οδοφράγματα. Η κυβέρνηση αποφασίζει να τα τελειώσει με συνοπτικές διαδικασίες και επιστρατεύει τους συμπαθείς νε-

Η νέα κυβέρνηση αποφάσισε πως δεν έχει να κρύψει τίποτε απ' το λαό.

κροπομπούς όλης της χώρας για να κλείσουν τις λακκούβες. Από κοντά ο στρατός, η ΕΜΑΚ, η αεροπορία, τα σώματα ασφαλείας, τα ΤΕΑ και οι αμνηστευμένοι βασανιστές του ΕΑΤ-ΕΣΑ οι οποίοι ξεθά-

βουν όσους θάβουν ως μη έδει μέσα στον ενθουσιασμό τους οι ανωτέρω εθελοντές. Η λαίδη Γιάννα της Νέας Ιωνίας, των Ιωαννίνων και του Sassex (πως λέμε Σαξάκης) συνιστά ψυχραιμία· συσκέπτεται πάλι με τη Φάνη-Πάλλη και δοκιμάζει μια καινούργια μπροκάρ εσθήτα, ποδήρη, με πουά, που της έστειλε ο κύριος Χρήστος από τις κουίντες της όπεράς του: «την προόριζα για την Μανόν Λεσκώ –της λέει– αφού δεν την φόρεσα εγώ, φόρεσέ την εσύ, Γκαμήλα».

Έλληνες καλλιτέχνες ποζάρουν εμπρός σε έργα του Outlook.

Όμως η εσθήτα είναι δηλητηριασμένη και μόλις την φοράει η Γιάννα γίνεται γιάννης αγιάννης απ' τις φλύκταινες και τα σπιθούρια. Τα ιουλιανά καύματα που λέμε. Αμέσως έρχεται λίαρ τζετ η Αμάντα Λίαρ και ο Γιακούμπ, για να την ξεκουμπώσουν. Ο Αρχιεπίσκοπος δέεται υπέρ της γρήγορης αποθεραπείας της και της στέλνει αγιασμό με original νερό του Ιορδάνη και μια σειρά της Έστε Λόντερ και της Max Factor. Η λαίδη αρρωσταίνει βαρύτερα από τις μπαναλαρίες. Ο Γιακούμπ ξεκουμπίζεται. Η Αμάντα παίρνει εκπομπή στο Mega με τον Σεργουλόπουλο και την Αμάντα Μιχαλοπούλου.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Η Ντόρα ξυπνάει χαρούμενη, ο Μητσοτάκης γελάει σαρδόνια, ο ήλιος στον Λέοντα, γίνονται με μεγάλη επιτυχία –και αρκετή καθυστέρηση– η παρέλαση του καρνάβαλου στην Πάτρα, ο Αγιασμός των Υδάτων στον Πειραιά, τα εγκαίνια της Όπερας Λαμπράκη με την οπερέτα *Christos Christ Super Star*, και οι δοκιμές των Ολυμπιακών Αγώνων. Με την ανάλογη καθυστέρηση ορκίζεται και η κυβέρνηση Καραμανλή με πρωθυπουργό τον Σημίτη, πρόεδρο του Ολυμπιακού τον Κόκκαλη και πρόεδρο των Πασόκων τον Giorgakis. Ο Καραμανλής ορκίζει το ένα του δίδυμο –το πιο παχύ– υφυπουργό Νέας Γενιάς και το άλλο –το εξίσου παχύ– υφυπουργό Παιδείας. «Έχουμε κι εμείς θεία βρέφη» δηλώνει με νόημα ο πρόεδρος της Κεντροδεξιάς που κεντροαριστερίζει (στον καβάλο). Καβάλα στη μοτοσικλέτα του ορκίζεται ο Πολύδωρας υπουργός Πολιτισμού, αναβιώνοντας παλαιό έθιμο των Κολοκοτρωναίων από το τζάκι των οποίων έλκει την καταγωγή και ο ίδιος. Γενικώς μες στο κατακαλόκαιρο που σκάει ο τζιτζικας και διάφορες ορφανές βόμβες από την εποχή της 17 Νοέμβρη και του ΕΛΑ, ανάβουν και κορώνουν τα ποικίλα πολιτικά μας τζάκια. Γίνεται το ΕΛΑ να δεις. Ο δεύτερος υιός Βαρβιτσιώτης δηλώνει ότι η ελληνική ολυμπιακή ομάδα πρέπει να παρελάσει με τη σημαία της Δημοκρατίας των Σκοπίων και ο Κυριάκος Μητσοτάκης με τη σημαία της επανάστασης του Θέρισου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ανεμοβλογιά θερίζει τους μισούς αμερικανούς αθλητές και ο Bush απειλεί να ματαιώσει τους Αγώνες και να βομ-

βαρδίσει το λιμάνι του Πειραιά. Το Μουσείο της Ακρόπολης περατούται θαυματουργικά και εντός του τοποθετούνται τα ομοιώματα του Μουσίου Τυσώ που στέλνει ο Μπλαιρ απ' το Λονδίνο με ειδική πτήση Κονκόρντ. Στα κέρνα αγάλματα περιλαμβάνονται η Βασίλισσα της Αγγλίας, ο πρίγκιπ Κάρολος με σκωτσέζικη φούστα από τον Ασλάνη, ο Ασλάνης με τη φούστα του Κωστέτσου και ο Σάκης με την εσθήτα που δεν άρεσε στη λαίδη Γιάννα. Το

Πάλι η φάνη-girl Πετραλιά έτοιμη να εγκαινιάσει τους Αγώνες.

ομοίωμα της Ντόρας φιλοτεχνεί ο Βαρώτσος, του Βενιζέλου ο Βαρλάμης και της Γιάννας ο οίκος Dior. Μέσα στη σύγχυση τελούνται και οι ολυμπιακοί αγώνες μ' όλους τους Έλληνες στις παραλίες και τα νησιά, με μίαν Αθήνα άδεια και σε άδεια και με τους εθελοντές, τους μπάτσους, τους μυστικούς, τη CIA και το FBI να είναι οι μόνοι τυχεροί και ενθουσιώδεις θεατές τους. Η τελετή έναρξης πάντως είναι φαντασμαγορική. Πρώτη παρελαύνει η Πολεμική Αρετή των Ελλήνων, έπειτα ο Βαρτάνης, μετά η Ταξιαρχία των Βετεράνων του Βιετνάμ η οποία και βομβαρδίζει τιμητικά την Ακρόπολη. Ευτυχώς αντ' αυτής πετυχαίνουν το νέο μουσείο, τα εκθέματα του οποίου μεταφέρονται εσπευσμέ-

να στα υπόγεια του Μεγάρου που μετονομάζεται λόγω συνθηκών σε «Παμπολιτιστική Γιορτή του Πολιτισμού του Συγκροτήματος των Πολιτισμών Γενικώς». Στο Γενικό, που εφημερεύει, μεταφέρεται αθλητής που επλήγη από σφαίρα που εξοστρακίστηκε από την εποχή του Εμφυλίου. Ο Γιωργάκης χορεύει το μακρύ ζεϊμπέκικο για τον Νίκο· το κομμάτι πέφτει λίγο βαρύ στον πρόεδρο Bush που χάνει την ψυχραιμία του και πυροβολεί τους μουσικούς και την ορχήστρα, ευτυχώς χωρίς διεισδυτικό-

Κατά την αλλαγή των υπουργών ο Άκης Τσοχατζόπουλος κατασπάζεται τον διάδοχό του.

τητα και λοιπές παρενέργειες. Για ανεξήγητους λόγους παραιτείται ο Δημήτρης Παπαϊωάννου. Οι κακές γλώσσες λένε πως ζήτησε κι αυτός την εσθήτα του κυρ Χρήστου.

Εσθής Σεχίρ ή μάλλον εσθής Σιχτίρ έγινε οσονούπω η έναρξη. Η συγκίνηση και ο ενθουσιασμός όμως των Πανελλήνων έφθασε στο κατακόρυφο. Πάνω στη χαρά άρχισαν και οι πανελλήνιες με υπουργό Παιδείας τον Βενιζέλο, που εν τω μεταξύ προσεχώρησε στη Ν.Δ., την οποία ανέκαθεν τιμούσε κατά δήλωσή του και της οποίας θέλει να καταστεί σύντομα δελφίνος. Το Δελφινάριο ανεβάζει μια μαλακία ακόμη. Στο ρόλο της αστείας φώκας η Έλντα Πανοπούλου.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Μπαφιασμένοι όλοι από τους Ολυμπιακούς, τον Ολυμπιακό που δεν μετέχει στο Champions League, το διεθνές ρεζιλίκι, μια ξαφνική νεροποντή που πλημμύρισε τον εξώστη της Βουλής και ματαίωσε το τηλεοπτικό της πρόγραμμα, το νέο σούπερ δάνειο που συνήψε η κυβέρνηση, τα κρατικά χρέη που μετατίθενται όλα στο ΙΚΑ και το ΤΕΒΕ, αλλά και το διασυρμό της χώρας η οποία ζητεί επανάληψη των Αγώνων για το 2005 όταν πλέον όλα τα έργα θα έχουν

περατωθεί και θα έχουν φτάσει οι αθλητές μας στα επιθυμητά επίπεδα απόδοσης, αποφασίζουν πως ο Σεπτέμβριος, κι όχι ο παραδοσιακός Αύγουστος, δεν έχει νέα. Ως εκ τούτου ελλείψει νέων ο Χατζησαρίπολος εγκαταλείπει το T.V. Magic και πηγαίνει στο CNN. Εντυπωσιασμένο όλο το καστ από την άψογη, πλην κάπως αργή, άρθρωση του maître αποκοιμείται ακούγοντάς τον, πάνω στην κονσόλα. Για να κάνει νούμερα, ο δαιμόνιος σπορτκάστερ καλεί μαζί Βανδής και Βίση. Γίνεται στο στούντιο της Βανδ-άτης και του Βισση-νόκηπου, αλλά τα νούμερα δεν ανακάμπουν. Πάνω στη σύγχυση, πάλι ανεβαίνουν τα εσπεριδοειδή και οι ντομάτες. Την Eurovision πα-

ρουσιάζει απ' την Ελλάδα μια μεγαλοκοπέλα απ' την Κολομβία που τη λένε Δάφνη και κατ'άγεται από τη Δάφνη.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Αποχωρούν απ' τα αστικά κέντρα τα τελευταία τμήματα πεζοναυτών, μελανοχιτώνων, μαυροσκούφηδων, Ινδών και Νεοζηλανδών και καταλαμβάνουν αντίστοιχα στρατηγικά σημεία στην ύπαιθρο, ώστε να ολοκληρωθεί η μετακομιδή των Ολυμπιακών στις γενέτειρές τους. Ο Καλατράβα ξαναχτίζει τη γέφυρα του Γοργοπόταμου. Την εγκαινιάζει συγκινημένη η Ντόρα. Τελειώνουν και οι Παραολυμπικές. Στο Ιράκ. Η παραολυμπιακή τιμή ένεκεν χαρίζεται στον κ. Λιακουνάκο που παίρνει bonus και μια συνδρομή στο περιοδικό Nitro. Η ΕΤ μεταδίδει καθημερινά και σ' επανάληψη τη συνέντευξη που έδωσε ο Δάκης Ιωάννου στην Πέγκυ Ζήνα στις 4.1.04. Ο Ιωακείμης οργανώνει στα Λεγρινά την έκθεση Coca-Cola Art η οποία μεταφέρεται και στα Τρίκαλα. Όλοι οι έλληνες μοντεριστές καλλιτέχνες προσχωρούν ολοσούμπιτοι στο νέο κίνημα με επικεφαλής τη Μαρία Παπαδημητρίου. Ο Δημήτρης Παπαδημητρίου διευθύνει Ελευθερία Αρβανιτάκη στο Ηρώδειο. Με απελευθερωμένη πια τη libido του κάνει στροφή στο Γ' Πρόγραμμα με ζεϊμπέκικο και νεο-κλαρίνα. Βγάζει επίσης δίσκο με τον Μάγκα. Και οι δύο μάγκες τα κονομάνε τρελά ώσπου ο Καραμανλής διορίζει διευθυντή του Γ' προγράμματος τον Σπανουδάκη. Ο Κακαουνάκης γίνεται εισηγητής ρεπερτορίου στο Εθνικό Θέατρο και ο Κραουνάκης στο Μέγαρο. Ο Νταλάρας τραγουδάει εκεί μελοποιημένα τα Cantos του Έζρα Πάουντ μεταφρασμένα απ' το Βέλτσο. Ιδού ποιος είναι ο εναρκτήριο στίχος:

Πήρες όλα τα ρημπάουντ / Μήπως είσαι ο Έζρα Πάουντ;

Και δεν είσαι και οφσάιντ / Μα ποιος είσαι, ο Έδουαρδ Σάιντ; Έχεις στυλ μα ψηλά τον μύτο / σαν τον Ριχάρδονε τον Τρίτο. Ολέ!

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Απεργούν η ΕΣΗΕΑ, η ΠΡΟΣΠΕΡΤ, η ΑΔΕΔΥ, το Κίνημα Ομοφυλοφίλων, οι Μουσικοί που μένουν με τη μάνα τους και το λουρί της Μάνας. Ο Καζαμίας ως εκ τούτου αργεί.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Βρισκόμαστε μόλις λίγες μέρες πριν το εθνοσωτήριο και εθνωφελές 2005! Το πολύκλαυστο πλην πεφύλημένο 2004 μας αφήνει χρόνους. Ο Κωστάκης είναι και θα είναι ο πρωθυπουργός, ο Γιωργάκης είναι και θα είναι ο πρόεδρος, η Ντορούλα είναι και θα είναι η Δήμαρχος, ο Σημίτης είναι και θα είναι -θου Κύριε φυλακήν τω στόματί μου- και ο Κωνσταντόπουλος είναι και θα είναι επταμελής και επτάχορδος και επταβάλβιδος· πρόεδρος; Εδώ σε θέλω κάβουρα! Οι απόψεις δίστανται: ο Πιτσιόρλας λέει ναι, ο Στέργιος λέει όχι, το αριστερό ρεύμα κουνάει μυστηριωδώς την αχλαδιά. Ο Τάσος Γούλας στέλνει νέα γράμματα στον Μανωλάκη τον Βομβιστή από τη Γερμανία, ο Χρήστος τσαντίζεται που δεν παραδίδει (ο Μανωλάκης) έγκαιρα την ύλη, η λαϊδή Γιάννα ζητάει το χέρι του Χριστόδουλου προς δημιουργίαν νέου κόμματος που θα το ονομάσουν «Αγία Οικογένεια» και η κόμματος Παναγιωταρέα εκλέγεται πρύτανης του Αριστοτελείου και της απονέμεται το Αριστείον Αρβελέρ. Βραβεύονται και άλλοι σκερβελέδες με κρατικά ή τηλεοπτικά βραβεία, ενώ η Ακαδημία Αθηνών μετονομάζεται σε «Αρίων» με τον Φοίβο να παρουσιάζει εκεί την τελευταία του όπερα Οι Δυναστείες. Αδέλφια και του χρόνου - με το συμπάθιο!

ΙΣΡΑΗΛ

ΣΥΝΕΧΙΖΕΙ ΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ Ο ΣΑΡΟΝ

Σε νέα άνοδο βρίσκεται το θερμόμετρο στη Μέση Ανατολή μετά την προκλητική απόφαση του ισραηλινού πρωθυπουργού Αριέλ Σαρόν, κάτω και από την «πίεση» των σκληρών εταίρων στην κυβέρνησή του, να επεκτείνει τη δημιουργία νέων οικισμών στα Υψώματα του Γκολάν, τα οποία το Ισραήλ απέσπασε από τη Συρία το 1967.

Η εξέλιξη αυτή μάλιστα σημειώνεται καθώς παρουσιάζεται νέα εμπλοκή και στο θέμα της υποτιθέμενης προσέγγισης μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων για την αναθέρμανση του αμερικανικής έμπνευσης «οδικού χάρτη» και την έναρξη συνομιλιών με στόχο την επίλυση της διένεξης. Μια προσέγγιση που τορπιλίζεται συνεχώς από την μόνιμα παρελκυστική τακτική του Σαρόν, ξεκάθαρος πλέον στόχος του οποίου είναι να αποφύγει τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους στην επικράτεια του Ισραήλ, όπως είναι σήμερα.

Στην προσπάθεια αυτή μάλιστα ο Σαρόν έχει την απόλυτη υποστήριξη ενός σκληρού πυρήνα μελών του κόμματός του, αλλά και των μικρών εθνικιστικών κομμάτων που συμμετέχουν στην κυβέρνηση συνασπισμού της οποίας ηγείται. Στο πλαίσιο αυτό, ανησυχητική είναι η πρόθεση που εκφράζεται από μέλη της ισραηλινής κυβέρνησης για την επιδίωξη της δημιουργίας ενός παλαιστινιακού κράτους στην βόρεια Ιορδανία, πράγμα που, αν προταθεί επίσημα, είναι βέβαιο ότι, σε συνδυασμό με τα σχέδια για τα Υψώματα του Γκολάν, θα προκαλέσει νέα κρίση σε ολόκληρη την περιοχή.

Αυτή τη στιγμή πάντως ο Σαρόν αντιμετωπίζει την προσφυγή του ΟΗΕ στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, με αφορμή το περίφημο τείχος που συνεχίζουν να κατασκευάζουν οι Ισραηλινοί και μάλιστα να το επεκτείνουν σε περιοχές καθαρά παλαιστινιακές, γεγονός που θεωρείται ως απαράδεκτο αλλά και άκρως επικίνδυνο. Μια προσφυγή που προκαλεί έντονες αντιδράσεις από μερίδα ισραηλινών βουλευτών, που ζητούν από τον πρωθυπουργό Σαρόν να αναθεωρήσει τα σχέδια κατασκευής του τείχους, εκείνος όμως επιμένει στην επέκτασή του, χαρακτηρίζοντας το Δικαστήριο της Χάγης αναρμόδιο να κρίνει την ορθότητα των αποφάσεων της κυβέρνησής του.

ΙΡΑΚ

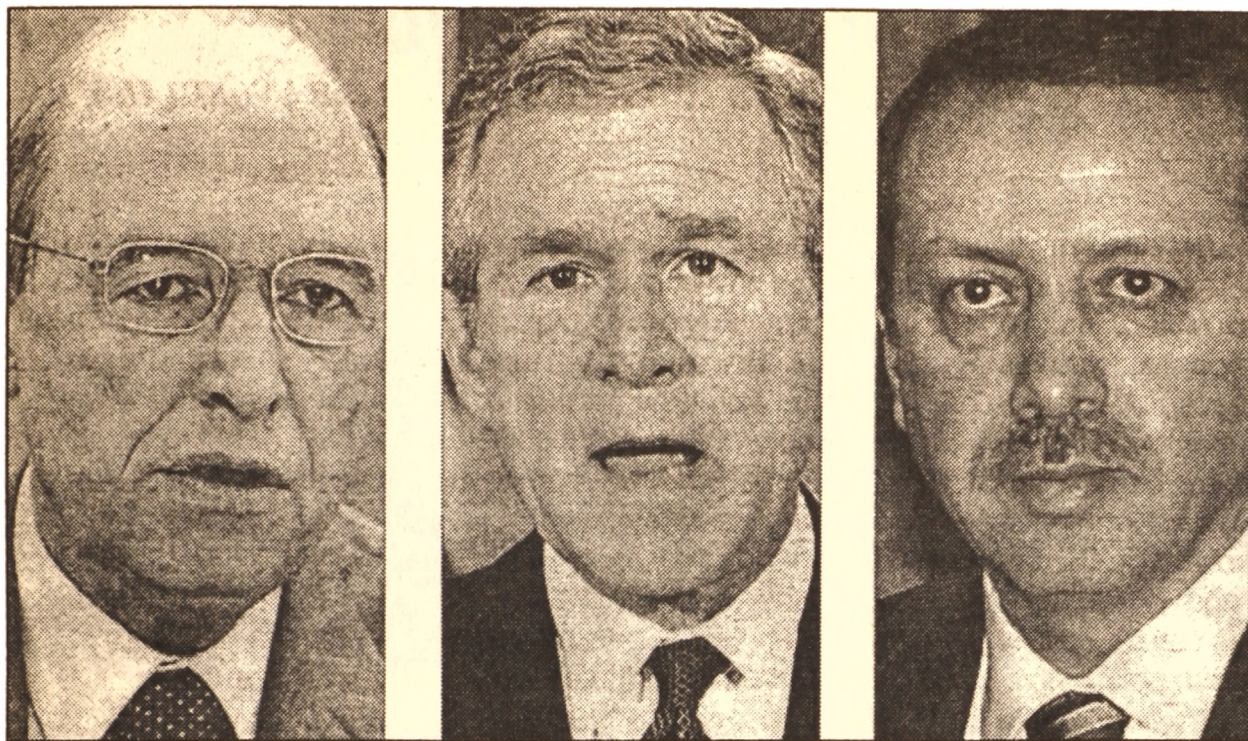
ΒΑΛΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΙΡΑΚ ΜΕΘΟΔΕΥΟΥΝ ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ

Νέο κύκλο βίας στο Ιράκ προμηγύνουν οι προσπάθειες των Κούρδων που ζουν στην βόρεια περιοχή της χώρας να κηρύξουν την αυτονομία του αποκαλούμενου Κουρδιστάν, προκαλώντας έντονες αντιδράσεις όχι μόνο από την πλευρά άλλων εθνικών ομάδων (κυρίως Αράβων και Τουρκμένων) που ζουν στην ίδια περιοχή ή γύρω από αυτήν, αλλά και από τις γειτονικές χώρες, όπως η Τουρκία, η Συρία και το Ιράν, οι οποίες έχουν επίσης μεγάλους κουρδικούς πληθυσμούς στο έδαφός τους.

Ήδη την τελευταία εβδομάδα σημειώθηκαν αιματηρές συγκρούσεις στην πόλη Κιρκούκ, την οποία οι Κούρδοι θέλουν να εντάξουν στις δικές τους περιοχές. Στις συγκρούσεις αυτές μάλιστα αναπόφευκτα

ενεπλάκησαν και αμερικανοί στρατιώτες.

Η εξέλιξη αυτή όμως έρχεται σε μια στιγμή που η κατάσταση στο Ιράκ δείχνει να χειροτερεύει, καθώς συνεχίζονται οι φονικές επιθέσεις ανταρτών εναντίον των αμερικανοβρετανικών δυνάμεων κατοχής και των συμμάχων τους που βρίσκονται εκεί, ενώ αναμένεται οι επιθέσεις αυτές να αυξηθούν όσο πλησιάζει ο Ιούνιος, οπότε θεωρητικά η διοίκηση του Ιράκ θα παραδοθεί στους Ιρακινούς, αν και, όπως δηλώνουν αμερικανοί και βρετανοί αξιωματούχοι, οι δυνάμεις κατοχής δεν πρόκειται να εγκαταλείψουν τη χώρα για αρκετά ακόμα χρόνια, παρά τα έντονα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

«Ώρα για δράση» μήνυσε ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους στους Κ. Σημίτη και Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, δείχνοντας ότι επείγεται για μια λύση στο κυπριακό ζήτημα..

ΚΥΠΡΟΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΖΟΥΝ ΟΙ ΝΕΕΣ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΙΣ

Σε ταχείς ρυθμούς μπαίνει θεωρητικά η προσπάθεια εξεύρεσης μιας λύσης στο κυπριακό πρόβλημα, μετά την έκφραση άμεσου ενδιαφέροντος από την πλευρά του προέδρου των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους, με τις επιστολές που έστειλε στους πρωθυπουργούς της Ελλάδας και της Τουρκίας, Κ. Σημίτη και Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Το πρόβλημα είναι όμως ότι η Άγκυρα, παρά τις δηλώσεις αξιωματούχων την επομένη των εκλογών στα κατεχόμενα, αποφεύγει να ανοίξει τα χαρτιά της, ενώ στα ίδια τα κατεχόμενα παραμένει η καθυστέρηση στον σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού από τον εντολοδόχο πρωθυπουργό Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, ο οποίος πάντως αποφάσισε να πειθαρχήσει στην επιθυμία της Άγκυρας και να άρει τις αντιρρήσεις του για την παραμονή του Ραούφ Ντενκτάς στη θέση του βασικού συνομιλητή με την ελληνοκυπριακή πλευρά στο νέο γύρο διαπραγματεύσεων που οι δύο κοινότητες πιέζονται να ξεκινήσουν στη βάση του σχεδίου που έχει προτείνει ο γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν.

Στόχος των νέων διαπραγματεύσεων θα είναι να επιτευχθεί μια συμφωνία

πριν από την 1 Μαΐου, οπότε η Κύπρος θα γίνει και επίσημα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό όμως εξακολουθεί να φαίνεται μάλλον δύσκολο, καθώς ο μ.ν. Ραούφ Ντενκτάς, ο οποίος έχει την αμέριστη υποστήριξη της Άγκυρας, μεθοδεύει ενέργειες που οδηγούν στη μη λύση, αλλά και η τουρκική κυβέρνηση προβληματίζεται αν θα πρέπει να συγκατανεύσει στην έναρξη των διαπραγματεύσεων, με την αξίωση να ορίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση ημερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Τουρκίας στην Ένωση.

Από την άλλη, η ελληνοκυπριακή πλευρά δηλώνει έτοιμη να συμμετάσχει σε διαπραγματεύσεις και μάλιστα χωρίς όρους. Το ερώτημα όμως είναι τι θα κάνει όταν τεθούν συγκεκριμένα θέματα από τους Τουρκοκύπριους αλλά και από την Άγκυρα ή, το σημαντικότερο, αν αναληφθούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες από την πλευρά της Ουάσιγκτον, που ενδεχομένως θα θελήσει να τελειώνει το συντομότερο δυνατό, οπότε θα πιέσει προς αυτή την κατεύθυνση, «προσφέροντας» αμερικάνικου τύπου βιαστικές και ίσως ασύμφορες λύσεις.

ΗΠΑ

Η ΤΡΟΜΟΛΑΓΝΙΑ ΚΟΡΥΦΩΝΕΤΑΙ

Ο φόβος ενός πιθανού τρομοκρατικού χτυπήματος, το οποίο οι πανικοβλημένες αμερικανικές υπηρεσίες «βλέπουν» να έρχεται από μέρα σε μέρα, προκαλεί όλο και μεγαλύτερα κύματα υστερίας όχι μόνο στις ΗΠΑ αλλά και σε άλλες χώρες του κόσμου, φτάνοντας πλέον να καθορίζει την καθημερινότητα ολόκληρου του πλανήτη και προκαλώντας αντιδράσεις που ποικίλλουν από την θυμηδία μέχρι την αγανάκτηση.

Αιτία οι ενέργειες των αμερικανικών αρχών ασφαλείας, οι οποίες επιμένουν να ασκούν απόλυτο έλεγχο σε όλα τα μέσα μεταφοράς –εναέρια, θαλάσσια, αλλά και επίγεια– που κινούνται από και προς τις ΗΠΑ και όχι μόνο, αν κρίνει κανείς από τους ελέγχους που έχουν επιβάλει σε όλα τα εμπορικά σκάφη που πλέον σε συγκεκριμένες θαλάσσιες περιοχές του πλανήτη. Ενέργειες που παραβιάζουν στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα και παράλληλα δημιουργούν παγκόσμιο χάος.

Το πλέον εξοργιστικό μάλιστα, που προκαλεί και τις περισσότερες αντιδράσεις στις περισσότερες χώρες, είναι η απόφαση των Αμερικανών να θεωρούν όσους θέλουν να ταξιδέψουν στις ΗΠΑ δυνάμει τρομοκράτες και η επιμονή τους να καταγράφουν και να καταχωρούν σε τράπεζα δεδομένων όλα τα προσωπικά στοιχεία εκείνων που παρ' όλα αυτά αποφασίζουν να επισκεφθούν τις ΗΠΑ.

Μια απόφαση που καθιερώνει πλέον με τον τραγικότερο τρόπο τη νέα μορφή διεθνών σχέσεων που θέλει η Ουάσιγκτον, προς χάρη της αδιαφιλονίκητης αμερικανικής κυριαρχίας στον πλανήτη και τον χωρισμό των χωρών σε φίλους και εχθρούς, ανάλογα με το πόσο πειθαρχούν ή όχι στις πιο παράλογες –όσο και παράνομες– αποφάσεις του Λευκού Οίκου, του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και του Πενταγώνου.

Το γαϊτανάκι των σερβικών εκλογών

της Σνεζάνα Μιλιβόγιεβιτς

Οι εκλογές της 28ης Δεκεμβρίου αναμενόταν να φέρουν μία καλή κατάληξη σε έναν δύσκολο για τη Σερβία χρόνο. Αντί γι' αυτό ωστόσο έφεραν ένα πολιτικό γαϊτανάκι, το οποίο οι περισσότεροι προσπαθούν ακόμα να ξεδιαλύνουν. Οι πολιτικοί ηγέτες εκμεταλλεύτηκαν τις διακοπές των εορτών για να αποφύγουν τις βιαστικές επίσημες συνομιλίες για τις απαραίτητες μελλοντικές συμμαχίες των κομμάτων τους· ήδη όμως τα αποτελέσματα των εκλογών έχουν στείλει ανησυχητικά μηνύματα.

Σ. Μιλόσεβιτς

Β. Σέσελι

Για πρώτη φορά στην πολυκομματική ιστορία της Σερβίας, μεγαλύτερο κόμμα αναδείχτηκε το Σερβικό Ριζοσπαστικό Κόμμα (SRS), υπό τον Τόμισλαβ Νίκολιτς, διάδοχο του Βόισλαβ Σέσελι που βρίσκεται στη φυλακή του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης περιμένοντας να δικαστεί για εγκλήματα πολέμου. Το SRS συγκέντρωσε 27,6% των ψήφων και εξασφάλισε 82 έδρες από τις 250 που έχει το κοινοβούλιο, ακολουθούμενο από το Δημοκρατικό Κόμμα της Σερβίας (DSS), υπό τον Βόισλαβ Κοστούνιτσα, με 17,7% των ψήφων και 53 βουλευτικές έδρες. Το Δημοκρατικό Κόμμα (DS), πρώτη φορά χωρίς τον Ζόραν Τζίντζιτς, υπό τον Μπόρις Τάντιτς ήλθε τρίτο με 12,6% των ψήφων και 37 βουλευτικές έδρες, ενώ τέταρτο ήλθε το G17Plus, πρώην ομάδα εμπειρογνομόνων που, κατεβαίνοντας για πρώτη φορά σε εκλογές, υπό τον Μίρολιουμπ Λάμπους, συγκέντρωσε 11,5% των ψήφων και 34 βουλευτικές έδρες. Η «μεγάλη» επιστροφή του Σερβικού Κινήματος για την Ανανέωση (SPO) του Βουκ Ντράσκοβιτς, σε συμμαχία με τη Νέα Σερβία (NS) του Βελιμίρ Ίλιτς, απέδωσε 7,7% των ψήφων και 22 έδρες, όσο και το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Σερβίας (SPS) του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, του οποίου η δίκη στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης συνεχίζεται για δεύτερο χρόνο.

Το κοινοβούλιο που προκύπτει θα είναι οπωσδήποτε πολύ διαφορετικό

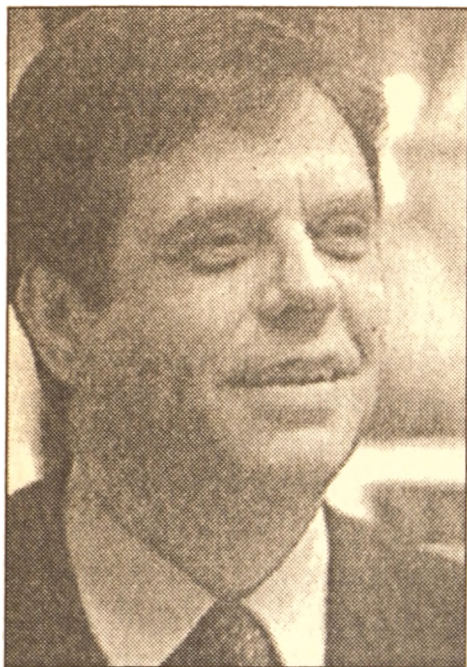
από πριν, καθώς μόνο έξι κόμματα ή συμμαχίες κομμάτων, από το σύνολο των 19, πέρασαν τελικά το εκλογικό μέτρο, πράγμα που κάνει την πολιτική γεωγραφία της Σερβίας πολύ απλούστερη – αν σκεφθεί κανείς ότι στη χώρα υπάρχουν καταχωρημένα περισσότερα από 270 κόμματα, από τα οποία 18 συναποτελούν την κυβερνώσα σήμερα παράταξη του DOS. Ωστόσο το γεγονός αυτό δεν κάνει ευκολότερα τα πράγματα, καθώς δεν υπάρχει κανένας απόλυτος νικητής των εκλογών. Το SRS κέρδισε περισσότερες έδρες, όχι όμως αρκετές για να σχηματίσει κυβέρνηση, εξαιτίας και του παρελθόντος του, αφού κανένα από τα δημοκρατικά κόμματα δεν θέλει να συμπράξει μαζί του.

Από την άλλη, το DSS είναι το μεγαλύτερο δημοκρατικό κόμμα, αλλά δεν εξασφαλίζει την πλειοψηφία χωρίς τη συνεργασία με το DS – μια συνεργασία όμως που κατά την προεκλογική εκστρατεία το ίδιο το DSS είχε αποκλείσει. Αν και το DS έχει χάσει πολλή από τη δύναμη που είχε, ωστόσο καμία δημοκρατική κυβέρνηση δεν μπορεί να σχηματισθεί χωρίς τη συμμετοχή του.

Επίσης, το G17 πέτυχε ένα καλό αποτέλεσμα, ήλθε όμως τέταρτο και όπως είναι φανερό δεν θα εξασφαλίσει σημαντικά κυβερνητικά πόστα παρά τις αντίθετες ελπίδες των ηγετών του. Αντίθετα, κατά παράδοξο τρόπο, ο Βουκ Ντράσκοβιτς και ο σύμμαχός του

Βελιμίρ Ίλιτς (του SPO/NS) θα πρέπει να είναι οι καλύτεροι, καθώς διαθέτουν έναν βολικό αριθμό βουλευτικών εδρών και ήδη μια φήμη που κυκλοφορεί φέρει τον Ντράσκοβιτς να έχει αρχίσει κι όλα τα παζάρια, ελπίζοντας να εξασφαλίσει τη θέση του Προέδρου της Σερβίας, ή έστω του Προέδρου της Βουλής, ή ακόμα και τη θέση του υπουργού Εξωτερικών.

Αυτές οι εκλογές ήταν σημαντικές για πολλούς λόγους – ήταν πρόωρες, αν και για πολλούς ήλθαν πολύ αργά. Τα αντιπολιτευόμενα στο DOS κόμματα ζητούσαν εκλογές εδώ και πάνω από ένα χρόνο, κυρίως εξαιτίας της διαφθοράς, αλλά το DOS αρνιόταν, με το επιχείρημα ότι μια εκλογική διαδικασία θα καθυστερούσε τις μεταρρυθμίσεις. Και τελικά, όταν αποφασίστηκαν, τρία χρόνια μετά την ανατροπή του Μιλόσεβιτς, η Σερβία δεν έχει Πρόεδρο της Δημοκρατίας, δεν έχει κυβέρνηση και, καθώς το νέο δικαστικό σύστημα άρχισε να ισχύει από την 1η Ιανουαρίου, δεν είχε ούτε αποτελεσματική δικαιοσύνη. Μια πλήρης θεσμική κατάπτωση, που σημαίνει ότι οι δημοκρατικές δυνάμεις της χώρας δεν χρησιμοποίησαν τα τρία προηγούμενα χρόνια για να περάσουν το νέο Σύνταγμα της χώρας και να εγκαθιδρύνουν αξιόπιστους θεσμούς. Η ηχηρότερη κριτική εναντίον του DOS προερχόταν από το DSS του Βόισλαβ Κοστούνιτσα, μέλους της «ορίτζιναλ» δημοκρατικής αντιπολίτευσης μετά το

Β. Κοστούνιτσα

Μίρολιουμπ Λάμπους

Μπόρις Τάντιτς

Βουκ Ντράσκοβιτς

«διαζύγιό» του από τον Ζόραν Τζίντζις του DS. Στο μεταξύ όμως, τα κόμματα του παλαιού καθεστώτος, οι Ριζοσπάστες του Σέσελι και οι Σοσιαλιστές του Μιλόσεβιτς, πλήρως αποδυναμωμένα αρχικά, κατάφεραν να ανακτήσουν αρκετή από τη δύναμή τους και να επιστρέψουν ως «νόμιμη» αντιπολίτευση.

Η πρώτη δημοκρατική κυβέρνηση μετά τον Μιλόσεβιτς συνδέθηκε με πολλά σκάνδαλα διαφθοράς και κατηγορήθηκε για δεσμούς με το οργανωμένο έγκλημα. Κατηγορίες που στρέφονταν ειδικά κατά του DS, μέχρι του σημείου η δολοφονία του Ζόραν Τζίντζιτς να θεωρηθεί αποτέλεσμα αυτών των δεσμών. Μερικοί μάλιστα προσπαθούν να υποστηρίξουν ότι η γενική εικόνα των ψήφων στις εκλογές της 28ης Δεκεμβρίου είναι μια τιμωρία σε όλα αυτά εκ μέρους του εκλογικού σώματος. Αυτοί όμως θα έχουν σοβαρό πρόβλημα αν προσπαθήσουν να εξηγήσουν γιατί ο άνθρωπος που έστειλε τον Μιλόσεβιτς στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης δεν ζει σήμερα, ενώ ο Μιλόσεβιτς, ακόμα και από μια διεθνή φυλακή, κατηγορούμενος για τα χειρότερα εγκλήματα πολέμου, είναι επικεφαλής ενός εκλογικού ψηφοδελτίου και μπορεί να γίνει μέλος του κοινοβουλίου. Μαζί φυσικά με τον Βόισλαβ Σέσελι και δύο στρατηγούς που ήταν επίσης υποψήφιοι στις εκλογές, παρά το γεγονός ότι πρόκειται να δικαστούν στο Δικαστήριο της Χάγης. Με ποια έννοια νομιμότητας αυτοί οι άνθρωποι, που

αντιμετωπίζουν μια καταδίκη για τα χειρότερα εγκλήματα πολέμου, δεν μπορούν να εξαιρεθούν από την υποψηφιότητα για τα ανώτατα δημόσια αξιώματα; Επίσης, γιατί θα έπρεπε τρία χρόνια «αποϊδεολογοποίησης» από δημοκρατικές κυβερνήσεις να στρέψουν τόσο πολύ το λαό σε «ριζοσπαστικές λύσεις», τις ίδιες που πυρπόλησαν τα Βαλκάνια μόλις μερικά χρόνια νωρίτερα;

* * *

Ποιοι όμως θα σχηματίσουν την επόμενη σερβική κυβέρνηση; Παρ' όλο που υπάρχουν πολλοί συνδυασμοί, φαίνεται πολύ δύσκολο να ικανοποιηθούν όλες οι ανάγκες ταυτόχρονα, κυρίως ο σεβασμός στην επιθυμία του λαού, χωρίς τη σύναψη συμμαχιών με ασύμβατα πολιτικά κόμματα. Εξάλλου δεν είναι μόνο το θέμα της κυβέρνησης. Ένα άλλο ερωτηματικό είναι η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, καθώς και η εκλογή Προέδρου της Βουλής, πράγμα που δεν αποκλείει οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των κομμάτων να περιλαμβάνουν όλα αυτά σε ένα «πακέτο». Που σημαίνει ότι στην περίπτωση μιας αποτυχίας στην επίτευξη συμφωνίας, δεν θα πρέπει να αποκλείεται ακόμα και η πιθανότητα νέας προσφυγής στις κάλπες.

Ήδη πριν από τις εκλογές υπήρχαν σημάδια από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι το Ριζοσπαστικό Κόμμα του Σέσελι δεν θα πρέπει να συμμετάσχει στην κυβέρνηση, ακόμα και

στην περίπτωση που μόνο του θα συγκέντρωνε τις περισσότερες ψήφους. Για το θέμα αυτό μάλιστα υπήρξαν και κατηγορηματικές δηλώσεις των δημοκρατικών δυνάμεων της χώρας. Οπότε πολλοί αναλυτές απόλυτα σχεδόν εξαιρούν τους Ριζοσπάστες από μια κυβέρνηση, με το επιχείρημα ότι δεν εξασφαλίζουν την αναγκαία πλειοψηφία και από την άλλη κανείς δεν θέλει να συμμαχήσει μαζί τους. Παρ' όλα αυτά, θέλοντας να δείξει ότι οι εκπλήξεις είναι δυνατές, την επομένη των εκλογών ο Τόμισλαβ Νίκολιτς κάλεσε τον Βόισλαβ Κοστούνιτσα να συμμαχήσει με τους Ριζοσπάστες για τη δημιουργία μιας κυβέρνησης δύο κομμάτων. Το επιχείρημά του είναι ότι οι δυο τους έχουν κερδίσει την πλειοψηφία τόσο στις ψήφους όσο και στις βουλευτικές έδρες (συνολικά 135), ενώ από την άλλη δεν υπάρχουν τεράστιες διαφορές στα προγράμματά τους. Έτσι τώρα περιμένει την απάντηση στην πρότασή του.

Οπωσδήποτε ο Κοστούνιτσα δεν είναι καθόλου ευχαριστημένος από μια τέτοια πρόταση εκ μέρους ενός κόμματος που ολόκληρη η Ευρώπη δεν θα ήθελε να ξαναδεί ποτέ στην σερβική κυβέρνηση. Έτσι εξασφάλισε μια καθυστέρηση, δηλώνοντας ότι δεν θα μπορούσε να απαντήσει πριν συσχεφθεί με τα ηγετικά στελέχη του κόμματός του και υποσχόμενος ότι θα δώσει την απάντησή του μετά από δύο εβδομάδες. Ήδη κατά την προεκλογική

του εκστρατεία είχε δηλώσει ότι δεν πρόκειται να συμμαχήσει ούτε με εκείνους που κατέστρεψαν την χώρα πριν από το 2000 (εννοώντας τον Μιλόσεβιτς και τον Σέσελι), αλλά ούτε και με εκείνους που την κατέστρεψαν μετά το 2000 (εννοώντας το DS του Τζίντζιτς). Στην εκστρατεία του μάλιστα κυριαρχούσε το σύνθημα «μια υπόσχεση είναι μια υπόσχεση». Έτσι θα του είναι πολύ δύσκολο να πάει τώρα αντίθετα στην υπόσχεσή του, αν και πολλοί θυμούνται ότι σε όλη την προεκλογική περίοδο ο Κοστούνιτσα καταφερόταν περισσότερο εναντίον των Δημοκρατών του Τζίντζιτς παρά των Ριζοσπαστών του Σέσελι, τον οποίο αποκαλούσε «δημοκράτη εθνικιστή». Παρ' όλα αυτά, μερικές ημέρες μετά την πρόταση Νίκολιτς, ο ίδιος ο Κοστούνιτσα σε μια έμμεση απάντηση πρότεινε τον σχηματισμό μιας «ενωτικής» κυβέρνησης, που θα περιελάμβανε κατ' αναλογία όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα.

Στο μεταξύ το DS, υπό τον έκτακτο ηγέτη του Μπόρις Τάντιτς, αφήνει να εννοηθεί ότι είναι ικανοποιημένο από τα εκλογικά αποτελέσματα και ότι εξετάζει όλες τις προοπτικές. Το κόμμα του πρώην πρωθυπουργού Τζίντζιτς έφερε τελικά καλύτερα αποτελέσματα απ' όσο περίμεναν πολλοί αναλυτές και αυτό χάρη στις προσωπικές ικανότητες και την ακτινοβολία του ίδιου του Τάντιτς. Τώρα όμως ισχυρίζεται ότι δεν βιάζεται να επιστρέψει στην κυβέρνηση, ίσως περιμένοντας να βελτιώσει την εικόνα του που είναι ιδιαίτερα αρνητική. Κάποιοι ωστόσο υποστηρίζουν ότι είναι έτοιμο να συμμετάσχει ακόμα και σε μια δημοκρατική κυβέρνηση μειοψηφίας (με τον Κοστούνιτσα, το G17 και τους Ντράσκοβιτς-Ίλιτς), εφόσον εξασφαλίσει τη συνέχιση του προγράμματος των μεταρρυθμίσεων που έχουν ξεκινήσει. Αντίθετα απέρριψε την πρόταση Κοστούνιτσα για τον σχηματισμό κυβέρνησης όλων των κομμάτων, απορρίπτοντας παράλληλα και κάθε συνεργασία με τους Ριζοσπάστες. Πάντως πιστεύεται ότι η υποστήριξη μιας κυβέρνησης μειοψηφίας θα είναι μια καλή λύση για

το DS, το οποίο, με τον σημαντικό αριθμό βουλευτών που διαθέτει και μένοντας μακριά από διοικητικές ευθύνες, θα μπορέσει να αναλάβει καλύτερα.

Δεν θα είναι ωστόσο τόσο καλά τα πράγματα για το ήδη αδύνατο «μπλοκ των δημοκρατικών δυνάμεων», το G17Plus, που κατά την προεκλογική εκστρατεία είχε ασκήσει πολύ σκληρή κριτική στο DS. Παρ' όλα αυτά συνειδητοποίησε σύντομα αυτό που φάνηκε και στις πρώτες μετεκλογικές δηλώσεις, ότι δηλαδή δεν θα συμμετέχει σε καμία κυβέρνηση χωρίς το DS, αλλά και ότι δεν πρόκειται να δεχτεί μια κυβέρνηση μειοψηφίας. Όμως το G17, το οποίο έχει δημιουργηθεί από τεχνokrάτες της προηγούμενης κυβέρνησης, είναι εκείνο που έφερε στη δημοσιότητα τα σκάνδαλα σε βάρος του DS, ενώ η προεκλογική εκστρατεία του στηρίχθηκε κυρίως σε μια σκληρή πολεμική κατά της απερχόμενης κυβέρνησης του συνασπισμού DOS, που τα δύο κόμματα πολύ δύσκολα θα ξεπεράσουν.

Τέλος, η συμμαχία SPO/NS των Ντράσκοβιτς και Ίλιτς, που αποτελούσαν ένα ενιαίο κόμμα πριν από δέκα χρόνια, αλλά διασπάστηκαν για να ξαναενωθούν τώρα γι' αυτές τις εκλογές, αποτελεί τον τέταρτο πυλώνα του «δημοκρατικού μπλοκ», δείχνοντας μάλιστα περισσότερο από άλλους πόσο ανομοιογενές είναι αυτό το μπλοκ. Η εκστρατεία των δύο παραπάνω κομμάτων για την επιστροφή της μοναρχίας, κατά του κομμουνισμού ή υπέρ της εκκλησίας και του σερβικού πατριαρχείου, δεν προσελκύει και τόσο την ψήφο των νέων και των δημοκρατικών ψηφοφόρων. Αρνούνται όμως κάθε συνεργασία ειδικά με τους Ριζοσπάστες, γεγονός που χρησιμοποίησαν πάρα πολύ σ' αυτές τις εκλογές, προκειμένου να επιστρέψουν στο δημοκρατικό τμήμα του πολιτικού φάσματος.

Το τελευταίο κόμμα που πέρασε το εκλογικό όριο ήταν το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Μιλόσεβιτς, το οποίο παραπονιέται ήδη ότι κανείς δεν του έχει ζητήσει ακόμα συνομιλίες, εκείνο όμως δηλώνει έτοιμο να συμμετάσχει

σε οποιαδήποτε διεργασία για τον σχηματισμό κυβέρνησης. Πηγαίνει μάλιστα πιο μακριά, λέγοντας ότι δεν θα έχουν κανένα πρόβλημα να συνεργασθούν με τους Ριζοσπάστες, αν και το ποσοστό τους σε ψήφους δεν προσφέρεται για κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Έτσι, ακόμα και με έξι μόνο κόμματα, το σερβικό κοινοβούλιο δεν είναι τόσο εύκολο. Σύμφωνα με πολλούς διεθνείς παρατηρητές, το 60% των ψηφοφόρων επέλεξαν το «δημοκρατικό μπλοκ», αφήνοντας ένα μεγάλο μέρος των κομμάτων του παλαιού καθεστώτος, έστω και σαν μειοψηφία, στην αντιπολίτευση. Από μια άλλη σκοπιά όμως, το 60% των νέων βουλευτών προέρχεται από εθνικιστικά κόμματα, που ακόμα δεν δέχονται να αντιμετωπίσουν τα εγκλήματα πολέμου, δεν είναι έτοιμα να δουν καθαρά τον ρόλο της Σερβίας στους πολέμους της πρώην Γιουγκοσλαβίας και καθυστερούν τις μεταρρυθμίσεις, ενώ μόνο το ένα τρίτο από αυτούς έχουν σύγχρονη σκέψη και είναι φιλοευρωπαίοι μεταρρυθμιστές.

Οι αριθμοί δείχνουν επίσης ότι αυτή είναι η πρώτη φορά που στη σερβική βουλή δεν αντιπροσωπεύονται οι μειονότητες, εξαιτίας και του υψηλού εκλογικού μέτρου που δεν επέτρεψε στα μειονοτικά κόμματα να το περάσουν. Κάτι τέτοιο δεν συνέβαινε ούτε και στην εποχή του Μιλόσεβιτς, όπως δεν συμβαίνει σήμερα σε καμία γειτονική χώρα, περιλαμβανομένου και του Κοσσυφοπεδίου, όπου η σερβική μειονότητα έχει ένα θεσμοθετημένο ποσοστό εκπροσώπησης στο κοινοβούλιο.

Σύμφωνα με όλα τα «στάνταρντς», η σερβική πολιτική σκηνή κινήθηκε σε δεξιά κατεύθυνση, οδηγημένη από την ριζοσπαστική και την λαϊκιστική δεξιά. Και δυστυχώς δεν μοιάζει με απρόσμενη στροφή – είναι περισσότερο ένα σημάδι πως ο εθνικισμός, από τον ριζοσπαστικό μέχρι τον μετριοπαθή και τον «δημοκρατικό», εξακολουθεί να είναι η «κόλλα» που κρατά σταθερό το πολιτικό σκηνικό της Σερβίας.

Επισημαίνουμε

Πολιτιστικο-πολιτικό περιθώριο

Μου έλεγε τις προάλλες ένας φίλος μου γκαλερίστας πως θα ζητήσει απ' τον Σάκη Ρουβά να του φτιάξει μια σειρά από σχέδια, θα τα εκθέσει έπειτα στο χώρο του και μετά θα φωνάξει τον υπουργό Πολιτισμού να εγκαινιάσει την έκθεση. Θα τολμήσει ο τάλας –λόγω Λάλα– καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου ν' αρνηθεί; Θα είναι άδικο! Ή μήπως δεν θα δεχτεί να προλογίσει η διευθύντρια της Πινακοθήκης συγκινημένη; Μα θα την δείξει κι η τηλεόραση. Αν ο πολιτισμός έχει την ηθική του, και η πολιτική του πολιτισμού σε μιαν ηθική οφείλει να κατατείνει. Μιαν ηθική όμως φτιαγμένη όχι για καλβινιστές, όχι για ιακωβίνους, αλλά για εραστές ψυχών τε και σωμάτων.

Γιατί εκεί έγκειται το πρόβλημα της πολιτιστικής μας ανυδρίας – ου μην και ανανδρίας. Στο ότι περιστοιχίζομαστε από ανέραστους κι από φοβικούς που διασταυρώνονται μεν αλλά δεν αναπαράγονται. Κυκλοφορεί αυτό τον καιρό ένα κείμενο προς άγραν υπογραφών, που διαμαρτύρεται για τη λογοκρισία που επέβαλε στο Outlook ο υπουργός Πολιτισμού, για την ακηδία των καλλιτεχνών που το αποδέχτηκαν και για τον αμοραλισμό του πρώην τσαμπουκά διευθυντή του που δεν παραιτήθηκε συμβολικά. Θα μπορούσα να γράψω ένα βιβλίο με τίτλο «Πολιτιστική ρήξη και στυτικό πρόβλημα», αλλά βαριέμαι. Πού να εξηγείς τώρα σ' όσους βιάστηκαν να υπαλληλοποιηθούν νωρίς, σ' όσους προσεχώρησαν αμαχητί σε «αρένες» και στο κλαμπ της Κόκα-Κόλα...

Γι' αυτό και χάρηκα το άρθρο του Μαρωνίτη –το καλό να λέγεται– που τα βάζει με τους «θεσμικούς» μεγαλοζωγράφους μας οι οποίοι και δεν αφήνουν κρατική παραγγελία για κρατική παραγγελία ανεκμετάλλευτη και το παίζουν... «πνεύμα και ηθική». Τα αηδή βερελολεωφορεία είναι το πιο πρόσφατο παράδειγμα. Και να σκεφτεί κανείς πως ο Κανιάρης αξιώθηκε ενός έργου στο μετρό της Ρώμης, αλλά όχι στην Αθήνα. Θέλει ρώμη και όρχεις η πρωτοπορία αδέρφια! Εκτός κι αν ο μπαμπάς σου σε ορίζει ιστορικό τέχνης αφού απέτυχε να βηματίσεις ως ζωγράφος!

Άλλο παράδειγμα: Στην Εθνική Πινακοθήκη τρέχει αυτό τον καιρό μια εξόχως σημαντική έκθεση. Οφείλουμε να το υπογραμμίσουμε. Μια έκθεση με συμβολική ελληνική συμμετοχή, που φιλοξενείται κατά το ειωθός στην ΕΠΜΑΣ. Κι αυτό δεν μειώνει ουδόλως το επίτευγμα. Πρόκειται για μιαν έκθεση καμωμένη κυρίως από ερευνητές, παιδαγωγικού χαρακτήρα, στημένη και φωτισμένη όμως εκ των ενόντων στους περιορισμένους χώρους ενός ιδρύματος που κτηριολογικά πλέον δεν επαρκούν κι ας έχουν προς τούτο δαπανηθεί αρκετά δισ. Αυτή είναι η απλή αλήθεια.

Αλλά και οι τυχόν ελλείψεις της έκθεσης ή τα λάθη μπορούν να θεωρηθούν συγγνωστά – όλα εκτός από ένα: Η επικοινωνιακή-διαφημιστική μανία της διεύθυνσης να ονομάζει κάθε καινούργια εκδήλωση του μουσείου ως «μοναδική και ανεπανάληπτη» και γενόμενη «για πρώτη φορά». Αυτή η πασοκικής έμπνευσης σπέκουλα δεν ακυρώνει μόνο άλλες ισάξιες παρουσιάσεις (π.χ. τον «Γκρέκο στην Ιταλία», τις Νεοκλασικές Μνήμες, το υπερθέαμα «Από τον Θεοτοκόπουλο στον Σεζάν» κ.λπ.), αλλά κι αποδεικνύει ότι ένας χώρος αισθητικής μνήμης διοικείται ουσιαστικά χωρίς μνήμη και με προκλητική αγνόηση της όποιας ιστορίας του. Το κυβερνητικό «εδώ και τώρα» μπορεί να ισχύει στα προεκλογικά τρικ αλλά όχι και στο στόμα ενός επιστήμονα, όχι και στον τόπο όπου a priori διακονούνται και η ιστορία και η τέχνη. Και ύστατο παράπτωμα: Και αυτό το σόου ανέβηκε ερήμην των επιμελητών της Πινακοθήκης, όπως είναι η πάγια, φασιστική, τακτική της διεύθυνσης και μάλιστα με τις ευλογίες του ΥΠΠΟ. Ντροπή!

Το one woman show δεν αρμόζει σ' ερευνητικά ινστιτούτα. Αλλά γιατί διαμαρτύρομαι; Και το Φιξ έτσι δεν διοικείται από τον κλώνο της Μπερνάρντα; Εσχάτως μάλιστα η διευθύντριά του προσέλαβε ως μοναδικό επιμελητή τον κ. Χρήστο Λαμπράκη! Εκεί λοιπόν μας έφτασαν οι συνάδελφοι του κ. Γιωργάκη και η άποψη του ΠΑΣΟΚ για τον πολιτισμό. Άξιος άρα ο μισθός τους στις 7 Μαρτίου.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- **Επισκεφθείτε** την έκθεση ζωγραφικής του **Νίκου Χουλιαρά** με τίτλο «Οι εξοχές του νου», που εγκαινιάστηκε χθες Πέμπτη 8/1 στη γκαλερί Νέες

Μορφές (Βαλαωρίτου 9α, κέντρο Αθήνας) και διαρκεί μέχρι 31/1/04.

- **Δείτε** επίσης την έκθεση ζωγραφικής του **Στάθη Βατανίδη**, που γίνεται από 16 έως 31/1 στη γκαλερί «Εποχές» (Κηφισίας 236, Κηφισιά) κι έχει τίτλο «Μετα...πτώσεις». Ο καλλιτέχνης ανανεώνει τη θεματική του και χρησιμοποιεί μικτές τεχνικές.

- **Στον χώρο** τέχνης «νήσος» (Σαρρή 14, Ψυρρή), στις 18/1 εγκαινιάζεται η πέμπτη ατομική έκθεση φωτογραφίας του **Στέλιου Μπακλαβά** με τίτλο «χορού κάθεξες». Ο καλλιτέχνης με λιτά μέσα εξερευνά το πώς μέσ' από τη χορευτική έκφραση αναδεικνύεται ο αυθεντικός λόγος των σωμάτων. Διάρκεια έως 29/2/04.

- **Στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών** παρουσιάζεται η πρώτη ατομική έκθεση ζωγραφικής του **Στάθη Φλώρου**, αριστούχου της ΑΣΚΤ το 1998. Δουλειά ανθρωποκεντρική, σε μια παλλόμενη ευρύτατη συγκινησιακή γκάμα. Λάδια σε μουσαμά – δώδεκα συνθέσεις που πείθουν ότι η ζωγραφική όπως την ξέραμε δεν έχει πεθάνει. Διάρκεια: 8-31/1/04.

- **Έκθεση** ζωγραφικής του **Χρήστου Γουσιδή** με τίτλο «Εν Ειρήνη» παρουσιάζεται στην αίθουσα τέχνης «Ζήτα-Μι» (Προξένου Κορομηλά 1, Θεσσαλονίκη) από 13/1 έως 14/2/04. Γραφίστας με σπουδές στην Αγγλία και ειδικότητα στον σχεδιασμό σύγχρονου εκκλησιαστικού επίπλου, ο καλλιτέχνης ασχολείται επαγγελματικά με την εικονογράφηση παιδικών βιβλίων και την καλλιτεχνική επιμέλεια τόμων.

- **Παρατείνονται** μέχρι και το τέλος Ιανουαρίου στο θέατρο «επί Κολωνών» (Ναυπλίου 12 και Λένορμαν) οι παραστάσεις του έργου του **Χάρολντ Πίντερ** *The dumb waiter*, σε σκηνοθεσία **Γιώργου Παλούμνη**. Παίζουν οι ηθοποιοί Πέτρος Αποστολόπουλος και Στάθης Σταμουλακάτος. Εκπλήξεις και μαύρο χιούμορ σ' ένα διαχρονικό έργο, σε ατμόσφαιρα φιλμ νουάρ, με έντονη πολιτική διάσταση, άρα επίκαιρο...

Εργαζόμενα κορίτσια

Η Ιρλανδία και η Ελλάδα λένε πως υπάρχει ένα σημείο όπου συναντώνται. Κάτι στην ιστορία, στο χαρακτήρα των ανθρώπων, στη φτιαξιά της γης, ποιος ξέρει... Ή το ταξίδι, στην όποια μορφή του. Τα *Εργαζόμενα κορίτσια* του Frank McGuinness ξαναθυμίζουν τη σχέση εκλεκτικής συγγένειας ανάμεσα στην ελληνική θεατρική σκηνή και την ιρλανδική δραματουργία, καθώς μνήμες από σπουδαίες παραστάσεις ιρλανδικών έργων έρχονται στο μυαλό... Κι αυτή εδώ η παράσταση, με το μεράκι και την επίγνωση που έχει στηθεί φαίνεται να είναι άλλη μια σελίδα που θα προστεθεί επάξια στο χρονικό αυτής της σημαντικής σχέσης. Ταξίδι λοιπόν, όταν οι γυναίκες στο έργο, υπό την απειλή της απόλυσης, αποφασίζουν να καταλάβουν το εργοστάσιο πουκαμίσων όπου δουλεύουν, ενώ τελικά δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να φεύγουν μέσα από την ανατροπή που προσφέρει η φαντασία και να κατακτούν την ελευθερία πάνω σ' ένα ανύπαρκτο άλογο, με τελευταίο όπλο το γέλιο.

Ο Φρανκ Μακ Γκίνες (γενν. 1953), καθηγητής τώρα αγγλικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Δουβλίνου, γνήσιος Ιρλανδός που έζησε δύσκολα παιδικά χρόνια στη χώρα του, με πολλά μέλη της οικογενείας του εργάτριες, έγραψε ένα θεατρικό έργο όπου το οικονομικό-ταξικό στοιχείο είναι δυναμικά παρόν, αλλά όπου η διαμαρτυρία ισοδυναμεί με πράξη αυτοκαταξίωσης, με

αγώνα για ζωή γενικότερα.

Τα *Εργαζόμενα κορίτσια* του Φρανκ Μακ Γκίνες (*The Factory Girls*), τρίτο έργο του συγγραφέα που παίζεται στην Ελλάδα, ανεβαίνουν σε σκηνοθεσία **Γλυκερίας Καλαϊτζή**, που έκανε και την μετάφραση μαζί με την **Κορίνα Χαρίτου** (πολύ καλή), σκηνικά-κόστούμια **Λίλας Καρακώστα** και μουσική **Κώστα Βόμβολου**. Παίζουν οι: **Εφη Σταμούλη**, **Ελένη Δημοπούλου**, **Άννα Κυριακίδου**, **Μένη Κυριάκογλου**, **Νανά Παπαγαβριήλ**· στους δύο ανδρικούς ρόλους: οι **Κυριάκος Δανιηλίδης** και **Θανάσης Ζέρβας**.

• *Εργαζόμενα κορίτσια*: στην Πειραματική Σκηνή της «Τέχνης», στο θέατρο Αμαλία της Θεσσαλονίκης, από τις 25 Δεκεμβρίου 2003 έως 1 Φεβρουαρίου 2004.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- *Ατιμη κληρονομικότητα!*
- Άσχετο: Τα πάντα μπορεί να είναι η τέχνη εκτός από ένα: ανιαρή. Ακούτε, φοβικοί καλλιτέχνες;
- *Αδέλφια, κουράγιο. Θα περάσει κι αυτό (εννοώ το 2004). Ευτυχές και αίσιον το νέον έτος 2005!*
- Αν δεν έχουν οι αριστεροί υπομονή διερωτώμαι ποιος μπορεί νάχει.
- *Ε-μπρός-να-ση-κώ-σου-με, Gi-or-ga-kis, τον Ή-λι-ο πά-νω α-πό την Ελ-λά-δα. (Με θέα προς το Καστρί).*
- Κι έπειτα σου λένε πως ο ελληνικός λαός δεν έχει μνήμη. Θυμάται όλα τα τζάκια, σαν καπνοδοχοκαθαριστής.
- Δεν άντεξε το 2004 και τις φανφάρες του και ανεχώρησε εγκαίρως η Μαρία Ρεζάν... έτσι ώστε οι κοινοτοπίες του είδους «η δημοσιογραφία έγινε

φτωχότερη» να είναι περιττές.

- Τουλάχιστον αυτή δεν πρόλαβε να δει την ασκαρδαμυκτί μεταστροφή εφημερίδων και δημοσιογράφων από τον Σημίτη στον Γιωργάκη. Μ' εντολή της Μάργκαρετ (ή, όπως λέμε, άνωθεν εντολές).
- *Business is business, βλέπετε.*
- Πάνω στη σύγχυση βγήκε και ο Νίκος Παπανδρέου –ο συγγραφέας ντε!– και άσκησε κριτική σε Πέτρο Ευθυμίου και Ευάγγελο Βενιζέλο!
- *Ναι, να σας χαρώ! Όλα εδώ πληρώνονται!* «Τα ύστερα του κόσμου» που έλεγε και η Σαπφώ Νοταρά. (Οι Πασόκοι απέκτησαν κι άλλο «θείον βρέφος»).
- «Μπράβο Νικολάκη!» που έλεγε στην ταινία «η δεσποινίς Διευθυντής» κ. Τζένη Καρέζη.

- Εκτός αν προτιμάτε το «Ρε, πού πάμε!» του Αυλωνίτη.
- Πάντως αυτή τη στιγμή το πιο θλιβερό πρόσωπο στο ΠΑΣΟΚ είναι ο Πάγκαλος, εφόσον ο Σημίτης τον άδειασε για τρίτη και οριστική φορά. Αλλά και ο ίδιος ο Ελευσίνιος Γίγας προνοητικότης μηδέν. Ομοίως και αξιοπρέπεια.
- «Ο ηλίθιος και ο πανηλίθιος» της γνωστής χαζοχαρούμενης αμερικανικής ταινίας. Εκτός αν προτιμάτε το φωσκολικόν «Ορατότης μηδέν».
- (Σε καλό μου σήμερα με τα φιλμς. Ούτε ο Φενέκ-Μικελίδης να ήμουν.)
- Το πιο μπερδεμένο πάλι πρόσωπο του κινήματος είναι ο γενικός του γραμματέας. Ο γόης από την Κοζάνη. Ο σοσιαλιστής του FBI...
- Ο Goldfinger-ίδης. Αντιθέτως, το έτερο sex symbol των Πασόκων, ο Λαλιώτης, αισθάνεται σαν ψάρι στο βυθό του ωκεανού.
- Κάνει παιχνίδι, μοιράζει χαρτιά, συσκέπτεται,

προσεγγίζει και δηλώνει παντού δικαιωμένος. Άδικο έχει; Σου λέει, «τόσοι ηλίθιοι στο τιμόνι, δεν μπορεί, μ' έχουν ανάγκη».

- Δεν σκέπτεσθε όμως, αγαπητέ, το ενδεχόμενο να μην σας χρειαστούν αποκλειστικά και μόνο λόγω ηλιθιότητας; Γενικώς...
- Αυτή τη στιγμή που γράφω τα όσα βαρυσήμαντα θα ακολουθήσουν, έγκυρες μετρήσεις της ΝΑΣΑ απέδειξαν ότι ο μέσος όρος πολιτικής σκέψης στο ΠΑΣΟΚ κυμαίνεται ανάμεσα σε μυαλό μύγας και αντίληψη φλαμίνγκο.
- Όχι φλαμένκο, Giorgakis, φλαμίνγκο. Που πήρες φόρα να το χορέψεις. Αμάν αυτό το παιδί, σε Music Hall μεγάλωσε;
- Βλέπετε, κύριε απερχόμενε Πρόεδρε, αν ρίχνατε κι εσείς καμιά ζείμπεκιά για τις ανάγκες της προεκλογικής εκστρατείας, τώρα θα ήταν αλλιώς τα πράγματα.
- Όχι μόνο φοξ τρετ.
- Πολύ αργά να τον

Η κακοσμία του στόματος και άλλων τινών

Τι ντροπή, την ίδια ημέρα που ο Ολυμπιακός διασυρόταν στο Τσάμπιονς Λιγκ καταπίνοντας 7 ολόκληρες μπάλες από την αποδεκατισμένη Γιουβέντους, ένας λεπτός, πολύ λεπτός άνθρωπος σε αισθήματα και πολιτιστική εμβρίθεια, λόγω της θέσης που κατέχει στον πολιτικό και κοινωνικό βίο, υπό την πίεση πολιτικού φασισμού και σκοταδισμού της χριστιανοσύνης του ευτραφούς πολυλογά και λάτρη της τηλεόρασης κ. Χριστόδουλου, αποκαθήλωσε ένα από τα πλέον αδύνατα έργα του Outlook!

Ο εικαστικός Τιερί ντε Κορντιέ, δίχως να το επιδιώκει έπιασε υπέρβαρη ψαριά με ελάχιστο δόλωμα και με σαθρά δίχτυα και εύκολη σκέψη. Ένα ανε-

παρκέστατο έργο «τέχνης» στάθηκε αφορμή να φανεί, σε όλο το εύρος και απύθμενο βάθος, η ένδεια πνεύματος και υποκρισίας ενός «σύγχρονου» κράτους.

Με ποιο δικαίωμα οι πολιτικοί επεμβαίνουν και εισβάλλουν στον τόπο της τέχνης; Οι καλλιτέχνες εισβάλλουν στη Βουλή, στον τόπο της «Δημοκρατίας», όταν οι επίορκοι βουλευτές ψηφίζουν αντισυνταγματικούς νόμους; Επενέβησαν ποτέ οι καλλιτέχνες στην ιδιωτική ζωή ενός πολιτικού; Οι πολιτικοί γιατί επεμβαίνουν; Από πού αντλούν αυτό το αυθαίρετο δικαίωμα; Ευτραφείς, με φτενό μυαλό και στενή καρδιά, αυθαιρέτησαν ακόμα μια φορά. Έχετε δει λεπτό σφαγέα ή κρεοπώλη; -Εγώ δεν

έχω δει.

Δεν είμαι χριστιανός, αλλά ούτε και απαγορεύω στον άλλον να είναι. Δεν αισθάνομαι αγάπη για κανέναν, αλλά μόνο φιλότητα για όποιον άλλον. Η αγάπη χαρακτηρίζει τους ιδιοτελείς, ανήθικους και τρομαγμένους. Όσοι πιστεύουν στην μετά θάνατο ζωή, ας πιστεύουν, αλλά μην ενοχλούν επειδή φοβούνται να ζήσουν.

Η κακοσμία του στόματος προέρχεται από την ερεβώδη καρδιά. Ο πιο επικίνδυνος επιτιθέμενος είναι ο φονταμενταλιστής και, όπως θα έλεγε ο Jean-Pierre Vernant, το μόνο αντίδοτο στον θρησκευτικό φονταμενταλισμό, είναι ο Πολιτισμός και ο Έρωτας.

Το σύμβολο του φαλλού είναι ελληνι-

γράψετε τώρα σε χοροδιδασκαλείο, κυρία Δάφνη μου, και να του προβάλετε μεταμεσονυκτίως το Fame και το Greeze.

- Τώρα, κύριε απερχόμενε, ...dancing in the rain της Αναγνωστοπούλου.
- Πάνω στη σύγχυση, κυκλοφορεί χαρτί διαμαρτυρίας προς συλλογή υπογραφών με κείμενο που μυκτηρίζει τον Ιωακειμίδη επειδή δεν παραιτήθηκε μετά την ξεντίλα της καρατζαφερικής, λογοκρισίας.
- Μασάει η κατσίκια ταραμά; Κι ας είναι και Βερολίνου; Κύριε Τσουκαλά μου (και συλλυπητήρια και για τον φίλο σας και για τις θέσεις που θα χάσετε αμφότεροι οσονούπω λόγω Giorgakis).
- Τρεις φορές (μετρήσαμε ως τώρα) αναμετέδωσε, η ΕΤ με τον δείκτη νοημοσύνης κουνουπιού την συνέντευξη του Δάκη Ιωάννου σε ξανθή δημοσιογράφο και επιστήθια φίλη του. Βλέπετε ο Dakis είναι πεθερός του

Τζων Καλημέρη, άρα δικό τους το μαγαζί κι όπως θέλουν παίζουνε. Βλέπετε τρέχει και η μπιζίνα του Outlook και όλη η σπείρα τεχνοκριτικών-

υποστηρικτών της Αρένας έχει βαλθεί να μετατρέψει το νερό σε κρασί και να περπατήσει επί των υδάτων.

- Άλλο όμως Σάκης κι άλλο Δάκης. Αφήστε που το νερό θα τους βγει οσονούπω σε ξυδάκι (όχι εσύ καλό μου· ο άλλος. Μη φοβάσαι).
- Πάνω στη σύγχυση κέρδισε με το σπαθί της η Άννα Μιχαλιτσιάνου το Γ' Κρατικό Βραβείο Θεατρικού Έργου και τώρα ποιος τον πιάνει τον Λαζόγκα. Εύγε και στους δύο!
- Τα ονόματα Σεριάτος και Λάμπρου σας λένε τίποτε;
- Ακούστε πράγματα: Η Μάκαν-Έρισον ανέλαβε τη διαφημιστική εκστρατεία του Παπουτσή, η Μάκαν-Έρισον του ΠΑΣΟΚ, η Μάκαν-Έρισον και τις χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις της Ντόρας. Τελικό ποσόν 35 δις.
- Παγκοσμιοποίηση εδώ και τώρα καλέ!

• Επίσης η Seemedia -ε όχι και ποια είναι η Seemedia- το καλοκαίρι μετατράπηκε σε Cut Productions, αλλά παραμένει στην ίδια διεύθυνση, διατηρεί το ίδιο εταιρικό και έχει κύκλο εργασιών που φτάνουν τα 5 δις. δρχ.

- Μπερεκέτια, κυρία Βίκυ Λάσκαρη μου. Ούτε η «Άνωση» να ήσασταν.
- Τάμαθες πρόεδρε; Ένας είναι ο πρόεδρος παπάκι, τελεία gr.
- Είπαμε η ΕΤ από δείκτη νοημοσύνης σκίζει.
- Αλλά και από μέσο και παράμεσο, ως και χούφτα, μια χαρά τα πάει.
- Ευτυχώς που η κυβέρνηση των Σημίτη-Γιωργάκη-Χριστοδουλάκη-Άκη και λοιπών υποκοριστικών δανείστηκε 50 δισεκατομμύρια ευρώ για να φέρει βόλτα τις τρέχουσες ανάγκες της μόνης κρατικοποίησης στην οποία επέτυχε.
- Στην κρατικοποίηση του κόμματος του ΠΑΣΟΚ του Μέλλοντός τους.
- Για το οποίο νοιάζονται οι προλετάριοι Κόκκαλης, Λαμπράκης και

Μπόμπολας.

- Πάντως όσο και να γαβγίζει το σκυλί, το καραβάνι θα περάσει (αραβική παροιμία).
- Να δείτε τον Ρομέο και την Ιουλιέτα του Μαρμαρινού και τις Ευτυχισμένες Μέρες της Κοκκίνου. Επειδή υπάρχει ακόμη θέατρο στην Ελλάδα.
- Πηγαίνετε και στο Ρεξ, αλλά μόνο για τον Τόλη ή τον Notis. Ο Άμλετ - απλώς αμελέτητα.
- Άσχετο: το Ιράκ έχει τα δεύτερα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου στον πλανήτη (ε, όχι και άσχετο αδέλφια!)
- Έλεγε ο Max Ernst στον Ιόλα: Σου απαγορεύω να πεθάνεις πριν από μένα!
- Το ίδιο πράγμα απαιτεί ο Ιωακειμίδης από τον Ρόσενταλ προς αποφυγή νέας πατάτας out of the map στο μέλλον· ο Μανωλάκης εν τω μεταξύ πάει Βομβάη. Ως τότε αγωνιστικούς χαιρετισμούς ή Χάρε Ράμα. (Κι όποιον πάρει ο χάρος δηλαδή).

Μανωλάκης ο Βομβιστής

κό από αρχαιοτάτων χρόνων. Το σύμβολο του σταυρού δεν το καταλαβαίνω, καταλαβαίνω όμως το κώνειο που με αυτό ο Σωκράτης στήριξε τους νόμους της Πόλης. Κανένας σύγχρονος πολιτικός δεν έχει απόθεμα ήθους, ούτως ώστε στην κρίσιμη στιγμή να σταθεί στο ύψος του και να πιει το κώνειο για το συμφέρον της Πόλης, αλλιώς για το συμφέρον του Πολιτισμού και όχι της κουλτούρας, γιατί άλλο πράμα το ένα και άλλο το άλλο.

Αισθάνομαι πως ζούμε ανάμεσα σε φαντάσματα του Μεσαίωνα. Ο Χριστόδουλος με το ανέξοδο αλλά επικίνδυνο μπλα-μπλα καταργεί την εκκλησία. Οι ανόσιες πράξεις διάφορων πολιτικών καταργούν τη «Δημοκρατία». Ο ένας παρακολουθεί το κάψιμο βιβλίου, ο άλλος παρουσιάζεται ως μεσσίας και φύ-

λακας μικροαστικής ηθικής, ο τρίτος υπεραμύνεται της διαφθοράς. Το αποκαθλωμένο έργο από το Outlook δεν ήταν άγιο σώμα της τέχνης, η αποκαθλωσή του όμως φανέρωσε ένα τρομαγμένο κράτος. Όλα όσα συμβαίνουν στον τόπο μας και στον καιρό μας φανερώνουν μωρία φωνασκούντων νεαρών.

Μεταφυσική εκσπερμάτωση συμβαίνει από βαθύ έρωτα, όταν δηλαδή εσύ γίνεσαι ο άλλος, ενώ η αγοραία συμβαίνει είτε από καταπίεση, που καταλήγει στον αφανισμό του άλλου, είτε από υπερβολικό πάθος, που πάλι οδηγεί στον αφανισμό του άλλου. Γι' αυτό ας καθίσουν μερικοί-μερικοί να μελετήσουν σοβαρά αυτή τη φορά τι σημαίνει μετα-φυσική.

Δεν έχω χώρο ν' αναλύσω το αποκα-

θλωμένο έργο, αλλά αν ήμουν εγώ ένας από τους διοργανωτές της έκθεσης θα στεκόμουν μπροστά στο έργο υπερασπιζόμενος τις επιλογές μου ή θα έκλεινα οριστικώς την έκθεση. Ένας άνδρας μωρέ, ένας άνδρας δεν θα βρεθεί; Θεωρώ άκρως υποκριτική τη δήλωση του υπουργού για τη βέβηλη πράξη της υστερικής γυναίκας, καθώς η δική του πρώτα άνοιξε τον ασκό του Αιόλου. Δεν συμφωνώ διόλου με τις δηλώσεις των φίλων Β. Κανιάρη και Κ. Βαρώτσου. Θα έπρεπε να ήταν πιο προσεκτικοί – είναι καλλιτέχνες.

Και για να τελειώνω, πιστεύω πως το ισχυρό κράτος πάσχει από ανίσχυρη στύση.

Σ.Β. Σκοπελίτης

Βανδαλισμοί έργων τέχνης(;) ή Αυτοδικία σε μεταλλαγμένα αντικείμενα

Πολύς θόρυβος για το τίποτα τελικά. Πώς τολμούν αλήθεια να ισχυρίζονται π.χ. ότι στην περίπτωση του Outlook, που έπρεπε για πολλούς και ουσιαστικούς λόγους να παραμείνει στην αφάνεια, συνέβησαν βανδαλισμοί έργων τέχνης;...

Συνέβη όντως βανδαλισμός, όχι όμως σε βάρος της τέχνης· κι αυτό γιατί ακόμη και στην καλύτερη περίπτωση η πολύκροτη και ανεδαφικά πολυέξοδη αυτή έκθεση υπολείπεται κατά πολύ σ' ό,τι αφορά την ουσιαστική οντότητα που χαρακτηρίζει ένα έργο τέχνης. Βανδαλισμός που αντίθετα φαίνεται να εξυπηρέτησε τελικά το Outlook με την έστω και αρνητική αίσθηση που προκάλεσε, κινητοποιώντας επιτέλους το μέχρι τότε ανύπαρκτο ενδιαφέρον. Προσοχή και ενδιαφέρον που έπρεπε να υποκινηθούν από την ποιότητα των ιδίων των έργων καθώς και από το σκεπτικό της έκθεσης (εφόσον βέβαια υπήρχε).

Το τραγικό στην προκειμένη περίπτωση, όπως δυστυχώς και σε τόσες άλλες που εγγράφονται στα πλαίσια της Πολιτιστικής(;) Ολυμπιάδας, είναι ότι αφανίζεται και εξουδετερώνεται στην κυριολεξία το ακραιφνές πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων. Και ας μη θεωρηθεί ότι όποιος σκέπτεται έτσι διαθέτει στενό πνεύμα. Τουναντίον, με το ευρύτερο δυνατόν πνεύμα, μένουμε εμβρόντητοι μπροστά στα ση-

μεία και τα τέρατα που συμβαίνουν στις μέρες μας και ειδικότερα σε ό,τι αφορά την «δήθεν τέχνη».

Δίχως να παραθέσουμε σκέψεις και κρίσεις που έχουν επισημανθεί επανειλημμένα τον τελευταίο καιρό, σημειώνουμε ότι τόσο οι φουτουριστές, όσο και οι ντανταϊστές, οι σουρρεαλιστές, οι νεο-ντανταϊστές κ.ά. είχαν όντως δημιουργήσει με κάποιο σκεπτικό, με κάποια κεντρική ιδέα· γι' αυτό και τα έργα τους θεωρούνται τέχνη. Τουναντίον, το να μιμηθείς κάπου 80 χρόνια αργότερα την «ιδέα» της ιδέας της ιδέας ακόμη και για τον πιο μεροληπτικό κριτή παύει να είναι τέχνη. Κι αυτό γιατί στη σύγχρονη τέχνη εκείνο που μετράει είναι η ύπαρξη κάποιας ιδέας. Ντροπή λοιπόν που με τόσες θυσίες από μέρους του σύγχρονου Έλληνα γίνονται τόσες υπερβολικές σπατάλες. Και όχι μόνο χρηματικές σπατάλες.

Πρόκειται γενικότερα για σπατάλες που μας απογυμνώνουν πνευματικά, πολιτιστικά, ψυχικά, επιφέροντας μια καθολικότερη ένδεια. Μιαν ένδεια που πεισματικά επιβάλλεται (από ποιους άραγε;) στο ελληνικό δυναμικό και δημιουργικό στοιχείο.

Καιρός λοιπόν, αν δεν είναι ήδη πολύ αργά, να εντοπίσουμε ποιοι είναι εκείνοι που μας επιβάλλουν αυτές τις καταστάσεις και γιατί. Μήπως και είναι οι ίδιοι που μας επιβάλλουν την

αφαίρεση της υπηκοότητας από τις ταυτότητες; την κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας; την καταβύθιση της νεολαίας στην αδράνεια; Και όλα αυτά σε βάρος των δικών μας θυσιών που θα προβάλουν ακόμη μεγαλύτερες μετά τους Ολυμπιακούς, εφόσον πολλαπλασιάζονται απλά οι χρυσές διαπλεκόμενες ευκαιρίες για μερικούς, ενισχύοντας έτσι ιδιαίτερα, λόγω των καταβολών της χώρας μας, το χάσμα με το ακραιφνές ολυμπιακό πνεύμα.

Επικροτούμε εμείς, οι σύγχρονοι Έλληνες, τέτοιους μεταλλαγμένους Ολυμπιακούς; Μεταλλαγή που έχει φθάσει στο σημείο να προβάλλει πρόσχημα ακόμη και για την ξενοκίνητη εισβολή στα προσωπικά μας δεδομένα; Ήταν άραγε πρόσχημα οι Ολυμπιακοί στην αρχαία Ελλάδα; Όχι βέβαια. Όμως, για να μη θεωρηθούμε επικίνδυνοι ανατροπείς, ας περιορισθούμε στα πολιτιστικά των Ολυμπιακών.

Η μεταλλαγή εδώ έχει προ πολλού ξεπεράσει κάθε οριακό σημείο... Γρηγορείτε, γιατί αλίμονο αν οι εκδηλώσεις αυτές θεωρηθούν πρότυπο για μίμηση στο μέλλον για τα εικαστικά και πολιτιστικά δρώμενα της χώρας μας. Ποιο μέλλον άραγε; Εδώ είναι το θέμα.

Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν

ντιών, χαύνωσης... και χρόνιας υποταγής» (Μίλλερ, 1988), ζητώντας να την απελευθερώσει μέσα από το αριστερής κατεύθυνσης «λαϊκό θέατρο», ο Ουίλιαμς, τέκνο του «ατμοσφαιρικού» νότου, δομεί μια μοναχική τέχνη «γύρω από τις αναμνήσεις και την μοναξιά τους» (Bigsby, 1984). Στο έργο του θα επικεντρωθεί στον διττό συμβολισμό ενός ζεύγους που κάτω από διάφορα προσωπεία παραμένει παντού και πάντα «το ίδιο». Στον «περιπλανώμενο» και στη «μαραμένη καλλονή» (Boxill, 1987). Ο ένας όλο φεύγει γυρίζοντας άσκοπα, ένας άστεγος παρεπιδημών σ' έναν παντοτινά ξένο πλανήτη. Η άλλη, έγκλειστη μέσα στο μυστή-

στα έργα του Ουίλιαμς σχολιάζουν με μοναδικό τρόπο αυτή την αλήθεια.

Αυτή η «σύγκρουση μεταξύ ατόμου και κοινωνίας», στο κέντρο της οποίας βρισκόταν η πυρηνική οικογένεια (Stone, 1982), με σκοπό να λειτουργήσει «προβολικά» ως «ο χαμηλότερος θεσμός στην ιεραρχία της πειθαρχίας» (Hill, 1964), αποκτά βαθύτατα ριζοσπαστικές πολιτικές διαστάσεις στο έργο του. Ο Ουίλιαμς αντιστέκεται με τον τρόπο του σε αυτήν την ιεραρχία. Μηχανορραφεί εναντίον όλων, του εαυτού του συμπεριλαμβανομένου. Η γραφή του είναι η κραυγή του φυλακισμένου προς έναν άλλον φυλακισμένο, από το κλουβί της απομόνωσης όπου ο

21 Χρόνια απο τον θάνατο του «Μεγάλου Φυγά»

Οι άγριες υπάρξεις αφήνουν... σημάδια που περνούν από τον έναν στον άλλο, για να μπορούν οι φυγάδες ν' ακολουθούν πάντα τους ομοίους τους...

Τ. Ουίλιαμς, Ορφέας

Κακό θέατρο θεωρούνταν πάντοτε αυτό που κατέληγε μία συρραφή από υπερβολές. Καλό θέατρο αυτό που –παραφράζοντας τον Blake– μπορούσε μέσα από τον δρόμο της υπερβολής να οδηγήσει στο «παλάτι της σοφίας», χρησιμοποιώντας την πένα ως έμβολο ενάντια στη μοίρα μας.

Ένας θεατρικός κυρίως συγγραφέας, που στράφηκε κατεξοχήν σε αρχαίους μύθους και βρήκε σ' αυτούς το υλικό που χρειαζόταν για να οδηγηθεί στο «παλάτι της σοφίας», ήταν ο Τένεσι Ουίλιαμς. Γιος περιοδεύοντος πωλητή παπουτσιών από ξεπεσμένη μεγαλοοικογένεια του Μισισιππή και κόρης εφημέριου, αναδείχθηκε στον «μεγάλο» αιρετικό της αμερικάνικης θεατρικής γενιάς του '30.

Γιατί, αν η μεγάλη πλειοψηφία αυτής της γενιάς στον βιομηχανικό Βορρά ανέγνωσε την επίσημη Αμερική «σαν μια αδιάσπαστη τοιχογραφία κομπορμιστικής υπακοής, σφιγμένων δο-

ριο μιας φοβισμένης καρδιάς κι ενός μυαλού «ταραγμένου», αναλίσκεται σε μια μάταιη προσπάθεια να δημιουργήσει διαρκή ομορφιά σ' έναν μεταβαλλόμενο κόσμο βαρβάρων. Κι οι δυο «θνησιγενείς ποιητές που οι πνιχτές τους κραυγές» (Boxill, 1987) θυμίζουν ότι κανείς δεν μπορεί να υπερβεί τα όρια που θέτουν οι θεσμοί και να μείνει ατιμώρητος...

Το ενδιαφέρον στην περίπτωση του Ουίλιαμς είναι ποιοι «απονέμουν» την τιμωρία. Γιατί αυτοί οι ελεγειακοί χαρακτήρες «του γένους των φυγάδων» καταρρακώνονται από σύμβολα των κυρίαρχων – από «λευκούς, αρσενικούς εκπροσώπους» της καθεστηκυίας τάξης. Απ' αυτή την άποψη η γραφή του Ουίλιαμς, παρά την έλλειψη άμεσων κοινωνικών αναφορών στο μεταγενέστερο (μετά το Σαιντ Λιούις) έργο του, τρέπεται σε χαμηλόφωνη αλλά δηκτική διαμαρτυρία κατά του ολοκληρωτισμού και της «ηθικής» του. Άλλωστε, αν κάτι μπορούμε να συναγάγουμε ως συμπέρασμα από «τα στρατόπεδα του θανάτου», έγραψε ο Μακ Ντόναλντ την επαύριο του «μεγάλου πολέμου», είναι πως αυτοί που εφαρμόζουν το νόμο είναι πιο επικίνδυνοι από κείνους που τον παραβιάζουν... Και οι σκηνές λιντσαρίσματος των «διαφορετικών»

καθένας μας έχει κλειστεί εφ' όρου ζωής. Ήδονικός αλλά και μαρτυρικός. Ένας σκοτεινός συγγραφέας του ποιητικού ρεαλισμού που μέσα από εκπληκτικά λυρικά τοπία «θα τονίσει την πάλη ανάμεσα στο φως και το σκοτάδι» (Traubitz, 1976).

Κι όχι μόνο αυτό, αλλά στέκεται προκλητικά απέναντι στην ίδια την κοσμοθεωρία της Δύσης που με τον ορθολογισμό, μέσω της μηχανής, είχε προσπαθήσει να χειραγωγήσει τα ένστικτα και να δημιουργήσει τον «απόλυτα ελεγχόμενο άνθρωπο». Σε αυτόν ο Ουίλιαμς αντιπαραβάλλει συχνά «έναν ασταμάτητο βακχικό χορό», αναστατώνοντας βαθιά όχι τις δομές άμεσα, αλλά τη ζωή/οπτική της μίζερης επαρχιακής πόλης-γειτονιάς του κόσμου, πριν να τελειώσει τραγικά. Κανείς δεν μπορεί να υπερβεί τα όρια που θέτουν οι θεσμοί χωρίς να τιμωρηθεί. Όλοι είναι καταδικασμένοι να υπακούσουν ή να χάσουν. Άλλωστε ο κόσμος χωρίζεται σε δυο είδη. «Σ' αυτούς που αγοράζουν και σ' αυτούς που αγοράζονται» (Ορφέας). Και κάπου στη μέση υπάρχει ένα απροσδόριστο τρίτο. «Το είδος που δεν του 'βαλαν ποτέ σφραγίδα...»

ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΣΑΒΒΙΔΟΥ

Ευτυχισμένες ημέρες με τον Γιάννη Σκαρίμπα

του Σπύρου Κοκκίνη

1. Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ

Εκεί όπου σήμερα είναι η καφετέρια «Αργώ» στην παραλία της Χαλκίδας και προς την βορινή της πλευρά υπήρχε ένα στενόμακρο μαγαζί, το «Καφενείο των Αργοναυτών». Είχε σε χρήση των πελατών ναργιλέδες και καθημερινά έβλεπες ανθρώπους περασμένης κάπως ηλικίας, με το χαρακτηριστικό κασκέτο του ναυτικού, να κάθονται στα τραπεζάκια του πεζοδρομίου και να ρουφούν ηδονικά τον ναργιλέ τους. Αυτά το 1957.

Τότε γνώρισα προσωπικά –γιατί από μακριά τον ήξερα– και τον Σκαρίμπα. Δίπλα ακριβώς από το καφενείο των «Αργοναυτών» ήτανε το ναυτιλιακό γραφείο του Καστριώτη. Σε μια γωνιά, δεξιά μόλις έμπαινες, είχε στήσει το βασίλειό του ο Γιάννης Σκαρίμπα: ένα τραπέζι μεγαλύτερο από τα συνηθισμένα, γεμάτο χαρτιά και βιβλία. Δούλευε σαν εκτελωνιστής. Είχε μάλιστα δυο γερούς πελάτες, δυο μεγάλες εταιρείες: τον «Δάριγκ» και τα «Τσιμέντα Χαλκίδος», από τις οποίες κέρδιζε αρκετά ώστε να ζει άνετα. Η γνωριμία μου με τον Σκαρίμπα έμελλε να εξελιχθεί σε μεγάλη φιλία που κράτησε χρόνια, χωρίς τσακωμούς και δυσανέσκειες. Παρ' όλο που υπήρχε σεβασμός εκ μέρους μου –λόγω και της διαφοράς ηλικίας, εγώ 29 κι αυτός 64 χρόνων– πάντοτε μιλούσαμε με τα μικρά μας ονόματα χωρίς τσιριμόνιες, δήθεν ευγένειες, που τις απεχθανόταν ο Γιάννης.

2. Η ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Σκαρίμπα ήτανε κοντός. Οι κινήσεις των χεριών του ήτανε νευρικές,

Χαρακτηριστικό σκίτσο του Σκαρίμπα από τον Μιχ. Νικολινάκο.

σπασμωδικές. Το ίδιο και το βάδισμά του. Έκανε μικρά πηδηχτά βήματα κι έφευγε με μεγάλη ταχύτητα που εγώ με τις αρίδες μου ίδρωνα να τον προλάβω. Στον ανήφορο ήτανε ασυναγώνιστος, άπιαστος. Θα έλεγα ο ανήφορος ήτανε το φόρτε του. Όλη η φιγούρα του ήτανε

αστεία. Φορούσε πάντοτε ρεπούμπλικα, όχι τόσο για να κρύβει τα λιγοστά μαλλιά του, όσο για να του δίνει ύψος. Τα πόδια του ήτανε, σχετικά με το μπόι του, κοντά – με μονίμως πεσμένο τον καβάλο του πανταλονιού του που κολύμπαγε στα πόδια του, τόσο που όταν τον έβλεπες από πίσω, σχημάτιζε μια κωμική φιγούρα νευρόσπαστου.

Το πρόσωπό του ήτανε γεμάτο ζάρες και καφετιά στίγματα. Πολλές φορές τον έχανα όλη την ημέρα. Παρουσιάζονταν την επομένη μ' ένα τσιρότο σε διάφορα σημεία του προσώπου του – είχε πάει στην Αθήνα για να κόψει κάποια ελιά. Είχε ψύχωση μ' αυτά. Νομίζω δε και γενικά με την υγεία του, χωρίς να το φανερώνει.

Ήτανε άνθρωπος γλυκομίλητος, ευγενικός και ανοιχτοχέρης. Παρ' όλο που θα τον χαρακτήριζες γενικά άσχημο άντρα, όταν άνοιγε το στόμα του σε κέρδιζε με την ομιλία του και το τρανταχτό γέλιο του. Τον άκουγες με ενδιαφέρον και πάντα κέρδιζε την συμπάθεια του συνομιλητή του – ακόμα κι όταν διαφωνούσες μαζί του.

Σχεδόν κάθε πρωί γύρω στις 7, πριν πάω στο γραφείο μου, πέρναγα από το γραφείο του Σκαρίμπα και τον εύρισα πάντοτε ζωηρό, κεφάτο και πολύ ορεξάτο για κουβέντα. Θα έλεγα έτοιμο για καυγά – εννοείται πάνω στα λογοτεχνικά πράγματα της πρωτεύουσας. Ύστερα από τον απαραίτητο καφέ, που πράγματι ήτανε απολαυστικός (γιατί ξέχασα να πω πως το γραφείο του Σκαρίμπα ήταν στην παραλία μπροστά στη θάλασσα του βόρειου Ευβοϊκού, λίγα μέτρα από το κύμα), ξε-

φυλλίζαμε βιβλία και περιοδικά που του έστελναν και τα πικρόχολα σχόλιά του δεν έλειπαν απ' ό,τι δεν του άρεσε.

3. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΑΣ

Το 1957 κυκλοφόρησε στη Χαλκίδα η καθημερινή εφημερίδα *Πατρίς* με διευθυντή-εκδότη τον Καβαλιώτη δημοσιογράφο Δοπρίδη. Ο Σκαρίμπας δέχτηκε τον τίτλο του επίτιμου διευθυντή και έγραφε τα κύρια άρθρα, πάντοτε πιπεράτα και ενδιαφέροντα. Εγώ είχα την αρχισυνταξία και με διάφορα ψευδώνυμα έγραφα για ποικίλα θέματα. Τυπώνονταν στο τυπογραφείο του μακαρίτη φίλου μου Χουρμούζη Θεοφανίδη, που για τις τότε επαρχιακές συνθήκες ήτανε πολύ καλό. Εκεί περνούσα αρκετές ώρες. Ο Σκαρίμπας έρχονταν βιαστικός, έφερνε τα χειρόγραφα με το άρθρο του –που εννοούσε να με βασανίζει διαβάζοντάς μου τα, για να πω τη γνώμη μου– που με τις πολλές διορθώσεις και παραπομπές του (με χρωματιστά μολύβια) ο στοιχειοθέτης Γιώργος Λουκόπουλος, ένας εξαιρετος τεχνίτης, δεν έβγαζε άκρη κι έπρεπε να κάνω τον διερμηνέα. Χώρια απ' αυτό και μέχρι να στοιχειοθετηθεί το άρθρο και να βγει η πρώτη διόρθωση, ο Σκαρίμπας έρχονταν δυο έως τέσσερις φορές κι έκανε διορθώσεις. Άλλαζε λέξεις, φράσεις κ.λπ., προς μεγάλη αγανάκτηση του τυπογράφου αλλά και του ιδιοκτήτη του τυπογραφείου, του Χουρμούζη.

Δέκτης της γκρίνιας τους εγώ που τους ήμουν πρόχειρος. Η μαύρη αλήθεια είναι ότι γενικά τα χειρόγραφα του Σκαρίμπα μοιάζαν με πολύχρωμα παζλ και επιτραπέζια παιχνίδια. Ο Σκαρίμπας ήτανε πολύ ευσυνειδητος και μέχρι το τύπωμα αμφέβαλλε και διόρθωνε για να επιτύχει το καλύτερο. Εγώ προσπαθούσα να τον πείσω ότι καλώς έχει. Μου έμαθε όμως ο μεγάλος αυτός δάσκαλος ότι τίποτα δεν είναι τέλειο και ότι μέχρι τελευταία στιγμή μπορούμε κάτι να διορθώσουμε. Τέλος πάντων υποφέραμε, όχι όμως για πολύ, γιατί η εφημερίδα έκλεισε στους δυο μήνες ελλείψει αναγνωστών!

* * *

Το 1958 με επικεφαλής τον Σκαρίμπα μαζευτήκαμε μερικοί νεοσσοί της λο-

γοτεχνίας και, τσοντάροντας αρχικά, τυπώσαμε τον *Ευβοϊκό Λόγο*, ένα περιοδικό που και απήχηση είχε, μεγαλύτερη απ' ό,τι περιμέναμε, και μακροήμερευση χωρίς να χρειάζεται πλέον να βάζουμε χρήματα. Διευθυντής ανέλαβε ο Θεοδόσης Δασκαλόπουλος που δούλευε στην Αθήνα και έρχονταν τα Σαββατοκύριακα, αρχισυντάκτης εγώ πάλι. Και όχι μόνο, αλλά βάσταγα το αρχείο, την αλληλογραφία, έκανα διορθώσεις, τις αποστολές και δεν συμμαζεύεται. Ο Σκαρίμπας έρχονταν στο γραφείο μου (που είχε μεταβληθεί σε γραφείο του περιοδικού και τόπο συγκέντρωσης) γύρω στο μεσημέρι και απαραιτήτως το απόγευμα. Έμενε έως αργά, οπότε φεύγαμε μαζί για το σπίτι του συνεχίζοντας τις ατέλειωτες συζητήσεις μας. Θυμάμαι πολύ ζωηρά τον Σκαρίμπα σε έξαλλη κατάσταση να βολτάρει πάνω-κάτω στο γραφείο μου και να μου απευθύνει την ερώτηση: «Ποιος έγραψε διήγημα στην Ελλάδα; Ο Παπαδιαμάντης κι εγώ». Απαντούσε μόνος του κι εγώ συγκατένευα. Ήταν τότε που ο Έρεμπουργκ είχε βγάλει στη Ρωσία μια μεγάλη ανθολογία ελληνικού διηγήματος αγνοώντας τον Σκαρίμπα. Ποιος είδε τον Θεό και δεν φοβήθηκε. Όλο το βράδυ αυτή την συζήτηση είχαμε.

Στο περιοδικό ο Σκαρίμπας έγραφε σχόλια, τα περίφημα «Πουλιά – με το λάστιχο», που δεν άφηναν σε χλωρό κλαδί πρόσωπα και πράγματα της λογοτεχνίας μας και όχι μόνον. Ο Κώστας Νίτσος, διευθυντής τότε της εφημερίδας *Τα Νέα* και φανατικός θαυμαστής του Γιάννη, αναδημοσίευε πολλά απ' αυτά τα σχόλια.

Στον *Ευβοϊκό Λόγο* συνεργάστηκαν μια πλειάδα κορυφαίων συγγραφέων μας (Αυγέρης, Βάρναλης, Καρούζος, Βρεττάκος, Κορδάτος, Δούκας κ.ά.), μακαρίτες όλοι σήμερα. Ακόμα σε ένθετο τυπώνονταν η «Ανθολογία Ευβοέων Ποιητών» που ανθολόγησε 24 συνολικά ευβοείς ποιητές. Ο *Ευβοϊκός Λόγος* τυπώθηκε στη Χαλκίδα για δυο χρόνια. Ύστερα από διαφωνία που είχαμε με τον Δασκαλόπουλο, πήρε το περιοδικό στην Αθήνα όπου το συνέχισε για λίγους μήνες.

4. ΓΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΕΙΠΝΑ

Πολλά απογεύματα, ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες, πηγαίναμε στο καφενείο του Αρβανιτάκη, στην παραλία, για καφέ. Ο Γιάννης έπαιρνε πάντα δυο εφημερίδες: *Τα Νέα* (διάβαζε τον Ψαθά) και την *Εστία* (για τα σχόλιά της). Διάβαζε και χειρονομούσε, όχι δε λίγες φορές συνεπαρμένος ανέτρεπε φλιτζάνια και ποτήρια που βρισκονταν πάνω στο τραπέζι. Εγώ από ντροπή έκανα πως κοίταζα αλλού. Συνεχίζαμε για το σπίτι του στον Καράμπαμπα, στους πρόποδες του Φρούριου (οικία Φρόνιμου). Το σπίτι βρισκόταν πίσω από το Λιμεναρχείο σ' ένα ανηφορικό δρόμο που ο Σκαρίμπας τον ανέβαινε σαν κατσίκι πηδηχτά. Άλλωστε όλο το περπάτημά του ήτανε γρήγορο, κοφτό και πηδηχτό. Εγώ αγκομαχούσα, με έβλεπε που ιδρώνα και γελούσε. Και τα μεσημέρια έτρωγα στο σπίτι του. Είχα καταντήσει οικότροφος. Αν αργούσα, έρχονταν στο γραφείο μου και μ' έπαιρνε με το ζόρι. Το γεύμα ήτανε πάντοτε εκλεκτό και λουκούλειο. Γιατί ο Σκαρίμπας ήτανε μερακλής στο φαγητό και άρχοντας σε όλα του. Πριν σερβιριστεί το φαγητό και ενώ παίρναμε θέση γύρω από ένα μεγάλο τραπέζι (η καρέκλα του Γιάννη ήτανε υπερυψωμένη και στα πόδια είχε ένα κασόνι ξύλινο), πίναμε ούζο που άρεσε ιδιαίτερα στον Σκαρίμπα, και μάλιστα μια ορισμένη μάρκα, το «Σαν Ριβάλ». Ας σημειώσω εδώ πως δεν έπινε ποτέ έξω, σε καφενεία ή εστιατόρια. Μόνο στο σπίτι.

Οικοδέσποινα η κυρα-Βασιλική, η κουμπάρα του (θα γράψω παρακάτω γι' αυτή την γυναίκα και την κόρη της) που σερβίριζε το φαγητό και την πείραζε –για πολλοστή φορά– με το εξής ανέκδοτο, γιατί σε ανέκδοτα, πειράγματα και φάρσες ήτανε πρώτος:

Στο μυθιστόρημα του Μυρζέ Μποέμ, σε μια ταβέρνα μαζεύονταν φοιτητές και λόγιοι που στις θορυβώδεις συζητήσεις τους καταργούσαν όλους τους μεγάλους της γαλλικής λογοτεχνίας, Ουγκώ κ.λπ. Ο νεαρός σερβιτόρος (εδώ κοιτούσε πονηρά την κυρα-Βασιλική) από το πολύ ν' ακούει τις σοφίες τους κατάντησε στο άνθος της ηλικίας του ηλίθιος! Και γελούσε ενώ η Βασιλι-

κή διαμαρτύρονταν: «Για μένα τα λέει ο Γιάννης», αλλά ο Γιάννης χάλαγε τον κόσμο πως όχι, αυτή δεν έχει καμιά σχέση με την ιστορία.

Σ' αυτά τα τραπεζόματα που γίνονταν μεσημέρι-βράδυ δεν έλειπαν οι καλεσμένοι. Υπήρχαν οι μόνιμοι και οι περαστικοί, ως επί το πλείστον συγγραφείς από την Αθήνα. Το μεσημέρι είχαμε στην παρέα κι ένα ηλικιωμένο που τον είχε στο γραφείο του για κανένα θέλημα. Κάθε μέρα του έδινε μια δραχμή για το εισιτήριο του λεωφορείου και του αγόραζε την εφημερίδα *Ακρόπολι*, που ο γέροντας πολλές φορές την διάβαζε ανάποδα. Ο Γιάννης μου έκανε νόημα να μην μιλήσω και διασκέδαζε ρωτώντας τον τι νέα. Ύστερα του έδινε το καλάθι με τα ψώνια να τα πάει σπίτι. Στο τραπέζι όπου καθόμαστε περιμένοντας να μας σερβίρει η Βασιλική, ο Γιάννης έπινε το ούζο του κι ο γέροντας (ξεχνώ τ' όνομά του) διάβαζε την εφημερίδα του. Ξάφνου ο Σκαρίμπας έβαζε με τον αναπτήρα του –κάπνιζε σ' όλη τη ζωή σαν αράπη, που λένε– φωτιά στην άκρη της εφημερίδας, εμείς τρέχαμε να σβήσουμε το λαμπάδιασμα, κι ο Γιάννης ξεκαρδίζονταν στα γέλια. Αυτό το αστείο γίνονταν κάθε μέρα χωρίς ποτέ να βαριέται.

Στα βραδινά δείπνα πλέον είχαμε πιο, ας πούμε, επίσημη ατμόσφαιρα, χωρίς βέβαια να λείπουν τα σχετικά καλαμπούρια κι οι αδεξιότητες του Γιάννη. Θυμάμαι ένα βράδυ η Βασιλική είχε φτιάξει γκιουβέτσι κεφαλάκια. Τα έβαλε στη μέση του τραπεζιού. Ο Σκαρίμπας εκθείαζε τη νοστιμιά και διηγείτο το εξής ανέκδοτο: Στο στρατό υπήρχε ένας σωματώδης στρατιώτης με τεράστιο στόμα. Έπαιρνε λοιπόν από την καραβάνα με τα κεφαλάκια ένα, το έφερνε στο στόμα και ρουφώντας το άφηνε μόνο γυμνό το καύκαλο! Συνέχιζε ο στρατιώτης στο επόμενο κεφαλάκι ώσπου τα έφαγε όλα. Ο Σκαρίμπας ξέσπαγε σε ομηρικά γέλια. Αλλά, συνέχιζε πάντα ο Γιάννης, το γκιουβέτσι μας θέλει πιπεράκι. Όσπου ο καλός σου παίρνει ένα πλαστικό μπουκαλάκι με πιπέρι και αρχίζει να ρίχνει στο αχνίζον ακόμα γκιουβέτσι. Έλα όμως που το καπάκι δεν ήτανε καλά βουλωμένο και χύθηκε όλο το περιεχόμενο στη μα-

νέστρα και τα κεφαλάκια. Το τι έγινε δεν περιγράφεται. Όλοι παγώσαμε, ο Γιάννης ατάραχος, η κυρα-Βασιλική να ωρύεται. Τελικά πήραμε κουτάλια και βγάλαμε το πιπέρι, όσο μπορούσαμε. Ο Γιάννης το χαβά του, δεν είναι τίποτα παιδιά, δεν είναι τίποτα!

Από τους τακτικούς καλεσμένους ο λόγιος νομάρχης Ανδρέας Ιωάννου με την γυναίκα του Τζούλια (συχωρεμένοι και οι δύο), πολλές φορές ο αδερφός του Παναγιώτης, η αδερφή του ποιήτρια Καλλιόπη και άλλοι. Ο Παναγιώτης ήτανε ηλεκτρολόγος, σοβαρός άνθρωπος και μορφωμένος. Είχε κατάστημα λίγο πιο πέρα από τη γέφυρα στον αμέσως, μετά την παραλία, παράλληλο δρόμο. Ένας λογοτέχνης ερχόμενος από την Αθήνα έψαχνε να βρει τον Σκαρίμπα και ρώτησε διάφορους Χαλκιδάιους στη γέφυρα. Τον στείλανε όλοι στο μαγαζί του Παναγιώτη! Θυμάμαι ένα βράδυ που τσακωθήκανε άσχημα τ' αδέρφια. Ήμασταν αρκετοί κι ήταν η βραδιά που οι Ρώσοι πέταξαν τον πρώτο σπούτνικ με τη Λάικα. Καθόμαστε στην ταράτσα, τρώγαμε και σχολιάζαμε το γεγονός. Ο Γιάννης επέμενε ότι δεν είναι δυνατόν, σε λίγο θα πέσει. Αντιθέτως ο Παναγιώτης με επιχειρήματα μας έλεγε ότι θα περιστραφεί γύρω από τη γη και κανένας φόβος να πέσει. Ο Γιάννης επέμενε, αγρίεψε ώσπου διαλύθηκε αδόξως η παρέα.

5. ΠΟΙΗΣΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ένα απόγευμα του 1959 ο Σκαρίμπας με πήρε από το γραφείο μου και αντί να πάμε στο γνωστό καφενείο της παραλίας –του Αρβανιτάκη– θέλησε να πάμε έναν περίπατο στο Κρηπίδωμα. Το Κρηπίδωμα είναι μια εξαιρετικής ομορφιάς τοποθεσία απ' όπου αγναντεύεις όλη την πόλη. Εκείνη την ώρα ο φθινοπωρινός ήλιος έγερνε στη δύση του κατά τον Χτυπά και χρύσωνε τα νερά του Εύριπου και την πόλη. Έβγαλε από την τσέπη του ένα τσαλακωμένο χαρτί με πάμπολλες μοντζούρες και με την βραχνή φωνή του άρχισε ν' απαγγέλλει ένα ποίημα που είχε γράψει το πρωί. Ήτανε το «Μπαλκόνι», ένα από τα ωραιότερα ποιήματα του Γιάννη (δημοσιεύτηκε στη συλλογή *Βοϊδάγγελοι* το 1968):

*Πλάι η μια στην άλλη, στο λιμάνι μό-
νες,*

*δυο γλαρές μαούνες –κι έσβενε το δεί-
λι–*

*λες η μια την άλλη στα κρυφά θα εφί-
λει*

– δυο τρυγόνες.

Συγκινήθηκα, με ρώτησε αν μου άρεσε· κι αυτός ήτανε πολύ συγκινημένος. Φύγαμε για το γνωστό στέκι μας.

* * *

Ο Σκαρίμπας σπάνια μιλούσε για πολιτική. Αυτό δεν σημαίνει ότι έμενε αμέτοχος στα γεγονότα. Στην Κατοχή, όταν φέρανε στο Τμήμα Μεταγωγών Χαλκίδος μια ομάδα κομμουνιστών από την Ακροναυπλία ο Σκαρίμπας πήγε και «Μας χαιρέτησε με πολλή συγκίνηση έναν-έναν, μας συνέστησε υπομονή και θάρρος και μας πρόσφερε από ένα πακέτο τσιγάρα και ένα κουτί σπίρτα στον καθένα», γράφει ο Α. Στίνας (=Σπύρος Πρίφτης) στις *Αναμνήσεις* του (Αθήνα 1985). Με την απελευθέρωση εκδόθηκε η εφημερίδα *Λευτεριά*, όργανο της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜ Ευβοίας. Δέχτηκε τη θέση του διευθυντή κι έγραψε μια σειρά άρθρων εξαιρετικής γενναιότητας για τους προδότες, τους συνεργάτες των κατακτητών και τους ταγματασφαλίτες –κατονομάζοντάς τους.

Δεν θυμάμαι πάντως καμιά ζωνορή συζήτηση. Η μόνη δημόσια πολιτική του εκδήλωση που έχω υπόψη μου είναι οι ενθουσιώδεις χαιρετισμοί που έστειλε –και που δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες– στις γιορτές των νεολαίων του ΚΚΕ και του ΠΑΣΟΚ, νομίζω το '73 ή '74. Οι κουβέντες μας συνήθως ήτανε γύρω από βιβλία και περιοδικά που λαβαίναμε, σχόλια για πρόσωπα και πράγματα της τοπικής αλλά και γενικότερα της λογοτεχνίας μας κ.λπ. Π.χ. δεν χώνευε τους ακαδημαϊκούς και τους στόλιζε με διάφορα επίθετα. Την Ακαδημία την έλεγε «Κουκουβαείον». Τους λογοτέχνες της γενιάς του '30 Βενέζη, Παναγιωτόπουλο, Πετροχάρη κ.λπ. «γλυκομεσονύχτιοι» και άλλα πιο χοντρά. Για τον Ελύτη, θυμάμαι, έλεγε ότι γράφει σύμφωνα με το «τελευταίο γαλλικό ταχυδρομείο»!

Έβρισκε ποικιλία χλευαστικών ονο-

μάτων, όπως και ψευδωνύμων για τον εαυτό του. Υπέγραφε συνήθως στον *Ευβοϊκό Λόγο* ως Λαυρέντιος Ταπιάγκας και σ' ένα άρθρο του στην *Πατρίδα* είχε βάλει και την φωτογραφία του αρθρογράφου που ήτανε ένας αφρικανός φύλαρχος με κοστούμι και ρεπούμπλικα! Τον τακτικό της παρέας μας νομάρχη Ευβοίας Ιωάννου τον έλεγε «φουσκομαγουλάκια», «έρχεται ο φουσκομαγουλάκιας», «φεύγει ο φουσκομαγουλάκιας» κ.ο.κ. Στην αρχή ξαφνιαζόμουν, ύστερα συνήθισα.

Στο κρεβάτι του, που ήτανε ένα απλό ντιβάνι δίπλα στο παράθυρο της τραπεζαρίας, είχε πάντα ένα δεμένο τετράδιο που το είχε επιγράψει «Τράπεζα ιδεών». Εκεί έβρισκες ό,τι μπορεί να φανταστεί νους ανθρώπου. Αποσπάσματα από εφημερίδες, φωτογραφίες, σχέδια, αποφθέγματα μεγάλων ανδρών ή ό,τι άλλο του άρεσε από τα διαβάσματά του.

Αγαπούσε ιδιαίτερα το θέατρο και δεν άφηνε παράσταση απ' όλους ανεξαιρέτως τους θιάσους που περνούσαν από τη Χαλκίδα, ιδίως το καλοκαίρι. Αντιθέτως μια βραδιά που του είπα να πάμε στον κινηματογράφο, μου απάντησε: «ο κινηματογράφος είναι ο παράδεισος των ηλιθίων». Έχω την εντύπωση ότι σπανιότατα ή καθόλου δεν έβλεπε κινηματογράφο.

Την εποχή αυτή, τέλος δεκαετίας '50 και αρχές δεκαετίας '60, δούλευε τις νουβέλες της συλλογής *Η μαθητευομένη των τακουινιών* (τυπώθηκε το 1960) και το μυθιστόρημα *Το Βατερλώ δύο γελοίων* (τυπώθηκε το 1959). Της ίδιας εποχής είναι και το αντιπολεμικό διήγημα «Περίπολος Ζ» που βγήκε ανάτυπο από τον *Ευβοϊκό Λόγο* (1958). Λέω δούλευε γιατί ο Σκαρίμπας έγραφε κι έσχιζε πολλές φορές τα κείμενά του. Όλα τα βιβλία του, την εποχή τουλάχιστον αυτή, τα έβγαζε στο τυπογραφείο Μαυρίδη, στην Αθήνα, με δικά του έξοδα. Εκδότη βρήκε πολύ αργότερα –τον καιρό της Χούντας– όταν πρωτόβγαλε ο «Κάκτος» το *Εικοσιένα και η Αλήθεια*, που έκανε μεγάλη επιτυχία.

6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Ο Σκαρίμπας την εποχή που τον γνώρισα ήτανε ευτυχισμένος και δημιουρ-

γικός στη συγγραφή νέων έργων. Ζούσε με την οικογένεια Σελέκου που αποτελείτο από την μητέρα Βασιλική και την μικρή Τασούλα (μαθήτριά του Δημοτικού). Μόλις είχε χωρίσει από την γυναίκα του και την οικογένειά του, γεγονός που στην τότε μικρή επαρχιακή πόλη αποτέλεσε σκάνδαλο. Μνημονεύω τούτη την περιπέτεια του Σκαρίμπα, γιατί θέλησε ο Γιάννης με την αγάπη και την εμπιστοσύνη που μου είχε να γίνω κοινωνός των γεγονότων και ιδού πώς: Ένα απόγευμα μου έφερε στο γραφείο μου ένα φάκελο με την διαθήκη του, λέγοντάς μου ότι μ' έχει βάλει εκτελεστή μαζί με τον νομάρχη Ιωάννου, και ένα δεμένο δακτυλόγραφο βιβλίο, μεγάλου σχήματος, και αρκετά ογκώδες. Για την διαθήκη, θέμα καθόλου ευχάριστο, στενοχωρήθηκα και του είπα ότι είναι νέος ακόμα και προσπάθησα ν' αλλάξω τη διάθεσή του. Πράγματι η διαθήκη που δημοσιεύτηκε μετά τον θάνατό του έχει συνταχθεί πολύ αργότερα. Το βιβλίο τού το επέστρεψα, παρ' όλο που επέμενε να το κρατήσω. Δεν ξέρω, αλλά έπαθα σοκ διαβάζοντάς το. Ήτανε ένα είδος υπομνήματος προς το δικαστήριο στην υπόθεση του διαζυγίου της Βασιλικής Σελέκου με τον σύζυγό της, δάσκαλο το επάγγελμα και πολιτικό εξόριστο, που μόλις γύρισε από την εξορία έκανε την αγωγή διαζυγίου. Το τι γράφεται μέσα σ' αυτό το βιβλίο –με την γνωστή φρασεολογία του Σκαρίμπα– είναι αδύνατο να συλλάβει ανθρώπινος νους. Μοιάζει με μυθιστορημα-ντοκουμέντο. Γιατί ο Σκαρίμπας προσπαθεί ν' αναιρέσει τις κατηγορίες ότι συζεί με την σύζυγο του Σελέκου, παραθέτοντας ευχαριστήρια γράμματα του εξόριστου συζύγου, φωτογραφίες πώς γνώρισε την μικρή Τασούλα και άλλα τερατώδη που δεν θέλω να επεκταθώ εδώ. Ούτε θέλησα να μάθω σε ποια χέρια βρίσκεται τώρα το βιβλίο. Αλλωστε αρχές του '65 έφυγα από την Χαλκίδα με μετάθεση κι η επικοινωνία με τον Σκαρίμπα περιορίστηκε στα χαιρετίσματα που μου έστελνε με την μάνα μου όταν την συναντούσε στο δρόμο.

Την Μεγαλοβδομάδα του '77 τον επισκέφτηκα στο σπίτι της οδού Γκομίνη –

στον Καράμπαμπα. Του πήγα μάλιστα και το αγαπημένο του ούζο «Σαν Ριβάλ». Είχε περάσει τα 80. Κάθονταν ανακούρκουδα σ' ένα ντιβάνι δίπλα στο παράθυρο κι είχε μπροστά του ένα τραπέζι με σκόρπια χαρτιά, ένα μεγεθυντικό φακό και μια μπουρού που έβαζε στο αφτί για ν' ακούει. Όλο το περιβάλλον ήτανε άθλιο, επικρατούσε αταξία στο δωμάτιο, η βιβλιοθήκη του λεηλατημένη, η μεγάλης ηλικίας κόρη του Μάχη, που ζούσε μαζί του, καθυστερημένη, με πρόβλημα ομιλίας. Κάπνιζε και έπινε ούζο. Ένα εφιαλτικό σκηνικό. Ένωσα να μην με κρατάνε τα πόδια μου. Βγάλαμε βιαστικά φωτογραφίες, μου έδωσε ένα αυτόγραφο με την φωτογραφία του. Έφυγα περὶλυπος, χωρίς να γυρίσω να κοιτάξω πίσω μου. Τον ξαναείδα στην κηδεία του, στο εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία στο Κάστρο του Καράμπαμπα. Πολύς κόσμος, μουσικές, υπουργοί, δήμαρχοι και άλλοι επίσημοι – πράγματα που σιχαίνονταν ο μακαρίτης.

Τελευταία, το '90, φρόντισα να εκδοθούν τα *Άπαντά* του. Δέχτηκε ο μακαρίτης Δουβίτσας της «Νεφέλης» που συμφώνησε με τους κληρονόμους του (την Τασούλα Σελέκου και την ανιψιά του Ελένη Σκαρίμπα). Η Τασούλα μου έδωσε μιαν ανέκδοτη φωτογραφία του Σκαρίμπα στρατιώτη για το εξώφυλλο του βιβλίου μου *Τα αποκηρυγμένα ποιήματα του Σκαρίμπα* (που τύπωσε ο Φίλιππότης το '91) και την συγκατάθεσή της για την έκδοση. Την ρώτησα για άλλα ανέκδοτα κείμενά του κι εκείνη μου μίλησε, χωρίς να θέλει να επεκταθεί, για Γράμματα στην ίδια που είχε γράψει ο Γιάννης. Δεν ήθελε με κανένα τρόπο να δημοσιευθούν τώρα. Έτσι τελείωσε το παραμύθι.

Χαλάνδρι, 9.10.03

Από τις φιγούρες του Σκαρίμπα: Ο Μεγαλέξαντρος και το φίδι.

‘Ο Α καί ὁ Β

Ἐπιτροπικά στὸν Σκαρίμπα

τοῦ Νίκου Γριπονησιώτη

Οταν ἔγινε ἡ τελευταία ἔκδοση τοῦ *Μαριάμπα*, ὁ Ἡλ. Χ. Παπαδημητράκοπουλος ἔγραψε ἓνα κείμενο πού ἀρχίζει μέ τοῦτα:

«Τό 1929 τό περιοδικό *Ἑλληνικά Γράμματα* προκήρυξε (ὅπως ἦταν ἀκόμη τοῦ συρμοῦ) διαγωνισμό διηγήματος – ἀφοῦ φρόντισε προηγουμένως νά συγκροτήσει μιά κριτική ἐπιτροπή ἀπό κατ’ ἐξοχήν ἀρμόδια πρόσωπα (Κ. Καρθαῖος, Φ. Κόντογλους, Λ. Κουκούλας, Κ. Μπαστιάς) καί ὄχι ἀπό κνώδαλα ποικίλων παρասυναγωγῶν... Ἡ ἐπιτροπή αὐτή δέν ἀνεζήτησε στήν Ἰνδοκίνα, π.χ., κάποιον διπλωματικό μας ἐκπρόσωπο, γιά τόν ὁποῖο ἡ δασκάλα τοῦ δημοτικοῦ εἶχε ἀποφανθεῖ ὅτι ἔγραφε καλές ἐκθέσεις (καί ὁ ὁποῖος, κυρίως, νά ἔχει προσφάτως δασιλῶς, ἀσμένως καί ἐξωτικῶς φιλοξενήσει τήν βασιλική, π.χ., οἰκογένεια), ἀλλά ἔσπευσε νά δώσει τό πρῶτο βραβεῖο στό διήγημα “Ο Καπτάν Σουρμελής ὁ Στουραῖτης”, κάποιου ἄσημου ἐπαρχιακοῦ (στή Χαλκίδα) ὑπαλλήλου ἀκούοντος στό ὄνομα Γιάννης Σκαρίμπα.»¹

Δέ γνωρίζω ποιόν καί τί ἀκριβῶς ὑπαινίσσεται ὁ Ἡ.Χ.Π. ὅταν μιλάει γιά βραβευμένο διπλωματικό μας ἐκπρόσωπο, μοῦ εἶναι ὅμως γνωστό ὅτι στό διαγωνισμό τῶν *Ἑλληνικῶν Γραμμάτων* εἶχε ὑποβάλει δύο διηγήματα ὁ Α. Βεῖνόγλου, πού ἤδη εἶχε ἀποσπάσει τό πρῶτο βραβεῖο σέ παρόμοιο διαγωνισμό τῆς *Νέας Ἑστίας*. Ἡ κριτική ἐπιτροπή τῶν *Ἑλληνικῶν Γραμμάτων* τόν ἀπέκλεισε, ὅχι πάντως γιατί προμάντεψε ὅτι θά γινόταν διπλωματικός.²

Ὁ ἀποκλεισμός του προκάλεσε, ὅπως φαίνεται, κάποια συζήτηση

ὅπου ἔλαβε μέρος καί ὁ διευθυντής τῆς *Νέας Ἑστίας* Γρ. Ξενόπουλος μέ τό ἀκόλουθο σημείωμα, πού τιτλοφορεῖται «Πάθημα-μάθημα»:

«Λόγος γίνεται γιά τόν “τιμητικό ἀποκλεισμό” τοῦ Ἀλεξ. Βεῖνόγλου ἀπό τόν διηγηματικό Διαγωνισμό κάποιου περιοδικοῦ. Κι’ ὁ κ. Μ. Ροδάς ἔγραψε στό “Ἐλεύθερο Βῆμα” διαμαρτυρόμενος καί πλέκων τό ἐγκώμιο τοῦ νεαροῦ συγγραφέα τῶν “Θεοτήτων τοῦ Κοτύλου”. Ἀλλ’ οὔτε ὁ κ. Ροδάς δέν δίνει καλά τήν ἐξήγησιν τοῦ ὑπόπτου αὐτοῦ ἀποκλεισμοῦ. Εἶναι πολύ-πολύ ἀπλούστερη: Στό περιοδικό ἐκεῖνο ἤξεραν καλά ποιός ἦταν ὁ συγγραφέας τῶν δύο διηγημάτων πού ὑποβλήθηκαν μέ ψευδώνυμα. Ἦξεραν ἀκόμα καλύτερα τήν ἀξία του καί τήν ὑπεροχή του, πού φαίνεται δά κι’ ἀπό τήν ἐκθεσιν τῶν κριτῶν. Ἀλλά βρῆκαν μιά τόσο ἄσχημη πρόφασιν νά τόν ἀποκλείσουν, γιατί δέν ἤθελαν νά βραβευθεῖ στό διαγωνισμό ὁ ἴδιος πού βραβεύθηκε καί στό διαγωνισμό τῆς “Νέας Ἑστίας”.

Οἱ ἄνθρωποι δέν φταῖνε, τή δουλειά τους κάνουν. Φταῖει μόνο ὁ κ. Βεῖνόγλου, πού ἐνῶ εἶχε βραβευθεῖ ἀπό ἓνα Παλαμᾶ, ἓνα Καμπούρογλου, ἓνα Μενάρδον, ἓνα Ἀλκην Θρύλον, “ἐφιλοδόξησε” (!) νά ἐπικυρωθῇ ἀκόμη κι’ ἀπό τόν κ. Α. ἢ τόν κ. Β τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου. Τό πάθημα ἄς τοῦ γίνη μάθημα, γιά νά κρατῇ στό ἐξῆς περισσότερο τή λογοτεχνική του ἀξιοπρέπεια.» (*Νέα Ἑστία*, 1 Ἰουλίου 1929, σ. 534).

Ὁ Ξενόπουλος, εἰσηγητής στήν ἐπιτροπή τῆς *Νέας Ἑστίας*, εἶναι χολωμένος –καί, ἀναπόφευκτα, χάνει τόν ἔλεγχο τῶν λόγων του. Ἡ προσπάθειά του νά ὑποτιμήσει τήν ἐπι-

τροπή τῶν *Ἑλληνικῶν Γραμμάτων* («ἀπό τόν κ. Α. ἢ τόν κ. Β.») ἐξόργισε τόν Σκαρίμπα πού στέλνει στό «δικό του», ἄς ποῦμε, περιοδικό τήν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Φίλε Κε Διευθυντά,

‘Ο Α, ὁ Β καί ὁ Ξ.

Σχετικά μέ ὅσα ἔγραψε ὁ κ. Ξ. (πού δίχως ἄλλο θάναί ὁ κ. Ξενόπουλος) ἐξαφορμῆς τοῦ Διαγωνισμοῦ τῶν *Ἑλληνικῶν Γραμμάτων*, στό τελευταῖο φύλλο τῆς “Νέας Ἑστίας”, θάχα νά πῶ κάτι.

Τό πῶς δηλαδή καί οἱ τέσσερις κριτές στό διαγωνισμό τοῦτο, μαζί μ’ ἐκεῖνον ποῦγραψε τόν Pedro Cazas (βιβλίο πού ξέρω πῶς τό ἐχτιμήσανε ἄνθρωποι μέ παγκόσμιο κύρος), δέ μπορεῖ νά νάει ὁ Α καί ὁ Β τοῦ κ. Ξ.

Μονάχα πού ὁ γράφων ἀποδείχνει ἔτσι τή [sic] ψυχική του κακομοιριά καί τή χολοσकाσία του, πρᾶμα πού δικαιώνει τή γενική γνώμη γιά τήν κατωτερότητα αὐτοῦ τοῦ λογίου.

Τοῦτα χωρίς νάχω καμμιά πρόθεση νά κοντραστάρω στή γνώμη τοῦ κ. Ροδά ἢ στήν ἀξία τῆς πέννας τοῦ Βεῖνόγλου, πράματα ἄσχετα ὁλότελα μέ τοῦτο τό θέμα πού ἐγώ ἔνας (δέν ξέρω πῶς [sic] θά μέ βολέψη στό ὀνοματολόγιό του ὁ κ. Ξ.) ἀνθρωπάκος ἐδῶ πέρα στή Χαλκίδα, κάνω στὸν τρανόν αὐτοῦνον μπουρζουᾶ τῆς μοντέρνας καλαμαρωσύνης.» (*Ἑλληνικά Γράμματα*, τχ. 55, 13.7.1929, σ. 273).

Παρά τόν ἐπιθετικό της στόμφο ἡ ἐπιστολή τοῦ Σκαρίμπα ἐπισημαίνει ἐκεῖνο πού καμώνεται πῶς λησμονεῖ ὁ Ξενόπουλος: ὅτι ὁ Κόντογλου ἔχει στίς ἀποσκευές του τόν Pedro Cazas, ἔργο πού μαρτυρεῖ πῶς ὁ εἰσηγητής τῆς ἐπιτροπῆς δέν εἶναι παρμένος

από τό σωρό.

‘Ο Ξενόπουλος επανέρχεται, όχι με σημείωμα πιά αλλά από τή στήλη τής αλληλογραφίας:

«κ. Γ. Σκαρ. “Ελλ. Γράμματα”, ένταῦθα. Κακῶς ἐνομίσατε ὅτι δέν ἐκτιμῶμεν τοὺς κριτικούς τῶν “Ελλ. Γραμμ.”, ἀφοῦ εἰς τήν Ἐπιτροπὴν, ὡς εἰσηγητὴς μάλιστα, ἦτο καὶ ὁ κ. Κόντογλους. Ἀπὸ λεπτότητα μόνον, πού δέν μπορεῖτε νά τήν ἐννοήσετε, τοὺς ὠνομάσαμεν Α, Β, Γ, διὰ νά μὴ παρατάξωμεν τὰ ὀνόματά των ἀπέναντι ἄλλων ἀνωτέρων. Διότι εἰς αὐτό θὰ μᾶς ἐπιτρέψετε νά ἐπιμείνωμεν: Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς “Νέας Ἑστίας” εἶχεν ἀνώτερον κῦρος. Εἶναι γεγονός, πού δέν μπορεῖτε νά τό ἀλλάξετε μέ βρισιές καὶ χαριτολογήματα.» (Νέα Ἑστία, 1.8.1929, σ. 640).

Γιὰ τίς βρισιές δέν ἔχει ἄδικο ὁ Ξενόπουλος, ὅσα ὅμως γράφει γιὰ τό ἈλφαΒητάρι πού συναποτελοῦσε τήν Ἐπιτροπὴ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἶναι κακό ἐπινόημα. Θὰ ἦταν ἀφύσικο νά μὴν ἀνταπαντήσῃ ὁ Σκαρίμπας, πού, οὕτως ἢ ἄλλως, εἶχε λυμένο τό ζουνάρι του πάντοτε:

«Φίλε Κύριε Διευθυντά,

Γρηγορίου πονηρίαι ὑψηλόταται.

‘Ο κ. Ξενόπουλος μέ τήν ὀλοφάνε-ρη πρόθεση νά μοῦ κάμῃ ἐχθρούς τοὺς κριτὰς τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς “Νέας Ἑστίας” –πρᾶγμα πού δέν τό ἐπιθυμῶ βέβαια, πού ἂν τό κατῶρ-θωνε ὅμως ἔτσι, δέ θὰ μοῦτανε οὔτε κρύο οὔτε ζέστη– γράφει στό τελευ-ταῖο φύλλο τῆς “Νέας Ἑστίας” πὼς τάχα ἐγὼ ἀμφισβήτησα τό κῦρος –καὶ μάλιστα τό ἀνώτερο– αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς.

Φοβερός καλοθελητὴς καὶ κουτσο-μπόλης ὁ κ. Ξενόπουλος, ἔδωσε πάλι ἐξετάσεις τῆς καπατσωσύνης του.

Μόνο πού ἔτσι ὑποτιμᾷ τήν εὐφυΐα ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους –πραγ-ματικά– ἀποτείνεται.

Κάθε ἄλλο παρά ἀμφισβήτησα ἢ ἐσύγκρινα ἐγὼ τό κῦρος τῆς μιᾶς ἐπι-τροπῆς ἢ τῆς ἄλλης. Αὐτὰ εἶναι δικὰ του μάγια.

Τό μόνο εἶναι πού ἐγὼ δέν βάσταξα

Σε πειραικὴ ταβέρνα, 1954. Ἀπὸ δεξιά πρὸς τα αριστερά: Χρήστος Λεβάντας, Γιάννης Σκαρίμπας, Στέλιος Γεράνης καὶ Μανώλης Ρούνης.

νά μὴν ἀπαντήσω στόν κ. Ξενόπου-λο, γιὰ τή μικρότητα πού εἶχε ν’ ἀπο-καλέσῃ τοὺς κριτικούς τοῦ διαγωνι-σμοῦ τῶν “Ἑλληνικῶν Γραμμάτων” περιφρονητικώτατα “ὁ Α καὶ ὁ Β”, πρᾶγμα πού καθὼς τώρα λέει (ἔτσι μὰ τό Θεό γράφει) τῷκαμε... ἀπὸ λε-πτότητα(!), τήν ὁποία –ἐγὼ ὁ ἀγεω-μέτρητος τέτοιας λεπτότητος– δέν μπορῶ νά καταλάβω!!

Μῶλα ταῦτα, σ’ ὅλους ὅσους ἔτυχε νά παρακολουθήσουν τήν ἱστο-ριοῦλα αὐτῇ, ἀφήνω τώρα ἐγὼ –κί’ ἂν ἀγαπάῃ καὶ ὁ κ. Γρηγόρης– νά κρίνουν ἂν –ἔτσι λέγοντας, ξηγῶντας καὶ ξελέγοντας– ὁ κ. Ξενό-πουλος δέν κοντεύει νά μᾶς τὰ κάνῃ θάλασσα.» (Ἑλληνικά Γράμματα, τχ. 60, 20.8.1929, σ. 393).

* * *

Εἴκοσι χρόνια μετὰ τό θάνατο τοῦ Σκαρίμπα καὶ ἐβδομηνταπέντε ἀπὸ τή βράβευσή του, ὅλα τὰ μέλη τῶν Ἐπιτροπῶν, ἔγκυροι καὶ ἐγκυρότε-ροι, δίκαιοι καὶ ἄδικοι, οἱ βραβευμέ-νοι καὶ οἱ ἀποκλεισμένοι, «κοι-μοῦνται τόν χρόνιον ὕπνον». Ἐμεῖς, οἱ περιλειπόμενοι, ἀγέννητοι οἱ πε-ρισσότεροι τῇ χρονιά τῶν διαξιφι-σμῶν γιὰ τίς ἐπιτροπές βραβεύσεων, μποροῦμε, θαρρῶ, νά δοῦμε ψυχραι-μότερα τὰ παράπονα ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

Λοιπόν, ὁ Ξενόπουλος τυπικά, του-λάχιστον, φαίνεται νά ἔχει δίκαιο, ὅταν καυχίεται γιὰ τό ἀνώτερον κῦρος τῆς δικῆς του Ἐπιτροπῆς: Τὰ

τρία μέλη τῆς εἶναι ἤδη Ἀκαδημαῖ-κοί: Παλαμᾶς, Μενάρδος, Καμπού-ρογλους. Ὁ Μενάρδος εἶναι καὶ κα-θηγητὴς Πανεπιστημίου, εἶδος σπά-νιο τότε. Ἀκαδημαῖκοί θὰ γίνουν ἀργότερα καὶ τὰ ἄλλα δύο μέλη: Ὁ Ξενόπουλος καὶ ἡ Οὐράνη. Ἀπὸ τήν Ἐπιτροπὴ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμά-των, ἔλειπαν τέτοιοι τίτλοι. Κανένας τους δέν συγκαταριθμήθηκε ποτέ στοὺς Ἀκαδημαῖκούς, μηδὲ αὐτός ὁ Κόντογλου.

‘Ο μέσος ὅρος τῆς ἡλικίας παρου-σιάζει σοβαρὴ διαφορά. Ὁ Κα-μπούρογλους γεννημένος τό 1852, ὁ Παλαμᾶς τό 1859, ὁ Ξενόπουλος τό 1868, ὁ Μενάρδος τό 1871, νεώτερο μέλος ἡ Οὐράνη, γεννημένη τό 1896. Ἀπὸ τήν ἄλλη πλευρὰ παλαιότερος ὁ Καρθαῖος (1878), ὕστερα ὁ Κου-κούλας (1894), ὁ Κόντογλου ὁμήλι-κος τῆς Οὐράνης (1896) καὶ ὁ Μπα-στιᾶς μόλις εἰκοσιοκτὼ χρονῶ (1901).

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ Ξενόπουλος δέν ἐπικαλεῖται οὔτε τόν τίτλο τοῦ Ἀκαδημαῖκοῦ τῶν τριῶν, οὔτε τήν καθηγητικὴ ἰδιότητα τοῦ Μενάρδου, οὔτε τὰ πρεσβεῖα –καὶ ἄρα τήν ὀρι-μότερη κρίση– τῶν μελῶν τῆς ἐπι-τροπῆς του. “Ὅπως, ἄλλωστε, ἀπο-φεύγει κάθε μνεία, ἔστω καὶ πλάγια, τῆς δικῆς του θέσης στήν πεζογρα-φία.” Ἀρρητα ὅλα αὐτά. Ἐντούτοις πάνω τους ἀκουμπάει τίς πλάτες του, ὅταν ἀποφασίζει νά ὀνομάσῃ τόν Κόντογλου, τόν Μπαστιᾶ, τόν

Ο Γιάννης Σκαρίμπας στην παραλία της Χαλκίδας, 1974. Φωτογραφία Ηλία Χ. Παπαδημητράκου.

Κουκούλα και τόν Καρθαίο μέ στοιχειά του άλφαβήτου. Άρρητα, ώστόσο κινούνται υπορρήτως ανάμεσα στίς άράδες του.

Μολαταῦτα ὅ,τι ἐνοχλεῖ περισσότερο τόν ἀναγνώστη δέν εἶναι ἡ ἐγκαύχηση γιά τή διαφορά κύρους, εἶναι ἡ ἑτεροζήτηση. Κατά βάθος ὁ Ξενόπουλος ὑπερασπίζεται τήν ὑπεροχή τῶν «Θεοτήτων τοῦ Κοτύλου» ἐναντι τοῦ «Καπετάν Σουρμελή τοῦ Στουραῖτη». Ἐπιπλέον, ὑπόρρητα καί πάλι, βρίσκει ἀφορμή νά διακηρύξει τήν περιωπή τῆς ἀνοιχτῆς Νέας Ἑστίας καί τή χαμηλή στάθμη τῶν κλειστῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Σέ τοῦτα μπορεῖ νά προσθέσει κανεῖς ὅτι ἤθελε ἀποκλειστικά δικό του συνεργάτη τόν Ἀλέξ. Βεῖνόγλου, πού, μολονότι βραβευμένος πανηγυρικά ἀπό τή Νέα Ἑστία τό 1928, κάνει νερά καί δημοσιεύει κείμενα στά Ἑλληνικά Γράμματα, ὅπως τό «Δυό ἄνθρωποι, ὁ οὐρανός καί ἡ θάλασσα» – τό 1929, παρακαλῶ. Ἐτεροζή-

τηση, λοιπόν, τό κύρος τῶν Ἐπιτροπῶν, καί εἶναι κρίμα πού ἐξαιτίας τῆς ὁ Ξενόπουλος ὑποτιμᾷ τέσσερες ἀνθρώπους –ἀργότερα συνεργάτες τῆς Νέας Ἑστίας– ἀλφαβητίζοντάς τους.

Ἄναρωτιέμαι τί κρίση θά ἔκανε ἡ Νέα Ἑστία, ἂν ὁ Σκαρίμπας εἶχε ὑποβάλει τόν «Καπετάν Σουρμελή τό Στουραῖτη» στό δικό της διαγωνισμό. Θά τοῦ ἔδιναν τάχα τήν πρώτη θέση, καί μάλιστα παμψηφεῖ; Θά ἐπαινοῦσε ὁ Ξενόπουλος τίς ἀρετές τοῦ διηγήματος, προπάντων ἐκεῖνο τό «ἀλά Σκαρίμπα» πού ἐπεσήμανε ὁ Κόντογλου;

Ἔχω ἀμφιβολίες. Ἡ ἐπιτροπή –ὅπου καί ὁ ἀγγλομαθημένος Μενάρδος καί ἡ ξενομαθημένη Οὐράνη³– φαίνεται καταγοητευμένη ἀπό τή γραφή τῶν «Θεοτήτων

τοῦ Κοτύλου».

Μεταφέρω τίς δυό τελευταῖες παραγράφους ἀπό τίς «Ἐντυπώσεις τοῦ εἰσηγητοῦ». (Ἡ κρίση του γιά τό διήγημα τοῦ Βεῖνόγλου, ἄκρως ἐπαινετική, ἐκτείνεται σέ μιάμιση σελίδα μικρῶν τυπογραφικῶν στοιχείων):

«Ἀντιγράφω ἐδῶ τά λίγα λόγια πού σημείωσα, μετά τήν πρώτη ἀνάγνωση στό χειρόγραφο ἀρ. 29: “Ἐξοχο!... Αὐτό τό διήγημα εἶν’ ἓνα ἔργο. Νά ἰδοῦμε μόνο τί λέει κι’ ὁ Καμπούρογλου.” Ἀφοῦ τό διάβασε, κι’ ὁ Ἀλκης θρύλος ἔγραψε ἀπό κάτω: “Συμφωνῶ ἐντελῶς. Τό μόνο διήγημα πού εἶναι γραμμένο... Πολύ ἐπηρεασμένος ἀπό τόν Pierre Benoit, ἀλλά πάντως δημιουργικά ἀφομοιώνει τό πρότυπό του. Πολύ καλό διήγημα!” Ἀργότερα πάλι ὁ ἴδιος μοῦ ἔγραψε: “Ἀπ’ ὅσα διαβάσαμε ὥς τώρα (καμιά πενήνταριά) ξεχωρίζουν τό 21, τό 27 καί τό 29. Τό 29 μάλιστα εἶναι ἀσύγκριτα καλύτερο ἀπ’ ὅλα...”

Δέν ἀλλάξαμε γνώμη. Οἱ “Θεότητες τοῦ Κοτύλου” εἶναι ἀσύγκριτα ἀνώτερο διήγημα ἀπ’ ὅλα αὐτοῦ τοῦ Διαγωνισμοῦ» (Νέα Ἑστία, 1.8.1928, σ. 605).

Πολύ δύσκολα ὁ Σκαρίμπας θά ἔκοβε πρῶτος τό νῆμα στή Νέα Ἑστία. Ὁ Ξενόπουλος ἀποφεύγει νά πεῖ ἔστω καί μισή κουβέντα, ἀκόμα καί ὅταν ἀπαντᾷ στόν ἴδιο, γιά τόν «Καπετάν Σουρμελή...». Σά νά μήν ὑπάρχει γι’ αὐτόν τό διήγημα.

Ὡστόσο καί οἱ περηφάνιες τοῦ Ξενόπουλου γιά τό κύρος τῆς ἐπιτροπῆς καί ἡ ὀργή τοῦ Σκαρίμπα κατακάθισαν μέ τόν καιρό. Ἡ Νέα Ἑστία φιλοξένησε τόν ἄλλο χρόνο διήγημα τοῦ Σκαρίμπα καί ἐκεῖνος, κάπως ἀργότερα, ἀφιέρωσε τοῦς Ἑαυτοῦληδες στό «Μεγάλο του Δάσκαλο» Γρ. Ξενόπουλο. Ὁ Ξενόπουλος, πάλι, εἶδε νά μήν πιάνει τόπο ἡ ἐπίπληξη στό παλαιό του Διαπλασόπουλο, τόν Βεῖνόγλου, πού ἔδωσε τό ἓνα ἀπό τά τιμητικῶς ἀποκλεισμένα διηγήματά του, τή «Μεγάλη στιγμή», στή Νέα Ἑστία καί, δίχως νά μνησικακεῖ μέ τή λιγότερο ἔγκυρη ἐπιτροπή, δημοσίευσε τό ἄλλο, τή «Γυναίκα τοῦ Εὐαγγελίου», στά Ἑλληνικά Γράμματα.

Αὐτά γιά τό κύρος τῶν ἐπιτροπῶν καί τῶν ἐπιτροπευομένων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Ὁ Μαριάμπας τοῦ Σκαρίμπα», Ἑπτὰ Ἡμέρες (τῆς Καθημερινῆς) 22.3.1992.
2. Οἱ λόγοι τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐκτίθενται στήν «Εἰσηγητικήν ἔκθεσιν διά τόν διαγωνισμόν διηγήματος», δημοσιευμένη στό τχ. 52 τῆς 15.6.1929 τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων (σ. 172-173). Τό ἓνα διήγημα («Ἡ γυναίκα τοῦ Εὐαγγελίου») εἶχε ὑποβληθεῖ μέ τό ψευδώνυμο Κάρολος Ἀναστασίου, τό ἄλλο («Ἡ μεγάλη στιγμή») μέ τό ψευδώνυμο Ἰδιότροπος.
3. Ὁ Παλαμᾶς τελικά δέν ἔλαβε μέρος στήν κρίση τῶν διηγημάτων, ἄρα καταχρηστικά –ἢ σφετεριστικά– ὁ Ξενόπουλος ἀντιτάσσει στοῦς τέσσερες τῆς ἄλλης ἐπιτροπῆς τό βαρὺ ὄνομα καί τή βαρύτερη σκιά τοῦ ποιητῆ.

Καλλιόπη Σκαρίμπα

ΤΟ ΑΛΛΟ ΤΑΞΕΙΔΙ

Στὸν ἀδερφό μου ΓΙΑΝΝΗ

Λοιπὸν τὸ πλοῖο χάθηκε καὶ δὲ θὰ φύγω. Ἀλήθεια
καινούργιον ἥλιο γιὰ νὰ ἰδῶ· ξένα πουλιά. Θὰ μείνω.
Θὰ μείνω πάλι νὰ μοῦ λὲς γνώριμα παραμύθια
χιλιοπωμένα πὺν ἱστορᾶς μὲ κεῖνο σου τὸ φῖνο

ταλέντο πῶχες στὶς ψευτιές! Γι' ἀτέλειωτ' ἀκρογιάλια
μιᾶς ξένης γῆς σὰν ζουγραφιά ἢ σὰν ὀπτασία πὺν μοιάζει
πὺν οἱ παναγιές της σὲ κοιτᾶν πίσ' ἀπ' τὰ μανουάλια
γλυκὰ στὰ ρημοκκλήσα της τὶς ὥρες πὺν βραδυάζει.

Ἦ νὰ μοῦ λὲς κι' ὅλο νὰ λὲς γιὰ κάποια πολιτεία
γιὰ τὴ χαμένη Οὐγκιαζὶν πὺν βούλιαξε. Τί κρῖμα
καὶ νᾶναι σὰ νὰ μ' ὀδηγᾶς. Τί τραγωδία ἀστεῖα!
φανταστικὰ στοὺς δρόμους της τοὺς κούφιους μ' ἄδειο βῆμα.

Κι' ἐνῶ θὰ λυώνω ἀκούγοντας κοντὰ σου μαγεμένη
γι' αὐτὰ τὰ ὠραῖα καὶ τ' ἄφταστα πὺν δὲ θὰ ἰδῶ ποτέ μου,
ὅλο ἡ ψυχὴ μ' ἀχόρταγη – θολὸ θὰ τὸ περμένει
κάποιο καράβι νὰ φανεῖ! ὦ τί εἰρωνία Θεέ μου!

Μὰ τί; Μιὰ νύχτα ἀδιάφορη σ' αὐτὰ τὰ παραμύθια
θὰ γείρω καὶ θὰ ὄνειρευτῶ κάποι' ὄνειρο ἄλλο... ἄλλο.
Καὶ θὰ σ' ἀφίσω ἐδῶ νὰ κλαῖς. Ἐνῶ ἀπ' τὴ Δύσι ἀλήθεια
κάποια σειρῆνα τὸ ὕστατο θὰ μοῦ σφυράει σινιάλο.

Σημείωση. Ἡ Καλλιόπη Σκαρίμπα –πέρυσι ἔκλεισαν εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό της– πρωτοπαρουσιάστηκε στὰ γράμματα ἀπὸ τὸ περιοδικό *Εὐβοϊκά Γράμματα* στὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς. Συνεργάστηκε κυρίως μὲ τὴ *Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά*. Ἐγράψε κι ἔζησε ὑπὸ τὴν σκιά τοῦ ἀδελφοῦ της. Τὸ καράβι «Τοῦ ἄλλου ταξειδιοῦ», πὺν ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὴ συλλογὴ της *Ἡ σιωπὴ τῶν Οὐρανῶν* (1949), εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ θολὰ καράβια τοῦ Γιάννη, ὡστόσο ἔχει καὶ ἡ Καλλιόπη ἓνα μερτικό πλοιοκτησίας. Ἡ στίξη εἶναι ταραγμένη, ἀλλὰ δὲν ἔγινε καμιὰ ἐπέμβαση.

Ν.Γρ.

Τα ανδρείκελα της παραμυθίας και η «ανατροπή του Πλατωνισμού»

του Συμεών Γρ. Σταμπουλού

Η τέχνη έχει τον χαρακτήρα, την οντότητα μιας άτεκνης μαριονέτας. Εμφανίζεται άχρονη, σκοτεινή. Μία «φυγηδόν» επιστροφή στον Παράδεισο, όπου όλοι οι ημερολογιακοί δείκτες και τα ημερολόγια καταστρέφονται και τελούν υπό απαγόρευση. Αλλά πριν, εμφανίζονται επί σκηνής δύο πασίγνωστα «Αυτόματα» και μία μορφή ανθρώπου που αυτοσυστήνεται ως ο τρίτος της παρέας και μας παροτρύνει να δούμε και να θαυμάσουμε: «Όλα είναι τέχνη και Μηχανισμός» (Büchner). Να βγούμε από το ανθρώπινο σχήμα, να προσχωρήσουμε στην ανοίκεια περιοχή, εκεί που κατοικούν τα «Αυτόματα». Ο δρόμος της τέχνης, ο δρόμος της ποίησης είναι εκ προοιμίου αυτός των «Αυτομάτων». Εκεί η τέχνη λησμονεί εαυτήν (*ein selbst vergessenes Ich*) και προσχωρεί στο Τρομώδες (*Unheimliche*), στο Ανοίκειο: στην Άβυσσο, στην κεφαλή της Μέδουσας που αναζητεί τον Απέναντι, τον Άλλο, σ' έναν απελπισμένο διάλογο. Το ποίημα στο φως της ουτοπίας. Κι ο καιρός; Καιρός των ανατροπών (*es ist Zeit, umzukehren*). Κάθε τι, κάθε ανθρώπινη παρουσία, είναι για το ποίημα μορφή αυτού του Άλλου.

Ο ασθματικός και αινιγματικός αυτός λόγος αποτελεί μία επιλεκτική μεταφορά της ομιλίας που έκανε ο Paul Celan (1920-1970) στις 22 Οκτωβρίου 1960

Το άρθρο του Σ. Σταμπουλού είναι επεξεργασμένο απόσπασμα της διδακτορικής του διατριβής με τον τίτλο «Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα», που εκπονήθηκε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών υπό την εποπτεία του καθηγητή κ. Π.Δ. Μαστροδημήτρη.

στην πόλη Darmstadt, όταν του απονεμήθηκε το βραβείο Georg-Büchner¹. Ο Celan είχε ήδη την προσοχή του στραμμένη στη γέφυρα του Σηκουάνα, απ' όπου δέκα χρόνια αργότερα θα έκανε το μοιραίο διάβημα.

Σκοπός αυτού του σημειώματος δεν είναι να συστοιχιστούν η Pont-Neuf και η γέφυρα του Ευρίπου. Μάλλον κάτι περισσότερο. Ασφαλώς ο Celan δεν γνωρίζει τον λογοτεχνικό κόσμο του Σκαρίμπα, τα οιστρηλατημένα και τραγικά στην παρέλασή τους αθύρματα, τους τσιρκολάνους, τους συναρμολογημένους ήρωες, την πολιτεία του Chagall, αυτήν των χρωμάτων και της κιμωλίας. Αν δεν απαντά στον μηδενιστικό για την ποίηση μετά το Auschwitz αφορισμό του Adorno², τότε επαναφέρει στις πλεονάζουσες όσο και αμήχανες μετά τον πόλεμο θεωρίες περί τέχνης τον δραστικό λόγο του Heinrich von Kleist (1777-1811) στο δοκίμιό του «Για το θέατρο της Μαριονέτας»³.

Ο Kleist προκρίνει την «κούκλα-μαριονέτα» (Puppe), το άθυρμα στα χέρια του καλλιτέχνη (Maschinist), ως την ανώτερη μορφή χάριτος (*natürliche Grazie*), ιδανικό φορέα αισθητικής εις βάρος όλων των (ζωντανών) χορευτών και δη των ικανότερων και δημοφιλέστερων. Ο λόγος είναι πως η «κούκλα» ουδέποτε ακκίζεται (*ziehen*). Ο ακκισμός, η επίδειξη, το στόλισμα εμφανίζονται τη στιγμή που η ψυχή (*vis motrix*) μετατοπίζεται από το κέντρο βάρους της κίνησης. Η μετατόπιση είναι το σύμπτωμα του προπατορικού αμαρτήματος, οπότε το χρέος μας είναι να δοκιμάσουμε εκ νέου τον καρπό από το δέντρο της Γνώσης, προκειμέ-

νου να επιστρέψουμε στη χαμένη αθωότητα, στον αντίποδα της βαρύτητας (*das Antigrave*). Η μαριονέτα, παρ' ότι εξαρτημένη, αυτονομείται, ενωτίζεται τον καλλιτέχνη και ίπταται χορεύοντας, επειδή η δύναμη που την ανυψώνει, είναι μεγαλύτερη από το βάρος που την δένει στη γη. Ο Kleist θα απαλλαγεί κι αυτός εκουσίως από το επίγειο βάρος του, προκειμένου ίσως να επιβελιώσει τον συλλογισμό του πως στην πίσω πλευρά του Παραδείσου υπάρχει μία πόρτα ανοιχτή.

Τον «θίασό» του θα τον αναλάβει ο E.T.A. Hoffmann (1776-1822), θα βαφτίσει μία «κούκλα» του Olimpia και θα την αφήσει να γλιστρήσει στη ζωή των ανθρώπων, να τους αποκαλύψει –με μοιραίες γι' αυτούς συνέπειες– την φενάκη του αισθητού, του λογοκρατούμενου βλέμματος («Der Sandmann»)⁴. Πρώτη εξέγερση του κόσμου των ειδώλων απέναντι στο Αρχέτυπό τους.

Το 1925 μεταφράζονται στην ελληνική και κυκλοφορούν τρία διηγήματα του Hoffmann με τίτλο «Τα Παραμύθια»⁵. Το εν λόγω διήγημα, «Ο άνθρωπος με την άμμο», θα μεταφερθεί από τον Σκαρίμπα, με εμφανείς τις αντιστοιχίες σε επίπεδο ηρώων και πλοκής, στο μυθιστόρημα *Το σόλο του Φίγκαρω*, το οποίο ωστόσο διατηρεί την αυτονομία του. Η ερμηνεία αυτής της σχέσης καθώς και η δεξίωση του Hoffmann στο λογοτεχνικό σύμπαν του Σκαρίμπα παρουσιάζονται αλλού⁶. Εδώ πρέπει συνοπτικά να υπομνησθούν:

— η εξαιρετική συγκυρία της υπαινικτικής αναφοράς του Σκαρίμπα στο πρόσωπο του S. Freud, ο οποίος αφιέ-

ρωσε μία σημαντική μελέτη στο «Der Sandmann» με τον τίτλο «Das Unheimliche», όρο που χρησιμοποιεί και ο Celan, για να προσδιορίσει την τέχνη

— η Olimpia / Νίνα Δολόξα που ως μουσικό «Αυτόματο» και κοπέλα εξαιρετικής ομορφιάς αποτελεί το πρότυπο της *χάριτος* (Grazie) στην μαριονέτα του Kleist

— η δυσλεξία της Olimpia και η επιθυμία του Αντώνη Σουρούπη, του σκαριμπικού “Φίγκαρω”, να γράψει *καμμιά Συλλογή ποιημάτων με τον τίτλο “Σιωπία”*, συνιστούν αλληπάλληλες συνδηλώσεις: άρνησης του λόγου και της γραφής ή υποκατάστασής των από το «είδωλο», το «αντίγραφο» του Δημιουργού/συγγραφέα.

Ας μείνουμε στο τελευταίο. Το είδωλο, το απείκασμα, εξεγείρεται κατά του Δημιουργού/συγγραφέα διασαλεύοντας ή και ανατρέποντας την κοσμική (όχι μόνο λογοτεχνική) τάξη. Μία ηρωίδα του Balzac διαμαρτύρεται στον συγγραφέα για την δυσφήμιση του ονόματός της (P. Louys). Αναλόγως και ο Σκαρίμπας διαπιστώνει με θλίψη την απόδραση μιας ηρωίδας του απ’ την πινακοθήκη της γραφής του. Αλλού συγχέει την εικόνα μιας ηρωίδας του με ένα αυθαίρετο ομοιότυπο που εκείνη προβάλλει ως πραγματικό. Και οι δύο φιγούρες στεγάζονται κάτω απ’ το ίδιο όνομα: Δολόξα, δηλωτικόν μιας παγίδευσης και μιας απόκλισης. Οι μαριονέτες του Kleist κλέβουν την ψυχή του καλλιτέχνη (Maschinist) και ορχούνται χωρίς να υπακούουν στα κελεύσματά του. Η Olimpia, μοναδική ακροάτρια των ποιημάτων που της εμπιστεύεται ο ήρωας του Hoffmann, σφετερίζεται τις λέξεις του και το φως του, γεγονός που τον οδηγεί σε αυτοκτονία.

Εν ολίγοις, η εικόνα μετατρέπει το κατασκευαστικό αστείο του Δημιουργού σ’ ένα ασταμάτητο σε βάρος του γέλιο. Είναι τα αλληπάλληλα ομοιώματα του «θεού» που ξεσπούν σ’ ένα γέλιο εκρηκτικό, θανατηφόρο, απέναντι στον «Δημιουργό», όσο αυτός διατείνεται την μοναδικότητά του⁷. Στην περπτωση της γραφής το δυαδικό σχήμα “Ιδέα - εικόνα” και “πρότυπο - είδωλο”

μεταφέρεται στο “συγγραφέας - φαντασιακό” (κατά προσέγγισιν του πλατωνικού *φαντάσματος*), όπου το τελευταίο, σύμφωνα με την αρχή πως *μόνον οι διαφορές μοιάζουν μεταξύ τους*, εσωτερικεύει την διαφορά του από τον γεννήτορα και παύει να αποτελεί ένα απλό *έκτυπο* της σκέψης του. Η γραφή γίνεται η άδολη, άτεκνη μαριονέτα που δραπετεύει με την *τρομάδη χάρη* της από τα χέρια του δημιουργού της. Η αυτονόμηση αυτή την δρομολογεί επ’ άπειρον σ’ ένα “χαοτικό κόσμο” ασταμάτητων εκκεντρώσεων, νοημάτων που αίρονται και ανασυντάσσονται κυκλοφορώντας με άνεση από την αδολεσχία της σχιζοφρένειας στην *αλαλία* ενός, π.χ., Hölderlin, ο οποίος, την μακρά εκείνη περίοδο της σιωπής, αρνήθηκε το όνομά του, δηλαδή τον Δημιουργό/Hölderlin, απελευθερώνοντας κατ’ αυτόν τον τρόπο το έργο του.

Ο G. Deleuze, στον οποίο οφείλεται αυτός ο συλλογισμός, ξαναδιαβάξει τον Σοφιστή του Πλάτωνος ξεκινώντας όχι τόσο από την πρόθεση όσο από το κινούν αίτιο: «Μέσα από την εργώδη περιδιάβαση στον κόσμο του “φαντάσματος” και σκύβοντας πάνω από την άβυσσό του, ανακαλύπτει ο Πλάτων, σε μία στιγμιαία αναλαμπή, ότι αυτό δεν αποτελεί απλώς ένα κακέκτυπο, αλλά ότι θέτει εκ νέου υπό συζήτησιν τις έννοιες του ειδώλου, του προτύπου και του αρχετύπου. Ο τελικός ορισμός του Σοφιστή μάς οδηγεί σ’ εκείνο το σημείο, όπου η διαφορά του απ’ τον Σωκράτη δεν είναι πλέον διακριτή. Ο είρωνας διαλέγεται με σύντομα επιχειρήματα... Μήπως ο Πλάτων δεν υποδεικνύει κατ’ αυτόν τον τρόπο την ανατροπή του Πλατωνισμού;»⁸. Ο Deleuze παραπέμπει ακολούθως στο κρίσιμο πλατωνικό συμπέρασμα που κατά μίαν έννοια άνοιξε τον δρόμο στη Νέα Κριτική:

ΞΕ. Και τούθ’ ημών απορουμένων έτι μείζων κατεχύθη σκοτοδινία, φανέντος του λόγου του πάσιν αμφισβητούντος ως ούτε εικών ούτε είδωλον ούτε φάντασμ’ είη το παράπαν ουδέν διά το μηδαμώς μηδέποτε μηδαμού ψεύδος είναι.

ΘΕΑΙ. Λέγεις αληθή⁹.

Η φιλοσοφία που οικοδομείται επά-

νω στον μεγάλο «είρωνα», είναι προδικασμένη να ανατραπεί από το ηχηρό, ειρωνικό του γέλιο. Η εξάλειψη των ιεραρχιών και των “διαφορών”, η δύναμη ταυτοποίησης του αληθινού με το ψεύτικο, του πραγματικού με το φαντασιακό, επαληθεύεται από την γραφή-μαριονέτα που ορχείται σ’ ένα *χάος* σημασιών υπερβαίνοντας συχνά τις προθέσεις του δημιουργού της. Εν προκειμένω, ο δημιουργός/Σωκράτης υποκρίνεται ότι αγνοεί αυτόν τον κανόνα και αφήνεται να αναιρεθεί και καταδικασθεί από την γραφή του, γεγονός που αποτελεί και τον προσωπικό του θρίαμβο. Στα δικά μας μέτρα ο μεγάλος είρωνας είναι ο Σκαρίμπας (χωρίς μ’ αυτό να εννοούνται οι ειρωνικές παράμετροι της γραφής και του ύφους του), ο οποίος δια της γραφής του ειρωνεύεται υπονομευτικά το φάντασμα της γραφής και, διαισθανόμενος τον θάνατό του, βλέπει τα *ανδρείκελά* του, τα “χαρτονόμουντρα”, να *ταξιδεύουν στο άπειρο* (η έκφραση δική του ως παραμυθητικός λόγος προς εαυτόν). Ασφαλώς η εικόνα ολοκληρώνει τον κύκλο που άνοιξε κάποτε ο Heinrich von Kleist απελευθερώνοντας τις *χαρίεσσες* (graziösen) μαριονέτες του από το γήινο βάρος τους, από τον αμαρτωλό δημιουργό, του οποίου η αμαρτία ζητεί επιμόνως να ενοικήσει στο ίδιο του το έργο. Κι αυτό το διαισθάνθηκε, όσο λίγοι, ο Γιάννης Σκαρίμπας, τη στιγμή που είδε το «Αποίκια», εκείνο το πλοίο-φάντασμα της γραφής (του), να *υψώνει πλώρη θολή μες στα χάη φεύγοντας όξω απ’ τα όρια του κόσμου*.

ΜΑΡΙΑΜΠΑΣ: Η ΨΕΥΔΟ-ΑΝΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΥ

Ή ΤΟ ΚΑΤΑΦΡΟΝΕΜΕΝΟ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Μία ηρωίδα απευθύνεται στον Μαριάμπα: *Είναι αλήθεια ότι παρασύρθηκα πρόστυχα σ’ αλληλογραφία μαζί σας. Μου το ζητήσατε σεις μέσον του καταφρονεμένου “Μπουκέτου”* (σ. 92)¹⁰.

Η αναφορά στο κατ’ εξοχήν περιοδικό του φτηνού ρομάντζου του Μεσοπολέμου, ιδίως του «εξ ανωνύμου Γαλλικού», δεν ηχεί περιπαικτικά ή υποτιμη-

τικά. Η λέξη «ρομάντζο» απαντάται έξι φορές στο *Μαριάμπας* αντικαθιστώντας συχνά το «μυθιστόρημα». Ο Μαριάμπας χαρακτηρίζει την εγκιβωτισμένη στο μυθιστόρημα διήγησή του «ρομάντζο υπέροχο» (σ. 30). Ρομάντζο ονομάζει και το έργο του Balzac «*La Femme Supérieure*». Αλλού αποδίδει στο ρομάντζο του την εικόνα ενός γοητευτικού μυθιστορήματος (σ. 73), αναλογικά προς το οποίο αυτοχαρακτηρίζεται και ως «γοητευτικός συγγραφέας» (σ. 154).

Τα στοιχεία αυτοαναφορικότητας που υπάρχουν στο μυθιστόρημα, μας επιβάλλουν να ερμηνεύσουμε μεν την παρουσία του ρομάντζου, ως όρου και υλικού πλοκής, με στόχο την παρωδήση του είδους, αλλά είναι ακριβώς αυτή η πρόθεση με την οποία ο Μαριάμπας παρωδεί, ως προσωπείο, εαυτόν. Η συστοίχιση ρομάντζου - Μαριάμπα ακυρώνει την παρωδία, αφού τα υλικά πλοκής ως την οριστική φυγή του Μαριάμπα αυτοεξαντλούνται ως υλικά παρωδίας και καταλήγουν στην κυριολεξία ενός υφολογικού αντικομπορισμού. Η εύστοχη παρατήρηση, στο Σημείωμα της Επιμελήτριας, ότι σε ολόκληρο το μυθιστόρημα επανέρχονται τα θεματικά κλισέ που απαντούν σ' αυτό το είδος της λογοτεχνίας (το ρομάντζο), όπως είναι οι φανταστικοί έρωτες, οι ερωτικές παρεξηγήσεις που οφείλονται σε παρανόηση ταυτότητας κ.λπ., δεν αποτελεί επαρκή ένδειξη παρωδητικής λειτουργίας, αν σ' αυτήν -με δεδομένη την υψηλή αυτοαναφορικότητα του έργου- δεν συμπεριληφθεί και ο συγγραφέας ως φορέας της γραφής και εννοούμενος αναγνώστης της ταυτοχρόνως. Διαφορετικά έχουμε να αντιμετωπίσουμε μία γραφή που θέλει να αναιρέσει την γραφή στο σύνολό της. Αντιθέτως, τα δεδομένα συνηγορούν σε ένα είδος μυθιστορηματικής γραφής που παρωδεί τον βαθύτατο ρομαντισμό της, όχι για να τον αναιρέσει, αλλά να τον ανανεώσει υφολογικά, έτσι που η τελική εντύπωση να αφορά στο γλωσσικό παιχνίδι και όχι στο θεματικό cliché. Όπερ και εγένετο. Σπανίζουν οι κριτικές αναφορές στη σχέση του Σκαρίμπα με το ρομάντζο.

Στο διήγημα της Claude Orval «Απόψε στις οχτώ», που δημοσιεύτηκε στο

περ. *Μπουκέτο*¹¹, εντοπίζεται μία ενδιαφέρουσα πηγή της ψυχογραφικής εικόνας της αυτοκτονίας του Μαριάμπα: Στην αυτοβιογραφική μαρτυρία του ο Παύλος Σεβεράκ που έχει διωχθεί βιαίως από τον κτηνώδη πατέρα του, υποφέρει όχι από την έλλειψη της εστίας, αλλά από την απουσία της τρυφερότητας και στοργικής μητέρας του προς την οποία εκδηλώνει αισθήματα λατρείας. Μητέρα και γιος συναντώνται κρυφά με τον φόβο της ανακάλυψής των από τον πατέρα: *Στο περίπτερο εκείνο ωρίζαμε τις σύντομες κρυφές συναντήσεις μας. Εκεί βλέπαμε επί δύο ολόκληρα χρόνια με τον φόβο πάντα μήπως μας ανακαλύψει ο πατέρας μου.* Οι συναντήσεις ορίζονται στον κήπο της εστίας. Ο Παύλος *πηδά νύχτα τον τοίχο, δρασκέλα τον κήπο σαν κλέφτης και πέφτει στην αγκαλιά της μητέρας του.* Τα ραντεβού ρυθμίζονται με σημειώματα που στέλνει ο ίδιος: *Απόψε στις οχτώ.* Ανακαλύπτοντας ένα σημείωμα ο πατέρας τον εκλαμβάνει ως εραστή και αποφασίζει να τον σκοτώσει: *Έπειτα με είδε να πηδάω τα κάγκελα, χωρίς φυσικά να με αναγνωρίσει, και να πέφτω στην αγκαλιά της. Τότε πυροβόλησε...*

Μάνα και γιος συμπεριφέρονται ως εραστές. Αν η συγγραφέας τοποθετήσει τον αναγνώστη στην οπτική γωνία του πατέρα, η ενοχή και η μοιχεία επισημοποιούνται. Ο Παύλος αναζητεί στο πρόσωπο της μητέρας του την ιδανική ερωμένη. Η εκδίωξή του από την εστία έχει κατά βάθος ικανοποιήσει το αίσθημα της αυτοενοχής, την ανάγκη του να εκτεθεί στον κίνδυνο και στο ενδεχόμενο μιας τιμωρίας. Ομοίως ο Μαριάμπας είναι ο εκδιωγμένος από την εστία. Περιφέρεται διαρκώς αναζητώντας την ιδανική ερωμένη και, όταν την ανακαλύπτει, σκηνοθετεί την ενοχή και την τιμωρία του. Είναι ο «μεγάλος κατακτητής των γυναικών, ένα είδος Δον Ζουάν, που κατά βάθος δεν ζητά σε μία γυναίκα παρά μόνο μία. Τη μητέρα. Κι η ικανοποίηση της επιθυμίας αυτής είναι ακατόρθωτη»¹². Προηγουμένως έχει επιδιώξει την αυτοενοχοποίησή του στα μάτια όλων των γυναικών. Γίνεται κλέφτης βιολετών και γοβακιών. Ορίζει νύχτα το ραντεβού του θανάτου

του. Οπλίζει τον θύτη του. Πηδά τον τοίχο αναζητώντας την ιδανική ερωμένη. Ο Μαριάμπας στερείται πατρός. Η απουσία του πατέρα από την γραφή-μνήμη ισοδυναμεί με τον θάνατό του. Ο Μαριάμπας λοιπόν, που εκλαμβάνεται ως ο «φαρμακός» της πόλης, έχει άλλωστε ταυτιστεί με το θείο Τραγί, είναι ο νέος Οιδίπους που έχει σκοτώσει τον πατέρα του¹³. Είναι αξιοσημείωτο ότι όλοι οι ήρωες του Σκαρίμπα στερούνται πατρός¹⁴, ενώ η μορφή της μητέρας, παρ' ότι διαρκώς απούσα, όταν δηλώνεται, είναι απείρως τρυφερή και νοσταλγείται βασανιστικά. Όταν η μάνα παρακαλεί τον διαρκώς περιπλανώμενο γιο της: *Μη δεν έρθεις πάλι το μεσημέρι παιδί μου, αυτός γνωρίζει το πεπρωμένο της αλητείας του: Μάνα, αχ μάνα. Δεν έχω πια δάκρυα να σου βρέξω τα πόδια σου, μήτε κόμη μακριά να στα σκουπίσω κατόπι. Μάνα δεν λοιπόν το εννοείς πόσο είμαι βαθεία δυστυχής;*¹⁵

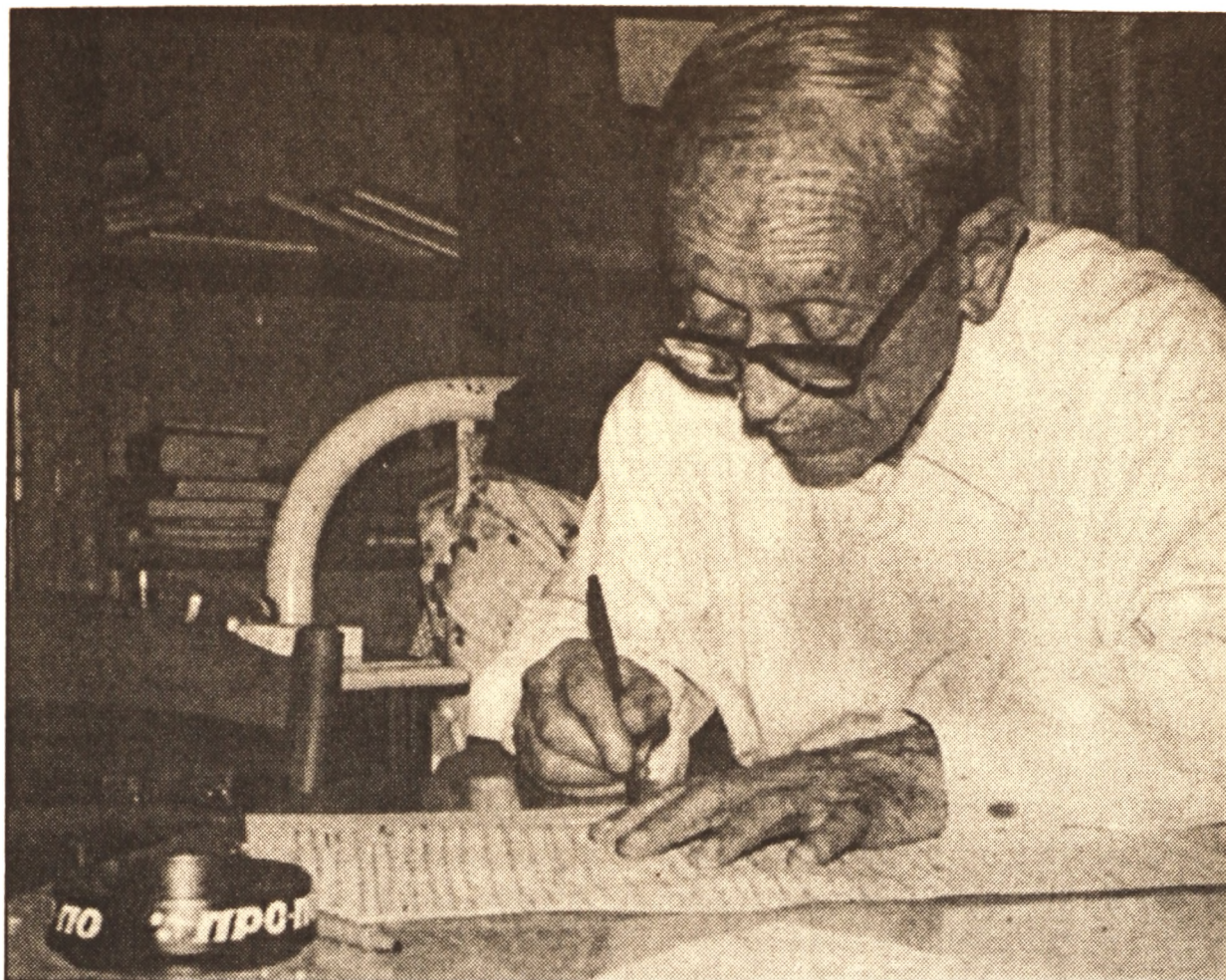
Ψυχογραφικά οι δύο εικόνες ταυτίζονται. Ο Παύλος-Μαριάμπας αναζητώντας το πρότυπο της θηλυκής τρυφερότητας εκτίθεται συνειδητά στον κίνδυνο που του επιβάλλουν τα αισθήματα ενοχής. Επιθυμεί και σχεδιάζει παντί τρόπω την τιμωρία του, επειδή αρνήθηκε τον πατέρα.

Το στοιχείο του ρομαντισμού είναι διάσπαρτο, πέρα από την περιγραφική διάθεση, σε ολόκληρη την πεζογραφία του Σκαρίμπα. Υπενθυμίζονται οι αναφορές στον V. Hugo, οι αμαξοστοιχίες (το κατ' εξοχήν μέσο των ρομαντικών), το «πλοίο-φάντασμα» που καταργεί τον τόπο και τον χρόνο, η άγνωστη Κυρία με το όνομα «Χίμαιρα», η διαρκής επίκληση μιας clownerie του παρελθόντος, τα ραντεβού στην αιωνιότητα ή ο αρρεβώνας με την Άβυσσο, η στενή, όπως θ' αποδειχθεί, σχέση με τον κόσμο του E.T.A. Hoffmann, οι συχνοί και δεόντως ρομαντικοί αυτοχειριασμοί, οι επικλήσεις του ιστορικού και αυθεντικού, ως παρόντος στη συνείδηση του συγγραφέα, κόσμου του παρελθόντος.

Το στοιχείο της περιπλάνησης, ως ρομαντικής φυγής, επιβάλλεται ως το άγχος εμπρός στο αδήριτο του χρόνου. Η αντίδραση του συγγραφέα, πέρα από την φυγή που ορίζει την φύση του, είναι αντιφατική: είτε καταργεί πλήρως τον

χρόνο εξαρθρώνοντας υπέρ της αιωνιότητας τους δείκτες, είτε αποφασίζει να τον ελέγξει πλήρως επιβάλλοντας ο ίδιος τους όρους. Στο *Μαριάμπας* όλα υπόκεινται στην αιτιοκρατία ενός ημερολογιακού χρόνου που υπολογίζεται και ελέγχεται με μεγάλη σχολαστικότητα. Στην Σημείωση του Συγγραφέα, ως Επίμετρο της α' έκδοσης, αφού δικαιολογήσει το αναπόφευκτο των λαθών, ο Σκαρίμπας αισθάνεται την ανάγκη να προτείνει μία χρονολογική διόρθωση, για να μη διασαλευθεί η αλληλουχία των γεγονότων: «Μόνο τούτο έχω απαραίτητο: Η χρονολογία της 10539 διαταγής (στη σελίδα 38) αντίς ως 17 Μαρτίου 1934 που είναι εκεί, να παρθεί ως 17 Μαρτίου 1933 που είναι το σωστό». Προβλέπει με ακρίβεια την ημερομηνία θανάτου της Ζαλούχου: «Στις 15 του Μάη του έτους 1935... θα πεθάνετε...». Όλα τα συμβάντα που δομούν τον μύθο ορίζονται την 15η ενός μήνα, τότε που το φεγγάρι βρίσκεται ακριβώς στην έλλειψή του μισό, και μ' αυτό συναντώνται όλοι οι αυτόχειρες του μυθιστορήματος. Πρόκειται για την ρομαντική σύμπτωση του επίγειου ωρολογιακού δείκτη με την συμπαντική αχρονικότητα πιστοποιημένη από τον κατ' εξοχήν μάρτυρα των εραστών και των μανικών: την Σελήνη.

Στοιχείο ρομαντισμού αποτελεί και η σχέση με την μουσική. Το κλειδοκύμβαλο και το βιολί εκκοσμικεύουν την φυγή των ηρώων ή τους αποχαιρετούν. Συχνά ηχούν ανιμιστικά: *Η Μύγια ήταν τώρα βιολί. Πριν ήταν πιάνο (Κομμωτής Κυριών)*. Ο ήρωας ονειρεύεται να γίνει κουρδιστής πιάνων ή βιολιών, ακούει Σούμπερτ, Βέρντι, Μότσαρτ, Βάγκνερ. Η ορχήστρα του ενισχύεται από μία φουσαρμόνικα που αλλάζει το κάντο, μία «τόμπα» του Κόγκο, τα μπρούτζινα πιάτα της τζαζ, τον θούριο των τακουνιών, μία κορνέτα που προστάζει σιωπή, ένα φλάουτο που παίζει το σόλο του Φίγκαρω, ένα καλάμι του Πάνα με τρεις οπές, μία σαρμόνικα ή μία ρομβία κοριτσιίστικης φωνής, ένα σοξοφών αναγγέλλον χαιρώ εμβατήριο, τα σουράβλια των σειρήνων, τα βιολιά των χαράματων, την μουσική που δεν ακούγεται, τις καρμούζες που δεν βγάζουν άχνα, το ταμπούρλο του στήθους, την πένθιμη μου-

σική των τροχών, το αρμόνιο της Χαλκίδας που παιχνιδίζει τα εμβατήρια του ρίγους..., κι όλα αυτά λες κι η ζωή στον πλανήτη μας ήταν καμμιά υπόθεση τζαζ. Αλλά και οι επιδόσεις του ήρωα σε γνωστά ή όχι μουσικά μοτίβα πολλών ειδών είναι θαυμαστές: Preludio της Musika fiesta της Ρώμης, μία σερενάτα του Σούμπερτ, φινάμπερς και «ρέκβιεμ» του Βέρντι, Ρίντι Παλιάτσο του Λεονκαβάλλο, σόλο του Φίγκαρω, φούγκα του Μότσαρτ, φαμφάρα του Κη, μαζούρκα του Νότου, καντάδες του Πάερ, εγγλεζόπρεπο μπη-μποπ, σερενάτα των τάφων, ο πετών Ολλανδός του Βάγκνερ, η φθινοπωρινή ρούμπα, μία γοργή φούγκα πιάνου του Μπαχ, ένα εμβατήριο ρίγους, η στικτή μουσική μιας ραπτομηχανής, ένα καντάμπιλε αντάντε, ένα γλυκύτατο βαλς...

Η ρομαντική ατμόσφαιρα του Σκαρίμπα ενισχύεται σημαντικά μετά τον θεματικό έλεγχο των αισθηματικών περιοδικών και ρομάντζων του Μεσοπολέμου. Πολλά απ' αυτά τα θέματα θα αποτελέσουν θεματική πηγή της ύστερης πεζογραφίας του, αν δεν οφείλονται σε σύμπτωση ρομαντικής διάθεσης:

— «Ο Βρυκόλακας», διήγημα της Ειρ. Αθηναίας. Η επανεμφάνιση του νεκρού συζύγου στην άπιστη που λησμόνησε τον όρκο πίστης που έδωσε ενώπιον της Σελήνης¹⁶.

— «Ο πρώτος του έρωας», διήγημα του κ. Ανάποδου. Ο αυτοκτόνος για μια... κούκλα ψεύτικη των βιτρίνων¹⁷.

— «Ο ασχημάνθρωπος», διήγημα του Βορόβσκυ σχετικό με την μεταμόρφω-

ση του κτήνους σε υπήκοο της αγάπης¹⁸.

— «Κούκλος»: αναδρομή στην ιστορία του «Αυτομάτου»¹⁹.

— «Η κερένια κούκλα», διήγημα του Η. Magog. Τα απρόοπτα μιας κούκλας που εκλαμβάνεται ως ζωντανή²⁰.

— «Οπτασία», διήγημα της R. Ragnoni με θέμα την επανεμφάνιση του νεκρού συζύγου προκειμένου να τακτοποιηθούν εκκρεμότητες²¹.

— «Ο άνθρωπος που ήξερε», διήγημα του C. Farrere. Ο εθισμός στην παθολογία της απιστίας ως φαρμάκου «ανοσίας»²².

Στο περ. *Ο θεατής* φιλοξενούνται διηγήματα των P. Louys²³ και K. Hamsun²⁴. Το διήγημα του Νορβηγού «Όταν ήμουν βοσκός» φιλοξενείται στο περ. *Μπουκέτο*²⁵. Εκεί και το διήγημα του L. Caruana «Η γυναίκα του φονιά»²⁶. Ο Caruana έχει σοβαρή συμμετοχή στη σύλληψη του κεντρικού θέματος του μυθιστορήματος *Το Βατερλώ*...

Στην εφημ. *Ελευθεροτυπία* (1.3.1984) η Λ. Ζωγράφου ανακοινώνει ότι βρίσκεται στην κατοχή της αυτοβιογραφικό κείμενο του Σκαρίμπα, γραμμένο μετά το 1951, σχετικό με το οικογενειακό του καθεστώς. Επιγράφεται: «Η τιμή – όχι του Σούντερμαν». Ο τίτλος παραπέμπει στο θεατρικό έργο *Η τιμή* του H. Sudermann (1857-1928), παράσταση του οποίου φιλοξενήθηκε και στη Χαλκίδα, σύμφωνα με ανακοίνωση της εφημ. *Παλίρροια* (24 Ιαν. 1900)²⁷. Το έργο (*Die Ehre*, 1888) μεταφράστηκε στην ελληνική από τον Μπ. Άννινο και κυκλοφόρησε το 1930 από τον εκδ. οί-

κο Ελευθερουδάκη. Στο περ. *Μπουκέτο* δημοσιεύεται το διήγημα του Sudermann «Η κυρία του τραίνου»²⁸, όπου ο αποχαιρετισμός των συζύγων στο τρένο κλείνει και το ερωτικό τους κεφάλαιο²⁹. Αργότερα ο Σκαρίμπας θα στεγάσει ένα θεατρικό του έργο κάτω απ' αυτόν τον τίτλο (Κέδρος, 1980).

Τα ενδεικτικά δημοσιεύματα που αναφέρθηκαν εδώ, τροφοδότησαν με αξιοθαύμαστη αντοχή την πεζογραφία του Σκαρίμπα σε συνδυασμό με την «Αισθηματική Βιβλιοθήκη Αυτοτελών Μυθιστορημάτων» που εκόρεσε την εύκολη ρομαντική ανάγνωση με διάθεση εκμετάλλευσης. Ο Σκαρίμπας εθέλγεται τόσο από τους κλασικούς της Λογοτεχνίας όσο και από το απροσδόκητο της ασθματικής των ρομαντικών επιφυλλίδων γραφής. Ως γνήσιος απόγονος των κλόουν ο ήρωάς του γνωρίζει να τιμά ακόμη κι αυτό που είναι υποχρεωμένος να παρωδήσει:

Ω, αττραξιόν: η χειρονομία του μ' άρεσε. Ήταν παρμένη απ' ευθείας από το ρομαντικό μυθιστόρημα. Ανταποκρίθηκα λοιπόν στην περίσταση. Κάνω μια πικάντικη υπόθεση, απλώνω σαν φτερούγες τα χέρια, και προχωρώ πίσω-κωλα: Ταπεινότητας δούλος σας κύριε... (Το θείο Τραγί, 1993, σ. 68)

Λειψία, Δεκέμβριος 2003

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- Paul Celan, *Der Meridian*, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main 1961.
- Theodor W. Adorno, «Kulturkritik und Gesellschaft», στο: *Prismen*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 1955, σ. 31.
- Heinrich von Kleist, *Über das Marionettentheater. Theater und Interpretationen*, E. Schmidt Verlag, Berlin 1967. Πρώτη δημοσίευση στο: *Berliner Abendblätter*, 12-15.12.1810.
- E.T.A. Hoffmann, *Der Sandmann* (πρώτη έκδοση 1817), *Fantasie- und Nachtstücke*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1964. Ομόλογα είναι τα έργα του Hoffmann «Nußnacker und Mauskönig», «Das fremde Kind», «Die Automate» που ανήκουν σε μία συλλογή 19 διηγημάτων και παραμυθιών με τον τίτλο «Die Serapionsbrüder» (1819-1821). Ο Κ. Καρυωτάκης μεταφράζει και δημοσιεύει στο «Περιοδικόν της Μεγάλης
- Ελληνικής Εγκυκλοπαιδείας» σε 4 συνέχειες (αρ. 124-127) το διήγημα «Ο Χαρτοπαίκτης» («Spielerglück») από τη συλλογή αυτή.
- Έ. Όφμαν: *Τα Παραμύθια*, μτφρ. Ν. Αδάκρυτος, εκδ. Γ. Παπαδημητρίου και Σίας, Αθήναι. Η έκδοση περιλαμβάνει τα: «Ο άνθρωπος με την άμμο» («Der Sandmann»), «Ο Βαρελάς της Νυρεμβέργης» («Meister Martin und seine Gesellen»), «Το χαμένο αντικαθρέφτισμα» («Die Abenteuer der Silvesternacht»).
- Συμεών Γρ. Σταμπουλού, «Το “νευρόσπαστο” του Hoffmann και η άρια του Νόστου», στο: Πηγές της πεζογραφίας του Γιάννη Σκαρίμπα (διδ. διατριβή / Παν. Αθηνών, 1997).
- P. Klossowski, *Le Baphomet* (1965), Gallimard, Paris 1987. Το λήμμα παραθέτει ο M. Blanchot στο «Le Rire des Dieux» («Το γέλιο των θεών»), *Nouvelle Revue Française*, Juli 1965.
- Gilles Deleuze, «Platon und das Trugbild», στο: *Logik des Sinns* (Logik du sens), Suhrkamp, Frankfurt am Main 1993, σ. 313-314. Αναφορά στο ζήτημα επιχειρεί ο J. Johnston στο δοκιμιακό άρθρο «Η μετάφραση ως είδωλο», που φιλοξενείται στο: «Ο Λόγος της Μετάφρασης», *Ανθολόγιο Σύγχρονων Μεταφραστικών Θεωριών*, επιμ.-μτφρ. Δ. Γούτσος, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001, σ. 226-228). Ο Johnston σχολιάζει σχετικά: Οι πλατωνικές αντιθέσεις μεταξύ Ιδέας και εικόνας, πρωτοτύπου και αντιγράφου..., χάνουν το θεμέλιό τους και καθίστανται αβάσιμες. Στην πραγματικότητα, η επιθυμία (του) να εξαλείψει τη «διαφορά» που εσωτερικεύεται στο είδωλο, είναι αυτό που οδηγεί τον Πλάτωνα στον «Σοφιστή» να παρακολουθεί στενά τα είδωλα και να τα καταπιέζει και να ανυψώνει την ταυτόσημη Ιδέα ή το αληθινό πρότυπο σε πρωταρχική πηγή (ό.π., σ. 228).
- Πλάτωνος, *Σοφιστής*, 264c. Αυτό το χωρίο έχει προφανώς υπ' όψιν του ο J. Derrida, όταν υποστηρίζει την αυτοδυναμία της γραφής απέναντι στον Πατέρα («La Pharmacie de Platon», *Tel Quel*, Paris 1972, τχ. 32, σ. 12 κ.ε., και τχ. 33, σ. 38. *Πλάτωνος Φαρμακεία*, μτφρ. Χ.Γ. Λάζος, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1990).
- Οι παραπομπές στο: Γιάννης Σκαρίμπας, *Μαριάμπας*, επιμ. Κ. Κωστίου, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1992.
- C. Orval, «Απόψε στις οχτώ», διήγημα, περ. *Μπουκέτο*, No 232, 13 Σεπτ. 1928, σ. 950.
- M. Βοναπάρτη, «Η λανθάνουσα ομοφιλοφυλία στο έργο του Poe», μτφρ. Αλ. Δρακουλίδη, στον τόμο *Ε.Α. Poe, Ποίηση και φαντασία*, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1982, σ. 115-133 (Η μελέτη εκδόθηκε στο Παρίσι το 1932 από τις εκδ. Densel & Steele).
- Για την σχέση του «Φαρμακού» με τον Οιδίποδα: R. Girard, *Le Bouc émissaire*, Grasset, Paris 1982, και του ιδίου: «Oedipe et la victime émissaire» στο *La violence et le sacré*, Grasset, Paris 1972 (Η βία και το Ιερό, μτφρ. Κ. Παπαγιώργη, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1991).
- Η μνεία του πατέρα στο μυθιστόρημα *Η μαθητευομένη των τακουνιών* γίνεται καθ' υπόμνησιν τρίτου και με στόχο την παρωδητική ταύτισή του με σκύλο, ιδιότητα που κληροδοτήθηκε με σταθερά τα ζωομορφικά γνωρίσματα στον γιο του Αφηγητή, ο οποίος χαρακτηρίζεται *σκυλοδόκιμος*.
- Γ.Σ., *Το σόλο του Φίγκαρω*, επιμ. Κ. Κωστίου, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1992, σ. 82.
- Περ. *Μπουκέτο*, No 3, 11 Μαΐου 1924, σ. 35.
- ό.π., No 5, 25 Μαΐου 1924, σ. 69.
- ό.π., No 27, 26 Οκτ. 1924, σ. 435.
- ό.π., No 34, 12 Δεκ. 1924, σ. 548.
- ό.π., No 206, 24 Μαρτ. 1928, σ. 285.
- ό.π., No 237, 18 Οκτ. 1928, σ. 1068.
- Περ. *Ο θεατής*, έτ. Α, τχ. 24, 4 Ιουλ. 1925, σ. 7.
- P. Louys, «Γιατί έμεινα ανύπαντρη», τχ. 10, 28 Μαρτ. 1925, σ. 13· (του ιδίου) «Η μυστηριώδης απαγωγή», ό.π., τχ. 29, 8 Αυγ. 1925, σ. 6.
- K. Hamsun, «Ζωή και θάνατος», ό.π., τχ. 17, 16 Μαΐου 1925, σ. 13.
- No 8, 15 Ιουν. 1924, σ. 123.
- No 2, 4 Μαΐου 1924, σ. 28.
- Κριτική παράστασης του έργου τον Αύγουστο του 1944 από το «Λυρικό» Θέατρο (Θίασος Μανωλίδου-Παππά) γράφει ο Άλκης Θρύλος· στο: *Το ελληνικό θέατρο*, Γ' τόμος 1941-1944, Ακαδημία Αθηνών, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα 1978, σ. 441-443.
- No 343, 30 Οκτ. 1930, σ. 1072.
- Την ίδια χρονιά εντοπίζεται το διήγημα του Sudermann «Μια γυναίκα» στο περ. *Πανόραμα* (Κάιρο, Αλεξάνδρεια, τχ. 33, σ. 38-39). Ομόλογό του, ατμοσφαιρικά, είναι και το διήγημα «Εκείνη εγέλα», που δημοσιεύτηκε το 1908 στην εφημ. *Ελευθερία* (Λευκωσία, 28 Νοεμ.).

Το δρυλικό έργο του αμερικανού συγγραφέα Έντουαρντ Άλμπερτ Γουόλφ παρουσιάζεται στο θέατρο Λαμπέτη σε σκηνοθεσία Γρηγόρη Βαλτινού. Ο Βαλτινός επιστρέφει στο έργο αυτό μετά από είκοσι χρόνια. Τότε είχε συμπρωταγωνιστήσει με την Τζένη Καρέζη και τον Κώστα Καζάκο σε σκηνοθεσία Ζυλ Ντασσέν στο θέατρο Αθήναιον, στον ρόλο του Νικ. Είκοσι χρόνια του χρειάστηκαν, όπως ο ίδιος λέει, για να επεξεργαστεί και να κατανοήσει το έργο αυτό. Το αποτέλεσμα τον δικαιώνει. Αυτή τη φορά από τη δέση του σκηνοθέτη αλλά και στον ρόλο του πρωταγωνιστή, του Τζωρτζ, έρχεται να προσαρμόσει το έργο στην αισθητική του και στην ανάγκη του να επικοινωνήσει με το σημερινό κοινό.

Χωρίς φόβο

Το έργο αυτό, όπως πολύ σωστά έχει εκτιμήσει η θεατρική κριτική, είναι μία εύστοχη, προσεκτικά επιλεγμένη και αξιοθαύμαστη διαδρομή στα σημαντικότερα τοπία του θεάτρου. Η αρχαία ελληνική τραγωδία, το κλασικό ρεπερτόριο, το σύγχρονο αμερικάνικο θέατρο, το θέατρο του παραλόγου και ο ποιητικός ρεαλισμός έχουν τη θέση τους στο έργο του Άλμπερτ που έχει χρησιμοποιήσει και αφομοιώσει στοιχεία από όλα τα παραπάνω με τρόπο ώστε να είναι εξαιρετικά δύσκολη η απομόνωσή τους και να οδηγούν στη σύνθεση ενός ιδιαίτερα πολύπλοκου, αλλά καμουφλαρισμένου πίσω από μία επιφανειακή απλότητα συνόλου.

Η Βιρτζίνια Γουλφ δεν έχει καμία σχέση με την υπόθεση του έργου. Ο τίτλος προέρχεται από την παράφραση του γνωστού παιδικού τραγουδιού *Who's afraid of the big bad wolf*. Η Βιρτζίνια Γουλφ δεν εμφανίζεται. Η Βιρτζίνια Γουλφ είναι στην πραγματικότητα η απειλή των ηρώων του Άλμπερτ. Ο εφιάλτης που τους κυνηγά και από τη μοίρα του οποίου προσπαθούν να ξε-

φύγουν. Η Βιρτζίνια Γουλφ αιωρείται πάνω από την ύπαρξή τους σηματοδοτώντας το δρόμο τους. Ένα ζευγάρι στην πιο κρίσιμη στιγμή της σχέσης του, όταν πια έχει φτάσει στο σημείο να αλληλοσπαράζεται, όταν σχεδόν απολαμβάνει το παιχνίδι της επικράτησης και της ταπείνωσης και όταν τα πιο επώδυνα χτυπήματα μοιάζουν λυτρωτικά, οφείλει να πετάξει τις μάσκες, να απογυμνωθεί και να οδηγηθεί στην κάθαρσή του. Η έξοδος της Βιρτζίνια Γουλφ ήταν η τρέλα, η κατάθλιψη και η αυτοκτονία. Αυτή ακριβώς η τύχη είναι που πανικοβάλλει τους ήρωες.

Ο Γρηγόρης Βαλτινός και η Πέμη Ζούνη αποτελούν ένα εξαιρετικό θεα-

τρικό ζευγάρι. Δύο ηθοποιοί ώριμοι και μεστοί στην ερμηνεία τους, απόλυτα συγχρωτισμένοι και συγχρονισμένοι, τόσο που η κάθε τους κίνηση, η κάθε λέξη που εκφέρουν ανάγεται σε σύμβολο. Ο Τζωρτζ και η Μάρθα είναι δύο άνθρωποι που έχουν εγκλωβιστεί στην παγίδα της ύπαρξής τους, που παλεύουν να πάρουν ανάσα και να διατηρηθούν ζωντανοί πριν πνιγούν από τους συμβιβασμούς τους. Η αγάπη και το ενδιαφέρον του ενός προς τον άλλο μπορεί να μην είναι εμφανή, ωστόσο η σκηνοθεσία του Βαλτινού χρωματίζει με τις πιο θερμές πινελιές, τις συναισθηματικές αυτές αποχρώσεις. Η τραγικότητα της ύπαρξής τους, το υπέρλογο, αλλά απολύτως λογικό τελικά, που τους χαρακτηρίζει, και η δυναμική της ορμής τους βρίσκουν τους απόλυτους εκφραστές τους σ' αυτούς τους δύο ηθοποιούς. Οι ερμηνείες τους κάνουν τον Τζωρτζ και τη Μάρθα ζευγάρι-σύμβολο για τη σκληρότητα των σημερινών ανθρωπίνων σχέσεων.

Ο Νικ και η Χάννι, οι θεατές της μάχης των δύο συζύγων, είναι ένα ζευγάρι που έχει όλες τις «προϋποθέσεις» να εξελιχθεί στο μέλλον σε Μάρθα και Τζωρτζ. Οι κοινωνικές συμβάσεις, τα προβλήματα και οι υστερίες, το «φάντασμα» του παιδιού, η πλούσια νύφη που υπόσχεται ένα καλύτερο μέλλον που δεν θα έρθει αλλά αποδεικνύεται παγίδα. Η Μαρία Καλλιμάνη και ο Μάνος Γαβράς δένουν σαν ζευγάρι αλλά δεν επαρκούν μπροστά στο πρωταγωνιστικό δίδυμο. Η Χάννι της Καλλιμάνη είναι ένα νευρωτικό, υστερικό πλάσμα που δεν μπορεί να δει γύρω του τίποτα από την πραγματικότητα. Όσο για τον Νικ του Μάνου Γαβρά, φαίνεται άβουλος και υποτονικός.

Η μετάφραση της Τζένης Καρέζη και του Σταμάτη Φασουλή που χρησιμοποιείται είναι η ίδια με εκείνη της παράστασης του Αθήναιον. Δοκιμασμένη, εκφραστική, μεστή και δυναμική. Τα σκηνικά και τα κοστούμια του Γιώργου Πάτσα είναι λειτουργικά, άκρως ρεαλιστικά ώστε να ισορροπούν κατά κάποιο τρόπο την ποιητική του έργου και να το προσγειώνουν στις συνθήκες του σήμερα.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Πλούσιες τούτες οι μεθεορταστικές κινηματογραφικές μέρες. Τίτλοι πολυαναμενόμενων ταινιών και ονόματα επιτυχημένων δημιουργών έχουν καταλάβει τις αίθουσες. Επειδή όμως το *Αντί* δεν συνηθίζει να συντάσσεται με τον «μαμμωνά» του ταμείου, θα στρέψουμε το ενδιαφέρον μας προς μια αληθινά σπουδαία πνευματική προσωπικότητα, έναν μεγάλο δημιουργό του σύγχρονου κινηματογράφου. Πρόκειται για τον 52χρονο ρώσο σκηνοθέτη και σεναριογράφο Αλεξάντερ Σοκούροφ. Η ταινία του *Μητέρα και γιος* είναι η δεύτερη, μετά τη *Ρωσική Κιβωτό*, που προβάλλεται στην Αθήνα.

Pietà!

Τον πρωτοπαρουσίασαν οι «Νέοι Ορίζοντες» του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης το 1997 με την ταινία του μυθοπλασίας *Μαντάμ Μποβαρύ* (ο Θεός σώζει)· ακολούθησαν από το 2000 και μετά τα ντοκιμαντέρ *Ντόλτσε και Διάλογοι με τον Σολτζενίτσιν* και οι ταινίες μυθοπλασίας *Μολώχ* και *Ρώσικη Κιβωτός*. Πολυβραβευμένος σε όλα τα μεγάλα φεστιβάλ και με διεθνή φήμη, έχει γυρίσει μέχρι σήμερα, αρχίζοντας από το 1978, 26 ντοκιμαντέρ και 14 ταινίες μυθοπλασίας. Ήταν όμως μόλις το 1989 που επιτράπηκε οι ταινίες του να προβληθούν τόσο μέσα στην πρώην ΕΣΣΔ όσο και στο εξωτερικό, κι αυτό χάρη στις προσπάθειες του Ταρκόφσκι, την πίεση που άσκησε η Ένωση Σκηνοθετών της ΕΣΣΔ, και βέβαια χάρη στις πολιτικές αλλαγές του 1987.

Η ταινία *Μητέρα και γιος* είναι μια χαμηλού κόστους παραγωγή που πραγματοποιήθηκε το 1996. Μοναδικοί ήρωές της είναι Εκείνη και Εκείνος, δηλαδή η βαριά άρρωστη μητέρα και ο νεαρός άντρας, γιος της. Σε ένα υπο-

βλητικό, άγριας φύσης τοπίο, πνιγμένο στη βλάστηση βρίσκεται ένα λιτό, μοναχικό σπίτι. Εκεί η ετοιμοθάνατη μητέρα περνάει την τελευταία μέρα της ζωής της με τις στοργικές φροντίδες του γιου της. Οι διάλογοί τους λιγοστοί και αδιάφοροι. Ανήμπορη όπως είναι, την μετακινεί, την ταΐζει, τη χαϊδεύει, τη σκεπάζει όταν αυτή –μάταια– προσπαθεί να κοιμηθεί, τη βγάζει στην αγκαλιά του έξω στη φύση, επιστρέφουν στο σπίτι και αυτός θα βγει εκεί γύρω για ένα σύντομο περίπατο. Όταν επιστρέψει, η μητέρα του θα είναι νεκρή. Ακολουθεί σύντομος θρήνος και η διάρκειας 73 λεπτών ταινία τελειώνει. Δεν πρόκειται, με κανένα τρόπο, για το γνωστό είδος κινηματογράφου που χρειάζεται να κρύψεις το τέλος της ταινίας, προκειμένου να κάνεις «προσέλευση πελατείας» στο ταμείο.

Εδώ το στόρι είναι ελάχιστο, συμβατικό έως ανύπαρκτο. Το μεγαλείο του βρίσκεται στο μεγαλείο του πώς συμβαίνουν αυτά τα συνταρακτικά ελάχιστα. Η φύση βρίσκεται σε απίστευτη

φόρτιση και σ' έναν μεγαλειώδη «παράλογοισμό». Απειλητικά σύννεφα διαδέχονται το φως όπως αναδεικνύει ο φακός μια φύση σε υπερβατική παραμόρφωση. Πλάνα αυστηρά μονοεπίπεδα, σε σφιχτή, πυκνή ερμηνευτική σύνθεση, θα 'λεγε κανείς με μνήμες βυζαντινής αγιογραφικής παράδοσης. Προεκτείνοντας την αυστηρή μεταρσίωση που επιβάλλουν οι εικόνες, θα συναντούσες εκδοχές Δομήνικου Θεοτοκόπουλου και ενός απροσδόκητου ρομαντικού μυστικισμού.

Σε κάποιες ταινίες, όπως και σε άλλες ανάλογες εκδοχές τέχνης, οι δυνατότητες κριτικής αποδεικνύονται περιορισμένες. Οι διθυραμβικοί εξάγγελοι έχουν τα όριά τους. Γιατί βέβαια άλλο πράγμα είναι μια συστηματική, αισθητική ανάλυση, μια δοκιμαστική προσέγγιση ενός έργου που η πυκνότητα και η οριστικότητά του απεχθάνονται τον εφήμερο κριτικό λόγο. Τι να κρίνεις άλλωστε; Ακούγεται ανόητο το να προσπαθήσεις να γεφυρώσεις το χάσμα ανάμεσα σ' ένα τέτοιο δημιουργήμα και τον μέσο θεατή. Εκείνο που μένει σαν καθήκον του κριτικού λόγου, είναι να τον υποψιάσεις. Εμποτίζει με τόση δύναμη και πλούσιο σε πνευματικότητα μεταφυσικό πάθος η ταινία, ώστε όλοι μας μεταλαμβάνουμε απόλαυση. Βέβαια «και ον έκαστος κατά διάνοιαν έχει».

Η Δύση, η δυτική κουλτούρα έκπληκτη έχει από καιρό αποδεχτεί γεμάτη θαυμασμό την προσωπικότητα και το έργο του Αλεξάντερ Σοκούροφ – αυτός παραμένει ένας πεισματικός Ρώσος. Γεννημένος στο χωριό Ποντόρβικα (καταποντισμένο πλέον για χάρη της κατασκευής φράγματος), κάτοικος από χρόνια της Πετρούπολης την οποία θέλει ως την αληθινή πρωτεύουσα της Ρωσίας, πεισματικά. Θαυμαστής του Τσέχωφ και του Ντοστογιέφσκι όχι όμως και του Ταρκόφσκι με τον οποίο υπήρξαν πολύ καλοί φίλοι.

Η *Μητέρα και γιος* είναι μια μοναδική ευκαιρία να θυμηθούμε ότι ο μυστικός, ρώσικος, σλάβικος ψυχισμός υπάρχει –ευτυχώς– πάντοτε εκεί. Ένας κόσμος με άλλη πνευματικότητα, με άλλους κώδικες ήθους, ως πλάσματα που παγιδεύομαστε στη θνησιμότητά μας και το φόβο του θανάτου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Η έκθεση «Αστικό Καταφύγιο. Σύγχρονη Αστική Καλύβα» στην αίθουσα Νέες Μορφές έκλεισε στις 4 Γενάρη. Ψυχή της ήταν η Φωτεινή Μαργαρίτη που την είχε εμπνευστεί και οργανώσει, μεταφέροντας εκεί ουσιαστικά το μάθημα που κάνει στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλίας και δίνοντάς του εικαστική μορφή. Μαζί της, συνεργάτες της, οι σπουδαστές της – 36 παιδιά που παρακολούθησαν αυτό το μάθημα σε δύο συνεχόμενα έτη (2001-03). Αν μέσα στη γνωστή γιορταστική παραζάλη η έκθεση είχε να ανταγωνιστεί με πιο «επίκαιρα» θέματα, τουλάχιστον τώρα μπορούμε να τη συζητήσουμε. Άλλωστε το αξίζει.

Αστικό καταφύγιο

Οποιος τυχερός επισκέφτηκε την έκθεση, θα αναγνώρισε αμέσως εκείνο τον ενθουσιασμό και την άδολη αμεσότητα που πάντα εκπέμπουν σπουδαστικές δουλειές, όταν κάποιος βρεθεί να τους κεντρίσει τη φαντασία και να τους ανοίξει καινούργια παράθυρα στον κόσμο. Τα (εικαστικά) «έργα», τα «αποσπάσματα σημειωματαρίων», «τα βίντεο» και η μουσική που ξεχυνόταν από παντού σκεπάζοντας τις ομιλίες, δημιουργούσαν μια πανηγυριώτικη ατμόσφαιρα. Κάτι σαν νεανικό πάρτι. Μα και αυτό ήταν!

Η Φ. Μαργαρίτη ερχόταν με καλές συστάσεις να δουλέψει στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλίας το 2001. Είχε ήδη ανακατευτεί με τις εκθέσεις του '85 στην Αθήνα –ήταν εκείνη που χαρτογράφησε τα Δεκεμβριανά σαν πολεμική επιχείρηση–, είχε αρθρογραφήσει για τη σχέση λογοτεχνίας με χώρο, και είχε εκθέσει στην Καρδίτσα το 2002 τα σχέδια μελέτης ανάπλασης ενός δρόμου στην αγορά της πόλης ως «ανοιχτό μουσείο». Και τότε, αιφνίδια, μια τυπική, ρουτινιέρικη «μελέτη ανάπλασης» μεταμορφώθηκε σε ένα νοηματικό σύμπαν όπου συνυπήρχαν ο Πικιώνης («ιδεογράμματα της οράσεως»), το αρχαιολογικό υπόστρωμα της θεσσαλικής γης μέσω Γ.Χ. Χουρμουζιάδη («λόγια από χώμα») και του σύγχρονου τοπίου της («χρώματα της γης»), μαζί με τα (κανονικά) αρχιτεκτονικά σχέδια. Με αυτό τον τρόπο, τα υλικά τεκμήρια –αγγεία, εργαλεία, και ιδεογράμματα προϊστορικά και σύγχρονα– συνδέονται με ίχνη δρόμων και κτηρίων, υλικών σε τοίχους και γκράφιτι της αγοράς, με τον ίδιο τρόπο που τα πηλίνα ειδώλια παραπέμπουν στα σύγχρονα γυναικεία πρόσωπα που κυκλοφορούν στην αγορά.

Τέτοιου είδους τολμηρές συσχετίσεις –που ανάγονται στις πιο ευτυχισμένες στιγμές της προπολεμικής πρωτοπορίας

στην Ελλάδα– αναβιώνουν στην έκθεση «Αστικό Καταφύγιο». Κεντρικό στοιχείο της «συνομιλίας λογοτεχνίας με αρχιτεκτονική», με αφορμή ένα κείμενο του Λι Στρίγκερ, είναι ο άνθρωπος σε οριακή κατάσταση: ο άστεγος. Από αυτή τη θέση ανοίγουν 12 θεματικές ενότητες όπως για παράδειγμα η περιπλάνηση, το σπίτι-σύμπαν και το δωμάτιο της γραφής, η καλύβα αρχέτυπο, το ελάχιστο δωμάτιο, και τόποι καταφύγια της φαντασίας. Μέσα σε αυτή την ιλιγγιώδη διαδρομή συνυπάρχουν τα πάντα: από τον Μπόρχες ως τον Κέρουακ, από τον Θορώ ως τον Γκίμπσον.

Στη θεωρητική «εισαγωγή» του καταλόγου, έργο τέχνης από μόνος του με επιμέλεια της Φ. Μαργαρίτη (εκδόσεις Αλεξάνδρεια), που συνόδευε την έκθεση, η ίδια ξεκινά από τους θεωρητικούς της πρωτόγονης καλύβας για να καταλήξει στους σύγχρονους νομάδες, μπλέκοντας συνεχώς στο στημόνι της αρχιτεκτονικής το υφάδι της λογοτεχνίας. Έτσι οι σπουδαστικές εργασίες έρχονται κατόπιν να ερμηνεύσουν αυτές τις αλληλουχίες με τρόπο άμεσο, επιλέγοντας το εικονογραφικό ανάλογο της κάθε περίπτωσης που επιθυμούν να διερευνήσουν. Το αποτέλεσμα είναι μια ελεύθερη, «εικαστική» προσέγγιση των εννοιών και συναισθημάτων που γεννιούνται από την ανάγνωση σχετικών κειμένων και αστικών χώρων.

Είναι φανερό πως δεν τέθηκαν περιορισμοί στον τρόπο έκφρασης: χειρόγραφες και έντυπες σημειώσεις, σκίτσα, φωτογραφίες και κολάζ αναμειγνύονται ελεύθερα, υπακούοντας στους κανόνες που όριζε κάθε σπουδαστής. Έτσι συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις εργασίες ήταν μόνο η (έτσι κι αλλιώς τεράστια) θεματική συγγένεια. Εκπαιδευτικά, μια τέτοια μέθοδος λειτουργεί λυτρωτικά, όμως σε μια έκθεση μπορεί αυτό τελικά

να οδηγήσει σε παράθεση εκθεμάτων ανταγωνιστικών μεταξύ τους. Ένα τέτοιο μειονέκτημα μπορεί να λειτουργεί ίσως και ανάποδα: αυτή η πυκνότητα αντιπαράθεση και σύγκρουση έργων ατομικής έκφρασης καταφέρει να βομβαρδίσει τις μισοναρκωμένες μας αισθήσεις με ένα καυτό υλικό που δεν μπορείς εύκολα να αγνοήσεις. Άλλωστε αυτά τα εκθέματα δεν ζητούν να κριθούν ως «έργα τέχνης», ακόμα κι αν κρεμιούνται σε μια γκαλερί. Αντίθετα, καλύπτουν τους τοίχους της γκαλερί ολοκληρωτικά, περισσότερο σαν μια άναρχη ταπετσαρία παρά σαν αυτόνομα «κάντρα». Δεν μας συγκινούν με την όποια αισθητική τους αλλά με τα άμεσα μηνύματα που εκπέμπουν, και αυτό το πετυχαίνουν απόλυτα.

Ειρωνικός υπέρτιτλος στον κατάλογο είναι η φράση «τα νέα του δρόμου». Δρόμος, το υπέρτατο σύμβολο της σύγχρονης περιπλάνησης, και δρόμος το (συμβατικό) αντικείμενο μιας αστικής ανάπλασης, εργαλείο επέμβασης του σύγχρονου αρχιτέκτονα-πολεοδόμου που εξασκείται στη μικροχειρουργική μέσα στη σημερινή πόλη. Έτσι η οδός Βάλβη στα Τρίκαλα υπονοείται, χωρίς να δηλώνεται, στη γκαλερί Νέες Μορφές, ενώ ο σημερινός εκπαιδευόμενος αρχιτέκτονας έρχεται αντιμέτωπος με ένα οδυνηρό πρόβλημα της κοινωνίας της υπερκατανάλωσης, μακριά από τις γνώριμες βεβαιότητες της σχεδιαστικής συντεχνίας. Η λογοτεχνία είναι ο διαμεσολαβητής και η Φ. Μαργαρίτη ο διακριτικός οδηγός για το πουθενά.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Νέα οπτική σε γνωστές όσο και ξεχασμένες μορφές της νεοελληνικής λογοτεχνίας προτείνει ο σημαντικός νεοελληνιστής **Δημήτρης Τζιόβας** με το βιβλίο του *Κοσμοπολίτες και Αποσυνάγωγοι. Μελέτες για την ελληνική πεζογραφία και κριτική (1830-1930)*, (εκδ. Μεταίχμιο, 2003). Από τον αποσυνάγωγο Ιάκωβο Γ. Πιτζιπίο στον Αλέξανδρο Ρίζο Ραγκαβή, τον Δημήτριο Βικέλα, τον Γιάννη Ψυχάρη, τον Γιάννη Αποστολάκη θίγονται ανισοβαρή θέματα, ωστόσο αναδεικνύονται λιγότερο γνωστές πλευρές τους, με γνώση και με έμφαση στις επαφές της ελληνικής γραμματείας με την ευρωπαϊκή πνευματική παράδοση. Το άνοιγμα στο ριπιδι της συγκριτικής γραμματολογίας είναι πολλαπλώς ωφέλιμο και προσδίδει στη γραμματεία μας το εύρος που της ανήκει.

Ξακριζοντας το βιβλίο του **Μάνου Στεφανίδη**, *Ο πολιτισμός στην εποχή της μελαγχολίας* (με δώδεκα σχέδια του **Βλάση Κανιάρη** και πρόλογο του **Αντώνη Καρκαγιάννη**, εκδ. Μίλητος, 2003) ανακαλύπτει κανείς εκ νέου τη σημασία του θυμού στη ζωή και φυσικά στην τέχνη. Αξίζει να οργίζεται κανείς, όταν μπορεί να μετατρέψει την οργή σε δημιουργική δράση και αυτό το κατορθώνει ο συγγραφέας με το να μη διστάζει να εκφράσει τις πεποιθήσεις του μέσα στο αρνητικό πλαίσιο του πολιτιστικού μας γίγνεσθαι. Κείμενα δημοσιευμένα στον Τύπο (κυρίως εδώ, στο *Αντί*, αλλά και στην *Αυγή* και την *Ελευθεροτυπία*) θα

Β ΚΡΙΤΙΚΗ ιβλίου

Ήρωες και τίτλοι ζωής

Jacqueline de Romilly,
Ήρωες Τραγικοί - Ήρωες Λυρικοί,
εκδ. Το Άστυ, Αθήνα 2003, σελ. 100.

Για μια ακόμα φορά, η εξέχουσα ελληνίστρια Jacqueline de Romilly μας ταξιδεύει –χάρης στην ωραία μετάφραση των Μπάμπη Αθανασίου και Κατερίνας Μηλιαρέση– στον κόσμο των ηρώων της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας.

Τα ονόματα που απαντούμε είναι γνωστά: Αντιγόνη, Ανδρομάχη, Έκτωρ, Αχιλλέας, Αγαμέμνων, Φαίδρα, Ηλέκτρα, Ορφέας, Ευρυδίκη, κ.ά. Γνωστοί και οι θεοί που βρίσκονται ανάμεσά τους, πότε για να βοηθήσουν και πότε για να προτρέψουν ή αποτρέψουν. Όμως, ακόμα και οι ήρωες μεταμορφώνονται σύμφωνα με τις επιλογές των καιρών. Διαφορετικά συμπεριφέρονται στα χρόνια της ελληνικής τραγωδίας, διαφορετικά στην ελληνιστική τους μετουσίωση ή κατά το πέρασμά τους από τη Ρώμη και, φυσικά, διαφορετικά, κατά την Αναγέννηση. Από τότε, και επί μια ολόκληρη 500ετία, απαντούμε τα ονόματα των ηρώων αυτών σχεδόν παντού: στη λογοτεχνία, τη ζωγραφική, τη μουσική, το θέατρο, τον κινηματογράφο, κ.ά.

Και η Romilly; Θα ήθελε πολύ, να βιώναμε μαζί την ιστορία των επιδράσεων που άσκησαν τα ελληνικά αυτά κείμενα στη μετέπειτα λογοτεχνία. Αλλά για να γίνει αυτό –μας εξηγεί– «θα χρειαζόταν μια ολόκληρη ζωή ή και πολλές ζωές». Κατ' επέκταση: Ζητεί τη συναντίληψή μας για το ότι –εκ των πραγμάτων– κατέγραψε μόνον τίτλους έργων. Διαφορετικά...

Διαφορετικά, «ένα και μόνο κύριο όνομα αποκαλύπτει πολλά». Και για να βεβαιώσει του λόγου το αληθές, η Romilly αναφέρεται στους *Πέρσες* του Αισχύλου, με εκείνη την πένθιμη λιτανεία όσων έπεσαν στον πόλεμο κατά της Ελλάδας. Ο χορός ερωτά τον ηττημένο βασιλιά: «Ω, θρήνησε και ρώτα. Πού είναι το πλήθος των δικών μας; Οι τόσοι ακόλουθοί σου, ο Φαρανδάκης, ο Σόυσας, ο Δοτάμας, ο Πελάγων, ο Ψάμμης, ο Σουσιस्कάνης

κι ο Αγδαβάτας που Εκβάτανα άφησε για να 'ρθει;» Ο βασιλιάς απαντά: «Εκεί τους άφησα πνιγμένους καθώς έπεσαν από κάποιο της Τύρου σκάφος, στις ακτές της Σαλαμίνας να χτυπιούνται και στους τραχιούς απάνω βράχους», κ.λπ.

Από το σημείο αυτό και πέρα, ο ευαίσθητος αναγνώστης των κειμένων της Romilly θα κάνει τις δικές του προεκτάσεις: «*Μυριάσιν ποτέ τήδε τριακοσίαις εμάχοντο / εκ Πελοποννάσου τέτορες*» (Εδώ τέσσερις χιλιάδες Πελοποννήσιοι πολέμησαν κάποτε με τρία εκατομμύρια Πέρσες). Μια άλλη προέκταση θα ήταν, ίσως, αν ξαναδιάβαζε το κεφάλαιο των Περσικών Πολέμων, από την *Αρχαία Ελληνική Ιστορία* των Botsford & Robinson (Έκδοση Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης).

Το θέμα μας, όμως, δεν είναι οι ελληνοπερσικοί πόλεμοι. Και η Jacqueline de Romilly αισθάνεται την ανάγκη να μας πει ότι, σε αντίθεση με τη συγκεκριμένη αυτή τραγωδία του Αισχύλου (όπου ο χορός επιμένει να ρωτάει για το πένθος και την ερήμωση που υπέστησαν οι Πέρσες), οι τίτλοι των έργων που αναφέρονται στο βιβλίο της είναι τίτλοι ζωής – παράτασης ζωής. Γι' αυτό κανείς δεν απορεί όταν διαπιστώνει ότι οι ήρωες της ελληνικής μυθολογίας είναι παρόντες σε κάθε ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Κατά τα άλλα, όπως σημειώνει και ο καθηγητής Εμμ. Μικρογιαννάκης, που προλογίζει το βιβλίο, συχνές είναι οι αναφορές της Romilly στους Cocteau, Giraudoux, Racine, M. Κακογιάννη, Jeffers, R. Wilson, B. Brecht, για να προσθέσει: «Αν ανέφερε και τον Γιάννη Ξενάκη, δεν θ' απορούσα».

Όταν τελείωσε τη συγγραφή αυτού του βιβλίου, η Jacqueline de Romilly είχε χάσει σχεδόν την όρασή της. Αλλά το πάθος παραμένει πάθος. Και το μήνυμά σαφές: «*Η πηγή είναι εκεί, στη διάθεσή μας, αναβλύζουσα και αστείρευτη*». Το ίδιο μήνυμα, σε χαμηλότερους τόνους θα έλεγε: *Η ανθρωπιστική παιδεία είναι στενά δεμένη με τα αρχαία ελληνικά κείμενα.*

Σοφιανός Χρυσοστομίδης

Στιγμές και σημεία

Λευκή Μολφέση,
Η μέρα που λέγεται σήμερα,
εκδ. Μελάι, Αθήνα 2003.

Ξεκίνησα να ξαναδιαβάω το βιβλίο. Σ' αυτή τη δεύτερη ανάγνωση είναι που απολαμβάνεις τη διαδικασία, που χωρίς το άγχος του άγνωστου, αφήνεις το βιβλίο να λειτουργήσει πάνω σου, αφήνεσαι, εκτίθεται στην επίδρασή του. Έτσι σιγά-σιγά αρχίζουν να διαγράφονται και να αποκτούν σαφές περίγραμμα ένα-ένα τα συστατικά αυτού του αόριστου και γενικόλογου «μου άρεσε το βιβλίο».

Μ' αρέσει λοιπόν κατ' αρχήν ο τρόπος με τον οποίο τοποθετεί το βιβλίο αυτό τον αναγνώστη απέναντι στις ιστορίες του, ο τρόπος με τον οποίο ο αναγνώστης συναντά την κάθε ιστορία. Ξαφνικά αρχίζει να ξεδιπλώνεται η ιστορία και ενώ εστιάζεις την προσοχή για να συμπορευτείς μαζί της νιώθεις μέσα σου τη βεβαιότητα ότι έρχεται από πολύ μακριά και ότι θα συνεχίσει τη διαδρομή της και όταν εσύ θα έχεις πάψει πλέον να την παρακολουθείς. Τα πράγματα υπάρχουν και εξελίσσονται έξω από μας, με δικούς τους νόμους. Υπάρχουν όμως για μας από τη στιγμή που στρέφουμε την προσοχή μας πάνω τους και για όσο διαρκεί αυτό, όσο δηλαδή διαρκεί η συνάντησή μας μ' αυτά, όσο διαρκεί μια ιστορία. Ως αποτύπωση του χρονικού τέτοιων συναντήσεων είδα αυτές τις ιστορίες. Συναντήσεις του αναγνώστη με τις ιστορίες των ηρωίδων, συναντήσεις των ηρωίδων με τις ιστορίες των πραγμάτων. Και όλοι προσέρχονται στις συναντήσεις αυτές φορτωμένοι με την προϊστορία τους και με τη δυναμική του μέλλοντός τους.

Μ' αρέσουν τα γκρο πλαν με τα οποία αρχίζει κάθε ιστορία και μέσα από τα οποία ορίζεται με ακρίβεια η αρχή της σχέσης μας με τα πράγματα, η στιγμή που κάτι πάνω μας, μια λεπτομέρεια, ένα σημείο αιχμαλωτίζει το βλέμμα μας. Η έναρξη της σχέσης μας με τα πράγματα είναι σημειακή: ένα σημείο στο χώρο, ένα σημείο, μια στιγμή, στο χρόνο. Έχεις την αίσθηση ενός βέλους που καθώς προσγειώνεται στο στόχο του, κάνει την ιστορία να ξεκινήσει, να εκραγεί: μια αλυσίδα μικρών εκρήξεων, στιγμών που εκρήγνυνται, ένα ντόμινο στιγμών. Ή πάλι, πως η ιστορία ξεκινάει τη στιγμή που η άκρη ενός πινέλου προσγειώνεται στην επιφάνεια ενός πίνακα για να εναποθέσει το χρώμα που κουβαλάει σε κάποιο σημείο του. Έπειτα εξερευνά το χώρο γύρω απ' αυτό το αρχικό σημείο με λεπτές κινήσεις, απλώνοντας το

χρώμα και ανοίγοντας συγχρόνως πολλαπλά νοηματικά παραθυράκια. Μέσα από κάποιο απ' αυτά, θα γλιστρήσει το νόημα που θα εξασφαλίσει την συνέχειά της.

Μ' αρέσει αυτό το χορευτικό γλίστρημα του νοήματος από τον ένα νοηματικό σταθμό στον επόμενο, έτσι καθώς παρακολουθεί την περιήγηση του βλέμματος πάνω στα πράγματα, με την ευλυγισία ακριβώς του βλέμματος. Μ' αρέσει αυτό το παιχνίδι των λέξεων που προβάλλουν μια-μια σαν μικρή έκπληξη, διεκδικώντας κάθε μια για τον εαυτό της την απορία του αναγνώστη: από ποιας το βατήρα θα εκτιναχτεί το νόημα που θα ξεδιπλώσει παραπέρα την εξέλιξη της ιστορίας.

Μ' αρέσει αυτή η διαρκώς παρούσα αίσθηση πως η συγκεκριμένη εξέλιξη είναι μια μόνο ανάμεσα σε πολλές άλλες δυνάμει εξελίξεις. Το γιατί η συγκεκριμένη και όχι κάποια άλλη εξέλιξη, είναι κάτι που το καθόρισε μια στιγμή, μια μικρή εύθραυστη στιγμή. Μέσα από μία ελάχιστη αλλιώτικη στιγμή μπορεί να είχε προκύψει μια αλλιώτικη εξέλιξη, μια άλλη πραγματικότητα εξίσου ίσως εύθραυστη.

Αυτή την πολύπλοκη ύφανση της πραγματικότητας, μιας πραγματικότητας από ίνες στιγμών, αποκαλύπτει ο φακός αυτών των ιστοριών κάθε φορά που εστιάζει για να κάνει ένα γκρο πλαν. Καταγράφει τις μικρές παλλόμενες στιγμές, κάθε μια από τις οποίες μεταδίδει τη δόνησή της στις γειτονικές της, κάνοντάς τις και αυτές παλλόμενες κι αυτές πάλι στις δικές τους γειτονικές κ.ο.κ. έτσι ώστε να διαγράφονται διαδρομές στιγμών διαπλεκόμενες, συνεξελισσόμενες, αλληλένδετες, αλληλοεξαρτώμενες, αλληλοκαθοριζόμενες. Αυτήν την ασύλληπτη –κατά κοινή ομολογία– πολυπλοκότητα της πραγματικότητας συλλαμβάνει ο φακός των ιστοριών αυτών, εστιάζοντας στη μοναδική στιγμή όπου η πολυπλοκότητα αυτή είναι προσπελάσιμη από τον ανθρώπινο νου, στη στιγμή της γένεσής του.

Έπειτα ο φακός απομακρύνεται για να συμπεριλάβει όλο και περισσότερες στιγμές σ' ένα όλο και ευρύτερο πλάνο, όλο και πιο μακρινό.

Η εξέλιξη των ιστοριών προχωράει μέσα από αυτή την εναλλαγή κοντινών-μακρινών πλάνων, που γίνεται με απίστευτα φυσικό τρόπο, καθώς παρακολουθεί τη μετάβαση από το ένα επίπεδο της πραγματικότητας στο άλλο από το μικροσκοπικό στο μακροσκοπικό και αντίστροφα.

Κατ' αντίστοιχο τρόπο κινούνται οι ιστορίες αυτές ανάμεσα στα δύο επίπεδα του χρόνου: το συμβατικό μακροχρόνο των γεγονότων

περίμενε κανείς να χάνουν τη δύναμή τους εξαιτίας του επικαιρικού χαρακτήρα τους. Φευ, τα κείμενα –και οι πραγματικότητες που εκφράζουν– παραμένουν στη διαρκή επικαιρότητα της θλιβερής εποχής μας: αποτέλεσμα και η κατοχύρωση του όρου «εποχή της μελαγχολίας» να αποκτά ειδικό βάρος.

Ο ποιητής και κριτικός
Κώστας Γ.

Παπαγεωργίου
συγκεντρώνει ένα πολύ μικρό μόνο μέρος της πλούσιας κριτικής του συμβολής σε ένα τόμο που τιτλοφορεί *Μονόλογοι και Χειραψίες* (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2003). Κείμενα της δεκαετίας του '90 συνθέτουν μια εικόνα για πρόσωπα, βιβλία ή ζητήματα της λογοτεχνίας και της κριτικής, όπως με νηφάλιο τρόπο απασχόλησαν τον κριτικό και του έδωσαν αφορμές για να αναπτύξει τις παρατηρήσεις του και να εκφράσει τις απόψεις του. Το ενδιαφέρον γύρω από ζητήματα που θέτει η λογοτεχνική έκφραση, που είναι βεβαίως και το δοκίμιο, είναι ότι πέρα από τις αναφορές που γίνονται στους συγκεκριμένους συγγραφείς, αναδεικνύουν παράλληλα και την αυτόνομη δοκιμιακή γραφή. Και εδώ έγκειται και η ιδιαιτερότητα ενός βιβλίου όπως αυτό, καθώς δικαιώνεται με την ενότητα ύφους και προβληματισμού που αποκαλύπτεται μέσα από τη συγκεντρωτική παρουσία κειμένων, που δεν εφάπτονται αναγκαστικά θεματικά.

Περιφερειακή ανάπτυξη, χωροκοινωνικές ανισότητες, πολεοδομία, κοινωνική γεωγραφία

είναι ορισμένες μόνο από τις συνιστώσες του εξαιρετικά ενδιαφέροντος βιβλίου της **Ντίνας Βαΐου** και του **Κωστή Χατζημιχάλη**, *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, περιφέρειες και άτυπη εργασία* (εκδ. Εξάντας, 2002). Στο επίκεντρο του βιβλίου βρίσκεται η αναφορά στο εργατικό δυναμικό των παράνομων μεταναστών, η εγκατάστασή τους και η σημασία της παρουσίας τους στη διαμόρφωση όχι μόνο των ειδικών εργασιακών τους σχέσεων αλλά και στη διαμόρφωση μιας πολεοδομικής και περιφερειακής ανάπτυξης που θα παρέμενε δυσερμήνευτη χωρίς την ένταξή τους σ' αυτή τη συζήτηση. Η επικαιρότητα του βιβλίου αυτού που ερευνητικά ανάγεται στη δεκαετία του '90 φανερώνεται από τις πρόδρομες επισημάνσεις των μελετητών και δημιουργεί, έστω και τώρα, τις προϋποθέσεις για να επανεξεταστεί ο τρόπος προσέγγισης των προβλημάτων που παρήχθησαν από την ως τώρα αντιμετώπισή τους από τούς κρατικούς φορείς και τις μονοδιάστατες απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ρέουν σαν παραμύθια ωστόσο έρχονται από την πραγματικότητα οι αφηγήσεις της **Μαρίας Καραβία**, *Τα παιδιά της ερημιάς. Ιστορίες τόπων και ανθρώπων* (εκδ. Καστανιώτη, 2003). Τα περιστατικά, αν και ασυνήθιστα, ανήκουν στη μορφή της μαρτυρίας, χωρίς όμως να υπακούουν αποκλειστικά στη μεταφορά της πληροφορίας. Ο

και τον ελαστικό μικροχρόνο των στιγμών. Έχεις σε κάθε ιστορία την αίσθηση πως ξαφνικά τρυπώνει μέσα από την ανεπαίσθητη χαραμάδα που χωρίζει δύο φαινομενικά διαδοχικές μονάδες συμβατικού χρόνου και περνάει έτσι στον χρόνο των στιγμών, στον κόσμο των στιγμιαίων χρόνων. Εκεί σ' αυτή την ελάχιστη σχισμή που σύμφωνα με την αντίληψη του συμβατικού χρόνου δεν χωράει να συμβαίνει τίποτα, εκεί τοποθετείται το χρονικό πλαίσιο των ιστοριών. Στον κόσμο δηλαδή των στιγμιαίων χρόνων που έχει τη δική του νομοτέλεια: εκεί όπου οι στιγμές παύοντας να ασφυκτιούν μέσα στο πολτοποιητικό πακετάρισμα που επιβάλλουν οι πρακτικές αποτελεσματικότερης διαχείρισης της καθημερινότητας, εκπτώσσονται, διαστέλλονται, αποκτούν αυτοτέλεια, οντότητα, υπόσταση, έτσι ώστε να γίνονται ικανές να παράγουν δράση, έκπληξη, πλοκή, ελπίδα, ματαιώση, ανατροπή. Κάθε ιστορία, αφού διαγράψει την τροχιά της στον κόσμο των στιγμών, επανέρχεται στον κόσμο του συμβατικού χρόνου από την ίδια εκείνη χαραμάδα απ' όπου είχε διαφύγει. Και κει στην έξοδο αυτής της χαραμάδας, τη στιγμή που σβήνουν τα φώτα αυτού του άλλου κόσμου, έρχεται ο αναγνώστης αντιμέτωπος μ' ένα πολύ δυνατό συναίσθημα απώλειας και κενού. Για όλο τον χαμένο μικροχρόνο των στιγμών, για τις στιγμές που στραγγάλισαν οι ρυθμοί του συμβατικού χρόνου, για την ακρωτηριασμένη σχέση μας με τα πράγματα αυτού του κόσμου, για το αλλοτριωμένο βίωμα, για όλο αυτό το έλλειμμα, για όλη αυτή την χαμένη ποσότητα ύπαρξης.

Και βέβαια μ' αρέσει αφάνταστα ο πολύ ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο η αφήγηση των ιστοριών επιχειρεί να άρει την αλλοτρίωση στη σχέση μας με τα πράγματα, στο βαθμό που η αλλοτρίωση αυτή περνά μέσα από τις λέξεις: μέσα από την καθημερινή χρήση σκοτισμένων, κουρασμένων λέξεων, περιληπτικών όρων που υποτίθεται ότι στεγάζουν πολλά νοήματα, εμπεριέχουν πολλές εικόνες, αλλά στην πραγματικότητα μετά από τόση πολλή συμβατική χρήση, μάλλον αδυνατούν πια να ανακαλέσουν στη μνήμη όλο αυτό το περιεχόμενό τους. Μάλιστα, όχι μόνο δεν ευκολύνουν τη σχέση μας με τα πράγματα αλλά

αντ' αυτού, παρεμβάλλονται ανάμεσα σε μας και σε κείνα και μας απομονώνουν, μας αποξενώνουν. Αυτούς τους κουρασμένους όρους παραμερίζει η αφήγηση και ρίχνει ξανά από την αρχή ένα άμεσο βλέμμα στα πράγματα. Κι αυτό γεννά ένα πλήθος από λέξεις και λεκτικές εικόνες για να ειπωθούν και να ιδωθούν τα πράγματα. Τόσο που μένεις έκπληκτος, καθώς συνειδητοποιείς πως είχες ξεχάσει πόσα πολλά πράγματα μπορεί να σου πει ως πούμε το «κόβω ένα μήλο».

Αυτή είναι η πρώτη σοδειά των εντυπώσεών μου από αυτές τις αριστοτεχνικά φτιαγμένες ιστορίες, που βέβαια δεν είναι απλές ιστορίες αλλά ιστορίες-δοκίμια ή ίσως δοκίμια-ιστορίες: δοκίμια σε μορφή ιστορίας ή ιστορίες με δοκιμιακό περιεχόμενο, αφού καθεμιά τους είναι μια απόλυτα ολοκληρωμένη σπουδή σε κάποιο από εκείνα τα μεγάλα θέματα που απασχόλησαν μέσα στους αιώνες την ανθρώπινη σκέψη. Δοκίμασα μια πρωτόγνωρη έκπληξη διαπιστώνοντας πως μπορεί να μιλήσει καιρία κανείς για όλα αυτά τα θέματα, για τα οποία έχουν χυθεί τόνοι μελάνι για να γραφτούν βαρύγδουπα και σοβαροφανή πράγματα, με τόσο δροσερό, ανάλαφρο, λεπταίσθητο τρόπο. Μ' άρεσε απίστευτα πολύ η ιδέα να χρησιμοποιηθούν μικρές καθημερινές σκηνές που θα μπορούσαν να αποτελούν κομμάτι της εμπειρίας του καθένα μας για να αποτελέσουν το περίβλημα αυτών των δοκιμίων. Έπειτα βέβαια κατάλαβα κι άλλα πράγματα: κι αυτά μου άρεσαν ακόμα περισσότερο.

Ελπίζω και εύχομαι να βρει το βιβλίο το κοινό του, να βρει το δρόμο να συναντήσει το κοινό του – και αυτό για χάρη του κοινού. Ωστόσο δεν ξέρω πόσο εύκολο είναι αυτό σε εποχές όπου ακόμα και οι συναντήσεις των ανθρώπων με τα βιβλία δεν δικαιούνται να είναι ανεξέλεγκτες, κάποιοι εννοούν να τις προκατασκευάζουν.

Εκείνο πάντως για το οποίο είμαι σίγουρη είναι ότι το βιβλίο αυτό έχει βρει ήδη τη θέση του στο χώρο της λογοτεχνικής κατάθεσης. Έχει καταθέσει το στίγμα του και έχει καταλάβει την εντελώς δική του θέση που υπήρχε γι' αυτό και το περίμενε.

Διονυσία Φημονή

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

Μια αθέατη πλευρά της Επανάστασης

Φρανσουάζ Σαντερναγκόρ,
Η Κάμαρα,
Μετάφραση: Τζένη Κωνσταντίνου,
εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα
2003, σελ. 395.

Αν η τραγική διακωμώδηση της γαλλικής επανάστασης είναι οι «*récieuses*» (*précieuses*) και οι «*idicules*» (*ridicules*) του Διευθυντηρίου, που το λαρύγγι τους δεν μπορούσε να προφέρει το ρω μετά τις κακουχίες της γαλλικής επανάστασης, δραματική επιβεβαίωση της αποτυχίας της είναι ο αργός, βασανιστικός και σαδιστικός θάνατος του Καρόλου Λουδοβίκου, ή «γιου του γουρουνιού», «του τυράννου», «του χοντρού και της πόρνης» όπως ονόμαζαν τον Λουδοβίκο 16ο και τη Μαρία Αντουανέτα.

Το οκτάχρονο αγοράκι, ο δελφίνος των Βουρβώνων, κλείστηκε από τα συμβούλια και τις επιτροπές της Γαλλίας του Ροβεσπιέρου σε μια κάμαρα με κτισμένες πόρτες και παράθυρα, όπου πέθανε μέσα σε φρικτούς πόνους δύο περίπου χρόνια αργότερα από περιτονίτιδα, ή από έναν σωτήριο αυτο-επιβεβλημένο θάνατο.

Στο διάστημα αυτό το δυστυχημένο πλάσμα είχε γεμίσει έντομα και φλύκταινες από τη βρόμα, ζούσε χωρίς αίσθηση του χρόνου μέσα στη φρικτή αποφορά των περιπτώματων του και έμενε κουρνιασμένο δίπλα σε μια σόμπα, ακόμη κι όταν ήταν σβηστή. Μοναδική παρηγοριά του ήταν να ξύνεται μέχρις αίματος και να χαϊδεύεται. Σχεδόν αυτιστικό, ένα κουβάρι κόκκαλα σ' ένα ρυπαρό στρώμα, έκρυβε όμως, όπως λέει η συγγραφέας, μια μπαλίτσα ζωή μέσα του. Μήπως κάποτε αναζωογονηθεί, μήπως χρειαστεί. Δεν χρειάστηκε. Το αυγό, ένα από τα αυγά, για να γίνει η ομελέτα που δεν έγινε ποτέ, έσπασε..

Το Διευθυντήριο (*Directoire*), ιδρύθηκε στις 17 Οκτωβρίου (ή *Brumaire*) του 1795 και καταργήθηκε (πόσο μεγαλοφυές!) από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη στις 18 Οκτωβρίου του 1799. Κατά τη διάρκειά του κυριάρχησαν οι ανερχόμενοι μικροαστοί με τις γελοίες φουφούλες και τους σκούφους που θύμιζαν *commedia dell'arte*, και την ανόητη εκζήτηση της ομιλίας τους. Αμέσως μετά την κατάρρευσή του ενέσκηψε η λαί-

λαψ που ονομαζόταν Βοναπάρτης. Και κατόπιν η Παλινόρθωση. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι έχυσαν το αίμα τους στη γκιλοτίνα για μία ματαιότητα. Μεταξύ αυτών, όπως γίνεται πάντα, παιδιά. Τι τραγέλαφος! Και πόσο επίκαιρος πάντα!

Το άγνωστο αυτό έγκλημα αποκαλύπτει με σπάνια ντοκουμέντα, συνδυασμένα με μία συγκλονιστική μυθοπλαστική ικανότητα η σπουδαία πεζογράφος Φρανσουάζ Σαντερναγκόρ, το νεαρότερο μέλος της Ακαδημίας Γκονκούρ από το 1995. *Η Κάμαρα* θα μπορούσε να ονομασθεί και μελέτη των απόκρυφων πτυχών της ομαδικής παράνοιας και της ψύχωσης που, αλίμονο, υποβόσκουν κάτω από τις εκδηλώσεις του όχλου, τον πόλεμο, τις επαναστάσεις. Ταυτόχρονα όμως είναι και μια βιογραφία και αναπαράσταση μιας εποχής με τη μέθοδο της μικρο-ιστορίας: όπου πληροφορίες για τη ζωή του μικρού κρατούμενου και το γενικότερο κλίμα που επικρατούσε παίρνουμε από τις παρατηρήσεις της πλύστρας που έπλενε τα ρούχα του, τις καταγραφές των εξόδων και των μερεμετιών στη φυλακή του, ακόμη και τις ποσότητες αλκοόλ που καταναλάωναν οι φύλακες.

Για να δώσει την ηθική διάσταση που είναι φανερό ότι την απασχολεί καίρια, η συγγραφέας ανασύρει από τη λήθη πρόσωπα-φαντάσματα που βίωσαν την κατρακύλα του μικρού θύματος μέχρι την αποκτήνωση και τον θάνατο, και συνδιαλέγεται μαζί τους κονιορτοποιώντας τις δικαιολογίες τους. Μεταξύ αυτών και ο συμβολαιογράφος Φοντενέ και ο ζωγράφος Νταβίντ. Μία λαμπρή επινόηση που μας επιτρέπει να την δούμε σε όλη την πλούσια γκάμα του στοχασμού της, που αμιλλάται την ανηλεή οξυδέρκεια της ιστορικής της ματιάς.

«Μιλάνε για την ψυχολογία του πλήθους! Ψυχολογία τριήχρονου παιδιού, άλλωστε», λέει η Φρανσουάζ Σαντερναγκόρ. Λοιπόν, αυτός ο γίγαντας των τριών ετών έλυσε ένα μυρμήγκι, αυτό είναι όλο. Κι αυτό «εύφρανε τις ψυχές των δημοκρατικών...». Να ένα εκθαμβωτικό, σεμνό βιβλίο, που δεν πρέπει να λείπει από την βιβλιοθήκη κανενός παιδαγωγού, κανενός ψυχολόγου, κανενός εργαζόμενου σε... σωφρωνιστικό κατάντημα!

Μαρία Τσάτσου

χειρισμός των μικρών αυτών εικόνων, που μεταδίδουν μια ιδιαίτερη ατμόσφαιρα το καθένα, μας προσφέρει ένα απολαυστικό ανάγνωσμα γεμάτο τρυφερότητα για τα πρόσωπα και τους τόπους.

Σημαντική συμβολή στην κατανόηση της ανθρώπινης εσωτερικότητας το βιβλίο της **Ελένης Λαδιά**, *Φρειδερίκος και Ιωάννης* (εκδ. Εστία, 2003), ήδη στην τρίτη έκδοση, εξακολουθεί να προσφέρει, εξαιτίας της μεγάλης συζήτησης που ανοίγει ανάμεσα στον Νίτσε και τον Ιωάννη της Κλίμακος: μια συζήτηση-πρόταση για το ιδεολογικό σύστημα ερμηνείας του κόσμου.

Το λογοτεχνικό περιοδικό *Ύλαντρον* (δηλαδή το ψηλό, μεγάλο, πανώριο, αντρωμένο, αιωνόβιο δέντρο), μας έρχεται από την Κύπρο (Τ.Θ. 16025, 2085 Λευκωσία). Κρατώ στα χέρια μου το τχ. 5 (Νοέμβριος 2003) που με την εξαιρετική φροντίδα και πλούσια ύλη του με εντυπωσιάζει. Εξηγούμαι: «Ο Καβάφης μεταφράζει **Browning**», η **Μαριλίζα Μητσού** μεταφράζει από τα «Αποσπάσματα» του *Athenaeum* του **Friedrich Schlegel**, ο **Μανόλης Σαββίδης** μεταφράζει **Hugo Williams**. Αλλά και ποιήματα **Γιάννη Βαρβέρη**, του **Μιχάλη Πιερή**, του **Στέφανου Μπεκατώρου** κ.ά. Ωστόσο, το σημαντικότερο σ' αυτό το τεύχος είναι οι «Σελίδες για τον **Ναζίμ Χικμέτ**» κι αυτό γιατί φωτίζει την ιδεολογική τόλμη του περιοδικού.

ο χαρτοκόπτης

❖ Διαβάστε στο περιοδικό *Εντευκτήριο* (τχ. 63, Δεκέμβριος 2003) ένα αδημοσίευτο ποίημα του Αλέξη Τραϊανού, την προδημοσίευση από το νέο μυθιστόρημα του Μισέλ Φάις, ένα σύντομο δοκίμιο του Κώστα Αξελού, αλλά και το πορτρέτο του καλλιτέχνη τυπογράφου Νίκου Νικολαΐδη. Το καλό περιοδικό της Θεσσαλονίκης μπορεί να σας κρατήσει ωραία συντροφιά.

❖ Σταματώ στα *Επτανησιακά Φύλλα* (τ. ΚΓ', τχ. 5-6, Ζάκυνθος 2003), ένα περιοδικό που αυτοπροσδιορίζεται ως «φιλολογική-λογοτεχνική, λαογραφική και ιστορική έκδοση», το οποίο εκδίδει ο **Διονύσης Σέρρας**. Η έμφαση δίνεται σε ένα άρθρο του **Σωκράτη Καψάσκη** για την αλληλογραφία των αδελφών Σολωμού, όπου πλήθος στοιχείων παρατίθενται, χωρίς ωστόσο να είναι πάντα δυνατή η συναγωγή συμπερασμάτων.

❖ *Ο Πολίτης* υπάρχει για να μας υπενθυμίζει διαρκώς τη συλλογικότητα, αυτήν που κουρελιάζουν οι «εκσυγχρονιστικοί καιροί», τη συλλογικότητα που τώρα ακριβώς μπρος στο έλλειμμά της συναισθανόμαστε –όσοι συναισθανόμαστε– το παρόν μας, γιατί το μέλλον είναι ακόμη πιο οδυνηρό. Δεν γνωρίζω αν η αισιοδοξία και η ελπίδα ωφελεί, καθώς συχνά λειτουργεί ως έσχατος εφησυχασμός. Διαβάζουμε το καίριο κείμενο «Περιοδικών συνηγορία» της **Πόπης Πολέμη**, επιλέγουμε την ευθύβολη ανάλυση του **Άγγελου Ελεφάντη** «Κλίνετε επί δεξιά!» και την ουσιαστική κριτική του **Στρατή Μπουρνάζου** για το βιβλίο του Φίλιππου Ηλίου, *Ιδεολογικές χρήσεις του κοραιοισμού στον 20ό αιώνα*.

❖ «Jacques Prévert [Έξι Στιγμές Στο Αυριανό Παρίσι] **Paris at Night**: Άναψα τρία σπέρτα μες στη νύχτα / Το πρώτο το πρόσωπό σου όλο για να δω / Το δεύτερο τα μάτια σου για να χαρώ / Το τρίτο το στόμα σου για ν' απολαύσω / Κι ύστερα το σκοτάδι το πηχτό / Όλ' αυτά να μου θυμίζει / Στην αγκαλιά μου καθώς σ' έσφιγγα». Από το βιβλίο του **Γιώργου-Ίκαρου Μπαμπασάκη**, *Paris, Παρίσι* (εκδ. Κέδρος, 2003).

❖ Αφιέρωμα στον **Κ.Π. Καβάφη** από τη *Νέα Εστία* (τχ. 1761, Νοέμβριος 2003): Σαράντα χρόνια από το πρώτο αφιέρωμα της *Νέας Εστίας* (τχ. 872, 1.11.63) στον αλεξανδρινό ποιητή και εβδομήντα χρόνια από το θάνατό του, το σημερινό αφιέρωμα δικαιώνεται με την ενδιαφέρουσα ύλη και τις πρωτότυπες συνεργασίες που περιλαμβάνει.

❖ Το φως της Ελλάδας. Δίγλωσση έκδοση (ελληνικά και αγγλικά) αλλά κυρίως μια έκδοση γεμάτη φώς: *Το φως της Ελλάδας από την καλλιτεχνική συλλογή της Εθνικής Τράπεζας* (εκδ. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, 2003) περιλαμβάνει 170 έργα ελλήνων δημιουργών από τον 19ο αιώνα ως τις μέρες μας, που υποβάλλουν με την εικαστικά αποτυπωμένη ατμόσφαιρα της χώρας μας. Η ιστορικός της τέχνης **Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν** παρουσιάζει το σύνολο των έργων με μία ιδιαίτερα κατατοπιστική εισαγωγή που κατ' ουσίαν συνιστά μια καταγραφή της νεότερης και της

σύγχρονης ελληνικής τέχνης.

❖ Ένας Σιμενόν είναι πάντα μια σίγουρη αξία. Οι εκδόσεις «Άγρα» συνεχίζουν την έκδοση των έργων του. Ήδη κυκλοφορούν *Ο Μαιγκρέ στη Νέα Υόρκη*, 45 υπό σκιάν, και τώρα: **Georges Simenon, Το μπλε δωμάτιο** (μετάφραση: **Αργυρώ Μακάρωφ**, 2003). Γιατί ο Σιμενόν δεν γράφει απλώς αστυνομικά αλλά είναι ένα συναρπαστικός αφηγητής που ξέρει να δημιουργεί χαρακτήρες και να αναπτύσσει το μύθο με τρόπο υποδειγματικού μυθιστοριογράφου.

❖ *Το Παραμύθι* του **Γιόχαν Β. φον Γκαίτε** σε μία άψογη, από κάθε άποψη, έκδοση κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Νήσος» (2003). Άρτια μεταφραστικά από τον **Θόδωρο Παρασκευόπουλο**, ο οποίος συντάσσει και το χρήσιμο επίμετρο, συμπληρώνεται από την έξοχη εικονογράφηση της **Μπάρμπαρας Κουζέλη**.

❖ Ένας καλαίσθητος τόμος με επιλογή ποιημάτων του **Μανόλη Αναγνωστάκη** μας ήρθε από το Κεμπέκ: **Manolis Anagnostakis, Il y avait des Hommes** (εκδ. Graphiti, PHI, σε συνεργασία με τις εκδόσεις *Écrites des Forges*) η μετάφραση είναι της **Marie-Stéphane Deaud Sassi-Schwartz** με τη συνεργασία της **Antoinette Simitsis** και θαυμάσια εικονογράφηση της **Yoyi Sorlin**. Μια τιμητική χειρονομία που φανερώνει το διαρκές ενδιαφέρον για την ποίηση του Αναγνωστάκη, που διαπερνά τις «εποχές» και εξακολουθεί να βρίσκει διαρκώς «συνέχεια».

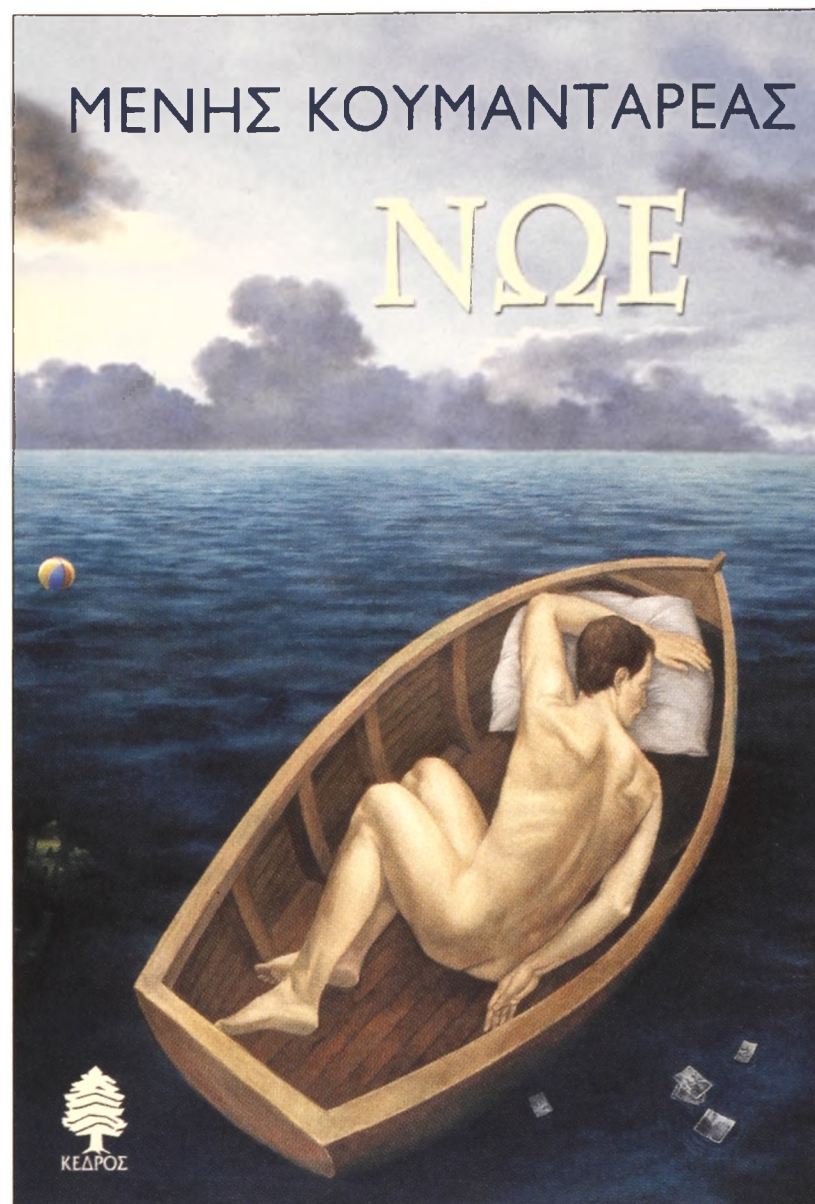
❖ Απόπειρα ποιητικής σύνθεσης η συλλογή *Στο σκοτάδι μετέωρος* του **Γιώργου Λίλλη** (εκδ. Μελάνι, 2003) διαμορφώνεται από τρεις αυτόνομες ενότητες: «η φωτιά», «οι στάχτες», «η μνήμη» και μία κατακλείδα: «κατακερματισμένη απολογία μες στο σκοτάδι».

❖ Ένα βιβλίο συναρπαστικό αλλά και ιδιαίτερα χρήσιμο είναι το ιδιότυπο αφήγημα του βιβλιοπώλη της «Εστίας» **Νίκου Παντελάκη**, *Σαν να διάβασα ένα βιβλίο*, (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2003). Πρόκειται για τη ζωντανή ιστορία όπως την έζησε ο συγγραφέας από το 1923 έως το 2001. Αφηγήσεις σε κασέτες που κατέγραψαν η Εύα Καραϊτίδη, ο Απόστολος Διαμαντής, ο Κυριάκος Ντελόπουλος και ο Παναγιώτης Σουλτάνης που είχε και την ευθύνη της τελικής σύνθεσης. Ωστόσο η ιδιαιτερότητα του βιβλίου, όπως είναι επόμενο, έγκειται στην προσωπικότητα του αφηγητή, στις παρατηρήσεις και τα σχόλιά του που περικλείουν ένα μεγάλο μέρος από την ιστορία της πνευματικής ζωής του τόπου για μια μακρά περίοδο. Οι λεπτομέρειες, ειδικά στις παλαιότερες περιόδους, δεν είναι μόνο συναρπαστικές αλλά κομίζουν και ξεχασμένες διαδικασίες γύρω από την εκδοτική πρακτική. Λείπουν τέτοια βιβλία και είναι καιρός να συνειδητοποιήσουμε την ανάγκη να υπάρξουν ανάλογες χειρονομίες που θα κινητοποιήσουν την έρευνα και συστηματική μελέτη για ζητήματα που αφορούν την ιστορία των εκδοτικών οίκων και βιβλιοπωλείων στην Ελλάδα του 20ού αιώνα.

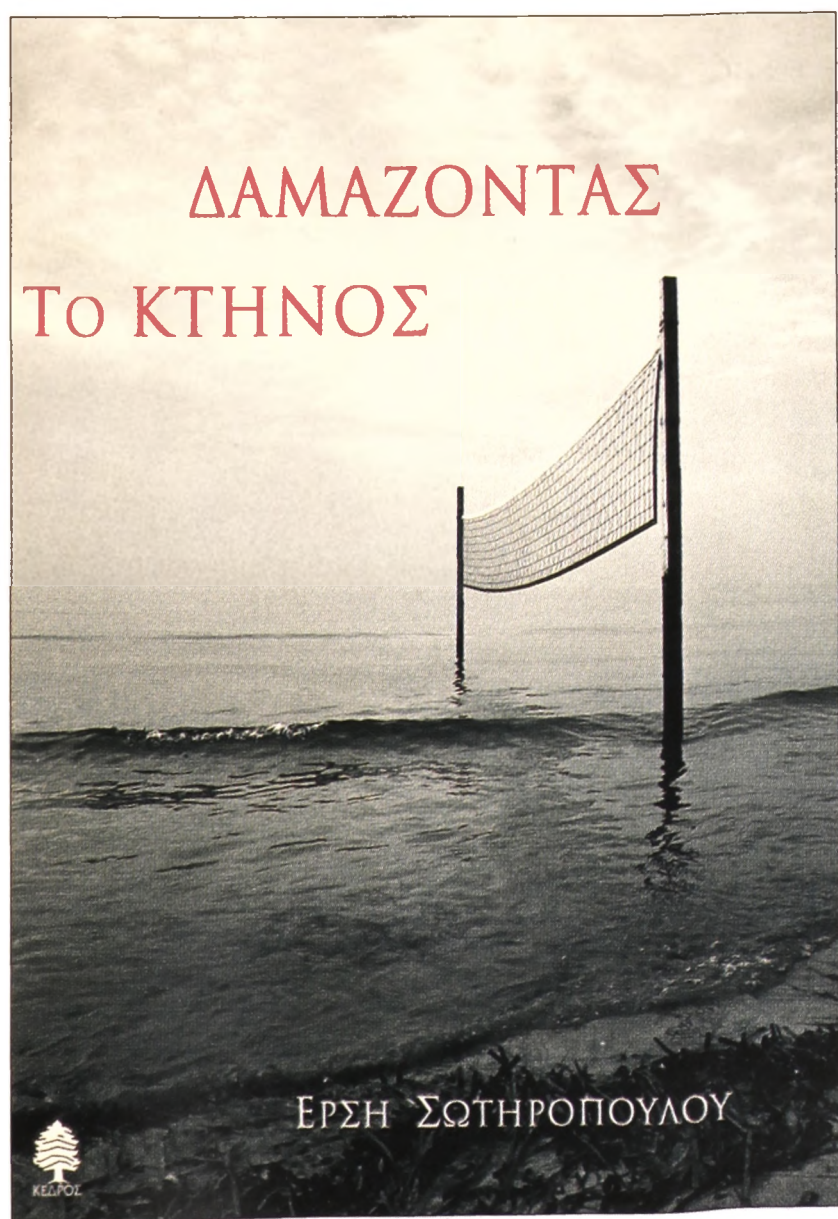

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ ΝΩΕ

Άραγε σαν τι μοιάζει ένα ταξίδι
με την Κιβωτό στις μέρες μας;
Ποιος Κατακλυσμός μπορεί να απειλεί
έναν καταπιεσμένο ομοφυλόφιλο,
υπάλληλο τραπέζης και πάτερ φαμίλια;
Είναι τάχα ένα ταξίδι φυγής, παραίσθηση
ή μήπως πράξη αυτογνωσίας;

ΔΑΜΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΤΗΝΟΣ

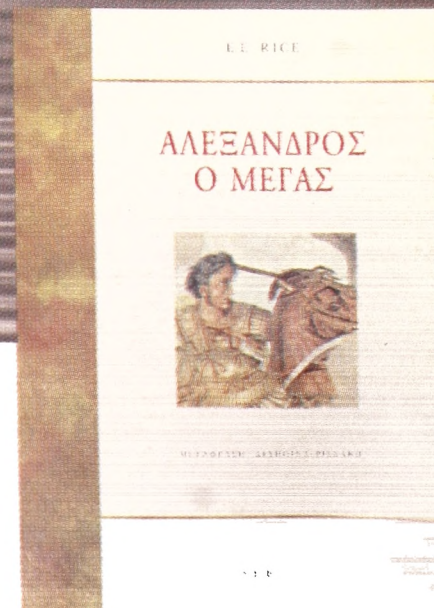
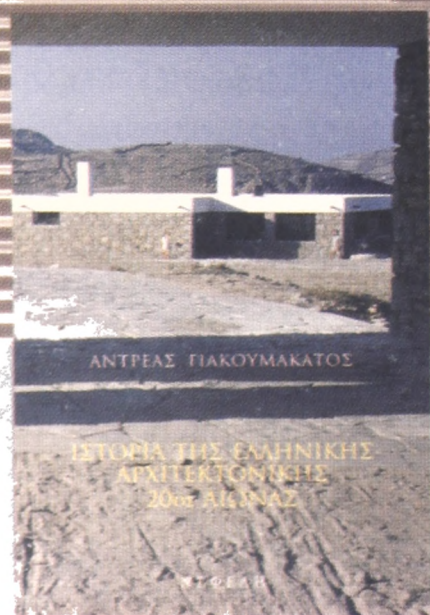
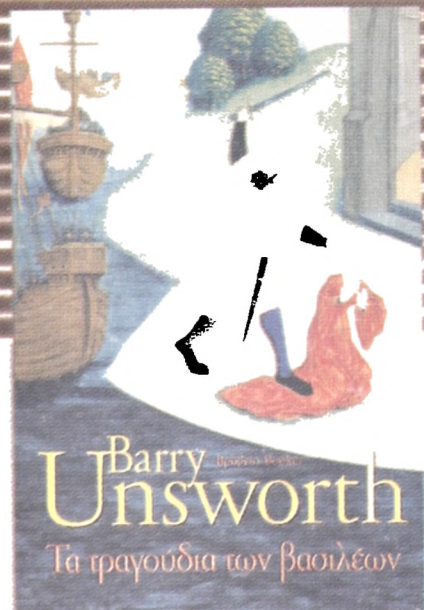
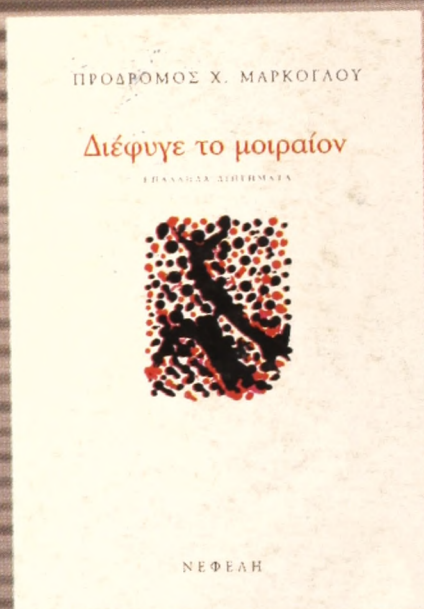
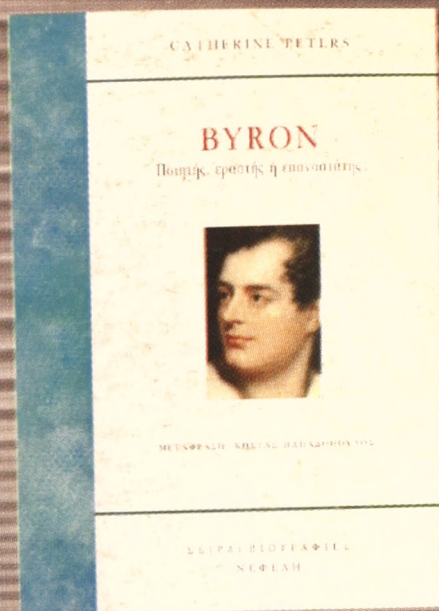
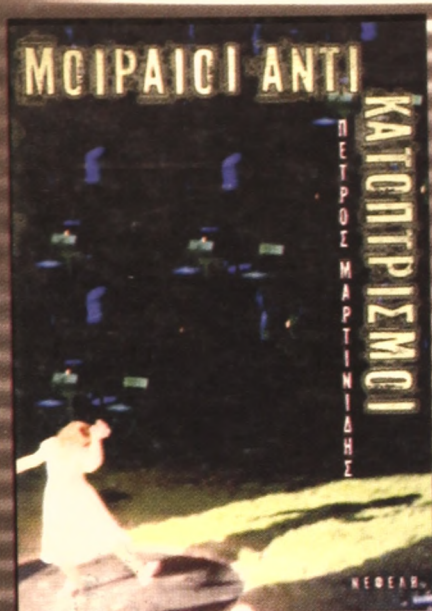

ΕΡΣΗ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΔΑΜΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΚΤΗΝΟΣ

Η ιστορία κρατάει λιγότερο από ένα μήνα
και συμβαίνει σήμερα, εδώ, μαζί μας.
Μπορεί να διαβαστεί σαν θρίλερ
ή μεγάλο ποίημα.

NEEΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

η βιβλιοθήκη της Νεφέλης · ασκληπίου 16
αθήνα 106 80 · τηλ 210 3607.744 · fax 210 3623.093